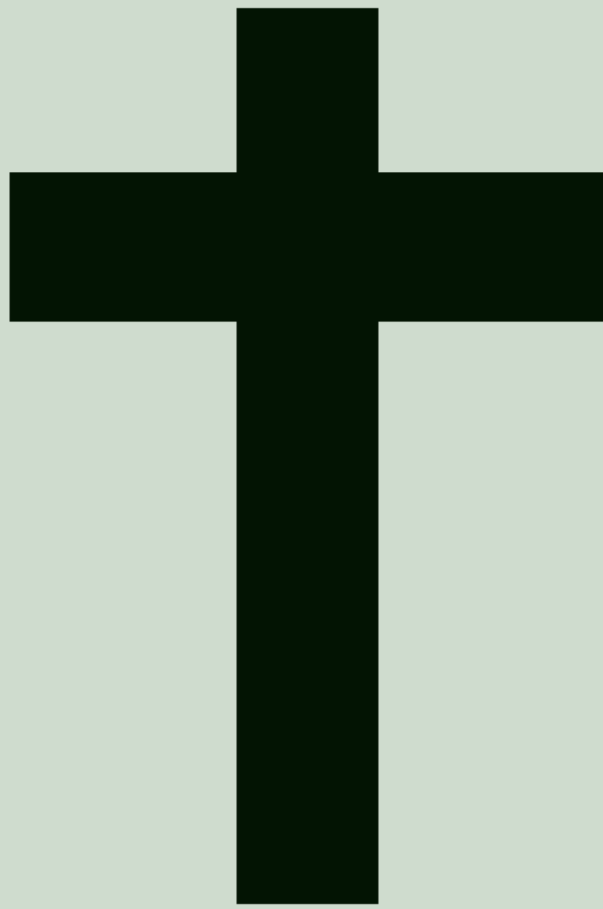

SIN̄GI ALIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SIN̄GI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 26 Dec 2018
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	3
MAREKO	43
LUKA	68
YOHANE	110
APOSOLO	141
ROMA	179
1 KORINTI	199
2 KORINTI	218
GALATA	230
EPESO	237
PILIPi	244
KOLOSAl	249
1 TESALONIKE	254
2 TESALONIKE	258
1 TIMOTEO	261
2 TIMOTEO	267
TITO	271
PILEMOŃ	274
HEBIRAIO	275
YAKOBO	290
1 PETERO	295
2 PETERO	301
1 YOHANE	304
2 YOHANE	309
3 YOHANE	310
YUDA	311
DEN TIKŃĀ	313
.	333

SIN̄GI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Sin̄gi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- Attribution. You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- Noncommercial. You may not use this work for commercial purposes.
- No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.
- In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem yu ken givim kopi long narepela manmeri. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. Yu mas givim nating. Na tu, yu no ken senisim Tok.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken askim mipela.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, plis askim mipela.

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot pânkânok[tab]ilumñangât tengâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulengoip.

Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutziñâ.

(Lu 3:23-38)

¹ A danjonñâ danjonñâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutñâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoron muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasor muyageip. Nasongâren gâbâ Salomon âsageip. ⁵ Salomongâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamñâ kutñâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamñâ kutñâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakingâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matar muyageip. Matargâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apñâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutñâ Kristo sâmen. Kutñâ zorat topñâ itâ. Zâk bâlijan gâbâ mâkâningâbap.

¹⁷ Âsaâsagiñ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den sinji.

(Lu 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topñâ itâ. Mamñâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumñâ Maria sot pâlatân oi kâmbonâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonâ oi ko Yosepenâ nângip. Oi zorat topñâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târârakñâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ diñâ a ambân mâteziñan sa anjun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâmen nângâm ândeip Kembangât sumbem a nâinâ umanân muyagem itâ sâmen dukui, “Yosepe, Dawidigât kiunñâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumñâ zâk sot pâlatân oipkât kâmbon op katep mimbap. ²¹ Nanñâ mimbap. Mei ko zâkkât kutñâ Yesu sâban. Zâkñâ a ambân gakârâpnâ bâlijanğât tâgân gâbâ olanziñgâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâinâ kâmbonâ op nanñâ mimbap. Zâkkât kutñâ Imanue sâbi (Niiñ denân ko Anutuñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umanân gâbâ zaatñâ sumbem anñâ den dukui, zo lum Maria diim mirâñan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiandin, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ katep muyagei Yosepenâ kutñâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiņ takâtakâņan gâbâ nâņgânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamņâ sâm mâsikâziņgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeņgât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniņan gâbâ sâņgelakņâ ekņâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nâņgâm pârâkparâwe. ⁴ Herodeņâ den zo nâņgâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtņâ minduziņgâm itâ sâm mâsikâziņgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsâņ?” ⁵ Mâsikâziņgi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâiņâ itâ sâm kulengoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zeņgât kamân gigiņâ buņâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakarâpnâ kembu otziņgâbap.’”

⁷ Den zo sâne nâņgâm Herodeņâ nâņgânângâ a diiziņgâm ziiņik âim mulunâk mâsikâziņgip. Sâņgelak muyageip, zorat narâkņâ mâsikâziņgi dukuwe. ⁸ Dukune nâņgâm zen Betelem kamân âibigât sâņgonzâņgom sâip, “Zen âimņâ kârum katep muyagemņâ ga dâtnobi. Oi nâņgoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutâņâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sâņgelak hânziņan gâbâ igâwe, zorâņ kândom otziņgâm âimņâ katep zeip, zorat mirâ kwâkņan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sâņgelak zo ekņâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamņâ Maria zikit umzik topņan gei mâpâsiwe. Mâpâsemņâ irâziņan gâbâ kut nâi nâi âlipņâ mem pindâwe. Kât âlipņâ goide sot too wârâņņâ âlip, sâņgânņâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembuņâ umanân kwâkâziņgi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziņan âiwe.

Kembuņâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nâņgânângâ a, zen âburem kamânziņan âine ko Kembangât sumbem a nâiņâ Yosepe umanân itâ dukui, “Gâ zaat katep sot mamņâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nâņgâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumņâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepeņâ zaatņâ katep sot mamņâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâiņâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,

“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nâņgânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nâņgâm kuk imbaņâ oip. Yatâ op kâwali a sâņgonzâņgoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziņ zagât, zo zâņgom naņgâwe. Nâņgânângâ a zen sâņgelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zâņgom naņgâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaiarņâ mârurņan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziņ zen murârâpziņangât umbâla op âigirâp op zem tatne hiriņsâbigât sâm osiziņge. Wangât, murârâpziņ buņ op naņge, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembangât sumbem a nâiņâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukui, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamņâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepeņâ katep sot mamņâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemņâ Yosepeņâ den nâi itâ nâņgip, “Akelaui zâk ibâņâ Herode, zâkkât gebâkņan Yudaia hânangât a kutâ op ândiap.” Den zo nâņgâm zo ândibam keņgât oip. Oi umanân den nâņgâmņâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutņâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zeņgât den itâ ziap, zo bon oip, “Zâk Nasarete kamânân gokņâ sâbi.”

3

Yohaneņâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohanenja Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamnja Yudaia zengât mirâ âtâjan, a mân ândiândijan, zoren âi ândim den sirgi itâ sâm dâzângom ândeip, ² “Anutu um topjan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziy melânjek.” ³ Yohanegât Propete Yesaianja mârumjan den itâ sâm kulemgui, zo bon oip, “Mirâ kamân âtâjan a nâinja âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâlunja oik.’” ⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnja mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotjandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatjan inzut nâi lap ândeip. Nalemnja ko kumbon sot bânjat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodan too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âmarawe. ⁶ Zâkkâren âimnja bâlinâzinja sapsune Yodan toin sanjonzingip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donbepnja too sanjonam gane zingitja itâ mâsikâzingip, “O mulumgât kiurâp, zen bâlinâzingangât hâunja mâte otzingâbâmap, zo nâinja dâzângoi bâlinâzin birâbi? ⁸ Zen umziy melânja orot mâmezinja kubik ândibi. ⁹ Zen umzian itâ mân nângâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpnoot mân otningâbap.’ Nâ dâzângua nângânek. Anutunja sâbâ sâm sâi kât zirânja Abaramgât kiurâpnja op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonnja âlipnja mân upap, zo ko marijandâ kârâm kârâp oi simbap. Nânga zo mârum nak topjan pâi ziap. ¹¹ Zen umzinja melânje toin sanjonzingâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanja patâ zemjângap. Nâ yatâ zorân irânja sikumnja goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâknja Tirik Kaapum sot kârâp sanjonzingâbap. ¹² Zâk gâbâgâbarinjoot gamnja nalem gwapgwapnja gâbârem mindubap. Nalem bonnja mirâjan pâmbap. Ka gwapgwapnja, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bânjâbap.”

Yohanenja Yesu too sanjonjangip.
(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodan toin âimnja Yohanenja too sanjonjangâbapkât dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohanenja nângi mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gânja nâ sanjonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesunja den itâ mâburem dukui, “Nângâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtnja lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohanenja dinja lum sanjonjangip. ¹⁶ Too sanjonjangi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronjâ Anutugât Kaapumnja nii kembâ yatâ opnja gem gam kwâkjan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den nâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipnja. Umnâ zâkkâren kinmap. Eknja umnâ âlip opmap.”

4

Satanja Yesu mâsikip.
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumnja Yesu okjanji mirâ kamân âtâjan arip. Satanja mâsikânjangâbapkât okjanji arip. ² Oi zoren Yesu zâk nâtik sot sirâm 40 umjan nâlem buj ândeip. ³ Oi sarâ marijandâ zâkkâren gamnja itâ sâm dukui, “Gâ Anutugât nanja ândiat oi ko sârandâ kât zirân nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesunja itâ sâm dukui, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Anja nalemak nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gamap, zo nângâm ândim kwâtâtinat.’”

⁵ Yatâ sâi Satanja diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkjan pâip. ⁶ Pamnja itâ dukui, “Gâ Anutugât nanja ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem nâi itâ ziap, zo nângâ, ‘Zâknja sumbem arâp zengât bitzian gâbanap. Zinja bitzianandâ mingim geine kâtnja mân gobap.’”

⁷ Yatâ sâi Yesunja itâ sâip, “Oi den kulem nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâinj mân okjanjâban.’”

⁸ Sâi Satanja bak kârep patâ nâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutnja sot sikum kut nâi nâi âknâlenjoot, zo tirâpkoi. ⁹ Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topjan gei

pindijsâm mîpâseninandâ hân sot kut nîi nîi, zi aksik gâ gibat.”¹⁰ Sâi Yesuñâ den mâburem itâ dukui, “Satañ, gâ birânim âi. Den kulem nîi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ kânok mîpâsiban. Oi zâk kânok kore okñangâban.’”

¹¹ Yatâ sâi Sataññâ birâñangâm ari sumbem a zen gam on galem okñangâwe.

Yesuñâ Galilaia hânân âi nep tuugip.

(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesuñâ zorat sinji, zo nâñgâm Galilaia hânân arip.¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtñan Sebuloñ sot Naptali, zengât hânân tâip.¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den nîi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloñ sot Naptali hân saru sâtñan Yodañ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenñan, zoren hân nîin gokñâ zen ândime.¹⁶ A zo nîatâtigân ândiwe, zen kârâp âsakñâ patâ ikse. Mumunangât sinji op nîatâtigân ândiwe, zen âsakñâ muyageziñgâp.”

¹⁷ Narâk zoren Yesuñâ topkwapñâ sinji âlip dâzângom a itâ dâzângom ândeip, “Anutugât um topñan ândinatkat narâkñâ mâte uapkât umziñ melâñnek.”

¹⁸ Oi sirâm nîin Yesuñâ Galilaia saru sâtñan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nîi Simoñ, kutñâ nîi Petero. Nîi ko munñâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet inangât nep tuum ândiwet.¹⁹ Yesuñâ zikitñâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet inangât nep tuum ândiabot, zo yatik a zengâren nep tuum ândiabot.”²⁰ Sâi zorenâk irâzikñâ birâm molim âiwet.

²¹ Oi Yesuñâ mâik nîi âimñâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munñâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatñâ. Zet ibâzikñoot wangyân tap irâziñâ kubik tarâwe.²² Yesuñâ dâzâkoi zorenâk wangâ sot ibâzikñâ birâñangâm molim âiwet.

²³ Yesuñâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mîpâmîpâse namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm ândeip.²⁴ Yatâ op ândei sinjiñâ Siria hânân lañ kârâm ari nâñgâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziñoot sot kin bitziñâ mumunâ zâkkâren diiziñgâm gane kubikziñgâm nangip.²⁵ Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodañ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patânâ mindumñâ moliwe.

5

Yesuñâ bâkñan den sinji âlip dâzângoip.

(Lu 6:20-26)

¹ Yesuñâ a ambân kâmut patâ ziñgitñâ bâkñan zâi tâi arâpñâ zen um topñan âiwe.² Âinetâ sinji âlip itâ sâm dâzângoip,³ “A nâmbutñâ umziñangât nâñgâne gigij opmap, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zo ziñâ sumbemân Anutu um topñan ândibi.⁴ A nâmbutñâ isem umbâlâ op ândime, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen zo umâlep kwatziñgâbap.⁵ A nâmbutñâ zâizâiñâ mân op ândime, zengât nâñga sâtâreñoot uap. A zo ziñâ hân patâ zi galem upi.⁶ A nâmbutñâ ândiândi târârakkât otziñgi ândime, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen gâtâm bonñâ muyagibi.⁷ A nâmbutñâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen zo Anutuñâ zo yatik otziñgâbap.⁸ A nâmbutñâ umziñ salek ândime, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi.⁹ A nâmbutñâ lumbeñangât nep tuum ândime, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen zo Anutugât murarâpñâ sâbi.¹⁰ A nâmbutñâ târârakziñangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nâñga sâtâreñoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topñan ândibi.¹¹ A nâmbutñâ nâgât opñâ a ziñâ den bâlij top topñâ dâzângom zângom molimoli otziñgâme, zengât nâñga sâtâreñoot uap.¹² Zen sumbemân sâñgân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumñan yatik zângom moliziñgâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsaknâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamnâ buŋ oi ko dap oindâ naamnâ dum upap? Zo buŋâ. Sii bâliŋâ zo yatâ mo yatâ orotnâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziŋâ lânbi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsaknâ op ândibi. Kamân nâi bak kêrep nâin tâi wan mo wan nâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâum nâ âmanân mân kwâarakume. Buŋâ. Zo tâtatnjan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziŋgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziŋâ ikne âlip oi sumbem lbâziŋâ sâm âlip kwâkŋangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “ ‘Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nanngâbap. Nâ perâkŋak dâzângobâ. Mosegât gurumin den muruknâ nâi mân buŋ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buŋ upabot. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den muruknâ nâi mân lum nâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenjan a gigiŋ op ândibap. Oi nâiŋâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziŋ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nanngânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziŋ âlip mân ândim walâziŋgâm sumbemgât siŋgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topnâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziŋ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nânâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuŋâ um kuk nanngângângâbap, zâk den nepŋangât siŋgi upap. Nâi zâk bukuŋâ den bâliŋâ dukubap, zo ko a sâtŋâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuŋâ den kârok bâliŋâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembugât siŋgi pâmbam itâ nanngâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikŋan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nanngâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuum nâ âburem kut nâi zo Kembugât siŋgi pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinzikhâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nanngâm kâwali a gakârâp nâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ zoren tapnâ yen mân giban. Kâsaganngât tosa mâkâm nanngâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziŋâ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanngâbabot.’ ²⁸ Ka nânâ ko itâ dâzângobâ. A nâiŋâ ambân nâi ek âkŋâleŋangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umŋandâ birâyanngâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat siŋgâ nâiŋâ bâliŋan gâbanbâ sâi sum lâmuŋ birâban. Hâlâlu ândim simân geibat kât laŋ siŋgâ toren sum lâmuŋban. ³⁰ Bikâ bongen nâ bâliŋan gâbanbâ sâi kârâm mânânngât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât siŋgi opatkât laŋ bikâ kârâm mânânngât pâmban.

³¹ Den sânŋiŋâ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambin nâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nânâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânânngât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apŋangât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirâŋ zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpziŋâ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteŋan den nâi sarâ mân sâban. Kembu mâteŋan den nâi sâmnâ lunandâ bon nâ upap.’ ³⁴ Nanâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteŋan den sâsânâ, zo itâgât birâm nanngâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap.

³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombân nâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân.

³⁶ Oi kâukziŋan kwap sâsân, zo birâbi. Zen kâukziŋ sâmot nâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ buŋâ. ³⁷ Zorat dinziŋâ bon nân sâne bon nâ upap. Buŋâ sâne buŋâ upap. Den târokwap sâme, zo Satangâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Nâinâ sinğâ sum lâmuñi gângoot sinğâ sum lâmuñban. Nâinâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuñâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziñâ mân aᅅgân kârâbi. Gât ko a nâinâ pâlomgâ toren koi toren nâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi nâinâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkñan mei umñan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a nâinâ gâ irânâ mem pânkânogân âi pâmbangât sâi gâñâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a nâinâ kut nâi nâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nângâñgâban.”

Kâsarâpziñ buku otziñgâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nângâme, ‘Gâ bukugâ buku okñangâban, ka kâsagâ kâsa miñangâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzângobâ. Kâsarâpziñ buku otziñgâbi. Oi a zângom moliziñgâme, zeñgât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziñgât nan bârarâp bonñâ op ândibi. Zâkñâ yatik sâi mañandâ a orot mâmeziñ bâliñâ sot âlipñâ aksik âsageziñgâmap. Oi yatik sâi mapñâ a orot mâmeziñ bâliñâ sot âlipñâ aksik ziñgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziñgâme, zorik buku otziñgâbi, zo ko Anutuñâ sângânñâ wan ziñgâbap? Bâliñ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziñâ zorik mânganziñgâbi, zorat sângânñâ wan ziñgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziñandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen sinği âlip lumñâ kut nâi nâi âlipñâ upme, zo ziñgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuñâ sângânñâ mân ziñgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziñgâm a nâmbutñandâ gek nângâbigât lâmun mân waatpan. A sarânâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen sângânziñâ mârûm mine âkip. ³ Bukugâ nâi kut nâi pindâbam tik pindâm bukugâ nâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut nâi nâi tik ek nângâmñâ hâuñâ sângânñâ gibap.”

Ninâuğât den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlañ upme, zo ko aᅅñâ ziñgitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Yatâ ziñgitne ko zorânñak sângânziñâ opmap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânği dooᅅgumñâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut nâi nâi ek nângâmñâ bonñâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziñâ den doᅅbep sâm arindâ nângâniñgâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut nâi nâi um nângânâñgâziñan ziap, zo kek ek nângâmñâ. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi, ‘Ibâniñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otñiñgâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân neñgâren zimbapkât otñiñgâp. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpniñan niñgâban. ¹² Nen a zeñgât tosa biren zo yatik tosanîñâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliñâ mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâban.’

¹⁴ Zen a zeñgât tosa birânetâ Anutuñâ yatik tosaziñ birâbap. ¹⁵ Ka zen a zeñgât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zeñgât tosa yatik mem ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ “Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziņ kuk sen sen mân upi. A sarâņâ, zen yatâ upme. A nâmbutņâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziņâ ziņgitpigât yatâ upme. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zen zorat sângânņâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gâņâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sângângâ too sanġonņâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a ziņâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nâņgâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikņik nâņgâbap. Oi zâk tik ândim kut ñâi ñâi ek nâņgâmapņâ sângânņâ gibap.”

Sikumgât âkġâlê mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen hângât sikum kut ñâi ñâi doņbep mân mindubi. Hângât kut ñâi ñâi kabâtņâ niniņâ sot alâalâgiņ sot aņâ kâmbu mime, zorat nâņgânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut ñâi ñâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ñâi ñâi, zo kabâtņâ mân niniņâ sot mân alâalâgiņ sot aņâ kâmbu mân orotņâ, zorat nâņgâne zâibap. ²¹ Kut ñâi ñâiziņ zemabân, zoren yatik umziņ pane zemap. ²² Siņgâ so sâkkaņgât âsakņâ. Siņgâ âlip tâi sâkkâ âsakņâ ek ândiban. ²³ Ka siņgâ bâliņ oi ko sâkkâ ñâtâtik upap. Zorat sa nâņgânek. Umganġât âsakņâ ñâtâtiksâbap, zo ko opoņ ñâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokņâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkņâ ñâi buku okņanġâm ñâigât âkon upap. Oi zâk ñâi sot pâlatân op ñâi kândâtġubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âkġâlêgât nep, zo dap yatâ mâtâkâziņġâm mem ândibi?”

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nâņgâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ “Zorat torenņâ ñâi zi dâzâņgua nâņgânek. Zen ândiândiziņanġât nâņgâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziņanġât nâņgâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut ñâi ñâi zorat mân nâņgâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziņandâ bonņâ mo nalemņâ bonņâ? Sâkziņandâ bonņâ mo sâk pâkeņâ bonņâ? ²⁶ Zen nii ziņgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziņandâ nalem muyagem ziņġâmap. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziņan? Buņâ. ²⁷ Oi zen nâņgânâņgâziņ kâtikņâ ziap oi ko sânetâ sâkziņ kâtigei narâkņâ pâņkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotņâ mân ziabân wangât sâk pâkegât doņbep nâņgâme? Zen pâliņpâliņ neule hibukņan zemap, zorat topņâ nâņgâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nâņgânek. A kuta Salomo mârûmņan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemņanġip. Ka Salomo zâk sâkņâ neuleņootņâ neule âlipņâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâloņâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuņâ sâi neule âlipņâ zo muyagemap. Oi zen dap nâņge? Anutuņâ sâk pâke âlip mân muyagem ziņġâbap? Zen nâņgâm pâlatânziņ lotņâ. ³¹ Zorat zen nâņgâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nâņgânâņgâziņ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziņandâ wan wangât kwakse, zo nâņgâm naņġâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziņanġât um topņan ândiândiņ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiņ, um nâņgânâņgâziņ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut ñâi ñâi ziņġâbap. ³⁴ Zen mukangât nâņgâ kwâkâ mân upi. Nâņgâ kwâkâ zo mukangât siņġi. Sirâm ñâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat siņġi upap.”

7

Den hâuņâ mân sâm siņan ġiban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuņâ den mân sâm siņziņan ġibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziņan ġibap. ² Zen a hâuņâ den sâm kwâkâziņġâbi, zorat dâp yatigâk Anutuņâ zen sâm kwâkâziņġâbap. Zen a kut ñâi ñâi otziņġâbi, zorat dâp yatik Anutuņâ mâburem ziņġâbap. ³ Gâ wangât bukuganġât siņan ġwapġwap zo ekrâ ġikâ siņgan nak sâmbarņâ zo mân ek nâņgat? ⁴ Nak sâmbarņâ ġikâ siņgan zei dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nâņġâna siņgan ġwapġwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a ġâ. Kândom ġikâ siņgan nak sâmbarņâ zo mem pamņâ ġwapġwap bukuganġât siņan zei mem pâna dâp upap.”

⁶ Gâ a nâmbutņâ Anutu kândâtkume, zen singi âlipkât kut ņâi ņâi âlipņâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opņâ kut ņâi ņâi âlipņâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut ņâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut ņâi zo mimbi. Kârum ândim bonņâ muyagibi. Hângiyân kom ândine mirâ mârįandâ mem pâmbap. ⁸ ņâi zâk ninâu sâm ândim kut ņâi memap. ņâi zâk kârumapņâ bonņâ muyagemap. ņâi zâk mâtâbân kom ândei mârįandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ ņâiņâ nanņâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ ņâiņâ nanņâ iņangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buņâ. Zen a bâliņandâ murarâpziņâ kut ņâi ņâi âlipņâ yatâ otzingâme. Oi Ibâziņ sumbemân walâwalâņandâ kut ņâi ņâi âlipņâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut ņâi ņâi âlipņâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziņâ kut ņâi ņâi otzingâbigât otzingâmap, zorat dâp otzingâbi. Zorâņâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtâņan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagoņangât hângi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpņâ zo ņilip patâ. Zoren a ambân doņbepņâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamangât mâtâp, zo pâlâtâņ. Zoren a ambân bituktâņâ âime.”

Propete sarâņâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarâņâ, zen holi tobatziņâ râma yatâ ka umziņâ wâu kâtikņâ kâwaliziņoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezziņangât sen kwapņâ topziņâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sâņgerân bonņâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonņâ oi nime? ¹⁷ Zo buņâ. Nak âlipņan bonņâ âlipņâ âsagemap, ka nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipņan bonņâ bâliņâ mân muyagemap. Nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak ņâi zâk bonņâ âlipņâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmezziņ ekņâ topziņ nângâbi.

²¹ Kembuniņâ, Kembuniņâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutņandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiņik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a doņbep patâņâ ziņâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân singi âlip dâzâņgowen. Gâgât kutkâ sâm wâke moliziņgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzâņgobat, ‘Nâ zengât kutziņâ mân nâņgan. Bâliņ mâme a, zen birânim âinek.’”

Nângânâņgâ a sot a kwakmak.

(Lu 6:47-49)

²⁴ “A ņâiņâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânâņgâņoot upap. Zâk a ņâiņâ bâkņan mirâņâ kâtikņâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâņâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a ņâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak ņâiņâ mirâņâ too sâtņan tuugip. ²⁷ Mirâņâ tuugi tâi map patâ too uurupņoot takâm koi giligâlaksâm naņgip.”

²⁸ Yesuņâ den zo sâm naņgi a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbaņâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziņgâm sap.” Yesu zâk imbaņâņootņâ den singi âlip dâzâņgoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesuņâ sâk bâlâ a ņâi kubikņangip.

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesuņâ bâkņan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a ņâi, sâk bâlâ a, zorâņ um topņan âim gei pindiņsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbaņâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ³ Yatâ sâi Yesuņâ bikņandâ weemņâ sâip,

“Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk usejâ sogei sâkñâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okñangâm sâip, “Gâ zirat siñgi a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosejâ den sâip, zo lum nii mo zuu ñâi Kembangât siñgi sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

Yesujâ kore a ñâi kubikñangip.

(Lu 7:1-10)

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a ñâiñâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât okñangi kiñ bik bâlij oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesujâ itâ sâm dukui, “Nâ gam kubikñangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukui, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapñâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ ñâi âinan sa âibap. Ñâi gânan sa gâbap. Kore anâ ñâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesujâ den zo ñângi imbanjâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Isirae a zengâren nângâm pâlâtânziñ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donbep mindum Anutugât um topñan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutñâ mârur sumbemgât siñgi sâm zingâzingânjâ, zen ko âkñan ñâtâtigân âimñâ umbâlâ opñâ isem ândibi.” ¹³ Yesujâ yatâ sâmñâ kâwali a patâ itâ sâm dukui, “Gâ âi. Nângâm pâlâtânngangât bonjâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutñâ mâsekziñoot kubikziñgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesujâ Peterogât mirin zâim Petero sibunñâ mâsek kârâpñoot op zei egip. ¹⁵ Ekñâ bikñan weegi mâsekñâ buñ oip. Oi ambân zo zaatñâ nalem om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ ñâtiksâisâi a ambân wâkeziñoot donbep diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesujâ den sâm wâkeziñâ molizingip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot zo kubikziñgip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaijâ den itâ kulemgoip, zo bonjâ oip, “Zâk lotñâniñ betniñan mem mâsekniñ âkoip.”

Yesu molinatkat den.

(Lu 9:57-60)

¹⁸ A ambân donbepñâ Yesugâren gam haamgum kine Yesujâ zingitñâ arâpñâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. ¹⁹ Âinam utne Kembangât gurumin den zorat galem a ñâiñâ Yesugâren gam itâ sâm dukui, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesujâ itâ mâburem dukui, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hângootziñan ândime. A bonjâ, nâ ko isen korem zo buñâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâpñâ, zengâren gâbâ ñâiñâ itâ sâm dukui, “Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesujâ itâ sâm dukui, “Gâ birâm molinina mumujâ ziiñak hanagonek.”

Pibânjâ Yesu sâtñâ lugip.

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yatâ sâm wangâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi sarujâ wangâ umñan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpñâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniñan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâm dâzângoip, “Nângâm pâlâtânziñ lotñâ, zen wangât umziñ kenjât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriñsâm ziwet. ²⁷ Arâpñâ zen zo ekñâ imbanjâziñ buñ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi, zen sâtñâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesujâ a zagât wâkezikñâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkezikñoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumujâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kenjât op gootzikñan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den

yu kambaŋ sâŋ itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanŋâ, wan otniŋgâbam nengâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ niŋgâbam gaat?” ³⁰ Oi kêrebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziŋâ Yesu itâ dukuwe, “Moliniŋgâbâ sâŋ sâŋgonnâŋgona bâu umziŋan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâŋ dâzâŋgoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umziŋan gâbâ gam bâu umziŋan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkŋan gâbâ tembatŋan koŋkoŋ geim denŋânân gei mom nanŋgâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziŋâ kamânân zâim bâu zengât siŋgi sot a zagât zekât den siŋgi, zo dâzâŋgom nanŋgâwe. ³⁴ Den siŋgi zo dâzâŋgone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekŋâ Yesuŋâ birâziŋgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuŋâ a ŋâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wanŋâyân zâim zikŋâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiŋ bik mumuŋâ ŋâi helân aam pam mem gawe. Oi Yesuŋâ nâŋgâm pâlatâŋziŋangât topŋâ ekŋâ a zo itâ sâŋ dukuip, “Nannâ, mân keŋgât ot. Tosagâ mârûm biran.” ³ Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutŋâ, zen den zo nâŋgâm umziŋan itâ nâŋgâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan ekŋâ itâ sâŋ dâzâŋgoip, “Wangât umziŋan nâŋgânâŋgâ bâliŋâ nâŋgânige? ⁵ Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ bâbâlaŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonŋâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkât imbaŋâ zemnigap. Zorat topŋâ ikpigât yatâ sâŋ dukuan.” Yatâ sâŋŋâ a kiŋ bik bâliŋ itâ sâŋ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamâŋan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo zaatŋâ kamânŋan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekŋâ kâwaliziŋ buŋ oi Anutuŋâ imbaŋâ zo a bikŋan pâipkât mâpâsem sâŋ âlip kwâkŋangâwe.

Yesu zâk bâliŋ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiŋ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiŋ namânan ta nekŋâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlatâŋ op molini.” Yatâ sâŋ dâtnogi zaatŋâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan naleŋ nimbapkât diim zaria kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a doŋbep gamŋâ Yesu sot arâpŋâ nen sot naleŋ ârândâŋ niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutŋâ, zen niŋgitŋâ Yesugât arâpŋâ mâsikâniŋgâwe, “Patâziŋâ zâk wangât kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zen sot tap naleŋ niap?” ¹² Sâne Yesuŋâ den zo nâŋgâmŋâ dâzâŋgoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziŋ âlip, zengâren nep mân tuumap. Mâsekziŋoot, zengârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutugât den ziap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziŋgâbigât otnimap.’

A ziiŋangât nen âlipŋâ sâme, nâ zengât buŋâ. Nâ bâliŋ mâme a diiziŋga nâgâren gabigât sâŋ gem gâwan.”

Naleŋ birâm kendon ândiândiŋangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpŋâ, zen Yesugâren gam itâ sâŋ mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutŋan naleŋ birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât naleŋ mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâŋ dâzâŋgoip, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpŋoot ândei dabân umbâlâ op naleŋ birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziŋan mine, nârâk zoren umbâlâ op naleŋ birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sâŋŋiŋan, zo hâmbâ uŋakŋâ mân pam gârimen. Hâmbâ uŋakŋandâ sâŋŋiŋâ diigi oloŋbapkât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋŋiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiŋ too uŋakŋandâ hâkop sâŋŋiŋâ kunziri hâkop sot waiŋ ârândâŋ buŋ upabot. Waiŋ too uŋakŋandâ hâkop uŋakŋan gune giari âlip opmabot.”

Yesuñâ Yairo bâratñâ mumujan gâbâ mânggeip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâmbâ dâzângom kiri mâtâmâpâse namâ galem a ñâi gam um topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân ñâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorâñ kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip. ²¹ Ambân zo umñandâ itâ nângip, “Hâmbâñik weemñâ âlipnâ upat.” ²² Yesuñâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kengât ot. Nângâm pâlâtâñ kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesuñâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nângip. A ambân dorñbep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesuñâ nângâm itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen zaat geim nañgânek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâmbâ dâzângoi girâññangâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nañgâne kâmbârâñâ zeibân âim bikñan gâsui mumujan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den siñgi hân zoren denân denân âragum nañgâwe.

A sinzik bâpsâsâñ sot a wâkeñoot kubikziñgip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsâñ zagât, zet molimñâ den kâtik sâmbâ den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinziññâ kubikpatkât imbanñâ zemnigap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “Oñ, Kembu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinziññan weemñâ sâip, “Nângâm pâlâtâñziññangât bonñâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinziññâ ânângârip. Oi Yesuñâ mân sâbabotkât den kâtikñâ itâ sâmbâ dâzâkoip, “Zet zirat siñgi a ambân mân dâzângobabot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmñâ âim lañ dâzângom nañgitâ siñgi zo hân dâp lañ kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a ñâi wâkeñoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñangi kopa oip. ³³ Yesuñâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanñâ oi sâwe, “Isirae neñgâren mârum kut ñâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a ziñâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zeñgât patâziñandâ imbanñâ pindâm mam okñangi wâke moliziñgâmap.”

Nep a kâruziñgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opñâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nañgip. Oi mâtâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topñan ândiâññangât den dâzângom a ambân sisi mâsekziññoot kubikziñgâm ândeip. ³⁶ Yesuñâ a ambân kâmut patâ zo ziñgitñâ umñâ nângip. Zâkñâ ziñgiri râma galem añâ buñâ yatâ gulipmalip ândine ziñgirip. ³⁷ Oi zorat arâpñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâmbâ dâtnângoip, “Kâlamân bonñâ dorñbep ziap, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sâñgonzângoi nebân bagim kâlamân bonñâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpñâ kutziñâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesuñâ arâpñâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke moliziñgânatkât sot sisi mâsek kubikziñgânatkât imbanñâ niñgip. ² Aposolo kiin zagât, neñgât kutniñâ itâ. Kândom Simoñ kutñâ ñâi Petero, munñâ Andrea, Zebedaioğât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiñ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ sot Tadaio. ⁴ Simoñ Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpñangoi gâsuwe.

Yesuñâ arâpñâ nep diñ sâmbâ ziñgip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesuñâ arâp kiin zagât, nen sângonnângom sâip, “Zen hân nâin mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândiñ, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim singi âlip itâ sâm dâzângom ândibi, ‘Anutugât um topñan ândinatkat narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi mâsek kubikzingâbi. Mumunâ mângizingâbi. Sâk bâlâ kubikzingâne âlip upi. Wâkeziñoot molizingâbi. Oi Anutuñâ kut nâi nâi sânğan buñ zingip, yatigâk zengoot a otzingâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buñ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsañâk âibi. Nep a zen nalemem mot sânğan buñ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziñâ sâm mâsikâzingâbi. A nâigât ek nângâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziñan zâim itâ sâm dâzângobi. ‘Um lumbeñâ zengâren zimzap.’ ¹³ Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi dinziñâ zâkkâren bonñâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi lumbeñâ dinziñangât bonñâ âburem ziñan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâzingâm dinziñangât âkonziñgi kinziñan gwapgwap lânne gei birâzingâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkñak dâzângobâ. Den kubikkubik narâkñan Anutuñâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuñâ mem zâi kwap otzingâbap.”

Kâmbamgât den.

¹⁶ “Nângânek. Râma wâu hulin zengât oserân mân sângonzângozângon, zo nâñâ ko zen sângonzânguan. Zorat zen a sarâ buñâ, nângânângâziñoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziñ tâmbetzângobegât gasâziñ kârâm ândibi. A zen den sâsâñ namin diizingâm âibi. Mâpâmâpâse namâziñan zâmbamñâ lapitizingâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buñâ. Zen nâgât a ândie, zorat opñâ a kutâ zengâren diizingâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinñâ a kutâ sot hân nâin gokñâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sâñâ sâm mân nângâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumñâ zingâbap. ²⁰ Yatâ otziñgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziñangât Kaapum umziñan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânâ nâinñâ munñâ sâi kumbi. Oi ibâ nâinñâ sâi nanñâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otzingâm sâne zângobi. ²² Kutsinginañgât op a donbeñâ zengât um kâlak nângâzingâbi. Oi nâi zâk den singi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nâin ândinetâ zângom molizingânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkñak dâzângobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonñâ nâ takâbat.”

Yesu okñangâwe, zo yatik otningâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin katepñâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore añâ a patânâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin katepñâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Kore añâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Bâliñ mâme a, ziñ nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliñ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otzingâbi. ²⁶ Zorat sa nângânek. A zo zengât op mân keñgât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemñâ mân zimzap. Kut nâi nâi kwârakukun, zo zemñâ mân zimzap. Zo aksik mâbâlakñem nanğâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzângoman, zo a kâmut zengât mâteziñan sapsubi. Den halop dâzângowan, zo sombemân kin dâzângobi. ²⁸ Sâkziñik zângobi, zengât mân keñgât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi. Nâigât keñgât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândân sim kârâbân gâbanbapkat imbañâ zemñangap, Anutu, zâkkât keñgât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâlê, zâk sânğanñâ patâ buñâ. Kât kuriñâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziñandâ mân nâñgi ko dap op sâmbâlâlê nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziñ sâmotñâ zorat tenğânâ nângâm nanğamap. Zorat zen keñgâtziñ buñ ândibi. Zen sâmbâlâlê yatâ buñâ. Zen a. Anutu zâk zengât umñâ patâ kinmap.”

Ajâ singi âlipkât hâuñâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Ñai zâk a ambân zengât mâteziñan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nânâ sumbem Ibânanğât mâteñan sâm âlip kwâkñangâbat. ³³ Ñai zâk a ambân zengât mâteziñan kwâimbânigi zâk nânâ yatigâk sumbem Ibânanğât mâteñan kwâimbânangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbenâ buñâ, kâmbam âbânğubapkât gewan. Nâ kâsâpzânğobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat nanñâ sot ibânâ, zet kâsâpagobabot. Bâratñâ sot mamñâ, zet kâsâpagobabot. Iranñâ sot sibunñâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A ñai zâkkât kiñ topñan gâbâ kâsa okñangâbi. ³⁷ Oi ñai zâk umñâ ibâ mamzik zet sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk zo nâgât singi mân op ândibap. Ñai zâk umñâ murarâp zen sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk yatik nâgât singi mân ândibap. ³⁸ Oi ñai zâk zikñâ poru nakñâ mân lum nâgât mâtâp lânğap, zâk zo yatik nâgât singi mân upap. ³⁹ Ñai zâk ândiândiñâ anğân kâri gulipkuñangâbat. Oi ñai zâk nâgât opñâ hânân ândiândiñâ birâm ândiândiñâ âlipñâ muyagibap.”

Yesugât opñâ buku otziñgâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ “A ñainâ zen galem otziñgâbat, zâk zo yatik kore otnibapñâ sânğonnogip yatik okñangâbat. ⁴¹ Ñai zâk Propete a ñai on galem okñangâbat, zâk Propetegât dâp yatik sânğân mimbap. Ñai zâk a târârakñâ galem okñangâbat, zâk a târârakñangât dâp sânğân mimbap. ⁴² Nâ perâkñak dâzânğobâ. Ñainâ a gigiñâ zengâren gâbâ nâgât singi ândiap, zo too patenğ aam pindâbat, zo ko sânğânñâ buñ mân zimbap.”

11

Yohane arâpñâ zen Yesugâren âiwe.

(Lu 7:18-35)

¹ Yesuñâ arâpñâ kiin zagât den dâtnânğom nanğâm kamân ñain singi âlip dâzânğobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonâ nep tuugip, zorat singi nânğâm arâp den mâsikâbigât sânğonzânğoi Yesugâren âiwe. ³ Yesugâren âimñâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumñan Propete a, ziñ a ñai gâbapkât sâwe, zo gâ mo ñaiğât mambât ândinat?” ⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânğoi, “Zen âburem âimñâ kut ñai ñai ek nânge, zorat singi Yohane dukubi. ⁵ Sen ñâtâtikñâ sinziñ ânânğâtsap. Kinziñ bâliñâ mâtâp lânğ aim ge. Sâk bâlâ a sâkziñ âlip uap. Kindapziñ bâpsâsân, zo den nânge. Mumunğandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den singi âlip nânge. ⁶ Ñai zâk nâgât nânği mân âkon upap, zâkkât nânğa sâtârenğoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuñâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topñâ itâ sâm dâzânğoi, “Zen mirâ kamân âtânğan, a mân ândiândiñan wan iknam âiwe? Gerâ ñai pibânâ koi aim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a ñai hâmbâ neulerğoot iknam âiwe? Zen nânge. A hâmbâziñ neulerğoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete ñai iknam âiwe? Zorat nâ dâzânğua nânğânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutñâ zengât dâp buñâ. Zâk tobat ñai. Nâmbutñâ zo walâziñğap. ¹⁰ A zorat den kulem ñai itâ ziap, ‘Nânğâ. Nâgât kore a ñai sânğongua kândom otgibap. Zâkñâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâkñak dâzânğobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutñâ zengâren gâbâ ñainâ Yohane mân wâlap. Ka a gigiñâ ñainâ Anutu um topñan ândibapñâ, zâk walâbat. ¹² Yohane too sanğon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donğep, zen sumbemğât singi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziñğootñâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânñan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziñâ gâsui nânğânâ sâm, nânğânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonñâ Yohane gâip. ¹⁵ Ñai zâk kindapğootñâ den zi nânğâbat.

¹⁶ A kâmut zi, waniņ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziņâ ek birâ, nânġâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziņ itâ sâm dâzânġome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepņâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekņâ sâwe, ‘Zâk wâkeņoot ândiap.’ ¹⁹ A bonņâ nânġa gamņâ nalem sot too nia nekņâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiņ a sot bâliņ mâme a, zengât buku. Waiņ sot nalem nem mân birâmap.’ Ka sa nânġânek. Anutugât nânġânġgâ bon asâgem topņâ mem kâkņan kwâpmap.”

Yesuņâ Galilaia a zengât girem sâip.

(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesuņâ kamân nâmbutken nep tuugi ekņâ umziņ mân melânġawegât den topkwap sâm topziņ itâ sâm muyageip, ²¹ “Yei, Koraziņ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidoņ kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opņâ umziņ melânġbe. ²² Zorat dâzânġua nânġânek. Tiro Sidoņ kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuņâ diim gei otziņġâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi pam otziņġâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buņâ. Zen sim kârâbân kâbakņezingâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buņ op narâk ziren tok tâpâp. ²⁴ Zorat dâzânġua nânġânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņġâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otziņġâbap.”

Yesuņâ Ibânâ sâm bâbâlaņ kwâkņangip.

(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesuņâ Kembangâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziiņâ nânġânġgâziņġgât nânġâne zâizâiņ opmap, zo dingâ tik kwatziņġâmat. Ka a umziņan gigiņâ upme, zen ko dingâ sâm muyageziņġâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nânġâna âlip oip.” ²⁷ Ninâu yatâ sâmnâ arâpņâ nen itâ sâm dâtnânġoip, “Ibânâ, zâk kut nâi nâi nâgât siņgi sâm bitnan pam naņġip. Umnan den sot nânġânġgâ ziap, zo mân nânġe. Ibânâ zâk zikņik nânġap. Oi Ibânġgât umņan den sot nânġânġgâ ziap, zo mân nânġe. Nâ ninik nânġan. Oi nânġâ a nâmbutņâ Ibânġgât topņâ sâm muyageziņġa âlip nânġâm kwâkâbi.”

Yesuņâ diiniņġâbap.

²⁸ “Kut nâi nâi yâmbâtņâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nânġâm ândime, zen aksik nânġâren gane gâsuziņġa um sâkziņâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op gigiņâ op ândimangât nânġâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbeņġa muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlaņ. Nâgât nep, zo bâbâlaņ.”

12

Yuda zengât kendongât den.

(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesuņâ kândom otniņgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimņâ arâp nen tepniņġgât opņâ segoņ keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo ekņâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotņâ.” ³ Sânetâ itâ sâm dâzânġoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen tepkât opņâ urâwe, zo sâlâpkum nânġâme mo buņâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsânġâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo mân orotņâ. Namâ galem ziiņik nimbigât sâsânġ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nânġâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosaņâ mân opmap. ⁶ Zen Kembangât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nânġâ ko dâzânġua nânġânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo gigiņâ. ⁷ Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņġâbigât otnigap.’

Zen den zirat topnâ nângâm sâi a tosazij buñâ den laj nâi mân dâzângobe. ⁸ A bonñâ, nâ kendongât mariñâ op ândian.”

Yesunâ kendonân a nâi kubigip.

(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâmñâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip. ¹⁰ Zoren a nâi tâip. Zâk bikñâ humutnik. Oi a zinjâ Yesu mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikziñgâziñgân, zo orotñâ mo mân orot?” ¹¹ Sâne Yesunâ lâuziñan mem itâ sâm mâsikâziñgip, “Zengâren gâbâ a nâiñâ râmañâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yennâ. A zen ko bonñâ, zorat kendonân âlip orotñâ.” ¹³ Yatâ sâmñâ a zo itâ sâm dukui, “Bikâ tântân pa.” Sâi bikñâ tântân pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekñâ âimñâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsân, zo bonñâ oip.

¹⁵ Yesunâ den zo nângâm kamân zo birâm nâin arip. A donbep patânâ molinetâ kubikziñgâm nançip. ¹⁶ Zen zâkkât topnâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ mârurnan Anutugât den kulengoip, zo bonñâ oip. Den zo itâ,

¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipñâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda bekñan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubikñâ sâm hañpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nângâbi. ²⁰ Gerâ âbâbângum, zo mân kârâm mânângât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. ²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsiñgiñan târokwapî.”

Yesunâ wâke nâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkeñâ a nâi okñangi kopa op sij bâpsâsân op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesunâ a zo kubigi siñâ ânângâri ekñâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsânâ, zo zi mot nâi.” ²⁴ Sâne Parisaio a, zinjâ den zo nângâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutñâ Bezebulu, zâkñâ mam okñangi wâke moliziñgâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesunâ umziñan ekñâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziñ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziñ buñ upap. ²⁶ Satân sot arâpñâ, zen kâsa utnetâ nepziñâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunâ mam okñangi wâke moliziñgâmap.’ Oi zengât narâpziñâ nâiñâ mam otziñgi wâke moliziñgâme? Sarâziñgât topnâ zo narâpziñandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumñâ mam otnigi wâke moliziñgâman. Anutugât um topñan ândiândigât narâkñâ mâte otziñgi mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirâñan kâwali op tâi dap yatâ a nâiñâ zâim sikum bekñan mimbap? Yatâ buñâ. Kâwali a zo komñâ kiñ bik saam pamñâ sikumñâ âlip bekñan mimbap.” (Yesunâ den zo Satangât op sâip.) ³⁰ Yatâ sâmñâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapñâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapñâ, kândañbap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâliñâ top top sot den sumunñâ top top, zorat tosa birâbirân ziap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâkkât tosa birâbirân mân ziap. ³² Nâi zâk a bonñâ nâ sâm bâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zo ko tosanâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak nâigât âlipñâ sâm bonñangât yatik âlipñâ sâbi. Mo nak nâigât bâliñâ sâm bonñangât yatigâk bâliñâ sâbi. Nak zo bonñandâ nak topñâ sâm muyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâliñandâ wan den âlipñâ sâbi. Umziñan kut nâi nâi zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. ³⁵ A târârakñandâ umñan gâbâ den âlipñâ kopgâmap. A nâi nângânângâ bâliñâ, zâkkât umñan gâbâ den bâliñâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek,

Den kubikkubik narâkñan den sarâ top top, zorat hâuñâ Anutuñâ zingâbap. ³⁷ Den sâmât, zorâñ topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmât, zorâñ topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâm dâzânçoi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutñâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem ñâi tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâm dâzânçoi, “A kâmut zi orot mâmezîñâ bâliñâ sot Kembangât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâm. Zen kulem ñâi mârâtñâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zengât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtñâ patâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonâñ den girem dâzânçoi nânçâm umziñâ melânçawe, zorat. Na sa nânçâne. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zengât tosaziñ sapsubap. Wangât, ambân zorâñâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nânçânâñgâ bonñâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâm?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkeñâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmeñâ kârûbap. ⁴⁴ Kârûmñâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmñâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sançon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârum bâliñâ ândeipñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap.”

Yesugât mam murâpñâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzânçom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpñâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a ñâiñâ Yesu itâ sâm dukuip, “Nânçâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtñiñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Mam murâpnâ waniñ ziñ?” ⁴⁹ Yatâ sâmñâ arâp kirâwe, zengâren bikñâ pamñâ itâ sâm dâzânçoi, “Zingitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtñâ nânçâm lume, zen ko nâgât mamâpñâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandiñgât den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesuñâ mirin gâbâ gem saru sâtñan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zingit wangâ ñâin zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donjep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzânçoi. Ñâi ko itâ sâip, “Nânçâne. A ñâiñâ keet maandiñbam nebân arip. ⁴ Âi maandiñi keet nâmbutñâ mâtâbân gei zeï nii ziñâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân siñitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kârep mân giari mañâ egi hâlâlânçâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donjep âsageip. Topñâ ñâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ ñâigât keetñâ 60. Topñâ ñâigât 30. Bonziñâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat ñâi zâk kindapñootñâ den zi nânçâbap.”

Yesuñâ den sumbuñangât sâm dâzânçoi.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâmb dâzângoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?” ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnângoip, “Anutu um topñan bagibagiñâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsâñ. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² ñâi zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nângânângânâ patâ upap. Ka ñâi zâk den nângânângânâ pindip, zo mân mem ândei beknjan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzângoman. ¹⁴ Oi mârurñan Propete Yesaiarñâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziñandâ den nângânângânâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsâñ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melâñne ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?’

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâm. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâknjak dâzângobâ. Mârurñan Propete sot a târârakñâ doñbep, zen kut ñâi ñâi zen ek nângâm, zo ek nângânâ osimñâ mân ek nângâm.

Keet maamaandiñ, zorat topñâ sâmb dâzângoip.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandiñ den, zorat topñâ dâzângua nângânâ. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nângâm umziñan mân giari bâliñâ mariñandâ gamñâ zo beknjan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjiñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuipekâr narâk pânkânok mem ândine sâknâm mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâm. ²² Keetñâ hibuk kwâknjan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikungât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umziñan gei mem ândime. Oi ñâigâren bonñâ 1 handeret, ñâigâren 60, ñâigâren 30. Bonñâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâmb dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâiñâ nepñan âi keet maanderip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetñâ maandiñâ ari a uman zine narâk zoren kâsârñâ gam hibuk keetñâ maandiñâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândân takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo ekñâ nep mariñâ dukum sâwe, ‘Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maanderin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ñâiñâ maanderi âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâne, ‘Nen âi sâmbum panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, ‘Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmñâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonñâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâmb dâzângobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum burañ saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap.” ’ ’ ”

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâmb dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetñâ yatâ. A ñâiñâ keetñâ zo nepñan pâip. ³² Keetñâ zo mâiktârâ. Keetñâ nâmbutñâ zengât ombeziñan. Zo kâmñâ takâm zâim walâziñgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâmb dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân ñâiñâ naleman sii dangât zâtki giari naleman aksik naam op nanjip.”

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzângoip, zo sumbuñik dâzângoip. Den muyap mân sâmb muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ,

“Lâunan den sumbuᅇa top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat.”

³⁶ Yesuᅇa a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpᅇa nen zâimᅇa dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuᅇa zorat topᅇa sâna nânᅇânâ.” ³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnânᅇoip, “A keet âlipᅇa pâip, zo a bonᅇa nânᅇa pârawan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipᅇa, zo sumbemᅇat singi a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliᅇa mariᅇa, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetᅇa maandinᅇip, zâk Sataᅇ. Bon mimiᅇ narâkᅇa, zo hâuᅇa mimiᅇ narâkᅇa. Nep tuutuᅇ a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuᅇa mimiᅇ narâkᅇan âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonᅇa, nânᅇa kâwali arâpᅇa sâᅇgonzânᅇua a ambân zeᅇgâren gâbâ bâliᅇ mâme a ambân sot gurumin den kukuᅇa a ambân, zo gâbâzeiᅇᅇam kârâp tâmbânᅇan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko lbâziᅇanᅇat um topᅇan âsakᅇoot maa yatâ âsagem ândibi. ᅇâi zâk kindapᅇootᅇa den zi nânᅇâbap.”

Kune kinsaᅇat den.

⁴⁴ “Sumbemᅇat den singi âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa ᅇâi hibukᅇan tik zei a ᅇâi zoren âi muyageip. Muyagemᅇa umâlep patâ nânᅇâm kwârakum âi kut ᅇâi ᅇâi tâkᅇanᅇip, zo pam kât mem nanᅇâm hân zo kwâlîp.”

Kunegât den sumbuᅇa.

⁴⁵ “Sumbemᅇat singi âlip mâtâp, zo itâ. A ᅇâi kunegât kârûm ândeip. ⁴⁶ Kârûm ândim kune ᅇâi tipᅇan kurum, zo muyageip. Muyagemᅇa kut ᅇâi ᅇâi gakâᅇa, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuᅇa.

⁴⁷ “Sumbemᅇat singi âlip, zorat mâtâp, zo iᅇanᅇat irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topᅇa topᅇa piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkᅇan zarip. Oi iᅇan niniᅇa, zo wanᅇâyân parâwe. Mân niniᅇa ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziᅇa a hânᅇa hânᅇa kâsâpzânᅇomᅇa bâliᅇ mâme a minziᅇᅇam kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmᅇa mâsikâniᅇip, “Zen zo aksik nânᅇâm nanᅇe mo buᅇa?” Sâi niᅇa sâwen, “Nen nânᅇâm nanᅇen.” ⁵² Sâindâ dâtnânᅇoip, “Zen dinnâ nânᅇâm kwâtâtemᅇa singi âlipᅇanᅇat mâtâp nânᅇâm kwâkâbi. Zen mirâᅇat mariᅇa yatâ opᅇa kabânᅇan gâbâ kut ᅇâi ᅇâi âlip sâᅇniᅇa sot uᅇakᅇa lândim pambi.”

*Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)*

⁵³ Yesu zâk den sumbuᅇa top topᅇa zo sâm nanᅇâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânᅇan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip sâm dâzânᅇoi a zen nânᅇâm imbanᅇaziᅇ buᅇ oi sâwe, “Zâk nânᅇânânᅇa zot imbanᅇa zo waniᅇ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topᅇa nânᅇen. Zâk mirâ tuutuᅇ a nanᅇa. Mamᅇa Maria. Murâpᅇa kutziᅇa Yakobo, Yose, Simonᅇ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpᅇa nen sot ârândânᅇ ândien. Zâk kut ᅇâi ᅇâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nânᅇâm kwakᅇa zâkkât nânᅇâne geip. Oi Yesuᅇa sâm dâzânᅇoip, “Propete a ᅇâi zâk kutsiᅇniᅇa hân torengen laᅇ kârâm ari kamârâpᅇa sot torerâpᅇa, zen zâkkât nânᅇâne gei birânᅇanᅇame.” ⁵⁸ A zen umziᅇ anᅇân kârâwegât Yesuᅇa kamân zoren kulem top top doᅇbep mân tuugip.

14

*Herodeᅇa sâi Yohane kuwe.
(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)*

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesuᅇat singi nânᅇip. ² Singi zo nânᅇâmᅇa a sâtnâ gakârâpᅇa itâ sâm dâzânᅇoip, “Nâ itâ nânᅇan. Yohane too sanᅇonziᅇip, zâk mumuᅇan gâbâ zaat kâwaliᅇoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumņan Herode zâk munņâ Pilipogât ambân bekrjan meip, kutņâ Herodia. Ambân zâkkât oprņâ sâi Yohane kiņ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneņâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotņâ.” ⁵ Oi Herodeņâ Yohane kumbam nâņgip. Ka a ambân ziņâ Yohaneņâ nâņgâne Propete op ândeip, zorat keņgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiņ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratņâ, zâk Herode sot a sâtņâ tarâwe, zeņgât mâteyân kep ândei Herode ek âkņâlem itâ sâm dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamņandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanņon nep tuugip, zâkkât gânduņ kom mânâņgâtņâ kâukņâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nâņgâm pârâkpâip. Nâņgi mân dâp oip. Ka zâk a sâtņâ zeņgât mâteziņan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sâņgonzâņgoi Yohane tâk namin tâi gânduņâ kârâm mânâņgât kâukņâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratņâ pindâwe. Ambân zo memņâ mamņâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpņâ zen gamņâ kâambarâņâ mem hangumņâ âi Yesu den siņgi dukuwe.

Yesuņâ a 5 tausen nalem ziņgip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesuņâ den siņgi zo nâņgâm waņgâyân zâim hân a mân ândiândiņan, zoren ândibam arip. Ari a ambân doņbep patâ kamân ñain ñain gâbâ, zen siņgiņâ nâņgâm saru sâtņan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesuņâ waņgâyân gâbâ gemņâ a ambân kâmut zo ziņgitņâ umņâ nâņgâmņâ a ambân sisi mâsekziņoot, zo kubikziņgip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpņâ niņâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiņan ândeindâ mirâ ñâtiksâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Wangât âibigât se? Ziņâ nalem ziņgânek.” ¹⁷ Yatâ sâm dâtnâņgoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutņâ buņâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmņâ a dâzâņgoi hibuk luatņâ tap âiwe. Yesuņâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmņâ namuņ arâpņâ niņgi niņâ kâsâpkum a ziņgâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputņâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo teņgâziņâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziņâ mân sâlâpziņgowen.

Yesu saru kwâkņan lâņ lâņ arip.

(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ oprņâ Yesuņâ arâpņâ sâi waņgâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikņik ninâu sâbam bâkņan zariņ. Yatâ op ândei ñâtiksâi zâk zikņik zoren ândeip. ²⁴ Wangâņâ âim saru tânâmņan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakņei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ haņsâsâgât Yesuņâ saru kwâkņan lâņ lâņ ga muyageniņgip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp niņâ ekņâ keņgâtniņâ op wâke gaap sâm den kâtik kambâņâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnâņgoip, “Umziņ diim geik. Zi ninak gaan. Mân keņgât utnek.” ²⁸ Sâi Peteroņâ sâtņan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakņik lâņ gabâ.” ²⁹ Sâi Yesuņâ sâip, “Ga.” Sâi Peteroņâ waņgâyân gâbâ geim saru kwâkņan Yesugâren arip. ³⁰ Peteroņâ âim tâi pibâ patâ ñai gâi keņgât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesuņâ gâsum sâip, “Gâ wangât nâņgâm pâlâtâņgâ lotņâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâm gâsui wangâ kâligen kopgâitâ pibâ hiriņsâip. ³³ Oi a waņgâyân tarâwen, nen Yesu um topņan âi pindiņsâm sâwen, “Gâ perâkņak Anutugât nanņâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimņâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekņâ den pane kamân ñain ñain ari a ambân sisi mâsekziņoot diiziņgâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nâņgâna hâmbâgâ murukņan gâsum mâsekziņ buņ upap.” Yatâ urâwe, zorâņâ sâkziņâ âlip op naņgip.

15

Kut n̄ai n̄ai ninijandâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpn̄ij zengât den kom bitziñâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiñâ sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume? ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi n̄ai zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itâ sâme, ‘N̄ai zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut n̄ai zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.” Zâk zo yatâ opñâ on galem mân otzikâbap.’ ⁶ Zen yatâ opñâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulengoip,

⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik m̄apâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁹ Oi den bonjagât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâyanğame. Zen lâuziñandik m̄apâsenime. Nâ zorat n̄anğa yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzângom a ambân sâi gane itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângua n̄anğam kwâtâtinek. ¹¹ Kut n̄ai n̄ai nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbâ kopgâmap, zorânâ sumunkomap.”

¹² Yatâ sâi arâpn̄â niñâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen n̄anğam bâliñ kwatgige, zo n̄anğat?” ¹³ Sâindâ sâip, “Nebân kut n̄ai zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanğabap. ¹⁴ Zen yen birâziñgânek. Parisaio zen sinjiñ n̄atâtikñâ. Zengât mâtâp kâdom a sen bâpsâsân zagât diianğam âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândân lâmân geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuñâ dâzânguat, zorat topñâ sâna n̄anğânâ.” ¹⁶ Sâi Yesuñâ dâtn̄anngoip, “Zen tok um n̄anğânngâziñ mân pâronjsâi ândie, mo dap? ¹⁷ Topñâ itâ mân n̄anğe? An̄â kut n̄ai n̄ai nine tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtâpn̄an geimap. ¹⁸ Ka umziñan gâbâ den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorânâ ko umziñ sumunkomap. ¹⁹ A umân gâbâ kut n̄ai n̄ai kop gâmap, zo itâ. N̄anğânngâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirân sot den sumunñâ. ²⁰ Kut n̄ai n̄ai yatâ, zorân sumunkomap. Oi bet mân sanjon kut n̄ai n̄ai nine, zorânâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân n̄aiñâ Yesu konsâm m̄apâseip

(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoñ kamân zagât, zo zengâren arip. ²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokñâ ambân n̄ai gam Yesu konsâm sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunñâ, n̄agât umgâ bâliñ oik. Bâratnâ, zâk wâkeñâ mâte pirik oknanğamap.” ²³ Yatâ sâi Yesuñâ n̄anğam den hâuñâ mân dukuip. Yatâ oi arâpn̄â nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniñan den sâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtn̄anngoip, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi gem gâwan.” ²⁵ Sâi ambân zorân um topñan âi siminñâ liim pindijsâm sâip, “Kembu, gâ lañ betnan me.” ²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, “Katep zengât nalem betziñan mem wâu ziñgâziñgân, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziñandâ nalem nem tatne gwapgwap gei wau zen lañ nime.” ²⁸ Yatâ sâi Yesuñâ dukum sâip, “O ambân n̄anğam pâlatânğâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratñâ âlip oip.

Yesuñâ a doñbep kubikziñgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaa saru sâtrjan âim bâkñâ n̄ain zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziñâ giginñâ, sinziñ bâpsâsân, kin bitziñ bâliñâ, kopa sot sisi mâsekziñoot diiziñgâm Yesugât um topñan zâmbane

kubikziŋgip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziŋâ sâwe. Kin bitziŋ bâliŋ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziŋ gigiŋândâ âlip urâwe. Sinziŋ bâpsâsâŋandâ sinziŋ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziŋâ zo ekŋâ nânŋâne imbanâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nenŋât Anutu mâpâsinâ.”

Yesuŋâ a 4 tausen nalem gumuziŋgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesuŋâ arâpŋâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Nâ a zenŋât umnâ nânŋan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem buŋâ sângonzânŋoindâ âi mâtâbân tâmbetagoibegât umnâ girem uap.” ³³ Sâi arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiŋan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziŋgindâ nine dâp upap?” ³⁴ Yatâ sâindâ Yesuŋâ mâsikâniŋgâm sâip, “Zenŋâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niŋâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.” ³⁵ Oi Yesuŋâ nânŋâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuŋ arâp niŋgi kâsâpkum a ambân ziŋgâwen. ³⁷ Nen ziŋgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputŋâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziŋ mân sâlâpânŋowen. ³⁹ Yesuŋâ a ambân zâmbari âine zikŋâ wangâyân zâim Magadan hânân âi takip.

16

Yesuŋâ kulem ŋâi tuubapkât sâne kwâkâziŋgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ŋâi âsagei iknâ.” ² Sâne dâzânŋom sâip, “Mirâ ŋâtiksâbâ sâi sumbem kuriŋkoi sâme, ‘Muka maa upap.’” ³ Mo haŋsâi sasa mem doŋgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nânŋâne. Ka nâgât topnâ ko mân nânŋâm kwâtâtime. ⁴ A ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zen kulem tobat ŋâi iknat sâme. Zen kulem ŋâi uŋakŋâ buŋâ. Yonaŋâ Niniwe a umziŋ melânbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nânŋâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zenŋât girem dâzânŋoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpŋâ nen nalemgât nelâmnânŋoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnânŋoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zenŋât sii dangât nalemziŋan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnânŋoi nen kwakŋâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnânŋuap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapŋan giari nânŋâm itâ sâm dâtnânŋoip, “O nânŋâm pâlatânziŋ lotŋâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârum nelânzânŋoi mân nânŋe? Nâ nalem bâtnâmbut zorânŋâ a 5 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorânŋâ a 4 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzânŋuan. Zo wangât mân nânŋâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zenŋât sii dangât nalemziŋan mân pam nimbi.” ¹² Arâpŋâ nen den yatâ nânŋâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam niniŋanŋât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziŋanŋât op sap.”

Peteroŋâ Yesugât topŋâ sâm muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Pilipoŋâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnânŋom sâip, “A ambân, zen a bonŋâ nâgât ŋâi sâme?” ¹⁴ Sâi niŋâ dukum sâwen, “Nâmbutŋandâ Yohane too saŋon nep tuugip sâme. Nâmbutŋandâ Elia sâme. Nâmbutŋandâ Yeremia mo Propete a ŋâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoindâ mâsikâniŋgip, “Ka ziŋâ ko nâgât ŋâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâniŋgi Simoŋ Peteroŋâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiŋ mariŋanŋât nanŋâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuiŋ, “Simoŋ, Yonaŋât nanŋâ, gâgât nânŋa sâtâreŋoot uap.

Nângânângâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâmbuyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niij denân ko Kât). Oi nânâ kât zorat kwâkñan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanâñandâ mân walâzingâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâttâp konkonñâ gibat. Oi hânân saasaanñâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap. Oi hânân olañolaññâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmjâ arâpnâ den kâtikñâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momñâ zaatpap, zorat den kânñan sâmbuyagem zingip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesuñâ topkwap kut ñâi ñâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâmbuyagem niingip. Oi Yesuñâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zinjâ kut ñâi ñâi sumunñâ okñangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diñâ dâtnângom nangip. ²² Dâtnângoi Petero zikñik diim âimñâ kwâkñangâm sâip, “Kembu, Anutuñâ galem otgigi kut ñâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâmbuyagem dukui, “Satañ, gâ siriksâm âi. Gâ mâttâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliñangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuñâ târokwapñâ arâp itâ sâmbuyagem dâtnângoi, “Zen nâ molininâ sâmbuyagem sâmbuyagem den birâm poru nakziñ lum nâgât mâttâp, zo lânbi. ²⁵ Zen ândiândiziñ angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziñ birâne muyagezingâbap. ²⁶ Zen hângât kut ñâi ñâi, zorik mem ândine ândiândiziñ buñ oi wan âlipñâ muyagezingâbap? Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap zingâbap? ²⁷ Nângânek. A bonñâ, nâ Ibânangât neule âsakñoot âsagem sumbem arâpnâ diizingâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziñangât dâp hâuñâ zingâbat. ²⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutñandâ mân munetâ a bonñâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuñâ holi tobat ñâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munñâ Yohane, zen ziiñik diizingi bâkñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinñâ tobat ñâi oip. Oi si sângânñâ maa yatâ âsageip. Hâmbânñâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nangip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronñâ Yesu itâ sâmbuyagem dukui, “Kembu, mat ñâi ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât ñâi, Mosegât ñâi, Eliagât ñâi.”

⁵ Yatâ sâmbuyagem kiri sasanñâ âsakñoot gem kwâtepzângoi. Oi sasa kâligen gâbâ den ñâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipñâ. Umnandâ gâsumap. Zen diñâ nângâm birañbi.” ⁶ Oi arâpnâ zen den zo nângâm sângânziñ hânân gei tutukum kengât op sânbâm sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesuñâ zengâren âim weezingâm sâip, “Zen zaatñâ kengât buñ ândinek.” ⁸ Yatâ sâmbuyagem sinziñâ lum za ikne Yesu zikñik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkñan gâbâ gem tap Yesuñâ den itâ sâmbuyagem dâzângoi, “Kut ñâi sen mârât ikse, zorat den sîngi a ambân mân dâzângom ândine a bonñâ nâ mumunñan gâbâ zaatpat.”

¹⁰ Yatâ sâmbuyagem dâzângoi arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñangâm gâbap. Kembangât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâmbuyagem mâsikâne itâ sâmbuyagem dâzângoi, “Elia zâk kândom gam kut ñâi ñâi kubikpapkât sâwe, zo bonñâ. ¹² Oi zorat dâzângua nângânek. Elia zâk mârum gam ândei mân ek nângâm kut ñâi lañ okñangâwe. Oi a bonñâ, nâ yatigâk nom sâknâm nibi.” ¹³ Yatâ sâmbuyagem arâpnâ zinjâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

*Arâpñâ a ñâi kubiknam osiwe.**(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)*

¹⁴ Oi bâkñan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a ñâi Yesugâren gam pindiñsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannangât umgâ bâliñ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zengâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlâtânziñ buñ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbân ândim âkom diizingâmâmbat?” Yatâ sâmñâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesuñâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnângoip, “Nângâm pâlâtânziñâ lolotñâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Nângâm pâlâtân bonñâ, mâiktârâ ñâi, mundo keetñâ yatâ zemziñgi bakñâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wannâ buñâ, nalem birâm ninâu sot ândimñâ âlip molizingâbi.”

*Mom zaatpakât sâm dâzângoip.**(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)*

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minuindâ itâ sâm dâtnângoip, “A bonñâ, nâ a bitziñan zâibat. ²³ Zaria none momñâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpñâ nen den zo nângindâ makñâ oip.

Peteroñâ injan lâuñan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buñâ?” ²⁵ Sâne Peteroñâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmñâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikñak mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniñ zengâren kât mime? Narâpziñâ zengâren mo a nâmbutñâ zengâren?” ²⁶ Mâsiki a nâmbutñâ zengâren mime sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niññâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. ²⁷ Oi niññangât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna koptâi lâuñâ kwâsatñâ kât ñâi muyagiban. Zo niikñâ siñgi kom ziñgâban.”

18

*Katep zengât holi yatâ ândibi.**(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)*

¹ Narâk zoren arâpñâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo ñâiñâ patâ op ândibap?” ² Yatâ sâindâ Yesuñâ katep mâik ñâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip, ³ “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Ñâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. ⁵ Oi ñâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okñangâbap, zâk nâ kore otnibap.”

*Bâliñangât den.**(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)*

⁶ “Ñâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârumñan kât patâ ñâi gânduñan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlañ opap. ⁷ Yei, bâliñangât nep tuutuñ, zo yâmbâtrñâ. Bâliñangât nep tuutuñ muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a ñâi bâliñangât nep tuubap, Yei, Anutuñâ dap dap okñangâbap?”

⁸ Zorat bikandâ mo kiñgandâ bâliñ upâ sâi mânangât pâmban. Ândiândi kâtikñan zâibâ sâm zâibam kwakñâ birâm ândiban. Kiñgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkat yatâ upan. ⁹ Mo siñgandâ bâliñâ ñâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikñan âiban, zorat op siñgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân geibatkat yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne gigiñâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângâne. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibânangât mâtenan ândime. ¹¹ A bonñâ, nâ a ambân tâmbetagoagonan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A nâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziñan gâbâ kânok buñ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamñâ kânok barin buñ upap, zo âi kârum muyagibap? ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Zâk âi kârumñâ muyagemñâ 99 zengât buñâ, buñ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. ¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziñandâ nânge mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâiñâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkñâ diñgâ nânge âlip oi buku upabot. ¹⁶ Ka diñgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziñ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânâ dinziñâ zo biri Kembangât a kâmut zengât bitziñan pane dinziñâ kwâki nângânangâne a um kâtik mo orot mâme bâliñ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonñâ upap. Mo zen hânân olañolañ nep tuune sumbemân yatik bonñâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângâne. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziñandâ muyagem ziñgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziñan tâpat.”

Kore a bâliñangât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesuñâ den yatâ sâi Peteronâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâiñâ bâliñ otnigi tosanâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buñâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buñâ, walâm doñbep patâ oi birâban.

²³ Zorat siñgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâiñâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpñâ tosanâ namuñ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buñ oi a kutâ zâk a zo zikñâ sot ambin murarâpñâ sot kut nâi nâi a ziñ sângân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutânâ yatâ sâi kore anâ um topñan gei itâ sâm dukui, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutânâ umñâ nângâm tosanâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuñâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduñan gâsum kârâpñoot sâip, ‘Tosa zo kek melâñ ni.’ ²⁹ Oi a zo bukuñangât um topñan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diñâ mân nângâm itâ sâm bukuñâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nangâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpñâ, zen zo ekñâ umziñ bâliñ oi âi a kutâziñâ siñgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâkñâ nângâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukui, ‘Kore a bâliñ kâtik kâtikñâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nângâm tosanâ biran. Oi nâñâ tosanâ biran, zo yatik bukugangât tosanâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmñâ kuk op kâwali a bitziñan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nangi birâne gibat.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlanâk a bukuziñâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtñâ otziñgâbap.”

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nangâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodaŋ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikzingip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinnâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ? Zâkŋâ mâruman a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmŋâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâinâ ibâ mam birâzikâm ambinnangâren pâlatâŋ oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buŋâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nangânek. Anutuŋâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzangoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzangoip, “Mose zâk um kâtikzingât op yatâ sâip. Mârum topkwâkkwatŋan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzangua nangânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânŋâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpŋâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikŋâ yatâ oi anâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesuŋâ itâ sâm dâtnangoip, “Den zi a aksik zengât buŋâ. Zorat imbanâ zemzingap, zen mem umziŋan gibi. ¹² A nâmbutŋâ, zen mam kâmbu kâligen gâbâ ambân buŋâ ândibigât gukupitŋik âsagiwe. A nâmbutŋâ, zen anâ katep mân mimbigât otzingâwe. Oi a nâmbutŋâ, zen siŋgi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanâ zemningap oi den zi nangâm umŋan gibap.”

Yesuŋâ bikjandâ katep kâukziŋan pâip.

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziŋ Yesugâren diizingâm âim Yesuŋâ bikjandâ kâukziŋan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpŋâ nen kengât minzingâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesuŋâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât siŋgi sâsâŋ.” Yatâ sâmŋâ bikjandâ kâukziŋan pamŋâ hân zo birâm nâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.

(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Oi a nâinâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipŋâ tuumŋâ ândiândi kâtikjangât siŋgi upat?” ¹⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotjangât mâsikâniŋat? Âlipŋâ mariŋâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikjangât siŋgi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorânâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Gâ kâmbamŋâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbâbot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâŋ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenŋâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorânâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi nâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buŋ upap sâm kut nâi nâi tatgigap, zo pam kât memŋâ a kanpitâ zingâban. Zingâmŋâ ga moliniban. Gâ yatâ opŋâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nangâm umŋandâ bâliŋ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesuŋâ arâpŋâ itâ sâm dâtnangoip, “Nâ perâkŋak dâzangobâ. A sikum patâŋootŋâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarâk dâzangobâ. Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ yatâ. Ka a kât sikum patânâ sumbem kamânân bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalânâ.” ²⁵ Arâpŋâ nen den zo nangâmŋâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesuŋâ niŋgitŋâ sâip, “Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpŋâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut nâi nâi birâm hâuŋâ minat.

²⁷ Yatâ sâmb dâtnângoi Peteronjâ itâ sâmb mâsikip, “Nânjat. Nen kut nji njaninjâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñjâ wan muyagenjâbap?” ²⁸ Yatâ sâmb mâsiki Yesujâ sâip, “Nâ perâknjak dâzânjobâ. Gâtâm den kubikkubik narâknjan a bonjâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapjâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâmb kwâkâbi. ²⁹ Oi nji zâk nâgât opjâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñjâ dorjbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren gâbâ dorjbepjâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ dorjbepjâ kândom upi.”

20

Waij nep tuutuuj a, zengât den sinji.

¹ “Sumbemgât mâtâp, zorat sinji, zo waij nep mariñjâ njaninjâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanjâi nep mariñjâ zâk nep a muyagezjâbat sâmb arip. ² Oi a nâmbutjâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepjan sângonzângoi âiwe. ³ Mirâsinj takâm tânâmnan zari dum âi a nâmbutjâ kamân sombemân muyagezjâip. ⁴ Zingitjâ itâ sâmb dâzângoip, ‘Waij nep ziap. Âi tuune sângânjâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waij nepjan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâknjan opjâ, mirâ torenge oi âim dum gâsuzingip. ⁶ Oi nâtiksâisâi dum âim a nâmbutjâ muyagezjâgâm itâ sâmb mâsikâzingip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ nâtiksâbam uap?’ ⁷ Mâsikâzingi zen itâ sâwe, ‘Nen nep nji mân sâmb ninje.’ Sâne dâzânjom sângonzânjom sâip, ‘Waij nepjâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi nâtiksâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanjâban.’ ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanjâip. ¹⁰ Zingi kândom gawe, zo ekjâ sângân mem zâi pam ningâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memjâ nep mariñjâ den bâlij dukum kuk okjanjâwe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknâm patâ nângâm kirindâ nâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik ningat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ nji itâ dukui, ‘Buku, nâ mân mem bâlij otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut nji nji, zorâj yatâ upâ sâmb âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betjâ kândom upi. A kândomjâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzângoip.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesujâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñjâ kiin zagât diiningi niinjâk âiwen. Mâtâbân âim itâ sâmb dâtnângoip, ¹⁸ “Zen den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonjâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zengât bitzjan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitzjan nâbane zinjâ nom sinnan gemjâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.

(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedaio ambinjandâ nanzatjâ diizikâm Yesugât um topjan âi simin liim pindijsâm dukui. ²¹ Oi Yesujâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorânjâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikjâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesujâ itâ sâmb dukui, “Zen den topjâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlakjâ nibat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikjâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakjâ nibat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatjâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâmb zingip, a zorânjâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesujâ sâi gâindâ itâ sâmb dâtnângoip, “Hân a kutâ, zen kembu otzjâgâm kore azinj gâsuzingâme. Oi a zâizâinj, zen a giginj walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a njaninjâ a kutâ upâ sâmb a giginjâ yatâ

op ândibap. ²⁷ Njâi zâk a sâtnjâ upâ sârn kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonnjâ, nâ zo yatik zinjâ kore otnibigât burjâ. Ninak a donjbep zengât kore oprjâ suupziñ mimbatkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinziknjâ kubikzikip.

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpnjâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donjbepnjâ moliningâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinziknjâ bâpsâsânjâ mâtâbân tapnjâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtiknjâ den sârn sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnjâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³¹ Den donjbep sâitâ a zinjâ kwerâziknjâ sâwe. Hirinjsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnjâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinniknjâ mânângâtna iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesunjâ umnjâ nângâmnjâ sinzikjan weegi zet sinziknjâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâkjan tap Yerusalem kamânân zari.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa baknjâ topnan tâip, zoren takâmnjâ Yesunjâ arâpnjâ nengâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimnjâ donji mamnjâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitnjâ olañ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâinjâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuniñangâren nep nâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen burjâ. Propete nâinjâ den sâip, zo bonnjâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sionjâ mâirâp dâzângonek, ‘Iknek. A kutâzinjâ giginjâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkjan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkjan tâi gabot.’”

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimnjâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkjan pâindâ Yesunjâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donjbepnjâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutnjandâ gâlângât sot lâkom ilumnjâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkjanngâm itâ sârn pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunnjâ gam ningap. Kembugât sâtkât gaatkât sârn âlip kwatginâ. Oe, sumbem mârinjâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñjâ umziñjâ zari sâwe, “A zi nâinjâ gâi ue?”

¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorâñjâ itâ sârn dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia goknjâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesunjâ tirik namin zari kut nâi nâi angâgwanjâ op ziwe, zo molizingi âiwe. A nâmbutnjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. Kât tâtatnjâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbaknjem dâzângom sâip, ¹³ “Kembugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsânjâ sot kinziñ bâlijâ, zen zâkkâren âine kubikzingip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtiknjâ sârn sâwe, “Oe, Dawidigât kiunnjâ, gâ gam ningat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâlij kwâkjanngâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sârn te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembugât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo burjâ? Den zo itâ,

‘Katep sot namân goknjâ, zengât um mem bâbâlâñ kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâzingâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiksâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hanğârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepnangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi eknâ topnan âi keetnâ kârui buņ oi ilumņik kiri egip. Eknâ nak itâ sâam dukuiip, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumņâ mom hâlâlânsâm kirip. ²⁰ Oi arâpnâ nen zo eknâ imbarâniņ buņ oi sâlâpniņan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opnâ kek hâlâlânsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Zen um zagât mân opnâ nângâm pâlâtânziņâ bonņâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buņâ. Zen baknâ ândi dukubi, ‘Baknâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziņâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânziņâ bonņoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziņgâbap.”

Yesu sot a kâuknâ mâsikâyangâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesunâ âimnâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâam mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâiņâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziņga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâam mâsikâziņgi zen ziņik den dap sâna sâam um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diņâ mân luwe?’ ” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kengât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâam Yesu itâ sâam dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatnâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanņâ nâi itâ sâam dukuiip, ‘Nannâ, gâ irak âi waiņ nep tuuban.’ ²⁹ Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmnâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanņâ nâi yatik dukum sângonguiip. Sâi, nâiņâ âi tuubap, yatâ sâmnâ bet umnâ nângâm laņ âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmnâ Yesunâ mâsikâziņgip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibânangât den lugip?” Sâi ziņâ dukum sâwe, “Den bet dukuiip, zorâņâ.” Yatâ sâne Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Kât mimiņ a sot laņ mâme ambân, zen Anutugât um topnan bagine zen ko kândâtņâ upi. ³² Yohane takâmņâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpziņgoi zen birângangâne bâliņ mâme a sot laņ mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziņgitnâ umziņ mân âbureip.”

Waiņ nep galem a bâliņâ, zengât den.

(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuņâ nâi sa nângânek. A kutâ nâiņâ hân nâin waiņ nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumnâ tâk keetnâ mândâlibapkât âmar patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziņan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonņâ mimiņ narâk oi kore arâpnâ bonņâ nâmbutnâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a ziņâ a zo gâsuziņgâm nâi kom kâbakņiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtnâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariņandâ nângâm a doņbep sângonzângoi âine yatik otziņgâwe. ³⁷ Oi bet ziknâ nanņâ, zo itâ sâam sângongoip, ‘Nannâ ari eknâ hurat kwâkņangâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nanņâ zo eknâ itâ sâam âraguwe, ‘Zâknâ gâtâm nep zi mariņâ upap, zorat nen komņâ nep zi mâriņâ oindâ nengât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmnâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariņandâ gamņâ galem a dap otziņgâbap?” ⁴¹ Yesunâ yatâ sâi a ziņâ itâ dukuwe, “Kut nâi nâi sumunņâ okņangâwegât

zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalemem bonñâ pindâm ândibi.”⁴² Yatâ sâne Yesuñâ itâ târokwap dâzânngoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zo mem namin kwânânghi kinzap. Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topñan ândiândiñâ, zo zen betziñan mem a kâmut unjakñâ zingâbap. Oi ziñâ bonñâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A ñâi zâk kunkun zorân kom sâkñâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânñâ a ñâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nenğât op sap.”⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kenğât op birâwe.

22

A hâmbâñâ buñâ, zâkkât sinji.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ ñâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ ñâiñâ sii nalemem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanñâ ambân pindâbam sii nalemem mei gâip. ³ Yatâ opñâ kore arâpñâ sângonzânğoi zen zop kânñan sâsânñâ, zo diizingânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzânğom sâip, ‘Zen âimñâ a zop sâsânñâ, zo dâzânğonek, “Zen nângânek. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalemem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut ñâi ñâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ”’

⁵ A zen âim yatâ dâzânğone den zo nângâne yenñâ oi a ñâi zâk nepñan arip. ñâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otzingâm zânğone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânñâ nângi bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânñâ sâi âimñâ a zânğomñâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzânngoip, ‘Sii nalemem zo mârûm kubiksen. Oi a zenğât zop sâsânñâ, zo âkonziñgi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukñan âim a muyagezingâm zen aksik diizingâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpñâ zen mâtâp kâukñan âi tap a âlipñâ sot a bâliñâ, zo aksik diizingâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânñâ zingitpam zâimñâ a ñâi kendongât hâmbâ âlipñâ mân pam tâi egip. ¹² Ekñâ itâ sâm dukui, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buñ ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutânñâ arâpñâ dâzânğom sâip, Zen kiñ bikñâ saam âkñan ñâtâtigân kâbakñine giarik. Zoren gemñâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuñâ a ambân zop dâzânğomap, zo dorñbep. Ka mem sâlâpzânğomap, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topñâ mâsikâwe.

(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuñâ yatâ sâm dâzânğoi Parisaio a, zen denñâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opñâ arâpziñâ sot Herodegât a nâmbutñâ sângonzânğone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Den sarâ mân sâm, den bonjik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiñ gigin pisuk târârak dâtnânğomat. A patâ mân walâzingâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ dâtnânğoi. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñanğât topñâ nângâm itâ sâm dâzânngoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denñâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât ñâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuñâ mâsikâzingâm sâip, “Zo ñâigât holi tobat sot kutñâ ziap?” ²¹ Sâi ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzânğoi zen nângâne imbanñâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.

(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momnâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulengoip, ‘A nâinâ ambân mem kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zo mimbap. Oi âtânŋgât sîngi katep muyagibap.’ ²⁵ Oi nenŋâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziŋ kunŋâ ambân memnâ kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buŋ ândim moi munŋandâ malâ zorik meip. Yatâ opnâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nanŋâwe. ²⁷ Bet ambân malâziŋâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuŋan gâbâ zaatzaat narâkŋan ambân zo nâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzânŋoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanâ kârum den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkŋan a ambân, zen mân miangâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatŋanŋât sâme, zorat dâzânŋobâ. Anutuŋâ den itâ sâm dâzânŋoip, zo zen sâlâpkum nânŋame mo buŋâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zenŋât Anutu.’ Nâ zorât sa nânŋânek. Zâk mom buŋ urâwe, zenŋât Anutu buŋâ. Gwâlâ ândie, zenŋât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buŋ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuŋâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sîngi âlip sâip, zorat nânŋame imbanâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât denŋâ Sadukaio a walâziŋgip, zo Parisaio a zen nânŋâmŋâ mindue. ³⁵ Zenŋâren gâbâ bukuziŋâ nâi Kembugât gurumin den nânŋânŋgâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmŋâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorânŋ kâukŋâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “ ‘Gâ um dâpkâ sot nânŋânŋgâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutuŋâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorânŋ patâ uap. ³⁹ Oi torenŋâ nâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikânŋât otgimap, zo yatik a toren zenŋât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zenŋât den topnâ uabot.”

Yesu zikŋak Kristogât mâsikâziŋgip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuŋâ itâ sâm mâsikâziŋgip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nânŋame? Zâk nâigât kiun?” Sâi ziŋâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunŋâ.”

⁴³ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzânŋoip, “Dap op Kaapumŋâ Dawidi nânŋânŋgâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋa kiŋanŋât kombân upi.” ’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorânŋ dap op kiunŋâ uap?”

⁴⁶ Yatâ sâm mâsikâziŋgi den hâuŋâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam kenŋât op birâwe.

23

Den sîngi âlip lum sâk mâme mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Narâk zoren Yesuŋâ arâpŋâ sot a nâmbutŋâ itâ sâm dâtnânŋoip. ² “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkŋan tapme. ³ Zorat den dâzânŋome, zo lum ândibi. Ka zenŋât ândiândiziŋan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut nâi nâi yâmbâtŋâ, zo saam a ambân kwâkziŋan pam ziiŋâ bet bâsaŋ ândime. ⁵ Kut nâi nâi upme, zo anâ ziŋgit nânŋâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziŋan sot bâranziŋan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziŋan neule top topnâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtŋâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtningâbigât ândime. Oi kutniŋâ patâ nânŋonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ, zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a nâigât Ibâniñâ mân sâbi. Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zengât kore op ândibap. ¹² Njâi zâk zikñangât nânji zari diim gibap. Ka nâi zâk zikñangât nânji gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sâm dâzânjoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp laj doongume. Ziinâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne kengât minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kêrep sâm mirâ motziñâ laj mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâñ zengâren târokwap ândim simgât sinji upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtñâ sinziñ bâpsâsâñ. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabânñâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorâñ kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ bâpâsâñ sot nânğanânngâziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neuleñâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâñâ bonñâ uap? Namâ mo neuleñâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât sinji nalem pâpanñâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabânñâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ nâtâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâñâ bonñâ uap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândân dâbâk upabot. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândân dâbâk upabot. ²² Njâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtatñâ sot tâtat zorat mariñoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen dangât sot kânğan sot zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâm pame. Oi zorat toren bonñâ, gurumin den luluñ sot a buku otziñgâziñgân sot nânğanâm pâlâtân sot târârak ândiândiñ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtñâ sinziñâ nâtâtik sâsânñâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkñik too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâlê bâliñâ, zo piksâm ziap.

²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâtâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumuñâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neuleñoot zemap. Umñan ko a sinjit sot guk manguleñ ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.’

³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâm muyagime.

³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nânğanek. Nâ ninak zengâren Propete sot nânğanânngâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzânğua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâtâmâtâpâse

namâziŋan lapitziŋgâne kamân n̄ain n̄ain âine moliziŋgâm âim zâŋgobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziŋ hânân geip, zorat hâuŋâ zengâren muyageziŋgâbap. Mârumŋan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanŋâ Sakaria, zâk tirik namin komŋâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziŋâ hâuŋâ mimbi.”

Yesuŋâ Yerusalem zengât umŋâ nâŋgip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamŋâ zâŋgome? A sâŋgonzâŋgua zengâren âine kâŋŋâ zâŋgone mume. Kurukŋâ gwamarâpŋâ gâbâreziŋgâm lâmbamzâŋgomap, zo yatik nanŋâ umnâ topŋan a ambân minduziŋgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ birâziŋga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimŋâ itâ sâm nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkŋangânâ.’”

24

Yesu takâbapkât den sâip.

(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpŋâ nen zâkkâren âimŋâ namâ tuutuŋâ ek nâŋgâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnâŋgoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Kâsaziŋâ gam kândaŋne giligâlaksâm buŋ op narŋgâbap.”

³ Oi Oliwia bâkŋan zâi tâi arâpŋâ niŋjik um topŋan âimŋâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkŋan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkŋâ sot hân âkâbapkât narâkŋâ oi wan wesâk n̄ai âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnâŋgoip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ kârâm ândibi. ⁵ A doŋbepŋâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâmŋâ a ambân doŋbep patâ um gulip kwatziŋgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâŋgâmŋâ mân keŋgât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsâŋ. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânŋâ hânŋâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânŋâ hânŋâ pu patâ sot wâriŋ mem zimbap. ⁸ Kut n̄ai n̄ai zo sâknam patâ zorat topkwâkwatŋâ. Zo yatâ nâŋgâm ândibi.”

Kâsa otziŋgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm zâŋgone mumbi. Zen nagât opŋâ hânŋâ hânŋâ a, zen um kâlak otziŋgâbi. ¹⁰ Kut n̄ai n̄ai yatâ zo âsagei a doŋbepŋâ siŋgi âlip birâm kâsa oraŋgâbi. ¹¹ Oi propete a sarâŋâ asâgemŋâ a doŋbep um gulip kwatziŋgâbi. ¹² Gurumin den kukuŋâ, zorâŋ laŋ kâri a doŋbepŋâ buku orotŋâ, zo birâbi. ¹³ N̄ai zâk den siŋgi âlip mem kâtigem ândei narâkŋâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânŋâ hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hâŋgât narâkŋâ âkâbap.”

Kut n̄ai sumunŋâ muyagibap.

(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienŋâ mârum kânŋan sâm kulemgui. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ N̄ai zâk mirâ sombemân ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a n̄ai nebân tâpapŋâ âburem hâmbânŋâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo mân mânâŋgâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpŋangât opŋâ Kembuŋâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarâŋâ muyagibi.

²³ “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁴ A sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâŋâ, zen âsâgem kut ŋâi ŋâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpziŋgoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi. ²⁵ Nâ kânŋan dâzânŋuan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikŋan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁷ Hânpanŋâ âsagem hân toren torenŋan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokŋâ ŋâi ze zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mânŋei olayaŋgâm imbanŋâ buŋ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonŋâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ, nâ sumbem unumunum kwâkŋan kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzânŋua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgap nak ziap, zorat topŋâ nâŋgâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut ŋâi ŋâi zo âsagei itâ nâŋgâbi. ‘Zâk mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁴ Nâ perâkŋak dâzânŋobâ. A kâmut zi mân mune kut ŋâi ŋâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka nâgât den ko mân buŋ upap.

³⁶ Kut ŋâi ŋâi muyagibap, zorat sirâm narâkŋâ a ŋâiŋâ mân nâŋgap. Sumbem a, zen mân nâŋge. Oi nanŋâ, nâ mân nâŋgan. Ibânâ, zâk zikŋik nâŋgap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut ŋâi urâwe, zo yatik a bonŋâ, nâgât takâtakâŋ narâkŋan yatik upi. ³⁸ Uurupŋâ mân gâi sii nalemem ândiwe. A ambân aŋgâgwaŋgâ op mianŋgawe. Gulip op ândine Noarŋâ waŋgâyân zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupŋâ gwâkâziŋgip. A bonŋâ, nâgât takâtakâŋ narâkŋan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalemem sobem tâitâ, ŋâi gâsum, ŋâi birâbat. ⁴² Kembuziŋâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nâŋgegât umziŋandâ galem oraŋgâm ândibi. ⁴³ Zen topŋâ itâ nâŋgânek. Kamân ŋâigât a, zen kâsa ŋâtik zoren takâbi, narâk yatâ nâŋgâm um wâgân ândim kamânziŋ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonŋâ nâgât narâknâ mân nâŋgâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmŋâ zorat den sumbuŋâ ŋâi itâ sâm dâtnânŋoip, ⁴⁵ “A patâ ŋâiŋâ kore a gakârâpnâ zengât galem a ŋâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziŋgâm ândim narâkŋan nalemem dâpziŋanâk ziŋgâm ândiban.’ A zo ândiândiŋâ dap yatâ ândei galem a nâŋgânâŋgânoot sot sât luluŋoot sâsânâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patâŋâ nep diŋ sâm pindip, zo dâŋâk lum ândei patâŋâ gâbabân galem a yatâ zorat nâŋgi âlip upap. ⁴⁷ A kutâŋâ galem a zo patâ pam zâkkât kut ŋâi ŋâi aksik galem op ândibapkât sâbap. ⁴⁸ Ka a ŋâiŋâ galem a bâliŋ ândim umŋandâ itâ nâŋgâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimŋâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nâŋgâm kore a ambân zânŋom mem ŋâi ŋâi otziŋgâm too tewarân âi laŋ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutâŋâ gâbap, zorat narâkŋâ mân nâŋgâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmŋâ tâkŋâ imbanŋâ lapitŋâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakŋâ toŋaŋgât kârûwe.

¹ “Siŋgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziŋ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nâŋgânâŋgâziŋ buŋ. Bâtnâmbut, zen nâŋgânâŋgâziŋoot. ³ Ambân nâŋgânâŋgâziŋ buŋ, zen kârâp siŋitŋik mem âiwe. ⁴ Ambân nâŋgânâŋgâziŋoot, zen kârâp sot âsakŋaŋgât toŋâ ârândâŋ mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmñâ oi den nâi itâ âsageip, 'Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.' ⁷ Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakñâziñâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nângânângâziñ buñâ, zen nângânângâziñoot itâ sâm dâzânğowe, 'Nen kârâpniñâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niñgânek.' ⁹ Sânetâ ambân nângânângâziñoot, zen itâ sâm dâzânğowe, 'Buñâ. Zengât dâp buñâ. Nen dâpniñan mem gen. Zen âi anğâgwanğâ namin kwâlânek.' ¹⁰ Oi zen âsakñanğât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nângânângâziñoot, zorik diiziñgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimñâ hânği doonğum sii nalemem nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nângânângâziñ buñ, zen gamñâ den sâm sâwe, 'Patâniñâ, mâtâp mem pa.' ¹² Sâne dâzânğoi, 'Nâ perâkñak dâzânğobâ. Nâ zengât topziñ mân nângâman.' "Den sumbuñâ zo sâmñâ itâ sâm dâzânğoi. ¹³ "Zen narâk mân nângegât umziñ galem oranğâm ândibi."

A kât ekap ziñgip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ "A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâiñâ kamân kârebân âibamñâ kore anğâ minduziñgâm kâtñâ galem upigât kâsâpkum ziñgip. ¹⁵ A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanğâ zem ziñgip, zorat dâp ziñgip. Kât ziñgâmñâ kamân kârebân âi ândeip. ¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorân nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuñâ ekap zagât meip, zâkñâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwârakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziñâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât ziñgip, zorat op minduziñgip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkñâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, 'Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.' ²¹ Sâi patânandâ itâ sâm dukui, 'Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Kut nâi yenñanğât galem âlip oingât nânğâ kut nâi bonñanğât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, 'Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.' ²³ Sâi patânandâ itâ sâm dukui, 'Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Gâ kut nâi yenñanğât galem âlip oingât nânğâ kut nâi bonñanğât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, 'Patâ, nâ topkâ itâ nângâman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutñâ zengât kâlamân nalemem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kenğâtñanğât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.'

²⁶ Yatâ sâi patânâ den itâ sâm dukui, 'Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalemem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalemem meman. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtñâ anğâgwanğâ zengâren pâna kâtñâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap bekñan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. ²⁹ Nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenanğâbap. Ka nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mân mem ândei bekñan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum nâtatigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.'

Yesuñâ gâtâm kâsâpnânğobap.

³¹ "Gâtâm a bonñâ, nâ sumbem âsakñânoot sot sumbem a zengât oserân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduziñga nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzânğomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniñ kâsâpzânğom râma bongen zâmbam noniñ yanğâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzânğobat, 'Zen lbânandâ mâsop minziñgip. Zen gam Kembugât um topñan bagim ândibi. Zo mârumñan hân muyageibân gâbâ zengât siñgi sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnanğât ua nalemem niwe. Toogât mua too niwe.

Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalemgât otgigi nalem ñâi giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ ñâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginâ ñâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâm a yanğâgen, zo itâ sâm dâzângobat, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satâñ sot sumbem arâpnâ zengât siñgi oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kârûandâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâm dâzângua ko yanğâgen ziñ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalem too buñâ sot hâmbâ mirâ kamân buñâ ândina gek mân nângânangâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkñak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginâ ñâi ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yanğâgen zen âi sâknam tâmbâñâ nângâm ândibi. A ambân târârakñâ, zen ko ândiandi kâtikñan bagim ândibi.”

26

Yesuñâ mumbapkât siñgi dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâm nangâm arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonñâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuñâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâñ urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam lañ âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân ñâiñâ Yesu too wârân âlip mem sanğonñangip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân ñâiñâ too wârân âlip belonoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânñoot zo kâukñan lokei giari sanğorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekñâ sâwen, “Too sângân zâizâiñ zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziñgip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesuñâ nângâmñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen wangât ambân den okñange? Zâkñâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanğori âlip uap. ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kembugât den siñgi âlip zi hânñâ hânñâ sâm âim ambân zirâñâ uap, zorat siñgi ârândâñ sâne lañ kârâbap.”

Yudañâ Yesu tirâpñangobapkât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nengâren gâbâ a ñâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkñâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âimñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tirâpñangobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziñgi ziñâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudañâ zo memñâ Yesu tirâpñangoi gâsubigât ek kârûm ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpñoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâñ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimñâ a ñâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniñâ gâgât sap, “Narâkñâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ,

nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.” ’ ’ 19 Oi arâpñâ nen Yesuñâ den sâip, zo lumñâ Pasowa kendongât nalem uwen.

20 Mirâ nâtiksâi Yesu sot arâpñâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimñâ Pasowa nalem niwen. 21 Nem tapñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpzânngoi gâsânobi.” 22 Yatâ sâi arâpñâ nen umniñ bâtei nâigoot zikñik zikñik mäsikâyângâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?” 23 Sâindâ zâkñâ sâip, “A zo nâ sot ârândân niet, zâkñâ yatâ otnibap. 24 A bonñâ, nâ Kembugât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonñâ, nâ tirâpzânngoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtrñâ mimbap. A zo mam kâmbonñ kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlan opap.” 25 Yatâ sâi Yudañâ mäsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesuñâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

26 Nalem nem tâindâ Yesuñâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuñ arâp itâ sâm ningip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” 27 Yatâ sâmñâ waiñ hâkop mem sâiwap sâmñâ itâ sâm ningip, “Zen aksik ninek. 28 Zi târotâroniñgât gilâmnâ. Zo a ambân donbep patâ, zengât tosaziñ buñ upapkât hânân gibap. 29 Oi dâzângua nângânek. Waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim zen sot ârândân waiñ mârâtñâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

30 Oi Kembugât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âimñâ Oliwa bâkñan zâiwen. 31 Mâtâbân âimñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâtik ziren a ziñ gâsuninetâ zen nângâm pâlatânziñ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ,

‘Nâ râma galem a kua râma zen siñsururuñ op âim nangâbi.’

32 Nâ sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ Gâlilaia âi kândom otzingâbat.” 33 Sâi Peteroñâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutñâ, ziñ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtikñâ.” 34 Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukñâ diñ sâbap.” 35 Yatâ sâi Peteroñâ itâ sâip, “Gâ gomñâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñâ, nen den yatik sâwen.

36 Nen âimñâ nak kalâm nâi kutñâ Gezemanê, zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” 37 Yatâ sâmñâ Petero sot Zebedaiogât nanzatñâ diiziñgi âiwe. Âimñâ Yesuñâ umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. 38 Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” 39 Yatâ sâmñâ mâik nâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

40 Yatâ ninâu sâmñâ puriksâm arâp karâmbut ziñgiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buñâ? 41 Zen mäsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umñâ bâbâlan opmap. Sâkñâ ko yâmbâremap.”

42 Dum âimñâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lañ gâgât den, zo kâtigibap.” 43 Yatâ ninâu sâmñâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyageziñgip. 44 Zâmbamñâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

45 Ninâu sâm nangâm arâp zengâren puriksâm itâ sâm dâzânngoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zengât bitziñan zâibâman. 46 Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otnigap.”

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

47 Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenngâren gâbâ a nâi, kutñâ Yuda, zâkñâ a kâmut kândom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, ziñâ

sânzonzângone kâmbam sot sâu patâziñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañâ den kânñan itâ sâu dâzânçoip, “Nâ lum mânğansa zi sâu gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâu lum mânğarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesuñâ den ñai itâ sâu dukui, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğanan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nenğâren gâbâ ñaiñâ sâuñâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a ñai kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuñâ itâ sâu dukui, “Sâugâ mirâñan hanguna giarik. Ñai zâk sâuñâ zânğoi hâuñâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nânğat? Nâ Ibânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâuñâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâu mâsikâziñgip, “Nâgât dap nânğat? Zen nânğat nânğâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nânğâne. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen Kembugât den siñgi dâzânğoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birânangâm siñsururuñ âiwen.

Yesu a sâtnangât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm arip, Âi takâmñâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zengât oserân itâ nânğâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nânğâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâkñanâk sâu kunatkât den sâu kârue. ⁶⁰ Oi a dorjbe den sarâ dorjbe sâu bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñâ itâ sâwet, “A zirânñâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kândañâ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’ ”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâu mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁶³ Sâi Yesuñâ den mân sâu kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkñâ itâ sâu dukui, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâteñan mâsikâgiga sâu kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanñâ mo a ñai?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâu dukui, “Zo sat, zo. Oi ñai dâzânğua nânğâne. Gâtâm a bonñâ, nâ imbanñâ mariñâ, zâkkât âsanñâ bongen tap sumbem unumunum kwâkñan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nânği bâliñ oi hâmbânñâ mem moloñ arâpñâ itâ sâu dâzânçoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâu kârûnat. Den sap, zo aksik nânğat. ⁶⁶ Den zo nânğâm dap dap nânğat?” Mâsikâziñgi ziñâ itâ sâwe, “Zâk mumuñangât siñgi uap.”

⁶⁷ Yatâ sâuñâ tâpziñandâ Yesu si sângânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâu dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ ñai?”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân ñaiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nânğâm kwaksan.” ⁷¹ Yatâ sâuñâ geibâ sâi kore ambân ñaiñâ ekñâ a itâ sâu dâzânçoip, “A zi Yesu Nasarete gokñâ, zâk sot ândimap.”

⁷² Yatâ sâi Peteroñâ kwâimbâm den sâu kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâu mâik ñai kinñâ a ziñâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkñak zengât kâmurân gokñâ. Nen diñgâ holiñâ nânğen.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâteñan sâu kâtigem den lañ sâu itâ sâu dâzânçoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuñâ den mârum sâip, zo Peteroñâ nânğip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukñâ diñ sâbap.” Den zo nânğâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikñâ saamñâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâam kâtigine Yuda, zâk zo ekñâ wangât yatâ uan sâam umñâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ mâburem zingip. ⁴ Oi itâ sâam dâzân goip, “Nâ lañ opñâ a târârakñâ zi bitziñan paan.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Wangât neñgâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâam kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miñgip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memñâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâam âragum hân ñâi kwâlâwe. Hân zo âmañ tuutuñ agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân ñâin gâbâ ga ândiândiñ, zo mune zoren hanzân gôbigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutñâ ñâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânñan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

“Isirae a zen a sângânñangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânñangât kât ekap 30, zorân âmañ tuutuñ agât hân, zo sângân miwe. Kembunâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâtenjan kiri itâ sâam mâsikip, “Topkangât dâtno. Gâ Yuda zeñgât a kutâ?” Sâi Yesuñâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, ziñâ den sâkñanâk sâam kine den hâuñâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoñâ dukum sâip, “Gâgât den doñbep sânetâ wangât den hâuñâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesuñâ den hâuñâ ñâi mân dukui a kutânâ nânji imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zeñgâren gâbâ ñâi olañ zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ ñâi tâk namin zeip, kutñâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatoñâ mâsikâzingâm sâip, “Ñâi olañbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutñâ ñâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtñâ, zen Yesugât um kâlak nânngânñangâm zâkkâren parâwe, zorat nânngâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâam kubikkubik tâtarân tâi ambinñandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâuatpan. Nâ itârân umânân nânngâm zâkkât op sâknam doñbep nânjan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen a umziñan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olaññâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mâsikâzingâm sâip, “Ñâi mo ñâi olañbatkât se?” Sâi ziñâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâam mâsikâzingip, “Yesu, kutñâ ñâi Kristo sâme, zâk dap okñangâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânâ dum mâsikâm sâip, “Wan to sagât?” Yatâ sâi den kâtik sâam sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatoñâ sâi den mânâk nânngâm den doñbep sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikñâ too sanjonñâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren zimbap, zo zeñgât siñgi uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniñ neñgâren zimbap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olañ zingip. Yesu ko sâi inzut kuupñoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zeñgât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziñâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumñâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zeñgât hâmbâ kuriñâ giñangâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtman goñkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân ñâi pindâne bikñâ bongen mem kirip. Yatâ opñâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zeñgât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziñâ

tâpkum tân beknjan mem kâuknjan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a ñâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene kamânân gokñâ. Zâk okñangâne Yesugât poru nak beknjan mem lugi âiwe. ³³ Âimñâ hân ñâi kutñâ Goligata (niin denân ko kâuk siñit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wain too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbâñangât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâknjan poru nagân topñâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, ñâi toren, ñâi toren kwânangâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm siñan gem den top topñâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândañ sirâm karâmbut tuum nangâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanñâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzangomâp. Zikñangât ko kwaksap. Zâk Isirae a nençât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât diñâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanñâ sâm, nângâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutuñâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuñâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ okñangâne mirâ bâknjan zoren ñâtâtik muyagem ze mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesuñâ den kâtikñâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutñâ ziñâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A ñâinâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlakñoot sum kapiñkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutñâ itâ sâm dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâknjak ga mâkâbap mo buñâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikñâ den sâi Kaapumñâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sângum patâ, zo uren gâbâ oloñ gei kwâkip. Oi wâriñ mei kât âbângum nançip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronsâi Kembangât siñgi a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatñâ kamân kâuknjan zo âim a doñbep muyageziñgâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpñâ kirâwe, zen wâriñ sot kut ñâi ñâi zo ekñâ imbanâziñ buñ oi sâwe, “Perâknjak a zirân Anutugât nanñâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân doñbep kârebân kin kut ñâi ñâi zo ek nangâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okñangâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikñâ. Oi ambân ñâi Zebedaio nanzatñâ, zekât mamzikñâ. Zen ârândân tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ ñâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokñâ sikum a ñâi Yesugât a op ândeip, kutñâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamñâ Pilatogâren âim Yesugât kâambarñâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzangoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâambarñâ zo memñâ sângum kâu uñakñandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpñâ zik siñgi ñâi tuugip, zoren pamñâ kât patâ ñâi kâbakñei âi mâtâp doongoi arip. ⁶¹ Oi kwak nangâmñan Maria, Madala kamânân gok sot Maria ñâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut ñâi ñâi kubikkubik narâk, zo âki ko hañsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimñâ sâwe, “Patâniñâ, nen den ñâi nângen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momñâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpñâ ziñâ âi kâambarñâ mem âimñâ mumuñan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât

kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkñan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.”⁶⁵ Sâne Pilatorñâ itâ sâm dâzângoip, “Kâwali a zingân. Diizingâm kwagân âim ziñjak dap mo dap nânge, zo yatâ doongune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimñâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.”⁶⁶ (-)

28

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki hanjâsâgât Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria bukuñâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriñ patâ mei Kembugât sumbem a nâiñâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakñei ari kât kwâkñan tâip. ³ Tobatñâ âsakñoot hânpan yatâ. Hâmbânñâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekñâ sânamziñ sâmbui kengât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anñâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kengât mân oit. Nâ nângan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzângoip, zo yatâ op mumuñan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpñâ dâzângobabot, ‘Yesu zâk mumuñan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otzingâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kengât sot sâtâre op arâp den siñgi dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuñâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topñan âi pindiñsâm mâpâsem kiñan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân kengât oit. Zet âi arâpnâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zen âim kamân patin takâmñâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat siñgi dâzângowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum kâwali a zen kât doñbep zingâwe. ¹³ Zingâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nâtigân uman zeindâ arâpñâ ziñ gam kâmbârânñâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânñâ nângâbapkât kengât mân upi. Âlip niññâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâm dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zengâren zeipñak tok ziap.

Yesuñâ bâkñan arâpñâ muyagezingâm nep diñ sâm zingip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ nâin Yesuñâ den kânñan dâtnângoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm mâpâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuñâ gootniñan gam itâ sâm dâtnângoip, “Anutuñâ imbanñâ top top aksik sumbemgât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zengâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi lbâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, nengât korân târokwap too sanjon zingâbi. ²⁰ Den dâzângom ândiwan, zo aksik lubigât dâzângom ândibi. Oi nâi dâzângua nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbânñâ zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den singi âlipnâ Marekonâ kulemguip

Yohanegât den singi.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanngâ, zâkkât den singi âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginjâ Propete Yesaiarjâ mârum nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip, “Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kâdom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduŋ oik.’”

⁴ Den zorat bonngâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziŋâ melânne too saŋgonziŋga Anutuŋâ tosaziŋ birâbap.”

⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâliŋâziŋâ sapsune Yohanenâ Yodaŋ toin saŋgonziŋgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotŋandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliŋâ nâi yatâ zemŋanŋap. Nâ yatâ zorân irâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonngâ saŋgonziŋgâbap.”

Yohanenâ Yesu too saŋgori ari Sataŋnâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesuŋâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodaŋ toin Yohanegâren takip. Âi taki ko Yohanenâ Yodaŋ toin saŋgonŋanŋip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opnâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranŋmap. Oi geknâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumŋâ Yesu okŋanŋi barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Sataŋnâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesuŋâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziŋâ on galemŋâ okŋanŋawe.

Yesuŋâ nep topkwap arâpnâ gâsuziŋgip.

(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamnâ Anutugât den singi âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topŋan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziŋâ melân Anutugât den singi âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesuŋâ Galilaia saru sâtŋan âim tap ko Simoŋ sot munngâ zikirip. Zet inŋangât nep tuum ândiwet. Zikiri inŋangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesuŋâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nângâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet inŋangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândiabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikŋâ birâmŋâ Yesu molim ba âiwet.

¹⁹ Yesuŋâ mâik nâi âim ko Zebedaio nanzatŋâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wanŋâyân tapnâ inŋan mâme irâzikŋâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesuŋâ zâkonsâi nângâm ibâzikŋâ sot nep a wanŋâyânâk tatne zâmbamŋâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim singi âlipnâ sâm dâzângoiŋ. ²² Den dâzângoi Yesugât nângâne imbanâ oip. Yesu zâk singi âlip den dâzângoiŋ, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziŋ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzângoiŋ.

²³ Narâk zorenâk mîpâmîpâse namin a wâkeņoot nîi tâip. ²⁴ Zâknîa den yu kambânîa sîm itâ sîip, “Yesu Nasarete goknîa, gâ dap otrîngâbam gaat? Gâ tâmbetnîngobam gaat? Gâgât topkâ nîngen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sîi Yesunîa den yatâ mân sâbapkât dukum sîip, “Gâ hirînsîm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sîi wâke zorîng a zo okņangi kâkâksîm zeî wâke zo yu kambânîa sîm ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo ekņîa imbanîziņ buņ oi âragwârâgu opņîa sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topņîa nîi. Den uņakņîa sap. ²⁸ Zâk a kâwalinîa patâ wâke sorâk den dâzîngoi sîtrîa lume.” Yatâ sîm sîngîñîa âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nîngîawe.

Yesunîa use mâsek kubikziņgîp.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mîpâmîpâse namin gâbâ gemņîa Simoņ sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simoņ sibunņîa, zâk mirin mâsek kârîpņoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikņan gâsum mem zaarip. Oi sâknîa sînduksîip. Sînduksîi ko nalem om ziņgi niwe.

³² Nîatîksîisîi kamân mâirîp zen a wâkeziņoot sot sisi mâsekziņoot a ambân gâbîrezîngîam Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirîa sîngîngîan ga mindum tarîawe. ³⁴ Yesunîa a ambân doņbep mâsek top top kubikziņgîp. Oi wâkeziņoot wâke zo moliziņgi âiwe. Wâke zen Yesugât topņîa nîngîawe. Oi zo sîm muyagîbegât dâzîngoi.

³⁵ Yesugât arîpņîa uman zem tatnetâ nîatîgîan Yesunîa zaatņîa zîmbam hân nîi a mân ândîandinan ba arip. ³⁶ Âim ko ninîu sîm ândeip. Harîsîi Simoņ sot bukurîpņîa, zen Yesu kârîm âim muyagemņîa sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârîgîge.” Sînetâ Yesunîa itâ sîip, “Kamân ginņan ginņan âinîa. ³⁸ Zoren den sîngî âlipņîa dâzîngobarâk. Oi nep zo tuubat sîm gem gâwan.” ³⁹ Yatâ sîmņîa Galilaia hânân kamân dîp âim gam mîpâmîpâse namîziņan zîim sîngî âlip den dâzîngomņîa wâkeziņoot moliziņgîam ândeip.

Yesunîa sâk bâlî nîi kubikņangîp.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlî a nîi Yesugâren âimņîa um topņan simin liim pindînsîm sîip, “Gâ imbanîgîa ziap, zorat gâ kubiknîbâ sîm âlip kubiknîban.” Yatâ sîi Yesunîa umņîa nîngîam ko sâknîan gâsum sîip, ⁴¹ “Nî nîngîgîgan. Bîi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sîi ko useņîa sogei âlip oip. ⁴²⁻⁴³ Oi Yesunîa zorat sîngî zo a ambân torenņîa mân dâzîngobapkât sîm kîtigem sîngongoi. ⁴⁴ Itâ dukui, “Gâ nîngîa. Zorat den sîngî a ambân laņ mân dâzîngoban. Mîrum nîi Moseņîa den nîi sîip, zo luban. Gâ tirik namî galem agâren âi sâkkâ tirîpkuna egi ko nii mo zuu nîi mem ko Anutugât sîngî sîm a sîtrîa zo pindînan. Usegî sogiap, zo a ambân ek nîngîgîbigât yatâ otnan.” ⁴⁵ Sîi ko a zo zâk âim ko Yesugât dîñîa kwâkîm a ambân pisuk âi dâzîngoi. Zorat opņîa a ambân ziņîa Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gîip. Birîm hibuk mîtîp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nîngîam nîngîam tarîawe, zeņak zâkkâren âimarîawe.

2

Yesunîa a nîi kîñ bik mumunîa kubikņangîp.

(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik nîi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirîp zen nîngîamņîa zâkkâren mindum mirîa piksîmņîa mirîa sîngîngîan mindumņîa mirîa mîtîpņîa dooņguwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzîngom tâi a kimembut bukuzîñîa nîi kin bik mumunîa, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nîmbutņîa zen sot gawe. A kîmut patîñîa mirîa mîtîp dooņgune ko lum mirîa kwâkîñan zîim ogep kwâsat temņoorîk pane Yesugât kîñ topņan geip. ⁵ Pane gei zeî ko Yesunîa nîngîam pâlîtîñziņangîat bonņîa zo ekņîa a zo itâ dukui “Nannîa, tosgî biran.” ⁶ Yatâ sîi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarîawe, ziņîa itâ nîngîawe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zîizîiņ okņîngap. Anutu, zâk kînokņîa tosanîñîa birîmap.” Yatâ nîngîam tatnetâ Yesunîa umziņan nîngîam itâ sîm dâzîngoi, ⁸⁻⁹ “Zen umziņan wangîat

den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânjâ bâbâlanj? Tosa birâbirânj mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmñjâ Yesuñjâ itâ sâip, “A bonñjâ nâ hânân ândim a ambân zengât tosazij birâbatkât imbarjâ zemnigap, zorat topñjâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzângomñjâ puriksâm a kij bik mumuj zo itâ dukuij, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatñjâ mâteziñanâk isenñjâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñjâ kâwalizijñjâ buñ oi Anutu mâtâsem sâwe, “Kulem zi itârânj âsagei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuñjâ bâlij mâme a zen sot buku oip.

(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtñjan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den sijgi âlip sâm dâzângoip. ¹⁴ Dâzângom âim ko Alipaiogât nanñjâ Lewi egi kât mimiñjâ namin tâi itâ sâm dukuij, “Gâ nâ sot pâlâtânj op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatñjâ bekrjan sâip. Lewiñjâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñjâ kât mâme a sot bâlij mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñjâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñjâ nâmbutñjâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donjbeñjâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtânj kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñjâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñjâ a sot bâlij mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñjâ Yesu arâpñjâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñjâ zâk bâlij mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñjâ nânğâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñjâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziñangât nen âlipñjâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâlij mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñjâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñjâ ziñjâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, “Yohanegât arâpñjâ sot Parisaio zengât arâpziñjâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemñik ândie?” ¹⁹ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñjâ itâ sâm dâzângoip, “A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hâmbâ sânğijñjâ oloñoloñan zo uñakñjâ mân pam gârimen. Wangât, uñakñandâ sânğijñjâ zo diigi oloñjâ mâtâp patâ opap sâmñjâ mân upmen. ²² Wâij too kâtik uñakñjâ hâkop sânğijñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wâij too kâtikñjâ zorânj hâkop kunziri hâkop sot wâij ârândânj buñ upabot. Wâij uñakñandâ hâkop uñakñan giari dâpñjâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpñjâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpñjâ zen segoj burotñjâ namuj niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziñjâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotñjâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuñjâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpñjâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nânğame mo buñjâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiñjâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât sijgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpñjâ zingij niwe. Zen mân orotñjâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziñjik nalem zo nimbigât sâsâj.”

²⁷ Yatâ sâmñjâ itâ dâzângoip, “Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka anjâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonñjâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñjâ ândian.”

3

Yesuñjâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A n̄ai bikn̄a humutn̄ik m̄ap̄am̄ap̄ase namin z̄ai t̄ai Yesu z̄ak zoren zari. ² A n̄ambutn̄a ek tatnet̄a kubikn̄angi ko den̄an p̄anam tar̄awe. ³ Yesun̄a a bikn̄a humutn̄ik zo it̄a dukui, ⁴ “Ḡa zaatn̄a a amb̄an m̄ateziñan ga kin.” S̄ai zari Yesun̄a a amb̄an it̄a m̄asik̄az̄ingip, “M̄asik̄az̄inga s̄anek. Kendon̄an nep ik̄a zor̄an̄ ãlip tuutuun̄? A kubikz̄inḡaz̄inḡan mo a t̄ambetz̄angoz̄angon̄?” ⁵⁻⁶ Yat̄a s̄ai zen den h̄aun̄a m̄an s̄awe. M̄an s̄anet̄a purikgurik op kin z̄ingitn̄a um k̄atikz̄inḡat op umn̄a b̄aleip. A zo it̄a dukui, “Bik̄a t̄ant̄an pa.” S̄ai a bikn̄a p̄ai ãlip oip. Yat̄a oi ekn̄a Parisaio a, zen ãimn̄a Herode ar̄apn̄a zen sot zoren̄ak z̄ak dap yat̄a kunat s̄am den ãraguwe.

A amb̄an k̄amutn̄a k̄amutn̄a Yesuḡaren gam nanḡawe.

⁷⁻⁸ Yesu sot ar̄apn̄a saru s̄atn̄an ãine a amb̄an k̄amut pat̄a Galilaa h̄an̄an ḡab̄a sot Yudaia h̄an̄an ḡab̄a sot Yerusalem kam̄an̄an ḡab̄a sot Idumaio h̄an̄an ḡab̄a sot Yodañ too n̄ambut zenḡaren ḡab̄a sot Tiro Sidoñ zenḡaren ḡab̄a, a k̄amut pat̄a zo, z̄in̄a Yesuḡat den sin̄gi n̄anḡam̄n̄a ga Yesuḡaren minduwe. ⁹ Yesun̄a z̄ingitn̄a ar̄apn̄a it̄a s̄am d̄az̄angoi, ¹⁰ “Wanḡa n̄ai ga gootniñan t̄aik.” A k̄amut zor̄an̄ l̄an̄ kw̄and̄alenibeḡat s̄am wanḡaḡat s̄aip. A don̄bep kubikz̄inḡam̄aip, zorat op a m̄asekz̄in̄ootn̄a gootn̄an ãinam agom k̄abakn̄eyanḡawe. ¹¹ Ka a w̄akez̄in̄oot zor̄an̄ ko h̄an̄an gei pindiñs̄am zem kamb̄an̄ s̄am s̄awe, “Ḡa Anutuḡat nan̄n̄a op ãndiat.” ¹² Yat̄a s̄anet̄a Yesun̄a z̄ikn̄a topn̄a zo a amb̄an lañ m̄an d̄az̄angobiḡat s̄am k̄atigeip.

Yesun̄a a kiin zaḡat ḡasuz̄ingip.

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu z̄ak bakn̄a n̄ain z̄aim a umn̄and̄a n̄anḡam̄ sal̄apz̄angoi, zo z̄angons̄ai z̄akk̄aren gawe. ¹⁴ Ganet̄a a kiin zaḡat z̄ak sot ãndibiḡat s̄aip. A kiin zaḡat zo it̄a s̄am d̄az̄angoi, “Zen ãimn̄a a amb̄an den sin̄gi ãlipn̄a d̄az̄angobi.” ¹⁵ Yat̄a s̄am ko w̄ake molibiḡat imb̄an̄a z̄ingip. ¹⁶ A kiin zaḡat zo, zenḡat kutz̄in̄a it̄a, Simoñ, Yesun̄a kutn̄a n̄ai Petero s̄am pindip. ¹⁷ Zebedaio ḡat nanzatn̄a Yakobo sot mun̄n̄a Yohane, zek̄at kutz̄ikn̄a Boanegesi s̄aip (niin̄ den̄an ko, dinzikn̄a kundundun̄ yat̄a opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaioḡat nan̄n̄a Yakobo sot Tadaio sot a n̄ai Simoñ Zelote sot Yuda Karioto kam̄an̄an gokn̄a. ¹⁹ Yuda z̄ak ãndim Yesu tir̄apz̄angoi k̄asa z̄in̄ ḡasuwe.

Yesuḡat n̄anḡane kwakmak oip.

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot ar̄apn̄a mirin z̄aimn̄a nalem om ninat s̄anet̄a a amb̄an k̄amut pat̄a mindune ko nalem m̄an niwe. ²¹ Yesuḡat torer̄apn̄a z̄in̄ it̄a s̄am ḡasunam ãiwe. A n̄ambutn̄and̄a Yesuḡat umn̄a gulip uap s̄awe.

²² Anutuḡat gurumin den zorat galem a n̄ambutn̄a, zen Yerusalem kam̄an̄an ḡab̄a gam it̄a s̄awe, “W̄ake zenḡat pat̄az̄in̄a Bezebulun̄a umn̄an gei kin, zor̄an̄ imban̄a pindi w̄ake moliz̄inḡamap.” ²³ S̄anet̄a Yesun̄a z̄angons̄ai z̄akk̄aren ãine den sumbuñ̄a it̄a s̄am d̄az̄angoi, ²⁴ “Satan̄ z̄ak ãlip z̄ikn̄ak molian̄ḡabap mo? H̄an̄ n̄aiḡat a zen z̄iin̄ak agom k̄as̄apagone h̄anz̄in̄a kwamen zimbap. ²⁵ A n̄ai sot war̄apn̄a, zen s̄arek op k̄asa utne k̄as̄ap ãsagibap. ²⁶ Satan̄a ar̄apn̄a z̄angom moliz̄inḡi s̄ai ko z̄akk̄at nep kam̄an̄a zor̄agoot gulip opap.”

²⁷ Yesun̄a yat̄a s̄amn̄a Satan̄ḡat den sumbuñ̄a n̄ai it̄a s̄am d̄az̄angoi, “Mir̄a mariñ̄a, z̄ak k̄awali op mirin t̄ai n̄ain̄a z̄aim sikum kut n̄ai n̄ai lañ mimbap? Zo m̄an orot. A zor̄an̄ k̄awali a zo kom kiñ bik saam pam ko sikumn̄a ãlip bekn̄an mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutuḡat gurumin den zorat galem a, zen Yesu umn̄an w̄ake ãndiap s̄awe, zorat it̄a s̄am d̄az̄angoi, “N̄a per̄akn̄ak d̄az̄angob̄a. Den b̄alin̄ top top zorat tosa bir̄abir̄an̄, zo ziap. Ka a n̄ai z̄ak Tirik Kaapum mem gei kw̄akn̄anḡam den b̄alin̄a s̄abap, zorat tosa ko m̄an bir̄abir̄an̄. Zo ko nar̄ak d̄ap tap z̄aibap.”

Yesuḡat mam̄n̄a mur̄apn̄a.

(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamnâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zariþ. Oi Yesunâ a ambân osetziþan tâi dukuwe, ³² “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zingitnâ itâ sâm dâzângoip, “Nâgât mamnâ sot murâpnâ, zo waniþ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtnâ nângâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

*Arik maamaandingât dâzângoip.**(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)*

¹ Yesunâ saru sâtnan geim den singi âlipnâ dum dâzângoip. A ambân donþbep patâ mindune birâm wangâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu ziknâ wangâ kwâkþan tapnâ den singi âlipnâ sâm dâzângoip. ³ Den sumbuþâ top top dâzângoip. Njâi itâ sâm dâzângoip, “Nâ sa nângâne. ⁴ A njâi keet maandiþbam nebân arip. Âi maandiþ ko keetnâ nâmbutnâ mâtâbân gei zeip. ⁵ Zei nii zinjâ ga nem nangâwe. Keet nâmbutnâ ko hân siþitþan gei zeip. Kât kwâkþan zeipkât kek takip. ⁶ Zo mirâsiþ takâm maa irikirik þai moip. Ândânâ kât kwâkþan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keet nâmbutnâ hibuk osetþan gei zeip. Oi kâmnâ taki hibuknâ kwârakuipkât bonþâ buþ oip. ⁸ Keetnâ nâmbutnâ ko hân kelâkþoorân gei ze bonþâ takâmnâ bonþâ imbanâ oip. Topnâ njâigât 30 oi, njâigât 60 oi, njâigât 1 handeret. Bonþinjâ yatâ âsagiwe.” ⁹ Den yatâ sâmþâ itâ sâip, “A njâi kindapþootnâ ko den zi nângâþap.”

*Den sumbuþik dâzângomâip, zorat den.**(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)*

¹⁰ A ambân donþbep patâ âim nangâne a nâmbutnâ sot Yesu arâpnâ zen ziiþik tapnâ den sumbuþangât topnâ mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne sâip, “Anutugât um topþan bagibagiþangât den sumbuþâ, zo zen nângâm kwâkâbigât sâsâþ. Ka a nâmbutnâ ko topnâ mân nângâbigât den sumbuþâ dâzângoman. A sâþginâ Yesaianâ den njâi itâ sâm kulemguiþ, ¹² ‘Umziþ mân âburei ko tosaziþ zemziþgâþapkât zen siþziþandâ igiknâ ko ikpi, ka mân nângâm kwâkâbi. Kindapziþandâ nângâbi, ka mân nângâm kwâtâtibi.’

¹³ Zen ko den sumbuþâ san, zorat topnâ mân nânge? Den sumbuþâ nâmbutnâ sa dap dap yatâ nângâm kwâkâbi? Den sumbuþâ san, zo topnâ itâ. ¹⁴ Keetnâ maandiþip, zo ko den singi âlipnâ yatâ. ¹⁵⁻¹⁶ Keetnâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutnâ yatâ ândime. Zen den singi nângâne Sataþnâ ga betziþan mem âimap. ¹⁷ Keetnâ hân siþitþan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Zen den singi âlipnâ nângâm âkþâlem ândime ko umziþan mân gâsui ko narâkþâ þanþkânok mem ândibi. Singi âlipkât kâmbam gâi ko loremþâ kektâ birâbi. ¹⁸ Keetnâ nâmbutnâ hibuk osetþan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ yatâ ândim den âlipnâ nângâm sâkziþangât keþgât donþbep op ândime. ¹⁹ Hângât sikum zorat âkþâle sot bâliþâ top top, zo umziþan geim singi âlipnâ zo koi bonþâ buþ opmap. ²⁰ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâkþan ge zeip, zorat dâþ a nâmbutnâ zen den âlipnâ mem ândim bonþâ muyagime. Nâmbutþandâ 30, nâmbutþandâ 60, nâmbutþandâ 1 handeret. Bonþâ yatâ muyagime.”

*Âsakþan ândiândigât den.**(Lu 8:16-18)*

²¹ Den njâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâþ sâum mirin zâim âmarþan mân pam kwârakume. Kârâþ sâum tâtatnâ gobetþan mân pame. Buþâ. Tâtatþan panetâ tapnâ ko âsakþâ âsagiþap. ²² Kut njâi njâi hânân tik ziap, zo zemþâ tik mân zimþap. Zo âsagem kagiþap. ²³ A njâi, zâk kindapþootnâ den zi nângâþap.

²⁴ Zen den nânge, zo nângâm kwâtâtibi. A njâi, zâk den nângâm kwâtâtei Anutuþâ nângânâþgâ âlipnâ târokwap pindâþap. ²⁵ A njâi nângânâþgâþoot, zo Anutuþâ târokwap pindâþap. Ka a njâi zâk den mân nângâm kwâtâtei ko Anutuþâ birâm bekþan mimþap.”

Anutugât singi âlipkât mâtâþ, zorat den sumbuþâ.

²⁶ Yesuñâ den ñâi itâ sâip, “Anutugât sîngi âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A ñâiñâ nebân keet maandermap. A zo ñâtik hilâm ândim zari keet zo kâmpñâ takâm zâimap. ²⁸ A zo topñâ mân ek nâñgi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmpñâ takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opñâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sîngi âlipkât mâtâp zo ko nak keetñâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesuñâ den ñâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sîngi âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sîngi âlipkât mâtâp, zo nak keetñâ yatâ. Keet zo wakum keetñâ yatâ. Keet zo nak nâmbutñâ ombenan. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm nakñâ patâ lâmbatmap. Bâranñan nii ga pam sândukñan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipñâ sâm dâzânngoip. ³⁴ Nânğânânğâziñangât dâp dâzânngoip. Oi sâm muyagem mân dâzânngoip. A ambân âim nanğâne ko Yesu sot arâpñâ ziiñik tap sâm muyagem dâzânngoip.

Pibâñâ Yesuğât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk ñâtiksâisâi Yesuñâ wangâyân tap ko arâpñâ itâ sâm dâzânngoip, ³⁶ “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi zorâñak wangâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wangâ nâmbutñâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbânğum wangâ kâligen giarip. ³⁸ Wangâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikñâ wangâ murukñan koremñâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpñâ zen mângim dukum sâwe, “Kembuniñâ, nen saruyân geinamen. Gâ neñgât mân nânğâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mângine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriñsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriñsâm ziwet. Oi arâpñâ itâ mâsikâziñgip, “Zen wangât keñgât ue? Zen dap yatâ mân nânğâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen keñgât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi, zen diñâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkeñâ bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wangâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâkñan zâine ko a ñâi wâkeñoot, zâk mumuñâ zeñgât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpñan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzêku op ândeï ko a ziñ gâsum tâk kâtikñandâ kin bikñâ saane ko tâk tiriktârük ba âimâip. ⁴ Anğâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbañâ mem ândeip. Ñâtik sot hilâm dâp a zeñgât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzêku op ândeip. ⁵ Den sâm kambân sot kât memñâ zikñâ agoyanğâmâip. ⁶ A zorâñâ Yesu kârebân gâi ekñâ sârârâk kârâm ga pindiñsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesuñâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkeñoot, zâk den itâ sâm kambânip, “Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâteñan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesuñâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ ñâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut. Nen ko donbepñâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesuğâren itâ sâip, “Mânâk moliniñğana hân ñâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâñan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesuñâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesuñâ nânğâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanğâwe. Bâu bituk buñâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kârâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzânğom âiwe. Ziiñ kamânziñan âim den sîngi zo yatik dâzânğowe. A ambân ziñ sîngi zo nânğâmñâ iknam âim minuwe. ¹⁵ Zen Yesuğâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kiñ topñan petñâ lapñâ nânğânânğânoot op a lumbeñâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñâ keñgâtziñangât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nânğâweñâ ko agât den sîngi sot bâu

zengât sîngi dâzângowe. ¹⁷ Den zo nângâmñâ ko Yesuñâ zen sot mân ândibapkât sâmbâ dukuwe.

¹⁸ Yesuñâ wangâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâmbâ kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesuñâ kwâkânangâm itâ sâip, “Gâ âburem kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuñâ âlipñan kwatgigap, zorat sîngi torerâpkâ dâzângoban.” ²⁰ Sâi a zo âim Yesuñâ kubikñangip, zorat sîngi kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoi nângâm imbanâziñ buñ oip.

Yesuñâ ambân katep ñâi mumuñan gâbâ mânggeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuñâ wangâyân zâimñâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ñâi, kutñâ Yairo, zâkñâ gam Yesugât kiñ topñan geim pindiñsâm itâ sâmbâ kâtigeip, ²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâmbâ dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâkânangâm âiwe. ²⁵ Ambân ñâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimñâ mân kubigâwe. Kubikñangânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângânñâ kwâlâziñgâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nanjip. ²⁷ Ambân zorâñâ Yesugât den sîngi nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. ²⁸ Hâmbânñâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâkñâ âlip oi nângip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbânñâ ñâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâziñgâm sâip, ³¹ “Ñâiñâ hâmbânjan weegap?” Sâi arâpñâ zen dukuwe, ³² “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtâñgui sânam sâmbui Yesugât kiñ topñan gei pindiñsâmñâ topñâ sâmbâ muyageip. ³⁴ Sâmbâ muyagei Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirângan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukui, ³⁷ “Mân kengât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmbâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâmbâ zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zengâk sâi ârândânñâ âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziñgirip. ³⁹ Ziñgit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nângâm girânñangâwe. Oi sâi geim nanngâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpñâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesuñâ ambân zo bikñan gâsumñâ ziñ denân sâip, “Talita kumi (niñ denân ko, Ambân dâgoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe. ⁴³ Yesuñâ sîngi zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâmbâ kâtigeip. Oi ambân zo nalembâ pindâne nimbapkât sâmbâ dâzângoip.

6

Nasarete kamân gokñâ, ziñ Yesu birânangâwe.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpñâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâkñâ oi mâpâmâpâse namin zâi sîngi âlipñâ sâmbâ dâzângoi a donbep ziñ den sîngi âlipñâ nângâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Den sîngi âlipñâ zi ñâiñâ kwâkâm pindap? Ñâiñâ nângânangâ patâ zi pindap? Kut ñâi ñâi tuutuñâ, zo topñâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuñâ a. Zo Mariagât nanñâ. Zâkkât murâpñâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâziñâ zo. Ka garâpñâ osetniñan ândie.” Yatâ sâmbâ zâkkât nângâne gigiñâ oip. ⁴ Oi Yesuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Propete ñâi zâk kutsiñgiñâ kamân dap lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpñâ, ziñ ko nângâne yenñâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât

Yesunâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziŋoot kânok kânok weeziŋgi âlip urâwe. ⁶ A ambân dorŋbep patâ umziŋandâ anġân kârâwegât nânġi yâmbât oip. Oi kamân torenŋâ ginŋen, zengâren âi den siŋgi âlipŋâ dâzânġoip.

Arâpŋâ kamân dâp den siŋgi âlipŋâ sâbigât sânġonzânġoip.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesunâ sâi arâpŋâ gane ko zagât zagât âi den siŋgi âlipŋâ sâbigât sânġonzânġoip. Wâke moliziŋgâbigât imbanŋâ ziŋgâm itâ sâm dâzânġoip, ⁸ “Zen tânziniġik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umŋan sâkŋan buŋâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmŋâ dâzânġoip, “Kamân nġâi âimŋâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opŋâ gem kamân nġâin âibi. ¹¹ Kamân nġâi takâne a ambân ziŋâ mân buku otziŋgâmŋâ dinziŋâ birâne kândâtzânġom ko kinziŋan gwapgwap lâŋ gâbârine gei topziŋâ nânġâbi. Zen yatâ opŋâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimŋâ a ambân umziŋ melânġbigât den sâm dâzânġowe. ¹³ Wâke dorŋbep moliziŋgâwe. A mâsekziŋoot dorŋbep kelâk sanġonziŋgâm kubikziŋgâwe.

Herodeŋâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den siŋgi laŋ kârâm a kutâ Herodegâren ari nânġip. A nâmbutŋâ ziŋâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneŋâ too sanġonziŋgip, zâkŋâ mumuŋan gâbâ zaat kâwaliŋoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutŋandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nġâi, Propete sânġiŋâ yatâ.” ¹⁶ Herodeŋâ den zo nânġâm sâip, “Buŋâ. Yohane sa gânduŋ kârâm mânânġârâwe, zâkŋâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumŋan kâwali a sânġonzânġoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum ombenŋan Herodeŋâ munŋâ Pilipo zâkkât ambinŋâ Herodia bekŋan meip. Ambân zâkkât opŋâ Yohaneŋâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ “Gâ mungânġât ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinŋâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nânġâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârâm ândeip. ²⁰ Herodeŋâ ko Yohane a târârak sot âlipŋâ sâmŋâ hurat kwâkŋanġâm galem ândeip. Herodeŋâ Yohanegât den nânġâm um zagât oip. Oi laŋ diŋâ zo nânġâm âkŋâleip.

²¹ Oi Herodianŋâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagiŋ narâkŋâ mâte oi sii nalem om a sâtnġâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâiŋâ minduziŋgâm nalem ziŋgip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratŋâ, zâk mâteziŋan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpŋâ ziŋ eknġâ âkŋâliwe. Herodeŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziŋan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnaŋġât sâna âlipŋâ mânânġât toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âkŋan âi mamŋâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamŋandâ dukuip, “Yohane too sanġonziŋgip, zâkkât gânduŋâ mânânġât kâukŋâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârak kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanġonziŋgip, zâkkât gânduŋ mânânġât kâukŋâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodeŋâ den zo nânġâm pārâkŋam umŋâ bâleip. Zâk a sâtnġâ zengât mâteziŋan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diŋâ nânġip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a nġâi Yohanegât kâukŋâ mem gâbapkât sânġonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gânduŋ mânânġât kâukŋâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorânġ memŋâ mamŋanġâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpŋandâ siŋgi zo nânġâm âi kâmbârânġâ mem hanguwe.

Yesu arâpŋâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nġâi nġâi urâwe, zorat den siŋgi dukum nanġgâwe. Den siŋgi âlipŋâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren dorŋbep patâ târotârôyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpŋâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiŋan âi ândeindâ sâkniŋ

sânduksâik.” ³² Oi zen ziiṅjik waṅgâyân zâim a mân ândiândiṅjan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut ziṅgitnetâ âine kamânṅâ kamânṅâ mindum sârârâk kârâm âim ziṅjon âim takâwe.

Yesuṅâ a 5 tausen yatâ nalem ziṅgip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesuṅâ waṅgâyân gâbâ gem gamṅâ a ambân kâmut patâ ziṅgiri râma galem a buṅâ, yatâ ândiwe. Yesuṅâ zo yatâ ziṅgitṅâ umṅâ nâṅgip. Yatâ ziṅgitṅâ zorâṅak den siṅgi âlipṅâ doṅbep dâzâṅgoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsiṅ geibâ sâi arâpṅâ ziṅâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiṅjan ândeindâ ṅâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sâṅgân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Wangât âibigât se? Ziṅâ nalem ṅâi ziṅgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâṅ nalem kwâlâm ga ziṅgânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâziṅgip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi ekṅâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuṅâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesuṅâ sâi a zen hibuk kwâkṅjan kâmutṅâ kâmutṅâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tengâ ṅâi 1 handeret, tengâ ṅâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesuṅâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siṅâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziṅgip. Nalem zo mamuṅ arâp ziṅgi ziṅâ kâsâpkum a ziṅgâwe. Saru zuuṅâ kâsâpkum ziṅgi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputṅâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesuṅâ saru kwâkṅjan lâṅ lâṅ arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesuṅâ sâi arâpṅâ waṅgâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesuṅâ kândâtziṅ kelikṅâ ninâu sâbam bâkṅjan zariṅ. ⁴⁷ ṅâtiksâi waṅgâ saru tânâmṅjan âim tâi Yesu zikṅik saru sâtṅjan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sâṅgânziṅjan gâbâ gâi âinam osim biraṅâwe. Oi Yesuṅâ ziṅgitṅâ haṅsâsâgât ṅâtikṅâ saru kwâkṅjan lâṅ lâṅ zengâren âim walâziṅgâbam oip. ⁴⁹ Yesuṅâ saru kwâkṅjan ari ek wâke gaap sâm keṅgât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik ekṅâ keṅgât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen umziṅ diim geik. Ninak gaan. Zen mân keṅgât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm waṅgâyân zari pibâ hiriṅsâip. Hiriṅsâi a zen imbaṅziṅ buṅ oip. ⁵² Nalem ziṅgip, zorat topṅâ mân nâṅgâwe. Nâṅgânâṅgâziṅ mân pâroṅsâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm waṅgâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Waṅgâyân gâbâ gine zorâṅak a ambân ziṅ Yesu ekṅâ kamân dâp âimṅâ a mâsekziṅoot helâṅ aam minziṅgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesuṅâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziṅoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukṅjan gâsum âlipziṅ upigât Yesu dukune nâṅgip. Dukune nâṅgi hâmbâṅjan gâsum âlipziṅ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpṅâ osetziṅjan gâbâ nâmbutṅandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziṅ mân saṅgon nalem nine ziṅgirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziṅ saṅgon nalem nemarâwe. Sâkurâpziṅ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâṅgonṅâ nalem nemarâwe. Oi zorik buṅâ. Âmaṅ sot hâkop saṅgonsaṅgon sot kut ṅâi ṅâi nâmbutṅangât sâkurâpziṅangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniṅ zengât den kom bitziṅ mân saṅgon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaiarṅâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,

‘A kâmut zi lâuziṅandik mâpâsenime. Umziṅandâ ko birânime. ⁷ Oi den bonṅangât hauṅâ a ziiṅ den sâm kwâkâm aṅgâme. Zen lâuziṅandik mâpâsenime, nâ zorat nâṅga yen opmap.’

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen ziñâ nângânângâyân gâbâ den zo mem ko Kembangât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâmbâ dâzângoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Njâi zâk ibâ mamgâ sâmbâ bâlîjan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A njâi zâk ibâ mamgâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sîngi sâmbâ paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtikjan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkjanngâme. ¹³ Yatâ op Anutugât den komjâ sâkurâpziñangât den lum game. Oi zorik buñâ kut njâi njâi nâmbutjâ yatik upme.”

*Kut njâi njâi niniñandâ a um mân sumunkomap.
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Yesujâ yatâ sâmbâ a ambân dum minduzingâm itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ den dâzângua zen aksik nângâm kwâkânek. ¹⁵ Kut njâi njâi nine tep kâmbोजिजान geimap, zorân mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ kopgâmap, zorân ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapnoot zorân den zi nângâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmbâ birâzingâm mirin zari arâpnâ ziñâ den sumbuñâ topñangât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nângânângâziñâ buñ ândime? Topñâ itâ mân nângâme? Kut njâi njâi tep kâmbोजिजान geimap, zorân dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorân umziñan mân âimap. Zo yen tep kâmbोजिजान giari mem kubigi mâtâpñan geimap.” Yesu zâk yatâ sâmbâ nalemgât den sâmbâ nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den njâi itâ sâip, “Umziñan gâbâ kopgâmap, zorân ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ kopgâmap. Nângânângâ bâlîjâ, âkñâle nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâlîjâ sot bâlîjâ top topñâ. ²³ Bâlîjâ sâlâpkuan, zorân a umziñan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

*Grik ambân njâi Yesugâren gâip.
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidorj kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân njâi zâk sîngi nângip. Zâkkât bârâtnâ wâkenjâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bârâtnangât umñan wâke zo molibapkât dukui.

²⁷ Dukui Yesujâ itâ sâip, “Katep zengât nalembâ wâu ziñgindâ mân dâp upap. Katep zen nalembâ ninetâ ko buputjâ zo mem wâu ziñgânat.”

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nângan. Ka katep ziñâ nalembâ nine gwapgwapñâ gei wâu zen lañdâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâmbâ dukui, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenjâ bârâtkâ birânangap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirânjan zâim egip. Wâkenjâ bârâtnâ pam ari nânzam tâip.

A diñ buñ kubikjanngip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânñâ gâbâ puriksâmbâ Sidorj kamân walâmbâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutjâ, ziñâ a njâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesujâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, “Epata (niñ denân ko, pârõñsâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pârõñsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sîngi zo mân sapsubigât dâzângoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lañ kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, “Kut njâi njâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpsâñ kubikzingâmap. A diñziñ buñ den muyagem ziñgâmap.”

8

Yesujâ a ambân 4 tausen nalem zingip.

(Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buj ândine Yesujâ arâpñâ minduzingâm dâzângoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimñâ tepziñangât mue, zorat umnâ nângan. ³ Zen nalem bujâ sângonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutñâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpñâ zinj itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândinjan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi zinjâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumñâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesujâ nalem nâmburân zagât zo memñâ sâiwap sâm sonpam namuj zingip. Arâpñâ zingî mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpñâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân zingâbigât arâpñâ dâzângomñâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpñâ zen nalem buputñâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesujâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

Yesujâ Parisaio a girem dâzângoip.

(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹⁰ Yesujâ a ambân sângonzângoi âine sâp kânok zikñâ sot arâpñâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zinjâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topñâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesujâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpžângobat.” ¹³ Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpñâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpñâ zen nalemgât nelâmzângoi âiwe. Nalem kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesujâ arâpñâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii danğatñâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesujâ yatâ sâm dâzângoi ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnângoi birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâm dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoi, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topñâ mân nânge? Umziñâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nângâme? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzângoi mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputñâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâzingi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputñâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâzingi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsân mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpñâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesujâ a siñ bâpsâsân zo bikñan gâsumñâ kamân ginñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bujâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki ekñâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum zagâtñâ Yesujâ siñan weegi a zo siñâ ânângâri kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesujâ sângongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteroñâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpñâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Pilipoñâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesujâ arâpñâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâme?” ²⁸ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zângonzingip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia sâme. Nâmbutñâ zen Propete nâi sâme. Gâgât yatâ

sâme.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâzingip, “Ka ziiñâ ko nâgât ñâi sâme?” Sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Bâliñan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutñâ laj mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapñâ den itâ sâm muyageziñgip, “A bonñâ, nâ gâtâm sâknam nângâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, ziñâ gâsânom none momñâ sirâm karâmbut tapñâ zaatpat.” ³² Den zo sâm kâkñan pam dâzângoip. Dâzângoi ko Peteronjâ diim kwâkâñangâm dukuip. ³³ Dukui Yesunjâ puriksâm arâp ziñgitñâ Petero kwâkâñangâm sâip, “Satañ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buñâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiñangât den.

³⁴ Yesunjâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpñâ gane itâ sâm dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lumñâ nâgat mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândiziñ angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Zen nâgât opñâ sot den sinji âlipkât op ândiândiziñ birâbi, zo ko ândiândi bonñâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kiñ kiñ mem ândiândiziñ buñ oi wan wan âlipñâ zemziñgâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap ziñgâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ ñâi zâk a ambân ândi mâmanziñ bâliñâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinangât nâñgi ajuñoot upap, zâkkât a bonñâ, nâñâ Ibânangât sumbem âsakñâ sot kâwali a zen sot gamñâ a zo yatik kwâimbânangâbat.”

9

Yesunjâ holi tobat âlipñâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesunjâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutñâ zen mân mune Anutu um topñan ândiândiñangât narâk oi zorânjâ imbarñangoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziiñik zoren tatne Yesugât holi tobatñâ ñâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânjâ zo kâu timan timan. Anjâ mân tuutuunjâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronjâ Yesu den itâ sâm dukuip, “Patâniñâ, mat ñâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât ñâi, Mosegât ñâi, Eliagât ñâi.” ⁶ Yesu arâpñâ zen kenjât op sâñâmziñ sâmbui Peteronjâ laj sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa ñâi gei kwâtepzângoip. Sasa kâligen gâbâ den ñâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziñâ diñâ nângâm biranbi.” ⁸ Arâpñâ zen den yatâ nângâm zorâñak ek kârune buñ oi Yesu zikñik kiri igâwe.

⁹ Bâkñan gâbâ gem gam tatne Yesunjâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzângone a bonñâ, nâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzângoi arâpñâ zen den zo nângâm kwakñâ itâ âraguwe, “Mumuñan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ?” Oi kut ñâi igâwe, zorat sinji a ambân mân dâzângowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Elianjâ Kristo kândom okñangâm takâbap.” ¹² Yatâ sâm mâsikâne sâip, “Elia perâkñak kândom gam kut ñâi ñâi ek kubikpapkât sâsânjâ. Oi bet ko a bonñâ nâ sâknam patâ nim kâbakñenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe? ¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârum ga ândei kut ñâi ñâi zo laj okñangâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okñangâwe.”

Yesu arâpñâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpñâ karâmbut bâkñan gâbâ gem arâpñâ nâmbutñâ zengâren gam igâwe. A ambân doñbep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpñâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekñâ pârâkpam zâkkâren sârârâk kârâm âim

sâtâre okņangâwe. ¹⁶ Yesuņâ mäsikâzingip, “Zen wan den sâm ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a nâiņâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopañâ nannaņgât umņan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkeņâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkņangâm mem kâbakgwâbakņe okņangi lepâuņâ gei sâtņâ zim kâtiņsâi kiņ bikņâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziņâ molibigât sa ko molinâ sâm kwakņâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesuņâ arâp dâzânngoip, “Zen nânġâm pâlâtânziņ buņâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkeņâ Yesu ekrâ katep mem nâi nâi okņangi hânân gei kom purik op ze lepâuņâ gem zeip.

²¹ Yesuņâ katepkât ibânâ mäsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepņan gâbâ muyageip. ²² Wâkeņâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbakņei geimap. Gâ imbaņâgâ zemgigap oi ko nekât umġâ bâliņ oi betnikņan me.” ²³ Yatâ sâm mâpâsei Yesuņâ itâ dukuip, “Imbaņangât satkât sa nânġâ. Nâi zâk nânġâm pâlâtân kwatnim ândibapņâ kut nâi nâi sâi âlip âsageņangâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâm dukui zorânak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nânġâm pâlâtân kwatgigan. Gâ gikak nânġâm pâlâtânâ lotņâ, zo mem kâtikņan pa.” ²⁵ Oi a ambân donġbep mindum ga kine Yesuņâ ziņgitņâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesuņâ yatâ sâi wâkeņâ den kâtik sâm katep lân kâbakņem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekrâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesuņâ katep bikņan ġâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpņâ zen mäsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzânngoip, “Wâke yatâ zo ko ninâuņâ ko âlipņâ molimoliņâ. Ka kut zo nâmbutņandâ ko buņâ.”

Yesu mumbapkât siņgi den dâzânngoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, ziņâ nânġâbegât tigâk âiwe. Âimņâ Yesuņâ arâpņâ itâ sâm dâzânġom ândeip, “A bonņâ, nâ a bitziņan zaria ġâsunim none momņâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâm dâzânġoi den zo nânġâm topņangât mäsikânam kwakņâ birâwe.

A sâtņâ ândiândiņangât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesuņâ arâpņâ mäsikâzingâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm ârague?” ³⁴ Mäsikâzingi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniņan gâbâ nâiņâ a sâtņâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapņâ arâp kiin zagât minduziņġâm itâ dâzânġom sâip, “Osetziņan gâbâ a nâi a sâtņâ upat sâm zengât ombeziņan ândim kore otziņġâbap.” ³⁶ Yatâ sâmņâ katep mâik nâi diim osetziņan pam itâ sâm dâzânngoip, ³⁷ “Nâi zâk nâġât nânġâm katep mâik itâ zo galem okņangâbap, zo ko nâġât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buņâ, sânġonnogip, zâk kore ârândânġ okņangâbap.”

Simġât den dâzânngoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohanerâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâņanggen.” ³⁹ Sâi Yesuņâ itâ sâm dâzânngoip, “Mân kwâkâņangġâbi. Nâi zâk nâġât korân nep nâi imbânâņoot tuubap, zâkņâ dap yatâ sâm bâliņan kwatnibap? ⁴⁰ Nepniņ mân kârâm kândaņbapņâ buku op betniņan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkņak dâzânġobâ. Nâi zâk zen nâġât siņgi op ândie, zorat too aam ziņġâbap, zo ko sânġân buņ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nânġâm pâlâtânġ kwatnimap, zo dukui bâliņ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtņâ mimbap. A yatâ zo zâk mârum kât sumun patâ ġânduņân saam saruyân pane ġiari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi

bikâ mânânġat pâmбан. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laġ bikâ kârâm mânânġat ândim ândiândi kâtikġan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane ziġâ sunumziġ nemâm-bap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kiġandâ mâtâp bâliġan diigim âibâ sâi kârâm mânânġat birâban. Gâ kiġâ hâlâlu ândim simân geibatkât laġ kiġâ kârâm mânânġat pâmбан. ⁴⁶ Simân nane ziġ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷ Siġandâ mâtâp bâliġan diigim âibâ sâi sum lâmuġban. Gâ siġâ âlip ândimġâ simân geibatkât laġ sen bap ândim Anutu um topġân bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buġ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkġan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saġgonziġġabap. ⁵⁰ Sii zâk naamġâ. Ka sii naamġâ buġ oi dap utne dum naamġoot upap. Zen sii yatâ naamziġoot ândibi. Zen um lumbeġâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâġat den.

(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaġ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâġâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siġi âlip sâm dâzânġoip.

² Oi Parisaio a nâmbutġâ, zen Yesu denġâ saanat sâm gam mâsikâm sâwe, “Kembuġat den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâġ, zo âlip orot mo mân orot?” ³ Mâsikâm sâne hâuġâ itâ mâburem dâzânġoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsum ziġġip?” ⁴ Yatâ sâi ziġâ sâwe, “A ġâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.” ⁵ Sâne Yesuġâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziġânġat opġâ gurumin den zo sâm kulemguiġ. ⁶ Ka topkwapġâ Anutuġâ a ambân muyagezikâmġâ itâ sâip, ⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a ġâiġâ ibâ mam birâzikâm ambinġoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zaġât buġâ. Kânok op ândiabot. ⁹ Zorat sa nânġâneġ. Anutuġâ mâpotzikip, zo anġâ mân kâsâpzâkobi.”

¹⁰ Yesuġâ yatâ sâi ko zâk sot arâpġâ, zen mirin zâine ko arâpġâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzânġoip, “A ġâiġâ ambinġâ birâmġâ ġâi mimbap, zâk târotârozikġâ mânânġat tosâ patâ mimbap. ¹² Ambân ġâiġâ apġâ birâm a ġâi mimbap, zâk yatik târotârozikġâ mânânġat tosâ patâ mimbap.”

Yesuġâ katep mâsop minziġġip.

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ A ambân, zen katep gakâziġâ Yesuġâren minziġġâm gam Yesu bikġandâ kâukziġan ġâsubapkât sâne Yesu arâpġâ, ziġ keġġat minziġġawe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesuġâ ziġġitġâ umġâ bâliġ oi arâpġâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen birâne katep zen nâġâren ganek. Mâtâp mân dooġgunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutuġat um topġânġat siġi sâsânġâ. ¹⁵ ġâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutuġat kiġ topġan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmġâ minduziġġi gane bikġandâ kâukziġan pam Anutuġâ galem otziġġabapkât sâip.

A sikumġoot ġâiġâ Yesu sot ândibam okġanġip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ġâi sârârâk kârâm âi Yesuġâren takâm um topġan gei pindiġsâm sâip, “Patâ âlipġâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikġânġat siġi upat?” ¹⁸ Sâi Yesuġâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâġât âlipġâ sat? âlip mariġâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nânġâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyanġâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukuġânġat sârân sâsânġ mân sâban. Oi a ambân zeġġat kut ġâi ġâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mamġâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’” ²⁰ Sâi a zorânġâ itâ dukuip, “Gurumin den zo pisuk katepnan ġâbâ lum ġâwan. ġâi mân bira ziap.” ²¹ Sâi Yesuġâ ekġâ umġâ zâkkâren tâi itâ dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumġâ mem a ziġġana kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziġġâban. Kât zo ziġġâmġâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opġâ sumbemân sikumġoot upan.” ²² Yesuġâ yatâ sâm dukuġi a zo umġâ bâliġ oi nânġi yâmbârei arip. Zâk sikumġâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesuñâ puriksâm arâpñâ zingitñâ itâ sâmbâ dâzânngoip, “A sikumziñ patâ, zen Anutugât um topñan baginam kwakpi.” ²⁴ Yesuñâ yatâ sâi arâpñâ zen pârâkpm imbanâziñ buñ oi dum dâzânngoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ. ²⁵ Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpñan bagibap, zo yâmbâtñâ. Ka a sikum patânâ Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalân.” ²⁶ Yatâ sâi ko arâp zinjâ imbanâziñ buñ oi sâwe, “Zo yatâ zorân dap yatâ Anutugât um topñan baginat?” ²⁷ Sâne Yesuñâ zingitñâ sâip, Anñâ kut nñâ nñâ utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opñâ kut nñâ nñâ birâm, zorat hâuñâ minat.

²⁸ Peteronñâ den zo nânngâm Yesu itâ sâmbâ dukuip, “Nânngat. Nen kut nñâ nñâiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânngobâ. Zengâren gâbâ nñâ zâk nâgât opñâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânñâ birâbap, zâk kut nñâ nñâ doñbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkñan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbânñâ mem ândibap.” Yesuñâ zo sâmbâ mâtakâm sâip, ³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ doñbep zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ doñbepñâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbatkât den sinji dâzânngoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuñâ kândom ari arâpñâ imbanâziñ buñ oi âine a nâmbutñâ molizingâweñâ kenngât urâwe. Oi Yesuñâ arâpñâ kiin zagât zo minduzingî tatne kut nñâ nñâ âsagibap, zorat den sâmbâ muyagezingâm itâ sâmbâ dâzânngoip, ³³ “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonñâ nâ mumbatkât sâmbâ Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâpziñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtñâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut nñâ nñâigât sâitâ zo âlip nânngânîkâban?” ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?” ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nânngâna imbanâgânngât âsakñâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.” ³⁸ Sâitâ Yesuñâ dâzâkoip, “Zet topñangât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakñâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?” ³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuñâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yâtik sanjonzikâbi. ⁴⁰ Ka âsannan tâtatñâ, zorat den sâsân, zo nânngâren mân ziap. Zorat sinji kwatzingâziñgânñâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutñâ zen den zo nânngâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesuñâ minduzingâmñâ itâ sâmbâ dâzânngoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâin op kore a gâsâzânngom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otzingâme. ⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nñâ a sâtñâ upâ sâmbâ bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nñâ a kutâ upat sâmbâ bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yatigâk a bonñâ, nâ zinjâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zengât kore opñâ a doñbep zengât suupziñ memñâ ândiândinâ buñ upapkât gewan.”

Yesuñâ Yeriko kamânân a nñâ sinjâ bâpsâsânñâ kubikjanjip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpñâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsânñâ nñâ mâtâp ginñan tâip, kutñâ Batimaio, Timaiogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokñâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nânngâm den sâmbâ sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁸ Den yatâ sâmbâ tâi a nâmbutñandâ hiriñsâm tat sâmbâ dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânñâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁹ Yatâ sâi Yesuñâ nânngâm mâtâbân kinñâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen nâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlan oi zaat ga. Patânñâ goonsap.” ⁵⁰ Oi sen

ņâtâtikņâ den zo nâņgâm hâmbâņâ birâm pam oksâm zaatņâ ba Yesugâren arip. ⁵¹ Âi taki Yesuņâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen nââtâtikņâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.” ⁵² Sâi Yesuņâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nâņgâm pâlâtâņ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk siņâ ekņâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk dongi bâu kwâkņan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâņņâ, zen âimņâ Yerusalem kamân mâte oprâ Oliwa bâkņan takâwe. Bakņâ topņan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuņâ a zagât sâņgonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmņâ dongi sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Dongi zo a kwâkņan mân tâtatņâ, zo irakņâ. Zo muyagem olaņ diim gâit. ³ Olaņitâ a nâiņâ wangât olaņsobot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniņangâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’” ⁴ Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sâņgâņņan dongi sigan nâi saane kiri olaņâwet. ⁵ Olaņitâ a nâmbutņandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olaņsobot?” ⁶ Sâne Yesuņâ den sâip, zo dâzâņgoitâ nâņgâne âkip. ⁷ Dongi zo Yesugâren diim aritâ arâņņâ ziņâ hâmbâziņâ dongi kwâkņan pane Yesuņâ kwâkņan zâi tap arip. ⁸ A donņep patâ ziņâ hâmbâ motziņ mâtâbân lâņgat âiwe. Oi nâmbutņandâ gâlâņgât sot lâkom ilumņâ mânâņgâtņâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, ziņâ Yesu mem oset kwâkņangâwe. Ziņâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam niņgap, zâk sâm âlipņan kwâkņangânâ. ¹⁰ Sâkuniņâ Dawidiņâ kembu otziņgâm galem otziņgip, zo yatâ otniņgâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.” ¹¹ Yatâ op âine Yesuņâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimņâ kut nâi nâi ek naņgi mirâsiņ geibam oi gem arâņņâ diiziņgi Betania kamânân âiwe.

Wakum nakņâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlâņsâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Harjsâi Betania kamânân gâbâ gemņâ Yesu tepņangât oip. ¹³ Oi kârebân siņandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Ekņâ bonņâ kinzap sâm âi kârui. Bonņâ orot narâk buņâ, zorat ilumņik kirip. ¹⁴ Yatâ ekņâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonņâ niniņâ zo a nâiņâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâņņâ nâņgâwe.

Yesuņâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuņâ tirik namin zâim a kut nâi nâi aņgâgwanğâ op kine moliziņgip. A nâmbutņâ, zen Roma zeņgât kât sot Yuda zeņgât kât, zo hâukwap aņgâgwanğâ op kirâwe. Kât pâpanņâ zo kom giligâlak mem kembâ aņgâgwanğâ urâwe, zeņgât tâtatņâ zo kom kâbakņei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâm dâzâņgoip, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluņ zeņgât ninâu namâ upap.’

Ziņâ ko utne kâmbu a zeņgât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât diņâ nâņgâne imbaņâ oip, zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den sâsâ a kândâtzâņgowe. Yatâ utne a sâtiņâ ziņ Yesu dap op koindâ moik sâm kimuņâ miwe. ¹⁹ Nâtiņksâi Yesu sot arâņņâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ harjsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteroņâ ekņâ Yesu den sâip, zo nâņgâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuņâ itâ dâzâņgoip, ²² “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zen Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândibi. Zen um zagât mân oprâ nâņgâm pâlâtâņziņ bonņâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakņâ ândi dukubi, ²³ ‘Bakņâ, gâ âbâņgum saruin gei.’ Yatâ

sâne dinziñâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângâne. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârum mien sâm nângâne âlip muyageziñgâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâm a zeñgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosaziñâ birâbap. ²⁶ Zen a zeñgât tosaziñâ mân birâne ko sumbem Ibâziñangoot zeñgât tosaziñâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtnjâ âragwâragu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpnjâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamñjâ Yesujâ tirik namâ umñan âim gam kiri ko a sâtnjâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut ñâi ñâi opmat, zo ñâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzângoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot ñâigât sâtkât opman, zo dâzânjobat. ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo ñâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sâna sâm kwakñâ ziiñik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luuwe?’ ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziñ nângobe.” Wangât, zen a ambân zeñgât keñgât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesujâ itâ dâzângoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot ñâigât sâtkât opman, zo dâzânjobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzânjobat.”

12

Nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesujâ topkwapñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “A ñâiñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zeñgât mirâ tuumñâ nep zo bitziñan pam hân ñâin arip. ² Âi ândei bonñâ orotñâ narâk oi kore a ñâi sângongoi bonñâ nâmbutñâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsañ âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a ñâi sângongoi ari galem a ziñâ kâukñâ kuzit mem ñâi ñâi okñangâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a ñâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donbep sângonzângoi âinetâ galem a ziñ kâmbam mamuj zângowe. Oi nâmbutñâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutñâ ko sâseñgât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanñâ kânok ândeip, zo zikñâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângongui, ‘Galem a ziñ hurat kwâkñangâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nanñâ ekñâ âragum sâwe, ‘A zirâñâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niñâ upap.’ ⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâmbarâñâ kâlam âkñan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamñâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a unakñâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kambuñâ kunkun zorâñâ mem namin kwânâñgip. ¹¹ Kambuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtnjâ ñâi uap.’ ”

¹² Yesujâ den yatâ sâm dâzângoi ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zeñgât keñgât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtnjâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutñâ Yesugât diñâ saabigât sângonzânngowe. ¹⁴ Sângonzânngone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonñigâk sâmat. Gâ den ñâi mân sâna gâñgojemap. Gâ a zâizâiñ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den ñâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ? ¹⁵ Kât

pindâpindân mo mân pindâpindân, zorat dâtnânjo.” Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ ek nânjâm dâzânjoip, “Zen wangât denjâ saanige? Kât nâi mem nine ikpâ.”¹⁶ Sâi ko kât nâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo nâigât?” Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.”¹⁷ Sâne itâ sâi dâzânjoip, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâi dâzânjoip zen diñâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatjangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutñâ Yesugâren gawe. A zo ziñâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziñâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Moseñâ itâ sâi kulemgui, “A nâi, zâk ambân memñâ katep mân muyagem moi ko munñandâ malânâ mem âtânjangât siñgi katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nânjâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñâ kunñâ ambân memñâ murarânâ buñ ândim moip. ²¹ Moi ko munñandâ malânâ zo mem yatigâk murarâ buñ ândim moip. ²² Moi munñâ nâinâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziñ buñ mom nangâwe. Oi bet malâziñâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk nâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâi dâzânjoip, “Zen den nânjâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbarñâ mân nânjâme. ²⁵ Gâtâm mumuñan gâbâ zaatñâ a ambân dum mân miangâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momñâ zaatzaatjangât sâme, zorat dâzânjogâ. Mosegât ekabân den siñgi zi sâlâpkume mo buñâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekñâ ari Anutuñâ den itâ sâi dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zeñgât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nânjânek Anutu zâk a buñ urâwe, zeñgât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zeñgât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nânjâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a nâinâ Yesugât den zo nânji âlip oi itâ sâi mâsikip, “Kembugât gurumin den ikâ zorânâ ko kâukñâ uap?”

²⁹ Yatâ sâi mâsiki Yesuñâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nânjânek. Anutu Kembuniñâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nânjânangâ sot imbarñâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torenñâ itâ ziap, ‘Gâ gikangât otgimap, yatigâk a torenñâ zeñgât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânjâ âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nânjânangâ sot imbarñâ hâlâlû pindânat. Oi gikangât otgimap, yatik a toren zeñgât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlâp.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesuñâ nânji âlip oi itâ sâi dukuip, “Gâ Anutugât um topñan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nânjâne yâmbârei kenjât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den siñgi âlip dâzânjom itâ sâi mâsikâziñgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunñâ.’

³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumñâ Dawidi nânjânangâ pindi itâ sâip, ‘Kembuniñâ nâgât kembu itâ sâi dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduz-iñga kiñangât kombân upi.” ’

³⁷ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâipñâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunñâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâi dâzânjoip a kâmut patâ zen nânjâm âkñâle urâwe.

Yesuñâ Kembugât gurumin galem a zeñgât girem dâzânjoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmñâ den ñâi itâ târokwap dâzângom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziñgâne sâm âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtñâ tâtarân tâtnat sâm nângâme. ⁴⁰ A yatâ zorâñ ambân malâ zengât mirâ kut ñâi ñâi lañ betziñan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziñ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziñgât haunâ yâmbâtñâ mimbî.”

Malâ ñâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziñâ ga Kembugât siñgi kât pane giarip. Oi ko sikum a doñbep zen ga kât imbanâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ ñâiñâ gam kât kuriñâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekñâ arâpñâ minduziñgâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirâñâ a torenñâ walâziñgap. ⁴⁴ A nâmbutñâ zen kât patâ tâi torenñik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemñangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpñâ zengâren gâbâ a ñâiñâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipñâ hikpârâkñootñâ tuuwe.” ² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziñ gam kom kândañne giligâlaksâm nangâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpñâ, zen Oliwa bâkñan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapñâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnânngo. Kut ñâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesunâ itâ topkwap dâzângoip, “Um gulip kwâtziñgâbegât galem orañgâm ândibi. ⁶ A doñbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâm a doñbep mem um gulip kwatziñgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâm umziñ mân kenjât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsânâ. Yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânñâ hânñâ a kâmutñâ kamutñâ, zen kâsa opñâ agom âibi. Oi hân ñâin ñâin wâriñ mimbap. Oi pu patâ âsageziñgâbap. Kut ñâi ñâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatñâ. ⁹ Ka zen ko galem orañgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziñgâbi. Oi zorik buñâ a patâ sot a kutâ zengâren diiziñgâm âine mâteziñan kinñâ nâgât topnâ sapsun ziñgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den siñgi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsânâ. Bet ko hângât narâkñâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diiziñgâm âine den dap sânat sâm mân nangâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumñâ umziñan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opñâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap. ¹² Oi a ziñ itâ zo upi. Âtânñâ ñâiñâ sâi munñâ gâsum kumbi. Ibâ ñâiñâ sâi nanñâ gâsum kumbi. Murarâpziñ zen ibâ mam kâsa minziñgâm sâne zângobi. ¹³ Zen nâgât kut siñginangât op a ambân ziñâ um kâlak nângâziñgâbi. Ka ñâi zâk siñgi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ mân kinbap sâsânjan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Ñâi zâk sombemân tâpapñâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Ñâi zâk nebân mo hibukñan ândibapñâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembugâren ninâu sâne nângi âiâiziñâ zo map narâkñan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuñâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap.

²⁰ Oi Kembu zâk narâk zo mân mânângâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kembuŋa a ambârâpŋa zeŋgât op ko narâk mem pânjkânok pâmbap.

²¹ A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nânġâbi. ²² Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgabi. Anutuŋa gâsum sâlâpzânġoip, zo um gulip kwatziŋġanam osibi. ²³ Kut ŋâi ŋâi zo mân âsagei kânġan dâzânġuangât umziŋ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkŋa zo âki mirâsiŋ sumunkumbap. Oi kâin âsakŋa buŋ upap. ²⁵ Sâŋgelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋa sumbem mânġei olayaŋġâm imbaŋa buŋ upap.

²⁶ Oi a bonġâ, nâ âsakŋa imbaŋânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sâŋgonzânġua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginġa toren toren gâbâzeziŋġânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâġap zorat top nânġâbi. Zâk iinġa burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânġuan, kut ŋâi ŋâi zo muyagem naŋgi itâ nânġâbi, 'A bonġa mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkŋak dâzânġobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut ŋâi ŋâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâġât den ko mân buŋ upap.

³² A bonġa nâ gâbat, zorat narâkŋa zen mân nânġe. Sumbem a zen yatigâk mân nânġe. Ninanġoot mân nânġan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik nânġap.

³³ Zen narâk mân nânġegât galem oraŋġâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A ŋâiŋa mirâ sot nepŋa birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânânġât ziŋġâbap. Kut ŋâi ŋâi galem upigât dâzânġobap. Kore a ŋâiŋa mirâ mâtâbân tapŋa mirâ mariŋa gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zeŋgoot yatik galem oraŋġâm ândibi. Mirâ mariŋa, zâk ŋâtiksâi mo ŋâtik tânâmŋan mo haŋsâsâġât, mo haŋġât gâbap, zo mân nânġe, ġât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziŋġâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânġuan. Um wâġânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zeŋgât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om niniŋa narâkŋa sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zeŋgât patârâpziŋa sot Kembuġât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe. ² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laŋ muyagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân ŋâiŋa Yesu too hitomŋoot saŋgorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a ŋâi ândeip, kutŋa Simoŋ. Oi Yesuŋa zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân ŋâiŋa too hitomŋoot âlipŋa, zo sâŋġânġa patâ beloŋoot mem zâim karâpŋa kunzit Yesu kâukŋan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutŋa tarâwe, ziŋa itâ nânġâm um kâlak nânġawe, “Wangât tâmbetkuap? ⁵ Zo sâŋġân patâ. Too hitomŋoot zorâŋa sâŋġân mem a kanpitâ ziŋgi dâp opap.” Yatâ sâmŋa ambân zo den kârâpŋoot okŋaŋġawe. ⁶ Sâne Yesuŋa nânġâm itâ sâm dâzânġoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siŋan giname? Ambân zorâŋa âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziŋġânâ sâm âlip otziŋġâbi. Nâ ko zeŋġâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotŋa dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ saŋġonsap. ⁹ Nâ perâkŋak dâzânġobâ. Den siŋgi âlip hânġa hânġa sâne laŋ kârâm âibap, zo yatik ambân zi saŋġonigap, zorat den siŋgi sâne laŋ kârâm âibap.”

Yuda, zâk Yesu tirâpzânġobapkât dâzânġoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesuġât arâp kiin zagât zeŋgât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokŋa zâkŋa tirik namâ galem a patâ zeŋġâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziŋgip. ¹¹ Yatâ sâi nânġâm

umziñâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nânġâm Yesu tigâk tirâpžânġobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zenġât kendon patâ narâkñâ oi râma gwamñâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpñâ ziñ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesuñâ a zagât itâ sâm sâñgonzâkoip, “Zet kamânân âim a ñai too âmañ lum âim tâi ekñâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariñ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpñâ mirâ umñâ ikâ zoren sii nalem ninat?” ’ ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ ñai kiañ tâtatñâ kubikkubikñâ tirâpžâkoi zoren sii nalem umbabot.” ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuñâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Ñâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesuñâ itâ sâm dâzânġoip, “Nâ perâkñak dâzânġobâ. Zenġâren gâbâ ñaiñâ kâsa dâzânġoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap.” ¹⁹ Sâi arâp ziñ umziñâ bâliñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?” ²⁰ Yatâ sâne dâzânġoip, “A zenġâren gâbâ ñaiñâ nâ sot nalem ârândân niet, zâkkât san. ²¹ A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Ñaiñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonjan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlañ opap.”

Yesuñâ nalem sot too zingip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalem nem tatne Yesuñâ nalem ñai mem sâiwap sâm namuñ arâpñâ itâ sâm zingip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” ²³ Yatâ sâm waiñ hâkop mem sâiwap sâm zingip aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâm dâzânġoip, “Gilâmnâ zi a donbep zenġât opñâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâkñak dâzânġobâ. Nâ waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ lbânangât um topñan zâim waiñ too mârâtñâ ñai nimbap.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepñâ ñai mem ko Oliwa bâkñan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesuñâ itâ sâm dâzânġoip, “Itârân zen aksik nânġâm pâlatânziñ lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem ñai itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibiñsâbañ op âibi.’

²⁸ Oi sa nânġânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ ko Galilaia hânân âi kândom otziñgâbat.” ²⁹ Yatâ sâi Peteroñâ itâ dukui, “Zen aksik patâ nânġâm pâlatânziñ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” ³⁰ Sâi ko Yesuñâ itâ sâm dukui, “Nâ perâkñak dâgobâ. Itârân ñatigân kuruk aña sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban.” ³¹ Yatâ sâi Peteroñâ kâuk birânangâm sâip, “Gâ gomñâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³³ Yatâ sâmñâ Petero, Yohane sot Yakobo diiziñgi âine Yesu umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okñangi dâzânġom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁵ Yatâ sâm torenġen âim si sâñgânñâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, “O lbânâ, gâ kut ñai ñai tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buñ upap. Oi nâgât den buñâ, gâgât den kâtigibap.”

³⁷ Ninâu sâm âburem âi uman zine ziñgit Petero itâ sâm dukui, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ ñai wâgân mân ândiban? ³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlañ. Sâkñâ ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzânġom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâm âburem umanâk zine ga ziñgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâmburei sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonjâ, nâ bâlij mâme a zenjât bitziñan âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otrinjap.”

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zenjât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diizingi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâu patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudañâ kânñan itâ sâmbâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâmbâ lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zenjâren gâbâ nâiñâ sâuñâ sâmbum a sâtñangât kore a nâi kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâmbâsikâziñgip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâmbâmbamziñoot ga gâsânoge? ⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin a den siñgi âlipñâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lañ otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birâñangâm siñsururuñ âiwe.

⁵¹ A sigan nâi sângum kâu lapñâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziñangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, ziñ Yesu gâsum diim patâziñangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm âim a patâziñangât poñ kâligen bageip. Bagimñâ galem a osetziñan tap kârâp nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâmbâ, kâmbamân pânâmbâ den sâmbâ kârumbâ tarâwe. Oi bonjâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbepñâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâmbâ âiwe. ⁵⁷ Sâmbânetâ a nâmbutñâ ziñâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nângâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm kârâmbut umñan âsagibap.’ ” ⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok buñâ. Den nâi nâi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zenjât a patânâ zaat kinñâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuñâ sâban mo mân sâban? A zi ziñâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesuñâ lâunñan mân mem diñ buñ kirip. Oi du a patânâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâmbâ âlip kwâkñangâm, zâkkât nanñâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nângânek. Gâtâm a bonjâ, nâ imbânâ mariñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sumbemgât unumunum kwâkñan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zenjât patâziñâ, zâk diñâ nângi kâlak oi hâmbânâ mem mooloñ arâpñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Den dum mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziñâ dap sâbi?” Yatâ mâsikâziñgi zen aksik sâwe, “Mumuñangât siñgi uap.”

⁶⁵ Yatâ sâmbâñâ a nâmbutñâ Yesu siñan tâpkuwe. Oi nâmbutñandâ si sângânñâ kwâtepkum bitziñandâ kom sâwe, “Nâiñâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâmbâ muyage.” Yatâ sâmbânetâ galem a zen bitziñandâ si sângânñan kuwe.

Peteroñâ Yesu kwâimbânñangip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângâm tâi ekñâ dukuip, “Gâ Nasarete gokñâ Yesu sot ândimat.” ⁶⁸ Sâi ko Peteroñâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâmbâñâ âkñan ari kurukñâ diñsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, “A zi zâk zenjât kâmurân gokñâ.” ⁷⁰ Sâi Peteroñâ kwâimbâm birañip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, ziñâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zenjât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ.” ⁷¹ Sâne Peteroñâ kwâimbâm Anutu mâteñan sâmbâ kâtigem sâip, “A kutñâ se, zo nâ mânâk ekman.” ⁷² Sâi

zorenâk kuruk diŋsâi sâp zagât oip. Oi Yesuŋâ mârûm den itâ dukuiŋ, “Kurukŋâ sâp zagât mân diŋsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap.” Peteroŋâ den zo nâŋgâm umŋâ bâlei isem bâliŋ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziŋâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutŋâ, zen mindumŋâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutŋâ zen Yesu gâsum bikŋan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkaŋgât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesuŋâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ ziŋâ Yesu den dorŋbep sâm siŋan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatoŋâ Yesu mâsikâm sâip, “Nâŋgat? Zen gâgât den yâmbâtŋâ sânetâ gâ den hâuŋâ sâban mo mân sâban?” ⁵ Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâm den nâŋ kiri Pilatoŋâ nâŋgâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olaŋi arip. ⁷ A nâmbutŋâ zen Roma a kutâgât âkonzingi kâmbam kom a nâmbutŋâ zângone tâk namin zâmbarâwe. Oi osetziŋan a ŋâi kutŋâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olaŋsa ari nâŋgâne dâp upap?” ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nâŋgâŋgâm zâkkâren parâwe, zo nâŋgâm mâsikâziŋgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzângowe, “Zen sâne Baraba olaŋbap.” Yatâ sâne dinziŋâ luwe. ¹² Oi Pilatoŋâ dum mâsikâziŋgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okŋangâbatkât se?” ¹³ Mâsikâziŋgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁴ Sâne Pilatoŋâ sâip, “Wan tosagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziŋ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁵ Yatâ sâne Pilatoŋâ umziŋâ âkâbapkât Baraba olaŋ ziŋgip. Ka Yesu ko sâi inzutŋâ lapitŋâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziŋan pâip.

Yesu kom mem ŋâi ŋâi okŋangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sâŋgânŋan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriŋ ŋâi giŋangâne giarip. Oi tâk sâtmam goŋkom Yesu kâukŋan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opŋâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukŋan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziŋ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siŋan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikŋâ hâmbâ giŋangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a ŋâi muyagiwe, kutŋâ Simoŋ, Kirene gokŋâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkŋâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziŋ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân ŋâi kutŋâ Goligata (niŋ denân ko, kâuk siŋit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm waiŋ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbâŋâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanŋgâwe.

²⁵ Mirâ haŋsâi mirâsiŋ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukŋan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.” ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, ŋâi toren ŋâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembangât ekabân den itâ ziap, zo bonŋâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliŋ mâme a oserân pamŋâ sâwe, ‘A zi zen bâliŋ mâme a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namâŋ kândaŋâ sirâm karâmburâk tuum nanŋgâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.”

³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat

den itâ sâwe, “A ambân nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâip. Ziknangât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi eknâ dinâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâmbâlin kwâknangâwet.

³³ Mirâ bâknan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den sâmbâmbân sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutnâ zinâ nângâm sâwe, “Zi nângânek. Elia konsap.” ³⁶ Yatâ sâmbâmbân a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapinkum ga winigâ too kâlaknoot Yesu lâunjan pamnâ bukurâp itâ sâmbâmbân dâzângoip, “Nen tap iknâ. Elianâ perâknak ga mâkâbap mo bujâ?” ³⁷ Oi Yesu zâk donbep kambân moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sângum patâ kinmâip, zo oloj gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâknak Anutugât nanâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutnâ kârebân kin ek nângâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân goknâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamziknâ sot ambân nâi, kutnâ Salome. Zen ârândân kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârûm Yesu Galilaia hânân molim kore oknangâm ândiwe. Oi zenâk bujâ. Ambân nâmbut ârândân Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsinj geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtnâ zengât kâmurân ândeipnâ Anutugât um topnân ândiândigât umnâ patâ kirip. Zâknâ kenngât buj Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânngât ninan sâmbâmbân dukui. ⁴⁴ Dukui ko Pilatonâ mârûm muap mo taap sâmbân kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârûm muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâknâ sâip, “Mârûm muap.” Yatâ sâi Pilato zo nângâm Yosepenâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepenâ sângum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârânâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumnâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpnâ unaknân pâip. Kât mâtâp zo a nâinâ kârâm kubigip. Pamnâ kât patâ nâi mem kâbaknâi âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamnâ, zet ârândân egitâ hangui.

16

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamnâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârân sanjonam too sot kelâk wârân âlipnâ, zo sângân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanjsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatnâ Yesugât kwagân âine mirâsinj takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâinâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpnân baginat?” ⁴ Yatâ sâmbân kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbaknâine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâronsâm kiri eknâ bagimnâ bongen a nâi hâmbânâ kâu tâi eknâ pârâkpam imbanâzinj buj oip.

⁶ Oi a zorânâ itâ sâmbâmbân dâzângoip, “Mân kenngât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâknâk zi iknek. ⁷ Zen âimnâ Petero sot arâpnâ nâmbutnâ itâ sâmbâmbân dâzângonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otzingâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”

⁸ Sâi ambân zen sâmbânzinj sâmbui kenngât opnâ kwagân gâbâ gamnâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umzinj kenngât oi sinji zo a mân dâzângowe.

Yesunâ arâpnâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hanjsâsâgât Yesu zâk zaatnâ Maria Madala kamânân goknâ muyagenangip. Mârûmnân wâke nâmburân zagât ambân zorat umnân gei ândine Yesunâ molizangip. ¹⁰ Yesunâ âsagenangip arâpnâ zinj isem umbâlâ op zine ambân zo âi

siŋgi dâzâŋgoip. ¹¹ Arâpŋâ zen Yesu zaatŋâ ambân muyageŋŋip, den zo nâŋgâmŋâ nâŋgâne bon buŋ oip.

¹² Oi azatŋâ kamân ŋâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ŋâi oi igâwet.

¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutŋâ dâzâŋgoitâ nâŋgâne bon buŋ oip.

¹⁴ Zorâŋ bet arâp kiin kânok zen mindumŋâ nalem nem tatne muyageziŋŋip. Muyageziŋgâmŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zaarâwan, zorat den siŋgi dâzâŋgone zen wangât umziŋ kâtik oi den zo nâŋgâne bon buŋ oip?” ¹⁵ Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobi. ¹⁶ A ŋâiŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigi too saŋgonŋaŋgâne zâk sumbemgât siŋgi upap. Ka nâŋgâm pâlâtâŋ mân upap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap. ¹⁷ Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibi, zo imbaŋâ ziŋga nâgât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uŋakŋâ ŋâi sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziŋandâ gâsuziŋgâne mân tâmbetzâŋgobi. Oi zen too ŋâi a ku, zo nine mân tâmbetzâŋgobap. Sisi mâsek zeŋgât kâukziŋan bitziŋandâ gâsune âlip upi.”

Yesuŋâ sumbemân zariŋ

(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi ko Anutuŋâ mem sumbemân zariŋ. Zoren Anutugât âsanŋâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpŋâ zen ko âimŋâ kamân dâp siŋgi âlipŋâ sâm âiwe. A ambân zen siŋgi âlip den nâŋgâne bon upapkât Kembuŋâ mam otziŋgâm imbaŋâ ziŋgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikŋan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanjâ kulemgui.

Lukanjâ Yesugât den sinji kulemgum Teopilo pindip.

¹ A donbep, zen kut nâi nâi bonjâ osetnijan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nangâmñâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topñan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitinikum nângâm nangâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonjâ.

Anutugât sumbem a nâinjâ Sakariagâren âsageip.

⁵ Heroderjâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân gokñâ. Ambinnâ Elisabete zâk Aaronjât kiurâpnâ zengâren gokñâ. ⁶ Zet Anutu mâtejan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târârakñâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buj ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimñâ nalem wârânjoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donbep zen âkñan tap Kembugâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembugât sumbem a nâinjâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunâ kândâtñan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria ekñâ pârâkpan kenjât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukui, “Sakaria, gâ mân kenjât ot. Kembuñâ ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete kâmbonjâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre upan. Âsagei a ambân donbepñâ umâlep nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtejan patâ opñâ ândibap. Oi zâk mamñangât kâmbô kâligen ze Tirik Kaapumñâ topkwap umñan piksâbap. Zâk waij sot too kâtikñâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donbep zen umziñ melânj Kembugât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanjâjoot op Kembu kore okñangâbap. A patâ zengât umziñ melânj katep zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umziñ melânj târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembugât sinji a ambân kubikziñgi ândibi.”

¹⁸ Sumbem anjâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukui, “Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nânga bonjâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anjâ itâ sâm dukui, “Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâtejan kinman. Zâknâ sângonnogi gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân bon uapkât zorat hâunâ kopa op diñgâ buj op ândina den dâgogan, zo bonjâ muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkñan mambât tapnâ nângâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemñâ den dâzângobam kwagip. Kwagi ekñâ itâ nângâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nângâne Sakarijâ bikñandik dâp otziñgip. Oi diñgâ buj op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuuj narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet ambinñâ kâmbonjâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziñan anunnâ buj upap.”

Sumbem a nâinjâ Maria muyagenjip.

²⁶ Kâin bâtnâmbut âki Kembuñâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaa hânân, Nasarete kamânân arip. ²⁷ Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutnâ Maria. Maria zâkkât a sinji zo Dawidigât kiunñâ Yosepe. Zâkkât sinji sâne ândeip. ²⁸ Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukui, “Kembuñâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembuñâ gâ sot ândiap.”

²⁹ Sumbem anjâ yatâ sâmb dukui nânji kwakmak oip. Umñan itâ nânjip, “Den zo topñâ dapkât sap?”

³⁰ Yatâ nânji sumbem anjâ itâ sâmb dukui, “Maria, gâ mân kenjât ot. Anutuñâ gegi âlip uat. ³¹ Nânjâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutñâ Yesu sâban. ³² Zâknâ patâ oi sumbem mariñangât nanñâ sâbi. Kembu Anutuñâ sâkunñâ Dawidi, zâkkât gebâkñan pâmbap. ³³ Oi Isiraegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk buñâ ândim zâibap.”

³⁴ Sâi Mariañâ itâ sâmb dukui, “Nâ a buñâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

³⁵ Yatâ sâi sumbem anjâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumñâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariñangât imbanandâ mamñâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutuñâ nanñâ sâbi.

³⁶ Oi nâi dâgoga nânjâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânñâ nanñâ mimban. Elisabeteñâ kâmbonñâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânñâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut nâi nâi tuubam mân kwakmap.”

³⁸ Yatâ sâi ko Mariañâ itâ sâmb dukui, “Nâ Kembangât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anjâ birañangâm arip.

Mariañâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik nâi ândim zaatñâ Yuda zengât barin kamân nâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâmb sâtâre okñangip. ⁴¹ Yatâ mângari nânji umñan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumñâ Elisabete umñan piksâi den kâtikñâ sâmb itâ sâip, ⁴² “Bukunâ, Anutuñâ mâsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mâsop yatâ buñâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mâsop miñangâbap. ⁴³ Opon, Gâ kembunangât mamñandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nânjan. ⁴⁵ Gâ Kembangât den nânjâna bon oip, zorat gâgât nânja sâtârenoot uap.”

Mariañâ mâpâmâpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Mariañâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâmb âlip kwâkñangan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâmb sâtâre okñangan. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâmb bâbâlan kwatnibi. ⁴⁹ Kembu zâk kâwaliñootñâ nâgâren kulem mârâtñoot kuap. Kutsingñâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâkñangâm, zen um lumbeñangât opñâ kisângoit, sâkurâpniñ zengâren gâbâ on galem otzîngâm gâip. ⁵¹ Imbanañangât opñâ a umziñangât zâizâinñâ op ândime, zo zângom kâbakñei siñsururuñ âime. ⁵² A kutâ zen ko kâbakñezingñi ginetâ a giginâ minziñgâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziñgâm. Oi sikumziñ patâ, a zo kâbakñezingñi bet bâsan âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân gakânñâ um lumbeñangât op tânzânjoip. ⁵⁵ Sâkunñâ Abaram sot kiurâpñâ ândibi, zen um lumbeñangât den dâzânjoip. Zorat yatâ otningip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânñan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiñ narâk oi nanñâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpñâ sot torerâpñâ, zen Kembu umâlepñangât bonñâ zâkkâren muyageipkât umâlip nânjâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbujan a ambân zen mindumñâ katep kwabâ kwâkñangâm. Oi ibânñâ Sakariagât kutñâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamñandâ kwâkâziñgâm sâip, “Buñâ. Kutñâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâmb kwâkâyangâm Sakaria zâk nanñangât kutñâ sâbapkât betñâ dâp okñangâm. ⁶³ Okñangâm ekap nibigât bikñandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, “Kutñâ Yohane.” Yatâ kulemguip zen ekñâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorânak nâmbâlamñâ puriksâi den sâmb Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nânjâne imbanñâ oip. Oi Yuda zengât barin ândiwe, zo zen siñgi âragum nanjâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nânjâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatñâ dap upap?” Sâne Kembuñâ katep zo galem oi ândeip.

Sakariaŋa den sâm Kembu m p seip.

⁶⁷ Ib n  Sakaria z kk t umŋan Tirik Kaapum piks i m p m p se den it  s ip,
⁶⁸ “Isirae a amb n nen Kembuniŋa Anutu m p sin . Z kŋa ar pŋa nen ningitŋa t baniŋ miap. ⁶⁹ Oi kore aŋa Dawidi, z kk t kiur pŋa nenŋ ren g b  a  n i b liŋan g b  m k niŋg b pk t s i  sagiap. A zo zaat betniŋan mimbap. ⁷⁰ M rumŋan s i Propete gak r p den k nŋan s we, zorat d p yat   sagiap. ⁷¹ Z kŋa k sa otning me, zeng t bitziŋan g b  betniŋan mimbap. Um k lak otning me, zeng t bitziŋan g b  g b rening b p. ⁷² S kur pniŋa zen sot um lumbeg t t rot ro oip, zo n ng mŋik otning b pk t s ip. ⁷³ K sar pniŋa zeng ren g b  m k niŋg b pk t s kuniŋa Abaram s m k tigen ngip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yat  otningi s kniŋ s nduks i um h l lu, um salek  ndim nin u s m  ndim munat.

⁷⁶ Oi katep, g  sumbem mariŋang t Propete a op  ndiban. Oi Kembu k dom okŋang m m t p k r m kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembang t a amb n k mut kubikkubik den d z ngona n ng m unziŋ mel ŋne Kembu z k tosaziŋ gulipkubap. ⁷⁸ Anutu z k umŋa pat  nenŋ ren ziapk t s i  t t tig n g b  haŋs bap. ⁷⁹ M rum  t t tig n  ndim munam ur wen. Irak ko  sakŋa niŋg b p.  sakŋa  sagei lumberang t m t p ekŋa l ŋnat.”

⁸⁰ Oi katep z k um s kŋa l mbarip. Oi mir  kam n  t n n  ndei nep nar k m te oi Isirae a amb n zeng ren  sageip.

2

Yesu katep  sageip.

(Mt 1:18-25)

¹ Nar k zoren Roma zeng t a kut  Augusto z kk t den it  zeip, “A amb n h n d p kutziŋ kulemgum s l pkubi.” Nep zo m rumŋan m n tuuwe. ² Kwirinio z k Siria h n n a kut  op  ndei nep zo topkwar we. ³ A amb n  ndiwe aksik kutziŋa kulmegunam utne kam n topziŋan  iwe. ⁴ Yosepe z k Dawidig t kiun, zorat Galilaia h n n Nasarete kam n bir m Yudaia h n n Dawidig t kam n Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi amb n siŋiŋa Maria, z k zot kutzikŋa kulemgub  s i k mboŋoot diigi  iwet. ⁶  i takit  Maria katep mimiŋ nar kŋa oip. ⁷ Nar k oi k dom nanŋa memŋa s ngumŋa k pimŋa b u pat  makaug t waŋg y n p i gei zeip. A amb n zen z k lomba mir  piks weg t kiar k rumŋa makaug t waŋg y n p it  gei zeip,

⁸ Oi  tik zoren kam n nanŋamŋan a n mbutŋa r ma galem tar we. ⁹ Galem tatnet  Kembang t sumbem a  niŋa zeng ren  sagei Kembang t  sakŋand   sageziŋi kenŋat doŋbep ur we. ¹⁰ Oi sumbem a zor ŋ it  s m d z ngoip, “Zen m n kenŋat utnek. N ng nek. N  zeng t den siŋi  lip mem gaan. A amb n zen zo n ng mŋa s t re upi. ¹¹ It r ŋ sir m ziren kubikkubik mariŋa, Kembu Kristo, Dawidig t kam n n  sageziŋap. ¹² Oi s m m n ng t ziŋa n ng nek. Zen katep m ik  ni s ngumŋa k pimŋa makau zeng t nalem niniŋ waŋg y n ziap, zo  i ikpi.” ¹³ Den yat  s i zoren k sumbem a k mut pat  bukuziŋang ren gemŋa Anutu it  s m m p siwe, ¹⁴ “Anutu u sumbem n s m  lip kw kŋang n . Z kŋa h n n a buku otziŋap, zeng ren um lumbe muyagibap.”

R ma galem a, zen Yesu  i ig we.

¹⁵ Sumbem a, zen  burem z ine galem a zen it  s m  raguwe, “Nen Betelem kam n n z im Kembuŋa den sap, zorat bonŋa ikn .” ¹⁶ Yat  s m kek z imŋa Maria sot Yosepe muyagezik m katep m ik makau waŋg y n zeig we. ¹⁷ Oi  imŋa a amb n sumbem aŋa den s ip, zo d z ngowe. ¹⁸ Oi galem a zeng t den n ng we, zo n ng ne imb n  oip. ¹⁹ Mariaŋa ko den zo n ng m kw t tem  ndei. ²⁰ R ma galem a, zen  burem  im sumbem ag t den sot Yesu katep ig we, zorat Anutug ren s iwap s m m p siwe.

Simeonj sot Hana, zek t den.

²¹ Yesu katep  sagem zeisir m n mbur n kar mbut oi kwab  kom kutŋa Yesu s we. M rum Maria m n k mboŋ oi ko kot zo sumbem a  niŋa sapsun dukuip. ²² Moseg t den zeip, zo luwe. Mariaŋa kendon  ndimŋa Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân

zâim mamñâ sot nanñâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmban uwet. ²³ Zorat Kembangât ekabân gurumin den ñai itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpziñâ âsagine Kembangât sinji sâbi. Sâmnâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembangât sinji sâm kom umbi.”

Oi zet Kembangât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a ñai ândeip, kutñâ Simeon. Zâk a târarak ândim Isirae a zengâren lumbenâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumñâ umñan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumñâ okñangi tirik namin zari. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonâ katep zo lumñâ Anutu itâ sâm mâtâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonñâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anñâ ambânñâ ziñâ ikpigât muyagiat. ³² Zâkñâ kwakmak a ambân kamân ñain ñain ândie, zen âsakñâ zingâbap. Isirae a nengât kutsinginiñâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamñâ zikñâ nânñitâ imbanñâ oip. ³⁴ Oi Simeonâ Anutu âlip otziñgâbapkât sâm Maria itâ sâm dukuip, “Katep zirânñâ Isirae a nâmbutñâ zâmbari gine nâmbutñâ ko lum zaatziñgâbap. Yatâ oi a nâmbutñandâ sâm bâliñ kwâkñangâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donbep nânñânñangâziñangât topñâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlakñâ nânñgâban.” Simeonâ Maria den yatâ zo sâm dukuip.

³⁶ Oi ambân ñai ândeip, kutñâ Hana, Panuegât bârâtñâ. Aseregât kiurâp zengâren gokñâ. Katepñan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonñâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânñâ ândimñâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânñâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekrñâ Anutu sâm âlip kwâkñangip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sinji dâzânngoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembangât gurumin den sâsânñâ, zo op nanñam Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutuñâ kâtep galem okñanñgi lâmbatñâ kâtigem nânñânñangânñâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zariip.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet. ⁴² Oi Yesu katep kendonñâ kiin zagât oi kendongât zâizâiñ narâk mâte oi diigitâ ârândânñ zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nânñam Yerusalem kamânân pâitâ ândei zikñâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârum ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârum ândeitâ ñatiksâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemñâ âburem Yerusalem kamânân kârum âiwet. Kârum ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbunñan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembangât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinziñâ nânñam topñangât mâsikâziñgip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nânñânñangânñangât sot diñangât nânñamñâ imbanñaziñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekrñâ pârâk parâwet. Oi mamñandâ itâ sâm dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârugim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ Ibânangât nebân ândibatkat sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nânñgabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nânñam kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâzik lum kore otzikâm ândeip. Mamñâ mârum zâkkât diñâ nânñgip, zorat nânñamñjik ândeip. ⁵² Yesu zâk nânñânñangâ sot sâkñâ ârândânñ lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nânñâne âlip oip.

¹ Tiberia Sisa zâk kendonjâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohanenjâ nepjâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonjâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodenjâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munjâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zejgât patâziñjâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnjâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanjâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândei Anutuñjâ nep diñj sâmb pindip. ³ Nep diñj sâmb pindi Yodañj too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñj melârjne too sanjonziñgi tosaziñjâ buñj upapkât dâzângom ândeip. ⁴ Propete Yesaiñjâ mârumb ekabân den nâi itâ sâmb kulemguiz iap, zorat bonjâ muyageip. Den zo itâ, “Mirâ kamân âtânjan a nâiñjâ âsagem den patâ itâ sâmb muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwâarakune gânduñj oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâlun oik. Mâtâp gângonâ, zo târârak op nanjgâbap. Bakñj sinjâ kâpunjâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutuñjâ kubikkubikñjâ, zo ikpi.’”

Yohanenjâ a den girem dâzângoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanjonziñgâbapkât sâne dâzângom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâliñjâziñgât hâunjâ takâziñgâbam uap, zo nâiñjâ dâzângoi bâliñjâziñjâ birâbi?” ⁸ Zen umziñj melânj orot mâme âlipñjâ utnek. Oi umziñjan itâ mân nângâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñjoot mân otñingâbap.” Nâ dâzângua nângânek. Anutu zâk sâbâ sâmb sâi kât zirânj âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nângânek Nak nâi bonjâ âlipñjâ mân upap, zo ko mariñjandâ kârâm kârâbân umbamap. Nânja zo mârumb nak topñjan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâmb dâzângoi a ziñj mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buñj ândei nâi pindâbap. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiñjâ a, zen yatik gamñjâ too sanjonziñgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzângoip, “A kutânjâ sâip, yatik mimbi. Walâmñjâ mân mimbi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, “Zen a lañj mân zângom sâkziñjanâk sâmb kut nâi nâiziñjâ mân mimbi. Patâziñjandâ kâtziñjâ ziñgâbap, zorik nângâne âkâbap.”

Yohanenjâ Yesugât topñjâ sâmb muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opñjâ umziñjan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohanenjâ itâ sâmb dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka kândâtnan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemñjângap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorânj irâ sikumñjâ lañjânga mân dap upap. Zâkñjâ gamñjâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriñjoot gamñjâ nalemb gwapgwapñjâ gâbârem mindubap. Oi nalemb bonjâ kubikñjâ mirâ umñjan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohanenjâ girem den zo sot den nâmbutñjâ dâzângom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzângom ândimñjâ a kutâ Herode kwâkânjângâm dukui. Wangât, zâk munñjângât ambân Herodia beñjan meip sot bâliñjâ nâmbutñjâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâkñjan Herodenjâ bâliñjâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohanenjâ Yesu too sanjorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donjeb patâ Yohanegâren gane too sanjonziñgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonñjângip. Sanjori kin ninâu sâmb tâi sumbem pâronjâi Tirik Kaapumñjâ tobatñjâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkñjan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim birañjmap. Gekñjâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpñjâ.

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepnâ topkwâip. Oi a ziņâ zâkkât nângâne Yosepegât nanņâ oip. ²⁴ Yesugât âseņâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nericât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakingât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natangât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasongât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretskât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokņâ.

4

*Sataņâ Yesu mâsikip.**(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)*

¹ Tirik Kaapumņâ Yesu umņan piksâm okņangi Yodaņ too birâm barin mirâ kamân âtâņan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândei Sataņâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buņ ândimņâ tepņangât oip. ³ Tepņangât oi Sataņâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko kât zirâņ sâna nalem oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Aņâ nalemkâm nem mân ândinat.’”

⁵ Sâi ko Sataņâ bak kârep nâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutņâ sot sikum kut nâi nâi âkņâlenuot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, “Imbaņâ sot kutsingiziņ patâ zemziņgâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topņan ga pindiņsâna gâgât op naņgâbap.” ⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Gâ Kambu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okņangâban.’”

⁹ Sâi Sataņâ Yerusalem kamânân tirik namâņ pum kwâkņan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo naņgâ, ‘Anutu zâkņâ sumbem arâp zeņgât bitziņan gâbanbap. ¹¹ Ziņâ bitziņandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.’” ¹² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den nâi itâ ziap, ‘Kambu Anutugâ zâizâiņ mân okņangâban.’”

¹³ Sataņâ den top topņâ sâm mâsikamņâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

*Yesuņâ Nasarete kamânân den dâzâņgoip.**(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)*

¹⁴ Tirik Kaapumņâ Yesu mam okņangi Galilaia hânân âbureip. Âburei den siņgiņâ kamân dâp nângâm naņgâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimņâ siņgi âlip dâzâņgomâip. Dâzâņgoi a ambân ziņâ sâm bâbâlaņ kwâkņangâwe.

¹⁶ Ândim âimņâ kamânņâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namin zariip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum ziņgâbam zaariip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakņem den itâ zeip, zo muyageip.

18 “Kembugât Kaapumjâ nâgâren ga tap nep itâ sârn nigip, ‘A giginjâ sinji âlip dâzângoban. Tâk namin zârnbarâwe, zo olanziŋgâban. Sinziŋ bâpsâsân sinziŋ mem kubikziŋgâban. A kâbakŋezingâwe, zo luzingâban. 19 Kembu betniŋan mimbapkât narâkŋâ mâte uap, zorat dâzângoban.”

20 Den yatâ sâlâpkumjâ Yesujâ ekap namuŋ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. 21 Oi den itâ topkwap dâzângoip, “Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârân bonŋâ âsagiap.” 22 Sâi zen diŋâ nângeane kelâkŋoot oi imbanâziŋ buŋ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nanŋâ, zo ka.”

23 Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sumbuŋâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kârnânân a ambân kubikziŋgâna sinjigâ nângeawen. Zo yatik kamâŋan tuuna iknâ.’ ” 24 Yatâ sârnjâ sâip, “Nâ perâkŋak dâzângobâ. Propete ŋâi zik kamârnjan nep tuugi nângeane yenŋâ opmap. 25 Oi perâkŋak dâzângobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nârnburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ doŋbep ândiwe. 26 Ka Anutuŋâ Elia sângongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ ŋâi ândeiŋ, zâkkâren arip. 27 Oi Propete Elisa ândeiŋ, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doŋbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ ŋâiŋâ mân âlip oi Naemaŋ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

28-29 Yatâ sârn dâzângoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opŋâ Yesu gâsum diim kamân kândâtŋan âim bakŋâ sim ŋâi kiribân pânarn urâwe. 30 Pânarn utnetâ zâkŋâ puriksârn osetziŋan gâbâ arip.

Yesujâ Kapenaum kamânân nep tuugiŋ.

(Mk 1:21-28)

31 Galilaia hânân kamân ŋâi tâip, kutŋâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sârn dâzângoip. 32 Den dâzângoi a ambân zen diŋâ nângeamŋâ itâ nângeawe, “Zâk sinji âlip mariŋâ yatâ den imbanâŋoot sârn dâtnânnguap.” Yatâ nângeam imbanâziŋ buŋ oip. 33 Oi mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot ŋâi tâip. Wâkeŋâ Yesu ekŋâ den yu kambân sârn sâip, 34 “Yei, Yesu Nasarete gokŋâ, wan otningâbam gaat? Gâ tâmbetnânngobam gaat? Nâ topkâ nângean. Gâ Anutuŋât tirik a.”

35 Yatâ sâi Yesujâ den okŋangâm sâip, “Gâ hirinsârnjâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkeŋâ a laŋ kâbakŋei a ambân mâteziŋan gei zeip arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

36 Oi a zen ekŋâ imbanâziŋ buŋ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanâ patânâ wâke den dâzângoi takâm âime.” 37 Oi sinjigâ kamân dâp laŋ kârâm arip.

Yesujâ Simon sibunŋâ sot a nârnbutŋâ kubikziŋgiŋ.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

38 Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ Simongât mirin zarip. Zoren Simon sibunŋâ mâsek okŋangi sâkŋâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opŋâ Yesu dukuwe. 39 Oi Yesujâ gootŋan âi kinŋâ mâsek den dukui birânŋgiŋ. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziŋgâziŋgâ oip.

40 Mirâsiŋ giari a ambân ziŋâ bukurâpziŋ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane bikŋâ kâukziŋan pam mâsek mem sândukŋan kwatziŋgiŋ. 41 Oi a ambân doŋbep wâkeziŋâ molizingiŋ. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânâ sârn itâ sâwe, “Gâ Anutuŋât nanŋâ.” Yatâ sârnarn utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topŋâ nângeane Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

42 Mirâ haŋsâi mirin gâbâ gemŋâ a mân ândiândiŋan, zoren arip. Oi a ambân zen kârurn âim muyagem zen sot ândibapkât anŋân kârâne itâ sârn dâzângoip, 43 “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutuŋât um topŋan ândiândigât den sinji âlipŋâ dâzângobat. Nâ nep zo tuubatkât sanŋonnogi gewan.” 44 Yatâ sârn Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den sinji âlip dâzângom ândeiŋ.

5

Yesugât sâtnâ lum sarugât zuu doṅbep miwe.
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk nâin Yesu Genesarete saru sâtnan ai kiri a ambân Anutugât den nângânam ga minduṅangâwe. ² Minduṅangâne kiri waṅgâ zagât saru sâtnan tâitâ egip. Waṅgâ mâirâp, zen waṅgâyân gâbâ gem irâ too sanṅon kirâwe. ³ Yesuṅâ waṅgâ zo egip. Nâi Simoṅgât siṅgi, zorâṅ zâim dukui waṅgâ zo mâik nâi aline ari zoren kin siṅgi âlip sâm dâzâṅgoip. Oi a ambân zen sagân tapṅâ nângâwe.

⁴ Dâzâṅgomṅâ Simoṅ itâ sâm dukui, “Saruyân âimṅâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simoṅ itâ sâm dukui, “Patâ, nen nâtik nep tuum ândim zuu nâi mân mien. Laṅ gâgât sâtkâ lum ai irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu doṅbep piksâne sâmbum osine irâ ânâṅgâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimṅâ bukurâpziṅ waṅgâ nâin tarâwe, zengât kwâbâlap tuune gam betziṅan miwe. Zo sândune waṅgâ zagât piksâm saruyân geibam oip. ⁸ Simoṅ Petero, zâk zo ekṅâ keṅgât op Yesugât um topṅan ai pindiṅsâm sâip, “Kembu, nâ bâliṅ mâme a, zorat gâ birânim ai.” ⁹ Zuu imbaṅâ zo ekṅâ imbaṅâṅ buṅ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuzatṅâ Zebedaioṅgât nanzatṅâ Yakobo sot Yohane sot a nambutṅâ, zen yatik imbaṅâziṅ buṅ oip. Oi Yesuṅâ Simoṅ itâ sâm dukui, “Gâ mân keṅgât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zengât waṅgâ sagân sâmbune zari kut nâi nâi zo birâm Yesu molim aiwe.

Yesuṅâ sâk bâlâ a nâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân nâin ai ândei sâk bâlâ a nâiṅ ekṅâ ga kiṅ topṅan pindiṅsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbaṅâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesuṅâ bikṅandâ sâkṅan weemṅâ sâip, “Nâ nâṅgâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkṅâ âlip op userṅâ soṅeip. ¹⁴ Oi Yesuṅâ den itâ sâm dukui, “Gâ âlip uat, zorat den siṅgi a ambân mân dâzâṅgom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu nâi mem ko Kembugât siṅgi sâm tirik namâ galem a pindânan. Usegâ soṅiap, zo a ambân ek nâṅgâbigât yatâ otnan.” ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den siṅgi kamân dâp ari a zen nâṅgâm Yesugât diṅâ nâṅgâbigât sot kubikziṅgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katikṅâ mirâ kamân âtnan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesuṅâ a kiṅ bik mumuṅâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm nâin Yesuṅâ a den siṅgi âlip dâzâṅgom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziṅan tarâwe. Tatne Kembugât imbaṅandâ Yesu mam okṅaṅgi a kubikziṅgip. ¹⁸ A nambutṅandâ a kiṅ bik mumuṅâ helâṅ aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a doṅbep mindum tatne kwagâwe. ¹⁹ Yatâ opṅâ mirâ kwâkṅan zâim oṅep kwâsat pane a zo helâṅoot pane Yesugât sâṅgânṅan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesuṅâ nâṅgâm pâlatâziṅṅagât topṅâ ekṅâ a zo itâ sâm dukui, “Arâ tosaṅâ biran.”

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nâṅgâm itâ nâṅgâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirâṅ, zo Anutu zik kânok.” ²² Yatâ nâṅgâne Yesuṅâ umziṅan den zo nâṅgâm itâ sâm dâzâṅgoip, “Umziṅan wangât den yatâ zo nâṅge? ²³ Zen dap nâṅge? Nep ikâ zorâṅ bâbâlâṅ? Tosa birâbirâṅ mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonṅâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbaṅâ zemniṅap, zorat topṅâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmṅâ a kiṅ bik mumuṅâ itâ sâm dukui, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamâṅgan ai.” ²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziṅan zaatṅâ isenṅâ mem âim Anutu mâpâseip. ²⁶ Oi a zen zo ekṅâ nâṅgâne imbaṅâ oi Anutu mâpâsem keṅgât op sâwe, “Itârâṅ sen pup muyagei iksen.”

Yesuñâ Mataio gâsuiip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemñâ arip. Âimñâ kât mimiñ a ñâi, kutñâ Lewi, kât pâpan mirâñan tâi ekñâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” ²⁸ Sâi Lewi zâk zaatñâ kut ñâi ñâiñâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewiñâ mirâñan Yesugât sii nalem om kât mimiñ a dorjbep sot a nâmbutñâ sâi ârândân ga niwe. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamñâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Zen wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot nalem nie?” ³¹ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengâren âimñâ nep tuume. ³² A ziiñangât sâme, ‘Nen âliprñâ.’ Nâ zengât buñâ. Bâliñ mâme a diiziñga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât den.
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesuñâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpñâ, zen nalem birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zengoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too lañ nime.”

³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A kutânâ arâpñoot ândei zen nalem mân birâm ândibi.

³⁵ Ândimñâ a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmñâ den sumbuñâ torenñâ itâ sâm dâzângoip, “Ñâiñâ hâmbâ uñakñan gâbâ mânangât hâmbâ sângiñan gâribap? Ñâi zo yatâ op sâi hâmbâ uñakñâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakñandâ sângiñan ari tobat ñâi opap. ³⁷ Oi waiñ too uñakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too uñakñâ zorânâ hâkop sângiñâ kunziri waiñ sot hâkop ârândân buñ upabot. ³⁸ Zorat waiñ too uñakñâ hâkop uñakñan giari dâp upap. ³⁹ Oi ñâi zâk waiñ sângiñâ nemñâ umñâ oip, zâk uñakñâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sângiñâ nia naam uap.’”

6

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon ñâin Yesu sot arâpñâ, zen kâlamân obândiwe. Âimñâ arâp zen segon bonñâ kânok kânok kwâkâm niwe. ² Yatâ utne Parisaio a ziñâ ziñgitñâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotñâ ue?” ³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpñâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buñâ? ⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimñâ Anutugât nalem hâlâlû sâsân, zo mem nemñâ arâp ziñgi niwe. Zo mân orotñâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziiñik nimbígât sâsân. A nâmbutñâ mân nimbígât sâsân. Dawidi sot arâpñâ zen nalem zo lañ niwe.” ⁵ Yatâ sâmñâ sâip, “A bonñâ nâ kendongât mariñâ ândian.”

Yesuñâ kendonân a ñâi kubikñangip.
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon ñâin Yesuñâ mâtâmâtâpâse namin zâim den siñgi âlip dâzângoip. Oi zoren a ñâi tâip, zâk bikñâ bongen humutñik. ⁷ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a ñâi kubigi ekñâ denân pânat sâm ek tarâwe. ⁸ Oi Yesuñâ nângânangâziñan ek a bik humutñik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip. ⁹ Oi Yesuñâ a itâ sâm dâzângoip, “Nâ mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzângezângezân?” ¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin ziñgitñâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikñâ âlip oip. ¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opñâ dap mo dap okñangânâ sâm âraguwe.

Yesuñâ a kiin zagât gâsuziñgip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkņan zarip. Ņâtik Anutu ninâu dukum tâi haņsâip. ¹³ Haņsâi arâp minduziņgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpziņgoip. Oi kutziņâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziņâ itâ, Simoņ, kutņâ űai Petero pindip. Zâk sot munņâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaioġât nanņâ sot Simoņ Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanņâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpziņgoi gâsuwe.

¹⁷ Yesuņâ a zo diiziņgâm gem hân ġânduņan ga kin Yesuġât a ambârâpņâ doņbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidoņ saru sâtrņan zengâren gâbâ a ambân doņbep, zen takâm diņâ nânġâbigât sot mâsekziņ kubikziņġâbapkât zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziņoot zo kubikziņġip. ¹⁹ Yesuġât imbaņâņandâ zengâren ari kubikziņġip, zorat a ambân aksik sâkņan ġâsunam urâwe.

Hâuņâ minatkât den.

(Mt 5:1-12)

²⁰ Yesuņâ arâpņâ ziņġit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen Anutuġât kiņ topņan ândibigât siņġi ue. ²¹ Narâk itârâņ tepkât op ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zo zen ġâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weņ ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen ġâtâm sâtâre op ġirâņ ândibi. ²² A ziņâ zen a bonņâ nâġât op um kâlak otziņġâm kâbakņezziņġâm sâm bâliņan kwatziņġâbi, zorat zengât nânġa sâtâreņoot uap. ²³ Yatâ otziņġâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, ġâtâm sumbemân sâņġân patâ mimbi, zorat. A mârumņan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliņ kwatziņġâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziņ patâ ândime, yei, zen wanņâ mem sânduġņan kwatziņġâbap? ²⁵ Narâk itârâņ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen ġâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlibân ġirâņ ândime, yei, zen ġâtâm âġirâp muyagem ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipņan kwatziņġâme, yei, zen dap upi? A mârum ândiwe, zen propete sarâņâ yatik sâm âlip kwatziņġâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziņ buku otziņġâbi.

(Mt 5:38-48)

²⁷ “Dinnâ nânġâm te, zen dâzâņġobâ. Zen kâsarâpziņ buku otziņġâbi. Um kâlak otziņġâme, zo ziņâ âlip otziņġâbi. ²⁸ Sâm bâliņan kwatziņġâme, zo ziņâ sâm âlipņan kwatziņġâbi. Bâliņ otġime, zengât op ninâu sâban. ²⁹ A űai pâlomġâ kunziri toren pindâban. űaiņâ hâmbâġâ kwâkņan mei kâligen mân aņġân kârâban. ³⁰ Oi a űaiņâ wan mo wangât sâi pindâban. űaiņâ kut űai zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenņâ ziņ âlip otġibigât nânġâmat, yatigâk ġâņġoot a torenņâ otziņġâban.

³² Zen a toren umziņâ ġâsâzâņġone zengoot umziņâ ġâsuziņġâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuņâ sâņġânņâ mân ziņġâbap. Bâliņ mâme a, ziņ yatâ upme, zo ka. ³³ Zen buku otziņġâme, zoric otziņġâbi, zo ko Anutuņâ sâņġânņâ mân ziņġâbap. Bâliņ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut űai űai a ziņġâm zorat hâuņâ sâne ziņġâbi, zorat Anutuņâ hâuņâ mân ziņġâbap. Bâliņ mâme a zen bukurâpziņâ itâ sâm otziņġâme. ‘ġâtâm ġâņġoot hâuņâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziņ umziņandâ ġâsâzâņġom buku otziņġâbi. Kut űai űai ziņġâm zorat hâuņâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuņâ sâņġânņâ patâ ziņġâbap. Ziņġi ko zen Kembuġât nan bârat op ândibi. Kembuņâ a ġulipņâ sot bâliņ mâme a, zo âlip otziņġâmap. ³⁶ Sumbem Ibâziņandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenņâ zengât top likuliku mân utne Anutuġoot zengât topziņâ mân likubap. ġâ a torenņâ mem ge kwâkwat mân otziņġâna ko Anutuġoot ġâ mem ge kwâkkwat mân otġibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuņâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut űai űai ziņġâne Anutuņâ yatigâk kut űai űai doņbep patâ ziņġâbap. Oi zorat dâp buņâ, walâm ziņġâbap. Zen a otziņġâne Anutuņâ zo yatik zen otziņġâbap.”

Den sumbuņâ dâzâņġoip.

(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuṅa ṅai itâ târokwap dâzâṅgoip, “A sen ṅâtâtik ṅaiṅa a bukuṅa sen ṅâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buṅa. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot. ⁴⁰ Ekap namin katep ṅaiṅa kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nâṅgâm nâṅgâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukugangât siṅan gwapgwap zo ek gikâ siṅan nak sâmbaṅa mân ek nâṅgat? ⁴² Nak sâmbaṅa siṅan zeï dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nâṅgâna siṅan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ siṅan nak sâmbaṅa ziap, zo mem pam ko bukugangât siṅan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topṅa.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipṅan bonṅa bâliṅa mân muyagemap. Nak bâliṅan bonṅa âlipṅa mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonṅandâ sapsuṅap. Sâṅgerân boleṅ bonṅa âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonṅa muyagei mimbi mo? ⁴⁵ A âlipṅandâ umṅan gâbâ den âlipṅa sâmap. A bâliṅandâ umṅan gâbâ den bâliṅa sâmap. A umṅan kut ṅai ṅai ziap, zo yatik lâuṅan gâbâ kopgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuziṅandik Kembuniṅa, Kembuniṅa sâmrâ den dâzâṅgoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nâṅgâm lume, zen mirâ tuutuṅ a ṅai, zâkkâren dâpkwap sa nâṅgânek. ⁴⁸ A zorâṅ mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânâṅgâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum naṅgi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikṅa tuugipkât kom oseï kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nâṅgâm birâme, zen a ṅai mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkṅa oi pibâ patâ gamṅa mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuṅa kore a ṅai mâsekṅoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzâṅgomṅa Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziṅa zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluṅ okṅangip. ³ Zorat Yesugât den siṅi nâṅgâm Yuda a patâ ziṅa Yesu diine ga mâsek a kubikṅangâbapkat sâṅ dâzâṅgoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamṅa itâ sâṅ dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diṅa nâṅgâban. ⁵ Zâk umṅa Yuda neṅgâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniṅa muyagibapkat zâkṅak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuṅa zen sot arip. Âimṅa mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpṅa sâṅgonzâṅgoi Yesugâren gam itâ sâṅ dukuwe, “Kâwali aṅa itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninaṅgât nâṅga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zeṅgât kore a ândim sâtzij luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zeṅgâren gâbâ ṅai âi sa âibap. ṅai ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’”

⁹ Yesuṅa den zo naṅgi imbaṅa oi a ambân kâmut kirâwe, zeṅgâren puriksâm itâ sâṅ dâzâṅgoip, “Nâ dâzâṅgua nâṅgânek. Isirae a zeṅgâren nâṅgâm pâlatâṅ itâ ṅai mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpṅa zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuṅa katep ṅai mumuṅan gâbâ mângēip.

¹¹ Mâik ṅai ândim Yesuṅa kamân ṅai kutṅa Naiṅ, zoren ari arâpṅa sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuṅa ṅai lum gawe. Ambân malâ ṅaiṅat nanṅa kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân doṅbep gem gawe. ¹³ Oi Kembuṅa ambân malâ zo ekṅa umṅa nâṅgâmṅa sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâṅṅa

âi omboŋan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumuŋandâ zaatŋa den den oip. Oi Yesuŋa mamŋa pindip. ¹⁶ Oi a ambân, ziŋa zo ekŋa kerŋat op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniŋan âsagem ândiap.” Oi nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniŋ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den siŋiŋa Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuŋa Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpŋa zen Yesugât den siŋi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nânŋâm azatŋa zagât Kembu itâ sâm mâsikâbobotkât sâŋgonzâkoip, “Mârumŋan Propete a ziŋa a ŋai gâbapkât sâwe, zo gâ mo ŋai gâbapkât ek ândinat?” ²⁰ Sâŋgonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sâŋgonziŋip, zâk itâ sâm sâŋgonnâkuap, ‘A gâbapkât sâsânŋa, gâ mo ŋaiŋat mambât ândinat?’”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziŋoot sot sinziŋ bâpsâsân a doŋbep kubikziŋip. A wâkeziŋoot zo wâke moliziŋip. ²² Oi Yohanegât azatŋa itâ sâm dâzâkoip, “Zet âimŋa kut ŋai ŋai ek nânŋabot, zorat den siŋi Yohane dukuit. Sinziŋ bâpsâsân, zen ikme. Kinziŋ bâliŋa, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziŋ upme. Kindapziŋ bâpsâsân, zen den nânŋame. Mumuŋa, zen zaatme. A ambân kanpitâ, ziŋa den siŋi âlipŋa nânŋame. ²³ ŋai zâk nâgât nânŋi mân âkon opmap, zâkkât nânŋa sâtâreŋoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatŋa zet aritâ Yesuŋa a amban ândiwe, zo Yohanegât topŋa itâ sâm dazaŋgoip, “Zen barâ kâtikŋa mirâ kamân âtânŋan wan iknam âiwe? Zen gerâ ŋai pibânŋa kom kâbakŋei iknam âiwe? Mo a ŋai hâmbânŋa neuleŋoot iknam âiwe? Nânŋe. A hâmbâ neuleŋoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete ŋai iknam âiwe. Zorat nâ dâzânŋua nânŋânek. A igâwe, zo Propete nâmbutŋa zen yatâ buŋa. Zâk Propete a nâmbutŋa walâziŋgap. ²⁷ Zâkkât den kulem ŋai itâ ziap, ‘Nânŋa. Nâgât kore a ŋai sâŋgongua kândom otgibap. Zâkŋa mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâkŋak dâzânŋua nânŋânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a ŋaiŋa Yohane mân walip. Ka Anutugât kiŋ topŋan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, ziŋa ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiŋ a, zen ârândânŋ Yohanegât den nânŋâmŋa Anutugât den nânŋâne bon oi Yohanenâ too sâŋgonziŋip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buŋ oip.

³¹ Yesuŋa itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nânŋâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapŋa bukurâpziŋa itâ sâm dâzânŋome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’ ³³ Yohane too sâŋgonziŋip, zâk waiŋ sot nalem mân nem ândei ekŋa sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonŋa, nânŋa gamŋa nalem sot waiŋ nem ândia nekŋa sâme, ‘Zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a zengât buku. Nalem sot waiŋ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nânŋânek. Anutugât nânŋânânŋa ko a ambârâpŋa ziŋa topŋa nânŋâm lum zaatne bonŋa âsagemap.”

Ambân ŋaiŋa Yesu kiŋa sâŋgorip.

³⁶ Parisaio a ŋaiŋa Yesu diim mirânŋan zari nalem niniŋa tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân laŋ mâman ambân ŋai, zâk Yesu Parisaioŋat mirin zari siŋiŋa nânŋâmŋa too hitom âlip ŋai beloŋoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtŋan kin isei siŋa toonandâ Yesugât kiŋan giari kâuk sâmotŋandâ sâŋgori âron oip. Kiŋan mânŋanŋa too wârânŋa âlip, zo sâŋgonŋanŋip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkŋa ekŋa umŋandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliŋa. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topŋa ek nânŋâbap.”

⁴⁰ Yatâ nânŋi ko Yesuŋa itâ sâm dukuiŋ, “Simon, den ŋai dâgoga nânŋa.” Dukui sâip, “Patâ, sâna nânŋâbâ.” ⁴¹ Oi Yesuŋa itâ sâm dukuiŋ, “Sikum a ŋai a zagât kât tosa zikip. A ŋai kât 5 handeret pindip. A ŋai ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâuŋa pindârat sâm kâtziŋkâ

buñâ, zorat ko tosazik birip. Oi zekâren gâbâ nâinâ sikum patâ a zorat umñandâ gâsum biranbap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simoñâ itâ sâip, “Kât donbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâim ambângâren puriksâm Simoñ itâ sâim dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâkñâ ko kinnâ siñ toonandâ giari sanjonnim kâuk sâmotñandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâkñâ ko kinnan narâk kêrep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonmigat. Ka ambân zorânâ ko kinnan too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umñâ gâsunim yatâ otnigapkat topñâ itâ nânğâ. Zâk tosanâ patâ ândeip, zo biran. Nâi zâk tosanâ mâik nâi birâbirânâ, zâk âkñâlem mâik nâi tâkñangâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâimñâ ambân itâ sâim dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalem ârândân nem tarâwe, ziñ umziñandâ itâ nânğawe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânangât sap?” ⁵⁰ Oi Yesuñâ ambân zo itâ sâim dukuip, “Nânğam pâlatân kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutñâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topñan ândiândigât den siñgi âlipñâ dâzângom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutñâ mârûm wâkeziñoot sot mâsekziñoot zo kubikziñgip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutñâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziñgip. ³ Oi ambân nâi kutñâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinñâ. Zet sot nâi kutñâ Susana sot ambân nâmbutñâ donbep, zen kât sikumziñâ zemziñgip, zo zâk sot arâpñâ ziñgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânñâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuñâ nâi itâ sâim dâzângoip, ⁵ “A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimñâ keet maanderi nâmbutñâ mâtâbân gei ze i a ziñ lâñ kunzirâwe. Oi nii ziñ ga nem nânğawe. ⁶ Keet nâmbutñâ hân siñitñan gei zeip. Oi hân toonâ buñangât kâmñâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmñâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan gei kâmñâ takâm zâim bonñâ imbanâ âsageip. Topñâ nâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ nâigât keetñâ 1 handeret. Bonziñâ yatâ muyageip.” Den zo sâim kwâkâm den kâtikñâ sâip, “Nâi zâk kindapñootñâ den zi nânğabap.”

⁹ Arâpñâ den sumbuñâ zorat topñâ mâsikâne itâ sâim dâzângoip, ¹⁰ “Anutu um topñan bagibagiñâ, zorat den sumbuñâ zo ziñâ nânğam kwâtâtibigât sâsân. Ka a nâmbutñâ zen topñâ mân nânğabigât den sumbuñâ dâzângoman. Zorat ko, ‘Senñâ igikñâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziñandâ den nânğam mân nânğam kwâtâtibi.’

¹¹ Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. Anutugât denñâ keet yatâ uap. ¹² Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Den siñgi âlip, zo nânğane Sataññâ ga nânğam pâlatân kwâkñangâm sumbemgât siñgi upegât betziñan memap. ¹³ Keetñâ hân siñitñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Zen den siñgi âlip nânğam âkñâlem ândibi. Oi ko umziñan ândânâ mân gâsuapkât narâk pânkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetñâ nâmbutñâ hibukñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Den siñgi âlipñâ, zo nânğabi. Oi sâkkât kut nâi nâi zorat nânğane zâizâinâ oi kât sot sikumgât sambe muyageziñgi den siñgi âlipñâ, zo bonñâ mân opmap. ¹⁵ Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zo yatik ândime. Zen den siñgi âlipñâ nânğam umziñ kubik mem ândim kâtigem bonñâ muyagime.”

Kârâp âsakñangât den.

(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Zen kârâp sâumñâ âmañ umñan pam kwârakume mo tâtatñâ gobetñan pâme? Zo buñâ. Âsakñâ zo kian tâtatñâ kwâkñan pane mirâ umñan âsakñâ âsagei a kopga mirâ umñan âlip ikpi. ¹⁷ Kut ñâi ñâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem nanğâbap. Kut ñâi ñâi kwârakwâra kuñ ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakñibap. Zo mâbâlakñem kagibap.

¹⁸ A ñâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutuñâ zâk nângânângâ âlip târokwap pindâbap. Ka a ñâi mân nângâm kwâtâtei bekñan mem nanğâbap. Zorat den sinji zi kindap kwap nângâm birañbi.”

Yesugât mamñâ murâpñâ.

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk ñâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamñâ sot murâpñâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakñâ âkñan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a ñâinñâ zinjgitñâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamğâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesuñâ a ambân itâ sâm dâzângoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângânek. Anutuğât den nângâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesuñâ sâi pibâ sot saru hirînsâwet.

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm ñâin Yesu sot arâpñâ wanğâyân zâiwe. Yesuñâ wanğâyân zâim itâ sâm dâzângoip, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nângâne âiwe. ²³ Âimñâ Yesu umangât okñangi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliñ op toonñâ wanğâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mângim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatñâ saru sot pibâ den dâzâkoi hirînsâm ziwet. ²⁵ Oi kenğât op imbanâziñ buñ oi sâwe, “Opon, pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi den dâzângoi diñâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuñâ wâke moliziñgi bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimñâ kârâkñan zari a ñâi zâkkâren gâip. A zorat umñan wâke donbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekñâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiñ topñan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariñangât nanñâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesuñâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkenñâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkñangi a ziñ gâsum tâk kâtikñâ kiñ bikñâ saam galem op ândiwe. Oi wâkenñâ okñangi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikñan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ ñâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke donbep zen a umñan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkñan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziñgi simân geibegât wâke zen bâu umziñan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nângâziñgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umñan gabâ takâm bâu umziñan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru denğânân gei mom nanğâwe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekñâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinji dâzângowe. ³⁵ Dâzângone a ambân zen a wâkenoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkenoot ândeipñâ hâmbânoot sot nângânângânoot Yesu kiñ topñan tâip. Oi ekñâ kenğât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nângâwenñâ a wâkenoot ândeipñâ âlip oip, zorat den sinji dâzângowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kenğât op Yesu zâk kamânziñâ zo birâm âibapkât dukune wanğâyân âburem zariip. ³⁸ A wâkenoot ândeip, zâkñâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuñâ itâ sâm kwâkñangi, ³⁹ “Gâ kamângan âimñâ torerâpkâ Anutuñâ kubikgigap, zorat sinji dâzângom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesuñâ kubikñangi, zorat sinji kamânñan a ambân dâzângom nanğip.

Ambân katep nâi moi Yesuñâ mânggeip.

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi ekñâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâtâmâpâse namâ galem a nâi kutñâ Yairo, zâk gamñâ Yesugât kiñ topñan ge tap itâ sâmb dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bâratñâ kânok, kendonñâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuñâ nângâm ari a ambân doñbep mem oset kwâkñangâne âiwe. ⁴³ Osetziñan âmbân nâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziñâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorânñâ Yesu kândâtñan âim hâmbâ murukñan weegip. Weegi zorânñak gilâmñâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesuñâ mâtâkâziñgâm sâip, “Njâiñâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteronñâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziñâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesuñâ itâ sâip, “Njâiñâ weenigi imbanânâ ari nângan.” ⁴⁷ Ambân zorânñâ topnâ muyagiap sâmb ken bet sânsân opñâ Yesugât kiñ topñan gei pindinsâm tap mâsekñangât den sot hâmbâ murukñan gâsum âlip oip, zorat den siñgi sâmb muyagei nângâwe. ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Bâratnâ, nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâmb kiri mâtâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nâi ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patânñâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesuñâ den zo nângâm galem a itâ sâmb dukuip, “Mân kenngât ot. Nângâm pâlâtân kwâtnina bâratkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâmb mirin takâmñâ nâmbutñâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamñâ, zenak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âgirâp patâ doñbep isem zem tatne itâ sâmb dâzânngoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nângâm kâtigem girânngâwe. ⁵⁴ Oi Yesuñâ ambân katep zo bikñan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorânñak dâpñâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzânngoip. ⁵⁶ Ibâ mamñâ, zikñâ ek nângâm imbanâzikñâ buñ oip. Yesuñâ zorat siñgi a ambân mân dâzânngobigât dâzânngoip.

9

Yesuñâ arâpñâ nep diñ sâmb ziñgip.

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane wâke moliziñgâbigât sot mâsek kubikziñgâbigât imbanñâ ziñgip. ² Oi a ambân Anutugât um topñangât den dâzânngom mâsekziñgoot kubikziñgâbigât sângonzânngoip. ³ Den itâ sâmb sângonzânngoip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umñan sâkñan buñâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimñâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine ziñgit mân nângâne kinziñan gwapwap lân gâbârine gei topziñâ ek nângâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâmb dâzânngoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den siñgi âlip dâzânngom a ambân sisi mâsekziñgoot kubikziñgâm ândiwe.

Herodeñâ Yesugât siñgi nângip.

(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesuñâ kut nâi nâi oip, zorat den siñgi nângâm kwagip. Wangât, a nâmbutñandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuñan gâbâ zaatñâ ândim kut nâi nâi zo uap.” ⁸ Nâmbutñandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutñandâ sâwe, “Zâk Propete sângiñâ nâiñâ zaatñâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodeñâ itâ sâip, “Nânñâ sandâ Yohane gânduñâ mânânngârâwe, zo ko zi nâiñâ oi siñgiñâ nângâman?” Yatâ sâmb Yesu ikpatkât nângâm ândeip.

Yesuñâ a 5 tausen nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nângâwe. Den siñgi zo dukunetâ Yesuñâ diiziñgâm Besaida zenngât hânân ziñjik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen siñgi nângâm moliziñgâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziñgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topñangât den dâzânngom a sisi mâsekziñgoot zo kubikziñgip. ¹² Yatâ

op ândinetâ mirâsiņ geibâ sâi arâpņâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâm dukuwe, “Ziren mân ândiândiņan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.” ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzângoip, “Wangât âibigât se? Ziiņak nalem ziņgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuņâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimņâ a kâmut zi zengât nalem sâņgân minat?” ¹⁴ A doņbep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzângone tenġâ ñâi 50, tenġâ ñâi 50, yatâ ge tatnek.” ¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memņâ sumbemân ekņâ sâiwap sâm sonpam namuņâ arâp ziņgi ziņâ kâsâpkum a ziņgâwe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputņâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteroņâ Yesugât topņâ sâm muyageip.

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk ñâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpņâ zâkkâren âiwe. Oi Yesuņâ mâsikâziņgip, “A ambân ziņâ nâgât ñâi sâme?” ¹⁹ Mâsikâziņgi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutņâ ziņâ Yohane too sanġonziņgip sâme. Nâmbutņâ ziņâ Elia sâme. Oi nâmbutņâ ziņâ Propete sâņgiņâ ñâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁰ Sâne mâsikâziņgâm sâip, “Ka zen ko nâgât ñâi sâme?” Sâi Peteroņâ sâip, “Gâ Anutugâren gokņâ. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâban. Gâ Kristo.” ²¹ Yatâ sâi a ambân zikņâ topņâ mân dâzâņgobigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzângoip, “A bonņâ, nâ sâknam patâ nâņġâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtņâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakņenine Roma a kutâġâren aria none momņâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiândiņangât den.

(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziņangât den kândâtkum sirâmņâ sirâmņâ poru nakziņâ lum nâgât mâtâp lânġbi. ²⁴ Zen ândiândiziņ angân kârâbi, zo ko gulipzâņgobap. Ka zen nâgât op ândiândiziņ birâbi, zo ko muyageziņgâbap. ²⁵ Zen hângât kut ñâi ñâi aksik mem ândine ândiândiziņ koi moi wan wan bonņâ zemziņgâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ ñâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nâņgi aņunņoot upap, zo ko a bonņâ, nâņâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsakņâ sot a bonņâ nâgât âsaknoot gamņâ a yatâ zo kwâimbâziņġâbat. ²⁷ Nâ perâkņak sa nâņġânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutņâ mân mune Anutu um topņan ândiândiņangât narâk mâte oi ikpi.”

Yesuņâ sumbemġât holi tobatņâ meip.

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâm naņgi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diiziņgi bâkņan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatņâ ñâi âsageip. Oi hâmbâņâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutzikņâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakziņġoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatņâ zen umangât otziņgi zemņâ zaat igâwe. Yesu âsakņâņoot sot a zagât zâk sot kiritâ ziņgirâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteroņâ Yesu itâ sâm dukui, “Patâ, mat ñâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât ñâi, Moseġât ñâi, Eliġât ñâi.” Zo mân nâņġâm laņ yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa ñâi ge kwâtepzângoip. Kwâtepzâņgoi arâp zen kenġât op kirâwe. ³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen diņâ nâņġâm kwâtâtibi.” ³⁶ Den zo nâņġâmņâ iknetâ Yesu zikņik kiri igâwe. Oi arâpņâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzâņgom ziiņik nâņġâm ândiwe.

Arapņâ ziņâ wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Harjsâi bâkñan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiangâwe. ³⁸ Zengâren gâbâ a nâinâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâmbâ dukui, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok. ³⁹ Nângâ. Wâke nâinâ okñangi den kambân sâmbâ. Oi diim mem nâi nâi okñangi lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânangâm kom mem nâi nâi okñangâmap. ⁴⁰ Oi arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâmbâ kwakñâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “O, a kâmut nângâm pâlâtânziñ buñ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâmbâ a zo itâ sâmbâ dukui, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkerñâ okñangi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesunâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo ekñâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun zingip.

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziiñik tap itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁴ “Den zi dâzângua nângânek. A bonñâ nâ a zengât bitziñan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâmbâ dâzângoip arâp zen den zo nângâm topñâ mân nângâwe. Den zorat topñâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nângâm kwakñâ birâwe.

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnâ zengât osetziñan a nâinâ a sâtnâ ândibap, zorat sâmbâ âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunâ nângânângâziñâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootñan pâi tâi itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁸ “Iñânâ katep mâik itâ zo galem okñangâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore okñangâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi gigiña op ândibap, zo ko Anutunâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohaneñâ itâ dukui, “Patâ, nen a nâinâ gâgât kot sâmbâ wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânangên.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Mân kwâkânangâbi. Nepziñâ mân kândarñbapñâ ko buku op betziñan mimbap.”

Samaria a zinâ Yesu mirâ angân kârânangâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamñâ arâpnâ nâmbutñâ sângonzângoi kândom âiwe. Kândom âimñâ Samaria a zengât kamân nâin takâmñâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ angân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ angân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zingisibap.” ⁵⁵ Yatâ sâitâ Yesunâ puriksâm kwâkâzikip. ⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

Yesu molim ândiândiyangât den.

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâinâ muyagezingâm Yesu itâ sâmbâ dukui, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ⁵⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukui, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hângotziñan zime. Ka a bonñâ, nâ ko isen korem zo buñ ândiman.” ⁵⁹ Oi Yesunâ a nâi muyagem itâ sâmbâ dukui, “Gâ ga molini.” Sâi a zorân itâ sâmbâ dukui, “Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat.” ⁶⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukui, “Birânandâ mumuñandâ ziiñak hanagonek. Gâ ko âimñâ Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sâna lañ kârâbap.”

⁶¹ A nâinâ ko Yesu itâ sâmbâ dukui, “Kembu, nâ moligibatkât otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziñ kelikñâ gâbat.” ⁶² Sâi Yesunâ itâ dukui, “A nâi kamân nâi âibamñâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorân Anutu um topñan bagibagiñ, zorat dâp buñâ.”

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ arâp 70 gâsum sâlâpzângom nep diñ sâm zingip. Oi zikñâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzângoip. ² Oi itâ sâm dâzângoip, “Kâlamân kut ñai ñai bonñâ donbep, ka nep tuutuun a bituk. Zorat zen nep mariñangât sâne nep a muyageziñgi nepñan âibi. Nebân âim bonñâ kwâkâm mimbi. ³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zengât oserân mân sângonzângua âibe. Yata zo lañ zen sângonzânguan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageiziñgâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ ñain zâinam mâirâp itâ sâm dâzângobi, “Mirâ umñan lumberñâ zimbap.” ⁶ Sânetâ mirâ zoren a ñai lumberñangât siñgi ândei lumberñâ dinziñangât bonñâ zâkkâren muyagem zimbap. Buñ oi ko lumberñâ dinziñâ, zorat bonñâ ziñan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem zingâne nimbi. Nep a zen nep sângânñâ minetâ dâp upap. Mirâ lañ mân zâibi.

⁸ Kamân ñain âinetâ buku otziñgâm nalem zingâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm kamân mâirâp itâ sâm dâzângobi, ‘Anutu um topñan ândiândiñ mâte otziñgap.’ ¹⁰ Ka kamân ñain takâne zingit mân nângânângâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzângobi. ¹¹ ‘Kiniñan zengât gwapgwap taap, zo lân gâbâreindâ zemziñgâbap. Zorat topñâ itâ nângânek. Anutu um topñan tâtatñâ mâte otziñgi bire.’ ¹² Zorat sa nângânek. Gâtâm den kubikkubik narâkñan Sodom kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap.

¹³ Yei, Koraziñ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zengâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidoñ zengâren muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziñ melânbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Tiro Sidoñ a ambân, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka Koraziñ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buñâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yâtâ sâmñâ Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Ñai zâk zengât den nângâbapñâ nâgât den nângâbap. Ka ñai zâk birâziñgâbapñâ yatik birânibap. Oi ñai zâk nâ kândâtnom birânibapñâ sângonnogipñâ yatik kândâtkom birânangâbap.”

Arâpñâ puriksâne Yesuñâ Ibânâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den siñgi okñangâwe. Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut ñai ñai, ziñâ dinniñâ lume.” ¹⁸ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Satañ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yangi sot Satañgât kut ñai ñai gakârâpñâ, zo lânne mân tâmbetzângobapkât imbanâ zingâwan. ²⁰ Oi wâkeñâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziñâ sumbemân kulemgui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu okñangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân mariñâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziñangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko diñgâ mem tik kwatziñgâmat. Ka a umziñangât nângânetâ katep opmap, zo ko diñgâ sapsun zingâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.” ²² Yatâ sâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut ñai ñai zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanñâ topnâ mân nângâm kwâtâtime. Ibânâ, zâk zikjik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topñâ mân nângâm kwâtâtime. Nanñâ ninak nângâm kwâtâtiman. Oi nanñâ nânâ a nâmbutñâ Ibanâ tirâpzângua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmñâ Yesuñâ arâpñâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut ñai ñai sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângânek. Propete a sângiñâ sot a kutâ donbep, zen kut ñai ñai ikse, zo ek nângânam osiwe. Den siñgi âlip zo nângânam urâwe. Oi mân nângâwe.”

A ñaiñâ kâsanñâ buku okñangip.

(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a ñaiñâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât siñgi upat?” ²⁶ Sâi Yesuñâ den hâuñâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zei sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot

imbanjâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembangâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikangât otgimap, yatigâk a torenjâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.”²⁸ Sâi Yesujâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânjângât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâinj upam opjâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku okjângâbat?”³⁰ Sâi Yesujâ den sinji nâi itâ okjângip, “A nâinjâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komjâ hâmbânjâ sot kut nâi nâi gakânjâ bekjan mem birânjângâne mâtâbân mumbam op zeip.³¹ Zei tirik namâ galem a nâinjâ mâtâbân âi ekjâ walâm arip.³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokjâ, zâknjâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokjâ, a nâi mâtâbân âi ekjâ umjâ nângip.³⁴ Oi ekjâ zâkkâren âim usejâ kelâk sângon, wainj too sângon kâpeip. Oi dongi kwâkjan pamjâ diim âi lomba namin pamjâ galem oip.³⁵ Harjâi âibamjâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okjângâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’ ”

³⁶ Yesujâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okjângip?”³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okjângip, a zorânj.” Sâi Yesujâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnjâ, zen âim kamân nâin takâne ambân nâi kutjâ Mata, zâknjâ sâi Yesu mirin zarip.³⁹ Oi Matagât gatjâ nâi ândeip, kutjâ Maria. Zâknjâ Kembangât kinj topjan ge tâi den sinji âlip sâi nângip.⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinjâ itâ nângip, “Nep patâ zeigatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimjâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.”⁴¹ Sâi Yesujâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut nâi nâi bâbâlanj upan, zorânj dâpjan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâbap.”⁴² (-)

11

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnjâ zengâren gâbâ a nâinjâ itâ sâip, “Kembu, Yohanenjâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm ningâ.”² Sâi Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ninâu sânam itâ sâbi,

‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamjâ hân dâp um dap kembu otningâm ândimâmban.³ Sirâm dâp nalem dâpniñan ningâban.⁴ Tosaniñ birâban. Nengoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’ ”

⁵ Yatâ sâmjâ itâ târokwap dâzângom sâip, “Zengâren gâbâ nâinjâ nâtik tânâmjan a bukujâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni.⁶ Bukunâ nâinjâ nâgâren gâi nalem pindâbam kêruan.’⁷ Yatâ sâi mirâ marijâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp doongudoonguj sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’ ”⁸ Yesu zâk yatâ sâmjâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ marijâ, zâk bukujâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatjâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap.⁹ Zorat nânjâ torenjâ nâi dâzângua nângânek. Zen Kembangâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kêrum ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko marijâ mirâ mâtâp mem pâmbap.¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonjâ pindâbap. Nâi zâk kêrum manâ manâ ko bonjâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko marijâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâinjâ nanjâ saru zuugât sâi mulum pindâbap?¹² Mo kuruk keetjângât sâi yangi pindâbap? Zo bujâ. Zen a ambân bâlinjâziñoot yatâ zorânj murârâpziñ kut nâi nâi âlipjâ zingâme.¹³ Ibâziñâ sumbemân walâwalânandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap.”

A ziŋâ wâke molimoliŋgâŋgât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A ŋâi wâkeŋâ okŋaŋgi kopa oip. Oi Yesuŋâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân ziŋ ekŋâ nânŋâne imbaŋâ oip. ¹⁵ Ka a nâmbutŋâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâkŋâ imbaŋâ pindi wâke moliziŋgâmap.” ¹⁶ Sâne nâmbutŋâ ziŋâ Yesu top likuliku kulem ŋâi tuubapkât nânŋâwe. ¹⁷ Oi zâkŋâ umziŋan ekŋâ dâzângoip, “Hân ŋâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ ŋâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziŋ kwamen zimbap. ¹⁸ Sataŋ sot arâpŋâ agonetâ nepziŋ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat san. ¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluŋâ mam okŋaŋgi wâke moliziŋgâmap.’ Zorat mâsikâziŋga sânek. Narâpziŋâ zen ko ŋâiŋâ imbaŋâ ziŋgi wâke moliziŋgâme? Narâpziŋâ zen sarâziŋgâŋgât topŋâ sâm muyagime. ²⁰ Nânâ ko Anutugât imbaŋandâ wâke moliziŋgâman. Zorat ko Anutugât um topŋan ândiândigât narâk, zo mâte otziŋgi mân nânŋe.

²¹ A kâwaliŋootŋâ timbâ kâmbamŋâ mem mirâ kamânŋâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap. ²² Oi a kâwaliŋâ patâŋâ gamŋâ zâkŋak kâtigem kom sikum kut ŋâi ŋâi bekŋan memŋâ kâsâpkubap.

²³ ŋâi zâk nâ buku mân otnibapŋâ kâsa otnibap. ŋâi zâk nepnâ on galem mân upapŋâ kândaŋbap.

²⁴ Wâkeŋâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiŋan âim tâtatŋâ kârubap. Kârum mân muyagemŋâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’ ²⁵ Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umŋâ sanŋon kubikkubikŋâ zimbap. ²⁶ Zo zei ekŋâ a bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋâ dâp yâtâ buŋâ, bâliŋ kâtikŋâ, zo diiziŋgi ga a umŋanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârum bâliŋâ ândeipŋâ bet bâliŋ op kwâtâtibap.”

²⁷ Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân ŋâiŋâ den kâtikŋâ den sâm sâip, “Ambân ŋâi mingimŋâ nam gigip, zâkkât nânŋa sâtâreŋoot uap.” ²⁸ Sâi Yesuŋâ nânŋâm itâ sâip, “Ee. Ka nânâ sa nânŋânek. A ambân Anutugât den nânŋâm lume, zengât nânŋa sâtâreŋoot uap.”

Kulemgât kâuk birâŋgâŋgâne dâzângoip.

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ A ambân doŋbep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzângoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nânŋânŋgâziŋ bâliŋâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem ŋâi buŋâ. Propete Yona, zâk Niniwe zengâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. ³⁰ Mârumŋan Yona zâk Niniwe a zen bâliŋâziŋ kândâtikom Anutu mâte okŋaŋgâbigât girem den dâzângoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzângoman. Nâ zengât kulem ŋâi op ândian. ³¹ Hân torengen mârumŋan ambân kutâ ŋâi ândeip. Den kubikkubik narâkŋan ambân kutâ zorâŋ zaatŋâ a kâmut narâk ziren ândie, zengât bâliŋâziŋâ sapsugi hâuŋâ mimbi. Zo yen buŋâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nânŋânŋgâ âlipŋâ mimbat sâm hân torengen gâbâ gâip. Oi narâk ziren a ŋâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziŋ wangât op nâgât den birâme. ³² Niniwe kamân mâirâpŋâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkŋan zen zaatŋâ a kâmut zi zengât bâliŋâziŋâ sapsune hâuŋâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nânŋâm umziŋ melânŋawe, zorat. Oi narâk ziren a ŋâi nâ ândian, zirâŋ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaŋ kâligen mân pam kwâarakume. Zo buŋâ. Âsakŋâ zo tâtatŋâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakŋâ âsagei a zen zâim ikpi. ³⁴ Siŋgâ zo sâkkaŋgât âsakŋâ. Siŋgâ âlipŋâ tâi ko sâkkâ zâk âsakŋan tâpap. Ka siŋgâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap. ³⁵ Zorat ko zen galem oraŋgâm ândibi. Umziŋan nâtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi. ³⁶ Zen um sâk nâtâtik buŋâ. Âsakŋik op nanŋâbabân hâlâluyâk âsagem nanŋâbap. Kârâp âsakŋandâ âsagemap yatâ.”

Siŋgi âlip sâkŋik mân lubi.

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâm nangâm ândei Parisaio a nâinâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem nininjan tâip. ³⁸ Yesu zâk biknâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâknik sanjonme. Umziñan ko on kâmbu sot bâlinâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nângânângâziñ buñ. Dap nânge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâknâ muyageipnâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ ze kut nâi nâi âlipnâ, zo mem zingâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen dangât sot kângan, zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siñgi sâm pame. Zorat torenñâ den târâkrñâ sot Anutugât umziñ patâ nângânângâ, zo birâme. Nâi lumñâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâm âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op ze a zen mân ek kwâkñan âim game. Zen zo yatâ. Umziñan bâlinâ kârokñâ ziap. Oi a ambân ziñâ sâkziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nâinâ sâtnan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanâdâ Kembugât gurumin a nengât den sâm bâlin kwatningat uap.” ⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hâuñâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtnâ a kwâkziñan pam ziñ bet bâsan ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nângâne âlip oi ziñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nângânângâyân den nâi itâ muyageip, ‘Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutnâ zângom molizingâm a nâmbutnâ zângone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârumñan a muyamuyagiñ narâkñan topkwap Propete zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumñan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât siñgi nalem uuñâ zo nangâmñan kuwe. Nâ perâkñak sa nângâne. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nângânângâ âlipkât mâtâp doonguwe. Mâtâp doongumñâ nanggo mem pâpan mem âiwe. Ziñak nangoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pake kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sâm ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nâi nângâne bâlinâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yesuñâ Parisaio a sarâziñangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donbep patâ Yesugâren mindum pâlatân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâm dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâlin zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziñangât op san. ² Kut nâi nâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlakñibap. Oi kut nâi nâi tik pâpanñâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umñan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabâñan sâm muyagibi.”

Yesuñâ kengât den dâzângoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziñik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kengât upi, zorat dâzângua nângâne. Zâk gomñâ kâbakñei simân geibangât imbanâ zemñangap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâlê, zo sângân patâ bujâ. Kât kurijâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ zingit nanjâmap. ⁷ Zâknjâ a zengât kâukziñ sâmotrjâ aksik tenjâziñ ek nânjâm nanjâmap, zorat kenjât buñ ândibi. Zen sâmbâlâlê yatâ bujâ. Zen a. Anutu zâk umjandâ gâsuzingâmap.

⁸ Oi nji dâzângua nânjânek. Nji zâk a ambân mâteziñan sâmbâlip kwatnimap, zo ko a bonjâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpnjâ zengât mâteziñan sâmbâlip kwâknjângâbat. ⁹ Oi nji zâk a ambân mâteziñan kwâimbânibap, zo ko a bonjâ, nânjâgoot yatigâk sumbem a mâteziñan kwâimbânjângâbat.”

Kaapumgât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nji zâk a bonjâ nâ sâmbâlip kwatnibap, zakkât bâlip zo âlip birâbirânjâ. Ka nji zâk Tirik Kaapum sâmbâlip kwâknjângâbat, zâkkât tosa zo Anutuñâ mân birâbap.

¹¹ Gâtâm mâpâmâpâse namâziñan mo a kutâ zengâren diizingâm âine den toren dap sânat sâmbânjâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumjâ sapsum zingâbat.”

Kât sikumgât âknjâlê mân upi.

¹³ A osetziñan gâbâ a njiñâ Yesu itâ sâmbâlip, “Patâ, âtânâ zâk ibânangât bet boi zikjik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenjâ nâ nibap.” ¹⁴ Sâi Yesuñâ itâ dukui, “Njiñâ nâ a sâtnjâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sâmbâlip den itâ târokwaip, “A nâmbutjâ kut nji nji patâ zemzingap, zo ko ândiândi bonjâ mân zingâbat. Yatâ opnâ umziñ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âknjâlê mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sâmbâlip den sumbuñâ nji itâ dâzângoip, “Sikum a njiñgât kâlamñan gom sambe patâ zemjângip. ¹⁷ Oi umjandâ itâ nânjâ, ‘Nâ dap upat? Kut nji nji donjâ patâ zemningap, zorat mirânjâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nânjâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalembâlip kândañ njiñ patâ tuumjâ zoren âi pa tâpap. ¹⁹ Gomsambe zemningapkât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtare kwâknjâ ândibat.’ ²⁰ Yata sâi Anutuñâ itâ sâmbâlip, ‘O, a nânjânânjâgâ bujâ, nâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut nji nji minduin, zo njiñgât upap?’ ²¹ Zorat sa nânjânek. Nji zâk yatik Anutugât mân nânjânânjâ op zikjâ sîngi sikum kut nji nji mindui tâknjângâbat, zo ko Anutuñâ zo yatik okjângâbat. Anutuñâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut nji nji, zorat mân nânjâm kwâkâm ândibi.

(Mt 6:25-34)

²² Yesuñâ arâpnjâ itâ dâzângom sâip, “Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziñangât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’ ²³ Nalemjâ bon bujâ. Ândiândiñâ bonjâ. Sâk pâkeñâ bonjâ bujâ. Sâkziñandâ bonjâ. ²⁴ Zen nii zingit nânjâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalembâlip mân mindune tâpmap. Oi lañ Anutuñâ nalembâlip muyagem zingâmap. Zen ko nii yatâ bujâ. Zen a. Anutu, zâk umjandâ gâsuzingâmap. ²⁵ Zen ândiândiziñangât nânjâm kwâkâm ko âlip ândine âi topñan subap? ²⁶ Zen kut nji mâik, zo âlip mân galem upme, zorânjâ wânjât kut nji nji torenjângât nânjâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâlipâlipngât neuleñâ âsagemap, zo ek nânjânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nânjânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemjângip. Ka zâk hâmbâ neuleñoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârân muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zengât sâk pâke mot mân muyagem zingâbat sâme? Nânjâm pâlatânziñ bujâ, zen. Kembuñâ ko âlip galem otzingâbat. ²⁹ Oi zen itâ mân nânjâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemgât nânjâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nânjânânjâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nânjâmap. ³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut nji nji aksik zingâbat.

³² Râma gakânâ, zen kenjât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñangât sinji kwazingip. ³³ Zen kut ñai ñai zemziñgap, zo a ambân kanpitâ zingâbi. Yatâ opñâ sumbemân sikum bonjâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a zij mân mimbi. Zoren wâsâsân zij mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut ñai ñaiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ “Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hânjiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpñâ um gwâlâ ândine muyageziñgâm zengât nânji sâtâreñoot upap. Nâ perâkñâk dâzânjogâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap niniñan zâmbari nalem nimbigât kore otziñgâbap. ³⁸ A kutâ, zâk ñatik tânâmñan mo harjâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyageziñgâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nânjânek. Kamân ñaigât a zen kâsa ñatik ziren takâbi, narâk zo yatâ nânjâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonjâ nâ puriksâbatkât narâkñâ mân nânjâm ândie. Narâknâ mân nânjâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronjâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotñâ zi niñjik mo ârândânñ niñangât sat?” ⁴² Mâsiki Kembunjâ den sumbuñâ ñai itâ sâip, “A kutâ ñai zâk kore a gakârâpñâ zengât galem a ñai pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâkñan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nânjânânjânjoot sot sât luluñoot sâsânjâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patânandâ gâbap, galem a yatâ zorat nânji âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonjâ sa nânjânek. A kutâ zâkñâ galem a zo patâ pam kut ñai ñai galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anjâ umñan itâ nânjâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.’ Yatâ nânjâm kore a ambân zânjom mem ñai ñai otziñgâbap. Otziñgâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânjâ gâbapkât mân nânjâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a ñai zâk patânangât den nânjâm diñâ kwâkâbap, patânjâ zâk tâkñâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi ñai zâk patânangât den mân nânjâm den kwâkâbap, zo zâk tâkñâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbap. A ñai zâk kut ñai ñai yâmbâtñâ pindâpindân, zo bonjâ yâmbâtñik muyagei dâp upap. Oi ñai zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesunjâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nâ hânân kârâp ua sem kut ñai ñai bâliñâ sem pitiñkubapkât gem gâwan. ⁵⁰ Too sanjon niibi, zorat nânjâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbej muyagibapkât geip,’ Yatâ buñâ. Nâ kâmbam âbânjgubapkât gewan. Nâ kâsâpziñgobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ ñaigât a ambân bâtnâmbut, zen âbânjum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanjâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmñâ a ambân aksik itâ sâm dâzânjoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyangâm zeikñâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatñâ ekñâ nânjâme. Ka zen nâgât topñâ mân nânjâm kwâtâtime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânjonjâ, zo mân kâsâpkum ek nânjâme? ⁵⁸ Gâ buku ñai sot kâsâp op dinziñjâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñgâ top likuliku

agâren sâi zâkñâ nânghâm kâwali arâpñâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umniñ mân melânjindâ Anutu kâbakjeningâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutñâ ziñâ Yesu den singi itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutñâ, zen Anutugât singi sâmb makau kom unam utnetâ Pilatorñâ sâi kâwali arâpñâ ziñâ zângom nanggawe. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândânj mâpotne giarip.” ² Den singi yatâ dukune itâ mâsikâzingip, “Zen dap nânge? Zengât tosanñâ Galilaia a nâmbutñâ zengât tosa walip, zorat tosigât op tâmbetzângoip? ³ Yatâ buñâ. A nâmbutñâ zen tosaziñoorâk ândie. Zen umziñj mân melânjbiyân yatigâk tâmbetagoi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânñâ kwâratzângoip. A kiin nâmburân kârâmbut zo tosaziñandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñâ walâzingip? ⁵ Yatâ buñâ. Nâmbutñâ zengât tosa ziap. Dâzângua nânghânek. Zen umziñj mân melânjbiyân yatigâk tâmbetagoi kwâkâbi.”

⁶ Den zo sâmb nanggâm Yesuñâ den sumbuñâ itâ sâip, “A nânñâ nepñan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariñâ zâk bonñangât âi kârumâip. ⁷ Yatâ opñâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nânghâ. Nâ nak zirat bonñâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonñâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâkñâ yen mimbap?’ ⁸ Yatâ sâi ko galem anñâ itâ dukuiip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânñâ topñan hân kârâm pa pambâ. ⁹ Yatâ ua narâk nânñâ bonñâ âsagibap mo buñâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’ ”

Yesuñâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nânñâ Yesuñâ mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip dâzângoip. ¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umñan wâkenñâ okñangji ândeip. Wâkenñâ okñangji kândâtñâ pindiñsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? ¹² Yesuñâ ambân zo ekñâ itâ dukuiip, “Ambân gâ winziksânangât san.” ¹³ Yatâ sâmbñâ bikñandâ kâukñan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. ¹⁴ Yesuñâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anñâ nânñi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikziñgâbap.” ¹⁵ Yatâ sâi Yesuñâ itâ mâburem dukuiip, “Sarâ a zen. Kendonân donji sot makâu gakârâpziñj too nimbighât diiziñgâm âime. ¹⁶ Ambân zi Abaramgât kiun. Sataññâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânñâ kendonân kubiksan, zo nânghâne mân dâp uap?” ¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa okñanggâwenñâ anñun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetñâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, “Antugât singi âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? ¹⁹ Zo wakum keetñâ yatâ. A nânñâ nepñan âi kendi kâmbñâ takâm nak oip. Oi nii ziñâ gamñâ bâranñan pam tapme.” ²⁰ Oi itâ târokwap sâip, “Singi âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? ²¹ Zâk sii dangât yatâ. Ambân nânñâ sii dangât naleman pam oi sei naleman naam donjbe op nangip.”

Sumbemân bagibagijangât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân singi âlip dâzânjom arip. ²³ Ari a nânñâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ ziñâ sumbemân zâibi, mo dap?” ²⁴ Oi Yesuñâ den nâi itâ dâzângoip, “Mâtâp gâbâkñan bagibighât kâtigibi. Nâ dâzângua nânghânek. A ambân donjbe patâ, ziñâ mâtâp gâbâkñan baginam osibi. ²⁵ Mirâ mariñâ, nâ zaat hânñi doongua hânñiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânân.’ Sâne itâ dâzânjobat, ‘Nâ zen mân nânghâziñgan. Zen waniñj gok?’ ²⁶ Mâsikâziñga zen hânñâ

itâ sâmbân dâtnobi, 'Nen gâ sot ândim too nalembân niwen. Oi kamâniñangât sômbemân den sinji âlip sâna nânghâwen.' ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, 'Dâzânguan zo, zen waniñ gok? Nâ mân nânghâziñgan. Bâlinj mâme a, zen birâninek.' ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunâ Anutugât um topñan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âkñan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiñ takâtakâñan sot geigeiñan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topñan bagimñâ sii nalembân patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nânghânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutñandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutñandâ bet upi."

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutñâ ziñ Yesugâren gam itâ sâmbân dukuwe, "Herodeñâ gobat sapkât hân zi birâm âi." ³² Sânetâ dâzângoip, "Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâmbân dukubi, 'Nânghâ. Nâ irâk sot muka wâke moliziñgâbat sot mâsek kubikziñgâbat. Hañsâi mârâ nep tuuga âkâbap.' ³³ Itârân, muka sot mârâ mâtâp âibatkat sâsânjâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?"

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.
(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâmbân sâip, "O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutuñâ kore a sângonzângoi zengâren gâne kâtnjâ mem zângome. Kurukñâ gwamârâp gâbâreziñgâm abâtñandâ lâmbamzângomap, yatigâk nânjâ a ambân kâmut kinnâ topñan gâbâreziñgâm sa birânime. ³⁵ Nânghânek. Mirâ kamânziñjâ nânjâ birâbat. Nâ sa nânghânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâmbân nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâmbân âlip kwâkñangânâ."

14

Kendonân Yesuñâ mâsek a ñâi kubikñangip.

¹ Yuda zengât kendon ñâin Parisaio a zengât a sâtnjâ ñâiñjâ Yesu nalemgât diigi mirânjan zarip. Oi a nâmbutñâ zen zâk sot nalembân ninam diñangât dap sâbap sâmbân ek tarâwe. ² Oi a ñâi kiñ bik lâmbat-lâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuñâ ekñâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziñgâm sâip. "Zen sânek. Kendonân a kubikkubikñâ, zo orotñâ mo mân orotñâ?" ⁴ Yatâ sâi hirisâm kine Yesuñâ a zo bikñandâ gâsum kubikñangâm sângongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip, "Zengâren gâbâ a ñâigât nanñâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?" ⁶ Yatâ dâzângoi den torenñâ dukunam kwakñâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalembân ninam diiziñgi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuñâ zingitñâ itâ dâzângoip, ⁸ "Gâ a ñâiñjâ sii nalembân om sâi gamñâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ ñâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalembân mariñjâ itâ dâgobap. 'Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.' Dâgogi a yenñâ zengât kian kândâtñan âi tap añun upan. ¹⁰ ñâiñjâ sâi gamñâ a giginjâ zengât kian tâpan. Tâtna sii nalembân mariñandâ gekñâ itâ dâgobap, 'Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.' Yatâ dâgogi a mâteziñan umâlep patâ nânghâban. ¹¹ ñâi zâk umñâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatñâ. Ka ñâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatñâ."

¹² Yatâ sâmbân a diigip, zo itâ târokwap dukui, "Gâ si nalembân umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diiziñgâban. Wangât, zengoot yatik narâk ñâin diigim hâuñâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalembân ona sei a giginjâ sot kiñ bitziñjâ bâlinj sot sen ñâtâtik, a ambân yatâ zo diiziñgâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauñâ mân mâkâne tosâziñjâ yen ze a târârakñâ zaatpi, narâk zoren Anutuñâ hâuñâ gibap."

Sii nalembân patâgât den sumbuñâ.
(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândân nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâinâ itâ sâip, “Njâi zâk Anutugât um topnjan nalem nimbap, zâkkât nânnga sâtârejnoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesunâ den singi nâi itâ dukui, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uunâ narâk mâte oi kore a nâi sângongoi âi a zen zop kânjan sâsânâ, zo itâ dâzânngoip, ‘Nalem mârum om kâtân tuugen. Ganek.’ ¹⁸ Sâm dâzânngoip zen kut nâi nâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nânghi mân bâliņ upap.’ ¹⁹ Njâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sângân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ dukuna nânghi mân bâliņ upap.’ ²⁰ Njâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patânâ dukui nânghâm kuk op itâ dukum sângonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’ ²² Sâi kore a zâk yatâ opnâ patânâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patânâ itâ dukui, ²³ ‘Gâ dum âi kamân âkņan mâtâbân hibukņan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi. ²⁴ Nâ itâ dâzânngua nânghânek. A kâdom zop dâzânngowan, zen mânâk nimbi.’ ”

Yesu molimoliņangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzânngoip, ²⁶ “Njâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamnâ sot ambin murarânâ sot âtâ munnâ ponânâ sot ândiândinâ, zen mân birâzingâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Njâi zâk ziknâ poru naknâ mân lum nâgât mâtâp lânjbap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamnâ sângânâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topnâ ek nânghâbap. ²⁹ Oi yatâ mân opnâ kegâk mirânâ tandâ pâi giari kâtņâ kârum birâbap. Biri ko a ambân zinâ eknâ girânņangâbi. ³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânânghâm biri kinzap.’

³¹ A kutâ nâinâ a kutâ nâi kumbamnâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nânghâm kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândienâ ândi a donbep ândie. Zen âlip zânjonat mo buņâ?’ ³² Zinangât nânghi gigij oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutņâ sângonzânngoip zen âi lumbeņangât den sâne lumbeņ op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâinâ kut nâi nâinâ zo mân birâmņâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmņâ den sumbuņâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamņâ. Ka siigât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. ³⁵ Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapņootņâ den zi nânghâbap.”

15

Râma galem agât den singi.

(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiņâ a sot bâliņ mâme a, zen Yesugâren den singi âlip nânghânam mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembedgât gurumin den zorat galem a, zen zorat nânghâne bâliņ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliņ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotņâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesunâ den sumbuņâ nâi itâ sâm dâzânngoip, ⁴ “Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buņ oi birâbap? Zo yatâ buņâ. Kâmut patâ 99 zo birâzingâm buņ upap, zo kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzânngom sâbap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buņ oip, zo muyagian.’ ⁷ Nâ dâzânngua nânghânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakņâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliņ mâme a kânokņâ umņâ melâni zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtņik muyagibap.”

⁸ Yatâ sâmņâ den nâi itâ târokwap sâip, “Dap nânge? Ambân nâinâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buņ oi birâbap? Buņâ. Zâk kârâp sâumņâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemņâ ambân bukurâpņâ, kamârâpņâ zânghonsâi

gane itâ dâzângobap, 'Kâtnâ buŋ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.' ¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâliŋ mâme a mo ambân kânok umŋâ melâŋi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme."

A katep nâi tâmbetagobam oip.

¹¹ Yesuŋâ den siŋgi nâi itâ sâmb dâzângoip, "A nâi nanzatŋâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakŋandâ ibânâ itâ dukuip, 'Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât siŋgi sâin, zo mem ni.' Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumŋâ munŋâ pindâm âtânŋangât siŋgi pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laŋ ândim bâliŋ top top opŋâ kât sot sikum zo zoren zingâm naŋgip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buŋ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâmb kwagip. ¹⁵ Hân mariŋâ nâi zâkkâren ari sâi hibukŋan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalemb angân kârânŋangâne yen tap tepŋangât opŋâ bâu zengât nalemb nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opŋâ nângânângânâ pâroŋsâi itâ nângip, 'Ibânangât nep a kâmut, zen nalemb nem âkon op ândine nanŋâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânan âim ibânangâren takâm itâ sâmb dukubat, Ibânâ nâ bâliŋ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.'

²⁰ Yatâ sâmb ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekŋâ umŋâ nângâm sârârâk kârâm âi lum mângarip. ²¹ Mângari itâ dukuip, 'Ibânâ nâ bâliŋâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.' ²² Yatâ sâmb ibânandâ kore a itâ dâzângom sângonzângoip, 'Kek âi hâmbâ âlipŋâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamŋâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buŋ oibân gâbâ muyagem gaap.' Yatâ sâmb sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunŋâ zâk nebân ândiepŋâ puriksâmŋâ kamân naŋgâmŋan ga kin kep kwamit nângip. ²⁶ Zâkŋâ sâi kore a nâi gâi mâsikâmŋâ sâip, 'Kep zo top dapkât?' ²⁷ Oi zâkŋâ sâip, 'Mungâ gaap. Gaapkât ibâgandâ sâi makau gwam patâ kom uen.' ²⁸ Yatâ dukui nan kunŋâ zâk kuk opŋâ kamânân man bageip. Ibânandâ nângâm kamân ginŋan geim um lumbeŋ den dukuip. ²⁹ Yatâ dukui mân nângânângâ op kin itâ dukuip, 'Nângat. Nâ kendon patâ doŋbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniŋ gwamŋâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laŋ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum naŋgip. Zâk yatâ zorân âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.'

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukuip, 'Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatŋâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât siŋgi op naŋgap. ³² Ka mungâ ko moipŋâ zaatsap. Oi zâk buŋ oipŋâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.'"

16

Kât galem a bâliŋangât den.

¹ Yesuŋâ arâpŋâ den siŋgi nâi itâ sâmb dâzângoip, "Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nângip, 'Galem a, zâk mem gulipkuap.' ² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, 'Nâ gâgât den sâne nângan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtŋâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topŋâ ikpâ.'

³ Sâi galem a zo umŋan itâ sâip, 'Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanŋâ buŋâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatâkât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletzingâmarâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nângan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.' ⁵ Yatâ sâmb patânangât tosa miwe, kânok kânok zângonsâi gawe. Oi zâkŋâ a nâi mâsikâm sâip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' ⁶ Mâsiki zâkŋâ sâip, 'Kelâk âmarân pâpanŋâ 1 handeret.' Sâi itâ sâmb dukuip, 'Ekap zi mem 50 kulembgu.' ⁷ A yatâ sâmb a nâi mâsikip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' Sâi itâ sâip, 'Sibit keetŋâ 1 handeret.' Sâi itâ dukuip, 'Ekap zi mem 80 kulembgu.'

⁸ Yatâ oi patânâ nângâmñâ galem a bâliñâ zorat nângânângâ, zo nângi imbanâ oi sâm âlip kwâkñangip.” Yesuñâ yatâ sâmñâ târokwap itâ sâm dâzângoip, “Um kâtik a, zen kut ñâi ñâi utnam nângânângâziñ patâ zeï upme. Sumbemgât siñgi a, zen yatâ zo mân zemziñgap.

⁹ Zorat dâzânagua nângâne. Zen zo yatik hângât kât sikum bâliñâ zi a zen ziñgâne buku otziñgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buñ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiândiñ âlip ândibi.”

Kut ñâi ñâi bonñâ sot yenñâ, zorat den.

¹⁰ A ñâi zâk kut ñâi ñâi yenñâ dânbân galem upap, zâkñâ kut ñâi ñâi bonñâ patâ zo âlip galem upap. Ñâi zâk kut ñâi ñâi yenñâ mem gulipkubap. Zâkñâ yatik bonña mem gulipkubap. ¹¹ Zen hângât kât sikum dân mân galem upi, zo ko dap yatâ kut ñâi ñâi bonñâ ziñgâbap? ¹² A zengât kut ñâi ñâi giwe, zo dân mân galem otna gikâ siñgi zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a ñâiñâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk ñâigât umñâ kiri ñâi ekñâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesuñâ Parisaio a girem dâzângoip.

¹⁴ Yesuñâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âkñâle zeipkât diñâ kândâtkom girânawe. ¹⁵ Utne itâ dâzângoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târarakñâ sâme. Ka Anutuñâ ko umziñangât topñâ ekmap. A ziñâ kut ñâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuñâ egi bâliñ opmap.

¹⁶ Kembugât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâkñan Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den siñgi âlip, zo âsagem lañ kârâm ariap. A ambân den siñgi zo nângâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buñ utâ sâm buñ upabot. Ka Kembugât gurumin den zo mân buñ upap.

¹⁸ A ñâi, zâk ambin birâm ñâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. A ñâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ ñâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâiñ zo mem ândeip. Oi sirâmñâ sirâmñâ sii nalem âlipñâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ ñâi ândeip, kutñâ Lasaro. Zâkkât sâkñâ zo useyâk. Zâkñâ patâgât mirâ mâtâp bagibagiñan zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem buputñâ gâi nimbapkât nângâm ândeip. Sâknam nângâm zem tâi wâu ziñâ gam useñâ nâmbâlapkumarawe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimñâ moip. Oi Anutugât sumbem a, ziñâ ge diim zâi Abaramgât um topñan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei sâknam patâ nângâm ândim siñâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topñan tâi egip. ²⁴ Ekñâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekñâ umgâ bâliñ oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nângâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramñâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âkñâle kwâkñan ândeip, zo mârûm âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâkñan ândiat. ²⁶ Osetniñan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gîbi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kopgâbi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, ñâi dâgoga nângâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzângebap.’

²⁹ Sâi Abaramñâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umziñ mân melânji. Ka a ñâiñâ mumuñan gâbâ zaat sâi ko umziñ melânje.’

³¹ Sâi itâ sâmb dukui, 'Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumunjan gâbâ nâinjâ zaat ai dâzângeoi yatik birâbi.' "

17

Bâlijanngât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesunâ arâpnâ den itâ sâmb dâzângeoi, "Bâlijanngât nep tuutuun, zo muyagibap. Dap yen zimzap? Ka a nâi zâk bâlijanngât nepnâ tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nâi zâk a giginâ nâi oknangi bâlijan upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârumjan kât sumun yâmbât patâ gândujan saamnâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem orangâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâlijan oi kubikjanngâban. Otna umnâ melâni tosanâ birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, 'Buku yatâ otgim umnâ bâlijan uap,' Zâk yatâ sâi tosanâ birâban."

Nângâm pâlâtânngât den.

⁵ Aposolo zen Kembu itâ sâmb dukuwe, "Gâ nângâm pâlâtânngân târokwap ningâban."
⁶ Sâne Kembunâ itâ dâzângeoi, "Nângâm pâlâtânngân bonnâ mâiktârâ, mundo keetnâ yatâ, zemzingi wakum nak ândi, zo sâmbuyangâm saruyân gei kinbapkât dukune sâtziñ lubap."

Anâ Kembangât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmnâ itâ sâip, "Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâtiksisâi gâi itâ dukubap? 'Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.' ⁸ Yatâ bunâ. Itâ dukubap, 'Gâ sângum kâu lapnâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.' ⁹ Nep a zo nep sâmb pindip, zo tuugi nângi âkip. Dabân sâmb âlip kwâkjanngâbap? ¹⁰ Zengât topziñ yatâ ziap. Zen Anutuñ nep sâmb zingip, zo op nanngâm itâ sâbi. 'Nen kore a kwakmak. Nep sâmb ningip, zorigâk tuumen.' "

Yesunâ a kubikziñgi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesunâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetziknan arip. ¹² Kamân nâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziñâ eknâ âknanâk kin den sâmb itâ sâwe, ¹³ "O patâ Yesu, neñgât umgâ bâlijan oik." ¹⁴ Sâne zingitnâ itâ dâzângeoi, "Zen âim sâkziñâ tirik namâ galem a tirâpânngone ikpi." Sâi zen âim tatne useziñ sogei sâkziñ âlip oip. ¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânoknâ useñâ sogei eknâ puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâmb Anutu mâpâseip. ¹⁶ Zâknâ Yesu kin topnan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân goknâ. ¹⁷ Yesunâ itâ sâip, "A bâzagât kubikziñgan. Nâmbutnâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nâin goknândâ gikik gaat?" ¹⁹ Yatâ sâmb Samaria a zo itâ dukui, "Gâ nângâm pâlâtânngânngât âlip uat, gât ko zaat âi."

Yesu takâbapkât den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, "Anutu um topnan tâtatnâ, narâk ikâ zoren muyagibap?" Sâne itâ sâmb dâzângeoi, "Anutugât um topnan tâtatnâ, zo senñâ mân igiknâ, gât ko itâ mân sâbi, 'Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.' Nângânêk. Anutu um topnan tâtatnâ, zo osetziñan âsagem ziap." ²² Yesunâ arâpnâ itâ dâzângeoi, "Gâtâm narâk nâin, zoren a bonnâ âsagibatkat narâknâ iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutnândâ sâbi, 'O, ziren neñgâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.' Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângânê mân bon upap. ²⁴ Hânpan zâk hân muruk toren toren âsagem nanngâmap, zo yatik a bonnâ nâgât narâknâ âsagei a aksik nikpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonnâ nâ kândâtnone sâknâ patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonnâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroñ kwap ândiwe. Ambân anngâwanngâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpnâ zen

wanġâyân zâine too uurup takâm gwâkâziŋgip. ²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Kut nâi nâi aŋġâgwanġâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotiŋâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpŋâ sot sumbem tipŋâ gem gâi kamân zoren a ambân buŋ op nânġâwe. ³⁰ A bonŋâ nânâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombemân tâpapŋâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapŋâ zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinġanġât den siŋgi nânġâbi. ³³ Nâi zâk ândiândiŋâ aŋġân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândiŋâ biri muyaġenġâbap.

³⁴ Nâ dâzânġua nânġânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nâin uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanġi arâpŋâ ziŋâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânġoip, “Bâu mo zuu kârokŋâ nâi zei zoren nii keŋ ziŋâ ninam mindume.”

18

Top likuliku aġât den siŋgi.

¹ Yesuġât a, zen umziŋ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuŋâ den siŋgi itâ sâm dâzânġoip, ² “Kamân nâin top likuliku a nâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziŋgip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtġanġâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtŋâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimŋâ umġandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziŋġaman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm ġamapkât beŋġan mimbâ. Beŋġan mân mia sâi ko âsâbân nâġâren gâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtŋâ bâliŋandâ den sâip, zo nânġâm kwâtâtibi. ⁷ Anutuġât a ambân ġakârâpŋâ, zen nâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziŋġâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi keġâk betziŋan mimbap. A bonŋâ nânâ ġâtâm âburem gam hânân a ambân nânġâm pâlatânziŋoot muyaġeziŋġâbat mo buŋâ? Zorat umziŋ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiŋâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbuŋŋâ, zen ândiândiziŋanġât nânġâne târârak oi a toren zeŋġât nânġâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zeŋġât den sumbuŋâ nâi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât mimiŋ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikġanġât nânġi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbuŋŋâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliŋâ top top upme. Nâ zen yatâ buŋâ. Kât mimiŋâ a ândiren zi itâ buŋâ. Oi nâ zorat sâiwap dâġogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umġan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memŋâ bâzagârân gâbâ kânok zo ġâġât siŋgi sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiŋ aŋâ ko tutukuŋan kin aŋun op pindiŋsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliŋ mâme a. Nâ a bâliŋâ zorat ġâ mân birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesuŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Nânġânek. Kât mimiŋ a zâk Anutuŋâ tosaŋâ biri mirâŋan arip. Ka Parisaio zâk tosaŋâ zemġanġip. Nâi zâk zikġanġât nânġi zari Anutuŋâ kâbakġenġâbap. Nâi zâk zikġanġât nânġi ġiġiŋ oi Anutuŋâ mem zaatġanġâbap.”

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziŋ murarâpziŋ diiziŋġâm Yesuġâren âim bikŋâ ġâsuziŋġâbapkât sâne arâpŋandâ ziŋgitŋâ keŋġât minziŋġâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesuŋâ arâpŋâ zânġonsâi gane itâ dâzânġoip, “Zen birâne katep mâik zen nâġâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topġanġât siŋgi kwatziŋġâziŋġân. ¹⁷ A ambân ziŋ umziŋ diim ġei katep yatâ upi, zen Anutu um topġan ândiândiġât siŋgi upi. Ka nâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a nâinjâ Yesugâren gâip.

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a nâinjâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipnjâ, nâ dap op ândiândi tâmbânjangât sinji upat?” ¹⁹ Sâi Yesujâ sâip, “Nâgât âlipnjâ wangât nonsat? Âlip marijâ Anutu kânok. ²⁰ Oi gâ Kembangât gurumin den nângâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birayangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukugangât sârân sâsâj mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâtzik luban.” ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Njâi mân bira ziap.” ²² Sâi Yesujâ den zo nângâm itâ sâm dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut nâi nâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ zingâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtâj op moliniban.” ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemjangipkât umjâ bâlij oip.

²⁴ Yatâ oi Yesujâ ekjâ itâ sâip, “A kât sikum patâjâ Anutu um topjan bâginam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpjan bagibap, zo yâmbâtrjâ. Ka a sikumjootjâ Anutugât um topjan bagibagij, zo yâmbâtrjâ walâwalâj.” ²⁶ Sâi nângâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Zo yatâ zorâj dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁷ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoip, “Anjâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutujâ mâtâpâjâ âlip muyagemap.”

²⁸ Sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Nen kut nâi nâinijâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesujâ itâ dâzângoip, “Nâ perâknyak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk Anutu um topjan ândiândijangât opjâ kamânjâ mo ambâ murarâpâjâ mo âtâ murâpâjâ, mo ibâ mamzatjâ kândâtzangobap, zo ko narâk ziren hâujâ donjêp mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbânjâ mimbap.”

Yesu zâk mumbapkât sinji dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Yesu zâk arâpâjâ sâi gane itâ sâm dâzângoip, “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonjâ nâgât den kulemguwe, zorat bonjâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitzijan zaria den sâm sinnan gem sâm bâlij kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutjâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapjâ mumujan gâbâ zaatpat.” ³⁴ Yesujâ yatâ sâm dâzângoi zen kwagâwe. Den zo topjâ mân nângâm, nângâne kwakmak oip.

Yesujâ Yeriko kamânân a sen njâtâtik nâi kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginjan a sen njâtâtik nâi nalem sot kât, zorat oletzingâm tâip. ³⁶ A kâmut patâ zen matâp zoren âine kinziq kwamit nângâm mâsikâzingi sâwe, ³⁷ “Yesu, Nasarete gokjâ gaap.” ³⁸ Sâne nângâmjâ den kâtikjâ sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâlij oik.” ³⁹ Yatâ sâi a kândom âiwe, zinjâ den hirijsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâkâjâ den zo nângâm tâtâlim den kâtikjâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinjâ, nâgât umgâ bâlij oik.” ⁴⁰ Sâi Yesujâ nângâm mâtâbân kinjâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen njâtâtikjâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip, ⁴¹ “Nâ dap otgibatkat sat?” Sâi sen njâtâtikjâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nângan.” ⁴² Sâi Yesujâ itâ dukuip, “Singâ mânângârik. Nângâm pâlâtâj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” ⁴³ Sâi zorenâk sinjâ egip. Oi Yesu molim âimjâ ekjâ Anutu mâtâpâseip. A ambân zinjâ zo ekjâ Anutu mâtâpâsiwe.

19

Sakaioğat den sinji.

¹ Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a nâi ândeip, kutjâ Sakaio. Zâk kât mimiñ a zengât a sâtrjâ. Oi sikum mot donjêp zemjangip. ³ A zorâj Yesu ikpamjâ okjangip. Oi zâk a pârjâkânok, gât ko a ambân mindune osetzijan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâzingâm Yesu ikpam wakum nak kwâkjan zâi tâip. Yesu zâk matâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topjan âi sinjâ pâi zari ekjâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâj gâgât mirin ga tâpat.” ⁶ Sâi yatigâk gem

gam umâlip opnâ Yesu diim mirânjan arip. ⁷ Oi a zen zo eknâ nângâm bâliņ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliņ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotnâ uap.” ⁸ Oi Sakaionâ kin Kembu itâ dukui, “Kembu nângâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torennâ a kanpitâ zingâbat. Oi a nâmbutnâ kât walâm betziņan mewan, zo yatik nânâ hâuņâ mem zâi pam walâm zingâbat.” ⁹ Sâi ko Yesuņâ arâpnâ itâ sâm dâzânngoip, “A zi Abaramgât kiunnâ. Zâk sot ambin murarânâ, zen itârânj sumbengât sinji ue. ¹⁰ A bonnâ nâ a tâmbetagoagoņan gâbâ kubikzingâbam gem gâwan. Kubikzinga sumbengât sinji upi.”

A kât zingâzingâņangât den sumbuņâ.

(Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu sot arâpnâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziņ itâ sâwe. “Anutu um topņan ândiândigât narâknâ mâte uap.” ¹² Sâne zorat Yesuņâ den sumbuņâ itâ sâm dâzânngoip, “A patâ nâiņâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduzingâm kât ekap kânok kânok zingip. Zingâm itâ dâzânngoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laņ kâri gâbat.’ ¹⁴ Dâzânngom ari kamân zorat mâirâpnâ, zen zâkkât âkonzingipkât kore a sâņongune âimnâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otningâbapkat nângen.’ ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk laņ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamnâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, ‘Kât zingâwan, zo mem nepnâ tune dabutâ âsagiap?’ ¹⁶ Sâi a nâiņâ gamnâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorânj târokwap bâzagât âsagiap.’ ¹⁷ Sâi patânâ itâ dukui, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipnâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.’ ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâiņâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepnâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’ ¹⁹ Sâi itâ dukui, ‘Âlipnâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.’ ²⁰ Sâi kore a nâiņâ gamnâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbânâ kâpim pa ziap. ²¹ Nâ gâgât topkâ itâ nâņgan. Gâ a bâliņâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutnâ ziņ tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutnandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kengât op kâtkâ dâņâk pa taap.’ ²² Sâi patânâ itâ sâm dukui, ‘Kore a bâliņâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nângâmat. Nâ a bâliņâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitnâ nâmbutnandâ kârâm kâmitne bon oi mimbatkât sâman. ²³ Gâ topnâ yatâ nângâm kât giwan, zo kât a zingâna nepnâ tuune âburem ga târokwap membam.’ ²⁴ Sâmnâ a kirâwe, zo itâ dâzânngoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo bekņan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’ ²⁵ Oi ziņâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.’ ²⁶ Sâne sâip, ‘Nâ dâzânngua nângânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâkņangâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo bekņan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minzingâm gamnâ mâtenanâk zânngom nângânek.’”

Yesu zâk doņgi kwâkņan Yerusalem kamânân zari.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zari. Oi kândom otzingâm zari. ²⁹ Âimnâ Oliwa bâkņan âim Betepage sot Betania kamân mâte otzingip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sâņgonzâkom itâ sâip, ³⁰ “Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimnâ doņgi sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo aņâ kwâkņan mân tâtatnâ, zo uņaknâ. Oi zo olaņ diim gâit. ³¹ Olaņitâ a nâiņâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, ‘Kembuniņangâren nep muyagei zirat sap.’” ³² Sâi azatnâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Doņgi olaņ kiritâ mâirâpnandâ mâsikâzikâwe, “Wangât olaņsâbot?” ³⁴ Sâne ziknâ sâwet, “Kembuņâ nep muyagei zirat sap.” ³⁵ Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ hâmbâziņ doņgi kwâkan pamnâ Yesu aline doņgi kwâkņan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziņ mâtabân lângat âiwe. ³⁷ Oliwa bâkņan gâbâ giari a ambân kâmut gakâņâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâm âlip kwâkņangâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, “Oe, a kutâniņâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm âlip kwâkņangâm sâna. Oe, u sumbemân Anutu sâm âlip kwâkņangânat. Sumbemân lumbeņâ zimbap.” ³⁹ Sâm âine Parisaio a

nâmbutjandâ a osetziñan kin itâ dukuwe, “Patâ, arâpkâ sâna birânek.”⁴⁰ Sâne sâip, “Nâ dâzângua nângânek. Zen hiriñsâne sâi ko kât ziñ den sâm mâpâsenibe.”

Yesuñâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimñâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemñâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, “Lumbeñâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziñ bâpsâsân, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk ñâin kâsaziñâ gamñâ kamânziñ doongum ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziñ kom kindiñkândañ tuum ziñâ sot murarâpziñâ zângom mem ñâi ñâi otziñgâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziñâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut ñâi ñâi zo muyageziñgâbap.”

Yesuñâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâm nangâm tirik namin zari. Zari kut ñâi ñâi angâgwanğâ op kine itâ sâm moliziñgip, ⁴⁶ “Namâ zirat Kembugât den kulem ñâi ziap, ‘Namânâ zi ninau namâ upap.’

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.” ⁴⁷ Sirâmñâ sirâmñâ Yesuñâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pârârâpziñâ, zen kune buñ upapkât den sâm kâtâñ urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yenñâ, zen aksik Yesugât diñâ nângâne imbanñâ opmâip, zorat patârâpziñâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtñâ, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk ñâin Yesuñâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² “Gâ dâtnânngo. Ñâigât sâtkât kut ñâi ñâi zo opmat? Ñâiñâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?” ³ Sâne Yesuñâ dâzângoip, “Nângoot den ñâi mâsikâziñga dâtnonek. ⁴ Yohane too sanğon nep tuugip, zo ñâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” ⁵ Yatâ sâi zen ziiñak itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât diñâ mân luwe?’ ⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a ziñâ kâtñâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonñâ opmâip, zorat.” ⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topñâ mân nângen.” ⁸ Sâne itâ dâzângoip, “Zo sâne sâi ko nângoot ñâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat.”

Waiñ nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesuñâ a ambân den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, “A ñâiñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitñâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. ¹⁰ Oi bonñâ mimiñ narâkñâ mâte oi kore a ñâi bonñâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a ziñâ kom molinetâ bet bâsañ gâip. ¹¹ Âburei mariñandâ dum kore a ñâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsañ âbureip. ¹² Oi mariñandâ dum kore a ñâi sângongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip. ¹³ Yatâ utnetâ waiñ kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñangât nanñâ ñâi ândeip, zo zikñâ nanñâ kânok. Oi umñâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâkñangâbi.’ ¹⁴ Oi galem a zen nanñâ ekñâ âragwârâgu op sâwe, ‘Zâkñâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi neñgât sinji upap.’ ¹⁵ Yatâ sâmñâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbap? ¹⁶ Nânge. Zâkñâ ga galem a zângoï mune kâlamñan galem a uñakñâ zâmbanbap.” Yesuñâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, “Opon, zo neñgâren zo yatâ mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesuñâ ziñgitñâ sâip, “Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, zo topñâ dapkât?”

'Mirâ tuutuun a, zen kunkun n̄ai ek̄n̄a âkon op birâwe. Kambuñâ kunkun zor̄n̄a mem namin kwân̄n̄gip. ¹⁸ A n̄ai zâk kunkun zor̄n̄a kom̄n̄a sâkn̄a tâmbetkubap. Oi kunkun zor̄n̄a a n̄ai kwâkn̄an kumbap, zo ko kom kwândâlibap.' "

¹⁹ Yatâ sâi Kambuñâ gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zenḡat ken̄ḡat op birâwe. Zen itâ n̄anḡawe, "Yesun̄a den sumbuñâ sâip, zo nen̄ḡat op sâip."

²⁰ A patâ, zen Yesu gâsum kumbiḡat a s̄n̄gonz̄n̄gone tik ek molim ândiwe. A zo zinjâ târarak holi yatâ ândim Yesu den̄n̄a sâkn̄anâk sâm diim a kutâgâren âi p̄nam urâwe. ²¹ Den sâm mâsikâ okn̄anḡam sâwe, "Patâ, nen gâḡat topkâ n̄anḡamen. Gâ den târarak dâtn̄anḡomat. Oi patâ walâzinḡam den mân sâmat. Oi Anutuḡat mâtâp ziap, zo bonjanâk sâm kusikn̄an p̄mat. ²² Zorat sâna n̄anḡanâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotn̄a mo mân orotn̄a?" ²³ Sâne Yesun̄a sarâzinḡat topn̄a n̄anḡam sâip, ²⁴ "Zen kât n̄ai mem tirâpnone ikpâ. Zoren n̄aiḡat holi tobat ziap?" Sâi zinjâ sâwe, "Roma a kutâ Sisaḡat holi tobat." ²⁵ Yatâ sâne dâz̄n̄gom sâip, "Sisaḡat singi, zo Sisa pindâbi. Anutuḡat singi, zo Anutu pindâbi." ²⁶ Yatâ sâi zen diñâ zo saanam a ambân mâteziñan kwaḡawe. Zorat den hâuñâ mân sâm diñâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatj̄anḡat Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a n̄ambutn̄a zen Yesugâren gawe. A zo zinjâ momn̄a zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo zinj gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, "Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemguip, 'A n̄ain̄a ambân memn̄a katepn̄a mân âsagei ândim moi mun̄andâ malâ zo mei ât̄anj̄anḡat singi katep muyagibap.' ²⁹ Oi zorat sâindâ n̄anḡa. Âtâ mun n̄amburân zaḡat ândiwe. Oi ât̄azij̄ ambân mem kiun buñ ândim moip. ³⁰ Moi mun̄andâ malâ zo mem yatik kiun buñ ândim moip. ³¹ Moi mun̄a n̄ain̄a yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun n̄amburân zaḡat, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom n̄anḡawe. ³² Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. ³³ Oi a n̄amburân zaḡat zen ambân kânok zo miweḡat mumuñan gâbâ zaatzaat narâkn̄an ambân zo n̄aiḡat ambân upap?"

³⁴ Sâne Yesun̄a itâ sâm dâz̄n̄goip, "Hanân zi a ambân miȳanḡame. ³⁵ Narâk patin ko Anutun̄a n̄anḡazij̄gi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miȳanḡabi. ³⁶ Zen mumuñan gâbâ zaatn̄a dum mân mumbi. Zen Anutuḡat nan b̄ararâp op Anutuḡat sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Moseñâ kârâp nak topn̄an âsagei egibân den zo sâm muyageip. Zâk Kambuñâ den itâ sâm kulemguip, 'Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zenḡat Anutu.' Nâ zorat sa n̄anḡanek. ³⁸ Anutu zâk mom buñ urâwe, zenḡat Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zenḡat Anutu. Anutun̄a zenḡat n̄angi aksik patâ wâgân ândie."

³⁹ Yesu zâk yatâ sâm dâz̄n̄goi Kambuñâ gurumin den zorat galem a n̄ambutn̄andâ sâwe, "Patâ gâ den sâna âlip uap." ⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam ken̄ḡat op birâwe.

Yesu zikn̄ak Kristoḡat mâsikâzingip.

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesun̄a itâ sâm mâsikâzingip, "Kristo, zâk Dawidiḡat kiun sâme, zo dapkât? ⁴² Dawidi zikn̄ak Psalm ekabân den n̄ai itâ sâm kulemguip, 'Kembu zâk n̄aḡat kembu itâ sâm dukuip. ⁴³ "N̄aḡat âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduzij̄ga kiñḡanḡat kombân upi." "

⁴⁴ Dawidin̄a Kristoḡat kembunâ sâip, zor̄n̄a dap op kiunn̄a uap?"

Kambuñâ gurumin a, zenḡat den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpn̄a itâ sâm dâz̄n̄goip, "Kambuñâ gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kârep mem ândine a zinj sombemân muyageziñḡam sâm âlip kwatziñḡabiḡat umziñ kinmap. Oi mâtâpâpâse namin sot nalem niniñ namin a sâtñâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zor̄n̄a ambân malâ zenḡat mirâ kut n̄ai n̄ai lañ mime. Oi

a ambân mâteziñan ninâu kêrep sâm tosaziñ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziñangât hâuñjâ yambâtñâ mimbî.”

21

Ambân malâ ñâiñjâ kâtñjâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesuñjâ siñjâ pâi ari egi sikum a ziñjâ Kembangât siñgi kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ ñâi, zorân gam kât kuriñjâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñjâ ekñjâ sâip, “Nâ perâkñak dâzân gobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânjâ walâziñgap. ⁴ Sikum a zen mamñjâ âmbi zeï ko nâmbutñjik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñjâ pam nangâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutñjâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neuleñoot âlipñjâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesuñjâ dâzân goip. ⁶ “Narâk ñâin kâsaziñjâ gam namâ neuleñoot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nangâbap.”

⁷ Oi ziñjâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?” ⁸ Sâne Yesuñjâ itâ sâip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñjâ kârâm ândibi. A donbepñjâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Nâmbutñjâ itâ sâbi, ‘Narâkñjâ mârûm mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nangâne bonñjâ buñ upap. ⁹ Oi kâmbamgât den siñgi nangâm mân kengât upi. Kut ñâi ñâi yatâ zo âsagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰ Yatâ sâm sâip, “Hânñjâ hânñjâ, kâmutñjâ kâmutñjâ, zen kâsa op zimbi. ¹¹ Wâriñ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziñgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânñjâ muyagibap.”

Den siñgi âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² “Yatâ mân âsagei zen gâsuziñgâm zângom moliziñgâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziñgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziñgâbi. ¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsum ziñgâbi. ¹⁴ A zengât mâteziñan kin den dap sânat sâm mân nangâm kwâkâ upi. ¹⁵ Ninak den nangânangâ âlipñjâ ziñga kâsarâpziñjâ zen dinziñjâ nangâmñjâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buñjâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziñjâ, ziñjâ sâne gâsuziñgâm zângobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutñjâ mumbi. ¹⁷ A donbep zen kutsiñginangât opñjâ um kâlak otziñgâbi. ¹⁸ Yatâ otziñgâne nânñjâ galem otziñga kâukziñjâ sâmot ñâi mân buñ upap. ¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziñjâ muyagibi.”

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziñjâ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniñjâ patâ kândañne kwamen zimbapkât narâkñjâ mâte uap.’ ²¹ Oi Yudaia hânân ândibiñjâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikñan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiñjâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkñan ândibiñjâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²² Narâk zoren tosaziñjâ hâuñjâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembangât den ekabân ziap, zo bonñjâ muyagibap.

²³ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñjâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuñjâ Kambuñjâ sâknam patâ ziñgâbap. ²⁴ Oi kâsa ziñjâ a ambân nâmbutñjâ kâmbamñjâ zângom nâmbutñjâ diiziñgâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân ñâin gâbâ um kâtik, ziñjâ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziñjâ âkâbap.”

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ “Bet mirâsiņ sot kâin sâņgelak sen pupņâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutņâ kâmutņâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbâņgum kwatmit patâ muyagei nâņgâne kwakmak oi keņgât upi. ²⁶ Oi Anutuņâ sumbem mâņgei olayaņgâm imbaņâ buņ upap. Oi a ambân, ziņ kut nâi nâi muyagibap, zorat nâņgâm kwâkâmņâ keņgât opņâ munam op kinbi. ²⁷ Oi a bonņâ nâ unumunum kwâkņan imbaņâ âsakņânoot ga nikpi. ²⁸ Kut nâi nâi zo âsagei kâkpam ekņâ itâ sâbi, ‘Gâsuniņgâbapkât narâk mâte uap.’ ”

²⁹ Yesuņâ yatâ sâm den sumbuņâ nâi itâ târokwap dâzâņgoip, ³⁰ “Zen dâgap nak ekņâ topņâ itâ sâme, ‘Illum burutuksâi maa narâk upâmap.’ ³¹ Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei ekņâ sâbi, ‘Anutu um topņan ândiândiņ, zorat narâk mâte uap.’

³² Nâ perâkņak dâzâņgobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap. ³³ Hân sot sumbem buņ upabot. Nâgât den zo ko mân buņ upap.”

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴ “Sii nalem nem kut nâi nâi yenņaņgât nâņgâm ândine um nâņgânâņgâziņ buņ oi narâk patâgât mân naņgâm ândine muyagei pârâkpam lâu taktak upegât gasâziņ kârâm ândibi. ³⁵ Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziņ oi muyagibap. ³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuņâ imbâņâ ziņgi kut nâi nâi âsagibapkât sâsâņâ, zo âsagei ândine a bonņâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzâņgoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den siņgi âlip dâzâņgom ândeip. Oi mirâ nâtiņksâi birâziņgâm Oliwa bâkņan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ hajsâi a ambân aksik zâkkât den nâņgânâ tirik namin zâiwe.

22

Yudaņâ Yesu tirâpziņgobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zeņgât kendon patâ kutņâ Pasowa, narâkņâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zeņgât keņgât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Sataņņâ Yesugât a nâi kutņâ Yuda, Karioto kamânân gokņâ, zâkkât umņan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zeņgât galem a patâ zeņgâren âim tirâpziņgoi gâsubigât dâzâņgoip. ⁵ Oi zen nâņgâm umziņ âlip oi sâņgânņâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziņâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpziņgobam ek kârûm ândeip.

Yesu sot arâpņâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem niniņâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamņâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesuņâ Petero sot Yohane itâ sâm sâņgonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtâņ tuubabot.” ⁹ Sâi zikņâ itâ sâm mâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nâņgit. Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmaņoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariņâ itâ dukubabot, ‘Patâņâ gâgât itâ sap, “Mirâ umņâ ikâ zoren nâ sot arâpņâ Pasowa nalem ninat?” ’ ¹² Sâitâ zâkņâ mirâ umņâ patâ nâi kiarj tâtatņâ kubikkubikņâ, zo tirâpziņgoi zoren nalem om kâtâņ tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesuņâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtâņ tuuwet.

Pasowa nalem nem waiņ too ziņgi niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem niniņ narâkņâ oi ko Yesu sot arâpņâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuņâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nâņgânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topņan zorat bonņâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmņâ waiņ hâkop mem sâiwap sâm itâ sâip, “Zi mem nem aņgânek. ¹⁸ Nâ dâzâņgobâ. Waiņ too dum mân nem ândia Anutugât um topņan ândiândiņ, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmņâ nalem nâi memņâ sâiwap sâm mamuņ itâ sâm ziņgip, “Zi

sunumnâ. Zo zengât sinqi san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine waij too hâkop mem zingâm sâip, “Hâkop ziren târotâronij irakjangât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâknâ nâ sot tâtarân nalem ârândânj mem nem tet. ²² A bonjâ, nâ mâtâp sâm niniñ, zorik âibat. Ka a ñâi tirâpzingoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziñan gâbâ ñâiñâ yatâ upap sâm mâsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniñan gâbâ ñâiñâ patâniñâ upap sâm den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâinj, zen a yenñandâ sâm âlip kwatziñgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patâñâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtñandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâñ zâizâiñâ? Nalem yen tap niniñâ, zorâñ zâizâinj mo nalem uunjâ, zorâñ zâizâinj? Yen tap nimbap, zo zâizâiñâ nângâme. Nâñâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nângâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanjâ nigi a ambân zengât patâziñ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtñâ op ândibigât sâm zingân. ³⁰ Zorat nâñâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi.”

Yesuñâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “Simonj, Simonj, a zen kopi mândâlem kubikñâ sâkñâ birâme, zo yatik gâ Satangât bikñan zâibangât sap. ³² Oi nâñâ ko nângâm pâlâtangâ lorem buj opapkât ninâu san, gât ko âburemñâ bukurâpkâ tânzângoban.”

³³ Sâi Peteronj itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.” ³⁴ Oi Yesuñâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nângâ. Kurukñâ diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sâm sâip, “Nâñâ sângonzângua kât sot irâ, ki pâke buj âim zorat kâruwe?” Oi zinjâ sâwe, “Yatâ buñâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, “Narâk ziren ko a ñâi zâk kât zemjângap oi mem âibap. ñâi zâk irâ kat zemjângap oi gorem âibap. ñâi zâk kâmbamgât sâu patâ buj oi hâmbânjâ kwâkâm zingâ sâu ñâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa nângânek. Propete zij nâgât den kânñan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâlij mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâlij mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsân, zo aksik patâ bon op nangâbapkât narâk mâte uap.” ³⁸ Sâi arâpnâ zinjâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ zagât mien.” Sâne sâip, “Âlipñâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk ñâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkñan zari arâpnâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesuñâ arâpnâ itâ dâzângoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buj oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a ñâiñâ gem gam imbanjâ pindâm mem kâtikñan kwâkñangip. ⁴⁴ Umñan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorâñ hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmñâ zaatñâ arâpnâ zengâren âim zingirip. Zen umbâlânjâ mem lotñan kwatziñgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesuñâ zingit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatñâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâmb kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpnâ zengât bukuzinâ, kutnâ Yuda, zâknâ kândom otzingi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânjanbapkat Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonnâ nâ lum mânjanim sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi eknâ sâwe, “Kembu sâna nângâm nen zângonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmbnâ zengâren gâbâ nâinâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapnâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo eknâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâmb a zo kindapnâ mem târokwaip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâuknâ, zen gâsunam gane itâ sâmb mâsikâzingip, “Zen nâgât dap nânge? Nâgât nângâne kâmbam ku a oi lingip kâlâuzinoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmnâ sirâmnâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâtatik marijângât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A zinj Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet molizingâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nângâm tatne Petero zâk bagim osetzian tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâinâ ga eknâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâmb mâik nâi tâi a nâinâ eknâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ bujâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâinâ ga eknâ sâmb kâtigem sâip, “Perâknak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia goknâ.” ⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknâ dij sâip. ⁶¹ Oi Kembunâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembunâ den mârumbâm sâip zo nângip, “Kuruk dij mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.” ⁶² Den zo nângâm umnâ bâlij oi âknan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi okjângâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâmb sinan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komnâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nâinâ gogap, zo kutnâ sâna nângânâ.” ⁶⁵ Oi den bâlij nâmbutnâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ hâjsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe, ⁶⁷ “Dâtânngo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsun ningâ.” Sâne itâ dâzânngoip, “Nâ topnâ sâmb muyagia sâi ko mân nângâbe. ⁶⁸ Nâ mâsikâzinga sâi ko den torennâ mân dâtnobe. ⁶⁹ Lan sa nângânek. Narâk zi a bonnâ nâ Anutu imbanâ marijâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.” ⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanjâ?” Sâne zâknâ sâip, “Zo se, zo.” ⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Ziknâ lâujan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâtejan kin itâ sâmb sinan giwe, “A zirat topnâ itâ ziap. Zâk a donbep um gulip kwatizingâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânngoip. Oi zikjângât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkângât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzânngom sâip, “Nâ a zirat tosanâ kâruan.” ⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotrâ dâzânngoi hâninâ dâp op lan kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonjâ mâsikâzingâm sâip, “Zo Galilaia goknjâ?” ⁷ Zâk zij yatâ sâne Pilatonjâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknjâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknjâ umnjâ âlip oip. Herode zâk Yesugât sinji nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip. ⁹ Oi zâknjâ Yesu den topnjâ topnjâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâunjâ mân mâburem dukuip. ¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm sijan gem kirâwe. ¹¹ Herode sot kâwali arâpnjâ, zen Yesu sijan gem den gân oknjâgawe. Oi Herodejâ sâi Yesu a kembangât hâmbâ nâi ginjângâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe. ¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonjâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknjâ sot a yennjâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sâm dâzângoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umziyan gemap.’ Oi nânjâ zengât mâteziyan topnjângât kârua buj uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buj oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanjandâ mumbapkât sinji mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a zijâ tâknjâ lapitne olaŋbat.” ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olaŋ zingâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut zij den kâtik sâm sâwe, “Zâk buj oik. Baraba ko olaŋ ningâ.” ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnjâ, zen a kutâgât âkonzinji kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnjâ zângone mune tâk namin zâmbarâwe. ²⁰ Oi Pilatonjâ Yesu olaŋbamnjâ dâzângoip. ²¹ Dâzângoip zen den yu kambâj sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.” ²² Sâne Pilatonjâ kwâkâzingi sâp karâmbut oi sâip. “Wan tosaŋat? Nânjâ nânga tosaŋandâ mumbapkât sinji mân uapkât sandâ tâknjak lapitnjâ birâne âibap.” ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonjâ dinziŋa lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâm kwâkip. ²⁵ Oi dinziŋa lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaŋ zingip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a nâi muyagiwe, kutnjâ Simon, Kirene hânân goknjâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumnjâ Yesugât poru nak kwambejan pane lum Yesugât kândâtjan arip.

²⁷ A ambân donbep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutnjâ, zen umbâlâ op isem wejâ molim âiwe. ²⁸ Yatâ utne Yesujâ puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziiŋa sot murarâpziŋa, zengât isenek.

²⁹ Nângânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buj sot ambân sigan, zengât nângindâ âlip upap.’ ³⁰ Narâk zoren baknjâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbângum ge kwâratnângonek.’ Oi baknjâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnângonek.’ ³¹ Kut nâi itâ zo nak wâgân oknjânge. Nak aronjâ, zo dap oknjâgâbi?”

³² Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimnjâ hân nâi kutnjâ kâuk sinji, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândân zâkowe. Yesu zâk tânâmnan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânângâzingâwe. ³⁴ Utne Yesujâ ninâu itâ sâip, “Îbânâ, a zi zijâ kut nâi nâi ue, zi topnjâ mân nângegât tosâziŋ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânjângât opnjâ wenzu pâne âsageip dâp miwe. ³⁵ A donbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋa ko mem ge kwâkwat den dukum sijan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutnjâ tâmbetagonam utne tânzângoip. Ziknjângât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuŋa gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.” ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlâknjâ pindâm sâwe, ³⁷ “Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.” ³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâliŋ mâme a nâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâkniknjâ mâkâ.” ⁴⁰ Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutjandâ dukum sâip, “Net kâmbangât sinji ârândân uennjâ Anutugât kenngât mân op sat? ⁴¹ Net tosaniknjângât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋa mân oip.” ⁴² Yatâ sâmnjâ Yesu dukuip, “Yesu,

gâ kembu imbanâgoot ândim, gâ nâgât nânghâban.” ⁴³ Sâi Yesuñâ itâ sâmbu dukuip, “Nâ perâknjak sa nânghâ. Itârânj gâ nâ sot sumbem kamân âlipnjan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâknjan oi mirâ sumunkom zeî nâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.
⁴⁵ Oi tirik namin sângum patâ nâi kirip, zo tânâmñan oloñ gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâmbu sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâmbu moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânghâm Anutu sâmbu âlip kwâknjanñâm sâip, “A zi perâknjak tosarñâ buñâ. Hâlâlu a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen ekñâ umbâla opñâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikñâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âknjan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Kamânñâ Yudaia hânân tâip, kutñâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtnâ zengât kâmurân gokñâ. Oi a zo a târârakñâ. ⁵¹ A sâtnâ zen Yesu kunam sâne nânghâ mân dâp oip. Zâknâ Anutu um topñan ândiândiñ, zo âsagibapkât nânghâm ândeip.
⁵² A zorânj Pilatogâren âimñâ Yesugât kâmbârânñân dukui. ⁵³ Oi Pilatonñâ nânghânñâgi Yesugât kâmbârânj mâkâmñâ sângum kâunñâ kâpimñâ kât mâtâpñan pâi zeip. Kât mâtâp zo anñâ kendâm kubigâwe. Zo unakñâ. Zoren mârum a mân zâmbârâwe. ⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâknâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutñâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbârânñâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut nâi nâi zo ek nânghâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipñâ mem kubigâwe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ hanjâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakñine mâtâp pâronsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbârânj kârum mân muyagiwe. ⁴ Kârumñâ imbanâziñ buñ oi kenñât op kin a zagât, hâmbâzikñâ âsakñâ tobat nâi yatâ, zet ambân âiwe, zengât umziñ topñan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen kenñâtziññân op pindiñsâm kine a zagât zorânj itâ dâzânjowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuñâ zengâren kâru? ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ dâzânjoip, zo nânghânek, ⁷ ‘A bonñâ nâ bâliñ mâme zengât bitziñan zaria none momñâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’ ”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nânghâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpñâ sot a ambân nâmbutñâ den sinji zo dâzânjowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziñâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamñâ. Zen aksik Aposolo den sinji zo dâzânjowe. ¹¹ Aposolo zen den so nânghâne bon buñ oi mân nânghâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatñâ sârârâk kâram kwagân arip. Âimñâ pindiñsâm egip. Egi sângum kwamenâk zeî egip. Oi kut nâi nâi âsageip, zorat nânghâ kwâkâ opñâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zengâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buñâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut nâi nâi âsageip, zorat den sâmbu âiwet. ¹⁵ Sâmbu âim tâitâ Yesuñâ âim muyageziki ârândânj âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânânghâripkât mân ek nânghâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sângânzikñâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a nâi kutñâ Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem

kamân mâirâp, zen aksik den siŋgi nânge. Gâ kânokŋâ kamân nâin gok, gât ko mân nânġâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete gokŋâ, zâkkât siŋgi. Zâk Anutu mâteŋan Propete patâ ândimŋâ nep patâ tuum den imbanġanjoot dâtnânġomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nânġindâ imbanġa oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nânġâm ândiwen. Zâkŋâ Isirae a bâliŋan gâbâ olanġiŋgâbap. Sâm nânġâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârâŋ nenġâren gâbâ ambân nâmbutŋâ den dâtnânġone um kuŋkuŋ uen. Zen hanġât kwagân âim kâmbârâŋâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniŋgâm Yesu zaatsap sâm dâtnânġuabot.’ ²⁴ Oi den zo nânġâm nenġâren gâbâ a nâmbutŋâ, zen ambân ziŋ se, yatik âim muyagie. Oi zikŋâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâm dukuitâ Yesuŋâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nânġâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknam nânġâmŋâ sumbem âsakŋan bâgibapkât sâm kulemguwe. Anutuŋâ nânġip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâmŋâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topŋâ sâm muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anġân kârânġanġawet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum nġatiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nânġâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapŋâ nalem mem sâiwap sâm mamuŋ zikip. ³¹ Yatâ oi sinzikŋâ ânânġâri ek nânġawet. Ek nânġitâ zobâ buŋ op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom siŋgi âlipkât topŋâ dâtnâkoi umnik âbânġuap.”

³³ Yatâ sâmŋâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimŋâ arâpŋâ sot bukurâpziŋâ mindum tatne muyageziŋġawet. ³⁴ Muyageziŋġitâ itâ sâm dâzâkowe, “Kembu zâk perâkŋak zaatŋâ Simoŋ muyagenġip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembuŋâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den siŋgi dâzânġowet.

Yesu zâk arâp muyageziŋġip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den siŋgi sâm tatne Yesu zâk osetziŋan muyagem kinŋâ itâ sâm dâzânġoip, “Umziŋ diim gei ândinek.” ³⁷ Zen ekŋâ pârâkŋam kenġât op sâwe, “Wâkenġâ muyagem gaap.” ³⁸ Sâne dâzânġoip, “Zen wangât kenġât op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buŋâ.” ⁴⁰ Den yatâ sâm gutŋâ kiŋ bikŋan zo tirâpziŋoip. ⁴¹ Oi sâtâre op diŋâ mân nânġâm pârâkŋam tatne mâsikâziŋġâm sâip, “Nalem nâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuuŋâ nâi oot sisiŋâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziŋan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sâm dâzânġoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzânġom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonġâ op nanġâbap.” ⁴⁵ Oi Kembuġât ekabân den ziap, zo sapsun ziŋgi nânġâm umziŋ pârônŋsâip. ⁴⁶ Oi itâ sâm dâzânġoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nânġâm momŋâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsiŋġinâ a hân dâp zengâren ari umziŋ melânġne Kembuŋâ tosaziŋ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut nâi nâi âsageip, zorat siŋgi a ambân dâzânġom ândibi.

⁴⁹ Oi nânġânek. Ibânandâ kut nâi zo zengât siŋgi sâm kâtigeip, zo sâŋgongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanġâ sâŋgongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diiziŋġâm âi Betania kamân gootŋan âim bikŋâ pam mâsop minziŋġip. ⁵¹ Mâsop minziŋġâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem

kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâmbâlip
kwâkjangâwe.
Zo yatik.

Yesugât sinji âlip Yohanenâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatnâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutunâ sâi kut nâi nâi aksik muyageziŋgip. Kut nâi nâi, zo zâk buŋâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariŋâ ândeip. Ândiândi zorâŋ a zengât âsaknâ op âsageziŋgip. ⁵ Ŋâtâtiknâ âsaknâ kwâarakubam osim gâip.

⁶ Anutunâ kore a nâi muyagei ândeip, kutnâ Yohane. ⁷ A zâknâ âsaknangât den sâm muyagei a aksik âsaknâ mariŋâ nângâm pâlâtâŋ kwâknangâbigât Anutunâ sâŋgongoip. ⁸ A zo, zâk âsaknâ mariŋâ buŋâ. Zâk yen âsaknâ mariŋangât den sâm muyageziŋgâbam âsageip. ⁹ Âsaknandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâknâ a kamân dâp âsageziŋgâmap. Zâk âsaknâ bonŋâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâknak mârum Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziŋâ eknâ topnâ mân nângâwe. ¹¹ Ziknâ hânân gem gâi a ambân gakârâpnâ buku mân oknangâwe. ¹² Ka nâmbutnandâ buku oknangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ ziŋgip. Nâmbutnâ zen zâkkât kutnâ nângâm, nângâm pâlâtâŋ kwâknangâme, zen zo yatâ otziŋgâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutunâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opnâ âsagem osetniŋan ândeip. Âsagei nen neule âsaknâ igâwen. Âsaknâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanŋâ kânok, zâkkât âsaknâ oip. Zâknâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot den bonŋâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topnâ Yohanenâ sâm muyagem itâ dâzâŋgoip, “Nâ zâkkât itâ dâzâŋgowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.” ¹⁶ Zâknâ tânnâŋgom âim ândimap. ¹⁷ Mosenâ girem den Anutugâren gâbâ mem niŋgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnâŋgonâŋgo sot den bonŋâ mem niŋgip. ¹⁸ A niŋâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanŋâ zâk Anutuyâk op ândeipnâ Ibâŋangât âsan topnâ tâpmapnâ den sinjiŋâ mem ge sâm muyageniŋgip.

Yohanenâ ziknâ topnâ sâm muyageziŋgip.

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziŋâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutnâ sâŋgonzâŋgone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topnâ dâzâŋgoip. ²⁰ Zâk topnâ mân kwâimbâm itâ sapsun dâzâŋgoip, “A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buŋâ. Nâ Kristo buŋâ.” ²¹ Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buŋâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzâŋgoip, “Buŋâ.” ²² Oi ziŋâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sâŋgonnâŋgone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzâŋgonat? Gikangât dap sâmat?” ²³ Sâne dâzâŋgom sâip, “Propete Yesaianâ mârumŋan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonŋâ uap. Den zo itâ, ‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtâŋan a nâiŋâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.’”

²⁴ Sâi Parisaio a ziŋ sâŋgonzâŋgone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo buŋâ, Elia buŋâ, Propete zo buŋâ oi wangât too saŋgonziŋgâmat?” ²⁶ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk saŋgonziŋgâman. Ka osetniŋan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nâŋge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâ sikumŋâ gorem aria mân dâp upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodan too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanenâ too saŋgonziŋgâm ândeip.

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyagem dâzâŋgoip.

²⁹ Hañsâi Yesu gâi Yohaneñâ ekñâ a itâ sâm dâzânngoip, “Iknek. Râma gwamñâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zengât tosaziñ zâkkât kwâkñan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzânngowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topñâ mân nânngâwan. Isirae a den sinjiñâ dâzânngua nânngâbigât gamñâ too sanjonziñgâm ândiwan.” ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumñâ nii kembâ yatâ opñâ zâkkât kwâkñan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânnga sângonnogip, Anutu, zâkñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Kaapumñâ a kwâkñan ge pâmbap, zâkñâ Tirik Kaapum sanjonziñgâbap.’ ³⁴ Yatâ âsagei ekñâ itâ dâzânnguan. Zi Anutugât nanñâ.”

Yesuñâ a nâmbutñâ gâsuziñgip.

³⁵ Mirâ hañsâi Yohane sot azatñâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesuñâ zoren gâi Yohaneñâ ekñâ azatñâ itâ dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamñâ, Anutugâren gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nânngâm Yesu kândâtñan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesuñâ puriksâm zikitñâ sâip, “Zet wan kêrum gabot?” Yatâ sâi zikñâ ziñ denân sâwet, “Raboni (niñ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?” ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsin geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtiksâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutñâ Andrea, Simon Peterogât munñâ. Zâkñâ zorenâk âim âtânñâ muyagem itâ sâm dukui, “Net a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân, Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ sâmñâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuñâ ekñâ itâ sâip, “Gâ Simon Yohaneñâ nanñâ. Kutkâ Kepa san (niñ denân ko, kât kâtikñâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ hañsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemñâ itâ sâm dukui, “Gâ târokwatnim molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokñik. ⁴⁵ Pilipoñâ Natanae muyagem itâ sâm dukui, “A zirat Moseñâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulemguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanñâ, Nasarete kamânân gokñâ.” ⁴⁶ Sâi Natanaeñâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Pilipoñâ itâ sâm dukui, “Ga eknan.” ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaeñâ Yesugâren ari ekñâ sâip, “A zi Isirae a bonñâ. Umñan sarâ mân ziap.” ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaeñâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opñâ topñâ nânngat?” Sâi Yesuñâ sâip, “Pilipoñâ mân diigigi wakum nak topñan kina geksan.” ⁴⁹ Sâi Natanaeñâ itâ sâm dukui, “Patâ, gâ perâkñak Anutugât nanñâ. Gâ Isirae nengât a kutâ patâ.” ⁵⁰ Oi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ wakum nak topñan taat, nânñâ zo dâgoga nânngâm ko nânngâm pâlatân otnigat? Ek nânngat, zo yenñâ. Kut nâi nâi patâ ek nânngâm zâiban.” ⁵¹ Yatâ sâmñâ sâip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Sumbem pâronjsâi Anutugât sumbem a, zen a bonñâ nâgâren zâim gine ziñgitpi.”

2

Yesuñâ sâi toonñâ waiñ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalem mine gâip. ² Yesugât mamñâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpñâ, nen zop sâsânân âiwen. ³ Zoren mindum nalem sot waiñ nem tâindâ waiñ buñ oip. Buñ oi Yesu mamñandâ dukum sâip, “Waiñziñâ buñ uap.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, ⁴ “O ambân, gâñâ nâ mân dâtnoban. Ninak nânngâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.” ⁵ Yatâ sâi mamñandâ kore a ambân itâ sâm dâzânngoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmañ kêrep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbân kin bitziñ too sanjonñâ nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmañ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuñâ kore a ambân itâ sâm dâzânngoip, “Too aam ga âmañân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmañ nâmburân kânok zo too piksâm nanñip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzânngoip, “Itârân zen torenñâ aam nalem galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonñâ waiñ oi nalem galem anñâ nemñâ waiñ zo waiñ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmañân aam lokine giarip, zenjak waiñgât topñâ nânngâwe.) Nalem galem anñâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâm dukui, “Kândom waiñ naamñâ ziñgâne bet

umziŋ gulip upâ sâi waiŋ naam buŋâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opŋâ waiŋ naamŋâ kwarakuna zeï bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapŋâ tuugip. Oi imbanâŋŋat topŋâ, zo mem kâkŋan pâip. Oi arâpŋâ nen zo ekŋâ nâŋgâm pâlâtân kwâkŋŋâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpŋâ sot arâpŋâ molim âiwen. Sirâm nâmbutŋâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zariŋ.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuŋâ Yerusalem kamânân zariŋ. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a doŋbep zen râma, makau sot kembâ aŋgâgwaŋgâ utne a nâmbutŋâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap aŋgâgwaŋgâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesuŋâ zingitŋâ tâkŋâ mem a sot râma makau zâŋgom moliziŋgi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatŋâ kom kâbakŋei giariŋ. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen lbânaŋgât namin kut ŋâi laŋ utne aŋgâgwaŋgâ namâ uap. Kut ŋâi ŋâiziŋ mem âinek.” ¹⁷ Yesuŋâ yatâ oi arâpŋâ nen Kembugât ekabân den kulem ziap, zo nâŋgâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opŋâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a ziŋâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatŋâ top likuliku kulem ŋâi tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen tirik namâ zi kândaŋne nâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum naŋgâbat.” ²⁰ Yatâ sâm dâzâŋgoi sâwe, “Patârâpniŋâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum naŋgâbat sâm sat?” ²¹ Ka Yesu zâk sâkŋaŋgât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutuŋâ mâŋgei zari arâpŋâ nen den zo nâŋgâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutŋâ ziap, zorat nâŋgindâ bonŋâ oip.

Yesu zâk a neŋgât topniŋ ek nâŋgâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutŋâ tuugi a ambân pisuk, ziŋâ ekŋâ zâkkât nâŋgâne bonŋâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziŋ ek nâŋgâmap, zorat op ko a zengâren mân arip. ²⁵ Zâkŋâ a ŋâigât topŋâ ek nâŋgâbam a ŋâigâren mân mâsikâm nâŋgip. Zâk zikŋak umziŋan ek nâŋgâm naŋgip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a ŋâi ândeip, kutŋâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorâŋ ŋâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nâŋgen. Gâ a patâ, Anutuŋâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nâŋgan. Anutuŋâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesuŋâ mâburem dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Ŋâi zâk âsaâsagiŋ uŋakŋâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutuŋât um topŋan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemoŋâ pârâkŋam itâ sâm mâsikip, “A ŋâi mârûm patâ opŋâ dap op âsaâsagiŋ uŋakŋâ âsagibap? Zâk mam kâmbonân âburei dum zagâtŋâ mimbapkât sat?”

⁵ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgoba. Ŋâi zâk Kaapum sot too umŋan mân âsagibapŋâ Anutuŋât um topŋan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiŋ, zâk ayâk. Ka a ŋâi, zâk Kaapumŋâ umŋan muyamuyagiŋ, zâk Kaapumgâren gokŋâ. ⁷ Zen âsaâsage uŋakŋâ âsagibigât sa nâŋgâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk laŋ komap. Oi kwamitŋâ nâŋgâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nâŋgâme. Oi ŋâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topŋâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemoŋâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotŋâ?”

¹⁰ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtŋandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkŋak dâgobâ. Nen kut ŋâi ŋâi ek nâŋgâmen, zo dâzâŋgomen. Oi zen ko dinniŋâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuŋâ nep tuumap, zorat topŋâ dâzâŋgua mân nâŋgâme. Oi sumbemân nep

tuumap, zorat topnâ dâzângua dap dabân nângâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâinâ sumbemân mân zarip. Ka a bonnâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârum mirâ kamân kâtiknjan Mosenâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonnâ, nâ nagân nom kwânângânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nângâm pâlâtân kwatnibiñâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umnâ dorjbep gâsui nanñâ kânok, nâ sângonnogi gâwan. Oi zen nâ nângâm pâlâtân kwatnimnâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nângâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sângonnogi gewan. ¹⁷ Nanñâ nâ a zengât tosazinjângât sâm kwâkâbatkât buñâ. A tânzângobatkât Anutuñâ sângonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosagât hâuñâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanñâ nâ mân nângâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñângât sîngi op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nângâm pâlâtân kwatnigip, zorat. ¹⁹ Hâuñângât topnâ itâ ziap. Âsakñâ nâñâ hânân ga a zîñ nâttâttikkât nângâne bonnâ oi âsakñâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezîñ bâlîñâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâlîñâ opmapñâ âsakñâ kândâtkomap. Bâlîñandâ âsakñan muyagei ikpegât âsakñan mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonnâ lubapñâ âsakñâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutuğât sâtkât opmap, zorat topnâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpñâ, nen Yerusalem kamân birâmñâ Yudaia hân torenjan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpñâ niñâ a ambân too sanjonzingâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân nâi kutñâ Aenon, Salim kamân nangâmñan zoren a too sanjonzingâm ândeip. Zoren too dorjbep zeipkât a zen zoren mindum gane sanjonzingip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitziñ too sanjonsanjon zorat topnâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi ziñâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodañ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topnâ dâtnângoin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonzingi a dorjbepñâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzângoip, “Anutuñâ a nâi kâwali mân pindi zikñak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzângowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâlîñan gâbâ mâkânîngâbapkat mârum sâsân, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ. Nâ kândom okñangâm gaan. ²⁹ Ambân sîngi sâm pindâwe, zâkñâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âkñâle patâ oi bukujandâ nângâm bekñan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâkñâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâiñ. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipñâ walâningâmap. Hânân gokñandâ hângât sîngi uen. Nen hângât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipñâ walâningâm nangap. ³² Kut nâi nâi ek nângip, zorat sîngi sâmap. Oi a zen zâkkât diñâ birâme. ³³ Ka a nâmbutñâ zîñ diñâ nângâme, zen itâ nângâbi, “Anutuñâ sâi kâttikkâtigîñ ândiap, zâk diñâ zo tângumap.”

³⁴ Anutuñâ a sângonguip, zâk Anutuğât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko Anutuñâ Kaapumñâ imbanâ pindâmap. ³⁵ Anutu lbânandâ nanñangât umnâ gâsui zâkkât bikñan kut nâi nâi zo aksik pam nangip. ³⁶ Nâi zâk nanñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi nâi zâk nanñâ kândâtkom diñâ birâm ândibapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buñâ. Anutuñâ kuk okñangi tap zâibap.

4

Yesunâ Samaria ambân nâi sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nângawe, “Zâkñâ a gâsâzângom too sanjonzingap, zo Yohanegât kâmut walâzinge.” ² Den zo yen sâwe. Yesu zikñak a too mân sanjonzingip. Zâk yen sâi arâpñâ niñâ too sanjonzingâwen. ³ Oi Kembuñâ den zo nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimñâ Samaria hânân kamân nâi kutñâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nangâmñan hân nâi zeip. Mârumñan Yakobonâ hân zo nanñâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm nâi zoren zeip, kutñâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñâ loreip. Oi mirâ bâkñan

oi zoren takâm lâm ginjan ge tap nângip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpñâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikriik tâi Samaria ambân nâiñâ too aabam gâip. Gâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Too nâi aam nina nimbâ.” ⁹ Dukui ambân zorân sâip, “Gâ Yuda arâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotñâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorân den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut nâi gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nângat. Nângâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakân gibam.” ¹¹ Sâi ambân zorân itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kêrep. Gâ too aarj âmarj buñgât too takâtakân ikâ gâbâ aaban? ¹² Sâkuniñâ Yakobonjâ too lâmniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpñâ sot râma makau gakârâpñâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakân muyagibam sat?” ¹³ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduksâbap. Nâi zâk too zo nimbapñâ toogât mân nângâm ândibap. Nâñâ too zo a nâi pinda umñan too takâtakân muyagem ze a zo ândiândiñ kâtikñâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambânñâ diñangât topñâ mân nângâm kwâkâmñâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbânj toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiangâm gâit.” ¹⁷ Sâi ambânñâ sâip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip sat. ¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâziñgin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâkñak sat.” ¹⁹ Sâi ambânñâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a nâi ândiat. ²⁰ Zorat sâna nângâbâ. Sâkurâpniñâ, zen bakñâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesuñâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nângâ. Narâk nâi mâte upâmap. Narâk zoren bakñâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ. ²² Samaria a, zen topñâ mân nângâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topñâ nângâm mâpâsimen. Oi Anutuñâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nenngâren pâip.

²³ Narâk nâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpñâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâpâseñangâbigât nângâmap. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opñâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonñâ.” ²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâm dukuip, “Nâ nângan. A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut nâi nâi zorat sâm muyagem niñgâbap.” ²⁶ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpñâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nângâm imbanâniñ buñ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nângindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âmarj birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzânngoip, ²⁹ “Zen gam a nâi zi iknek. Nâ kut nâi nâi orâwan, zo aksik sâm muyagem nângap. A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, zo zi motñâi.” ³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arâpñâ niñ itâ sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.” ³² Sâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nalem tobat nâi zemniñg, zo mân nânge.” ³³ Zo yatâ sâi arâpñâ niñ itâ âraguwen, “Nalem zo nâiñâ mem ga pindap?” ³⁴ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Sanjonogip, zâkkât den lum nepñâ tuuman, zorânj nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nângâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonñâ muyagibap.’ Ka nâñâ dâzângua nângânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagiñ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.) ³⁶ Nâi zâk nalem bonñâ mem mindubapñâ, zorat sângân mibap. Oi bonñâ zo ândiândi kâtikñâ siñgi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândânj sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtiñgibap. Den zo itâ,

‘Nâiñâ nep kârâm kâmitmap. Nâiñâ ko bonñâ mei zâibap.’

³⁸ Nâñâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonñâ mimbîgât sâm zingâwan. Mârûm a nâmbutñâ nep zo tuum ândinetâ bonñâ muyagei zen yen galem op bonñâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâmb dâzânngoip, “A zi kut nêi nêi orâwan, zorat topnâ pisuk sâmb muyagiap.” Den zorat a ambân dorjbeprjâ Yesu nângâm pâlâtân kwâknanjgawe. ⁴⁰ Yesujâ arâpnâ nen den dâtnânngom tâi a ambân zinj kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesujâ sinji âlip dâzânngoi dorjbep patânâ nângâmjâ, nângâm pâlâtân kwâknanjgawe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâmb dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nângâm pâlâtân kwâknanjen. Irak ko niinak dinjâ nângâm itâ nângâm kwâtâtien. Zâk perâkjak a hân dâp nenjgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesujâ katep nêi mâseknjoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimjâ Galilaia hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikjak itâ sâip, “Propete a nêigât kutsinjinjâ kamân toren toren laj kârâm âimap. Kamârâpnâ zinjâ ko zâkkât nângâne yenjâ opmap.” ⁴⁵ Yesujâ Galilaia hânân taki Galilaia a zinjâ buku oknanjgawe. Zen mârumjan Yerusalem kamânân âine kendon patin neprjâ tuugi igawe, zorat yatâ oknanjgawe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi toonjâ wainj oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtnjâ nêi ândeip, zâkkât nanjâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtnjâ zorânjâ nângâm Kana kamânân âimjâ Yesu muyagem nanjâ mumbam op zeip, zo kubiknanjgâbapkât dukui. ⁴⁸ Oi Yesujâ itâ sâmb dukui, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnanjgât nângâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtnjâ zorânj itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesujâ itâ sâmb dukui, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nânji bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a zinj gam sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâknanjgât mâsikâzinji sâwe, “Muka mirâ bâkjan, zoren sâknjâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtnjâ zâk topnjâ itâ nânji, “Narâk zoren Yesujâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’ ” Oi zikjâ sot a ambân kâmut gakârâpnjâ, zen Yesu nângâm pâlâtân kwâknanjgawe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtnjan a nêi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nêi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poj kâtikjâ kirip, zoren mâtâp nêi kirip, zorat kutjâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nanjgâmjanjâ too dengân nêi zeip, kutjâ Betesida. Zorat sâtnjan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâseknjoot sot sen nêtâtik sot kin bitzinj bâlinjâ sot sâkzinj giginjâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nêinjâ narâk nêin nêin gem ga toin geim golanjkoip. Yatâ oi mâsek a nêi kândom toin giarip, zâk mâsek oknanjgip, zo buj oip.) Zorat zen too kwamit oi nângânat sâmb mambâtmarawe. ⁵ Oi zoren a nêi zeip. Zâk kinj bikjâ bâlinj oi zem tâi kendonjâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekjâ narâk kârep ziap sâmb mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nêinjâ ândimjâ too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a nêinjâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesujâ itâ sâmb dukui, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâknjâ âlip oi zaatjâ isen koremjâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesujâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutjâ zinj a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârânj kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotjâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmb dâzânngoip, “Kubiknigapnjâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’ ” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmb dâgogap, zâk kutjâ nêi?” ¹³ Sâne kubiknanjgip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirawe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesujâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukui, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nêi nêi yâmbâtnjâ muyagegibapkât bâlinjâ dum zagâtjâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtnjâ itâ sâmb dâzânngoip, “A kubiknigap, kutjâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtnâ, ziy kâsa miñangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtnâ ziy nânngâne bâliñ oi Anutu hutkum sap sâm kunam sâm kâtigiwe.

Yesu zâk hâuñangât den sâm kwâkâbapkât imbanâ zemñangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâkñak dâzânngua nânngânek. Nanñâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekñâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nanñâ nânñâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nanñâ nâ nek umñâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buñâ. Nep zâizâinñâ tirâpnogi zen ekñâ nânngâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuñâ mângiziniñi zaat ândime. Nanñâ nanñâ yatik a mumuñâ nâi mângibâ sâm mângibat. ²² Ibâ zâk nanñâ nâ a zengât topziñ sâm kâkñan kwatziñgâbatkât nep zo sâm nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkñangâme, zo yatik nanñâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Nñâi zâk nanñâ nâ mân hurat kwatnibapñâ Ibânâ sânngonnogip, zâk mân hurat kwâkñangâbap.

²⁴ Nâ perâkñak dâzânngua nânngânek. Nñâi zâk dinnâ nânngâbapñâ sânngonnogip, zâk nânngâm pâlâtân kwâkñangâbap. Oi a zo ândiândiñ kâtikñâ mem ândiap. Zâk mumuñâ kândâtkum ândiândiñ kâtikñâ muyagiap. Zâk tosañangât hâuñâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkñak dâzânngua nânngânek. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziñ wâgân umziñ mumuñ ândie, zen Anutu nanñâ ninâ den nânngâm umziñ kubikañgi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nñâi mâte upabân a mumuñâ zo, ziñâ Anutu nanñâ nânngât dinnâ nânngâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariñâ ândiapkât nanñâ nâ ândiândi mariñâ op ândibat kât sâm nigip. ²⁷ Oi nâ a bonñâ ândiangât a tosañangât hâuñangât den sâm kwâkâbatkât sâm nigip. ²⁸ Zen den zo nânngâne mân kwakmak upap. Narâk nñâi mâte upap, narâk zoren a mumuñâ hanzânngone zie, zen nânñâ nânngât den nânngâmñâ gwâlâ op zaat nanngâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiweñâ dinnâ nânngâm zaatñâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutñâ ândiândi bâliñ ândiweñâ zaatñâ tosañangât hâuñâ mimbi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñangât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuñangât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buñâ, sânngonnogip, zâkkât den.”

Anutuñâ nanñangât topñâ sâm muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nñâinñâ sâm muyagemap. Oi nâ nânngan, topnâ sâm muyagei bonñâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nânngât den bonñâ sâm muyageip. ³⁴ Oi anñâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nânngâm ândiândigât mâtâp lânbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakñâ patâ op âsageziñgip. Zen zâkkât âsakñâ zo ek âkñâlem mâik nñâi ândiwe.

³⁶ Nânngât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buñâ. Zo tobat nñâi. Nepnâ tuuman, zorân topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumñâ bonñâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sânngonnogip, zâk zikñâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lânduñ gâbâ gâi mân nânngâwe. Zen holi tobatñâ mân igâwe. ³⁸ Zen nânngât den nânngâm mân nânngâm pâlâtân kwatnige, zorat topñâ itâ. Zen sânngonnogip, zâkkât diñâ umziñan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembangât ekabân itâ nânngâm sâlâpkume, ‘Ândiândi kâtikkât mâtâp zoren ze kârûm muyaginâ.’ Oi zorân nânngât topnâ sâm muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumñâ nânngâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buñâ. Nânngâren mân game.

⁴¹ Nâ anñâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topziñ zitâ nânngan. Umziñ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nñâinñâ zikñâ umgât gâi zâk buku okñangâbi. ⁴⁴ Zen ziñak sâm âlip kwarangâm ândime. Kembuniñ kânok, zâkñâ sâm âlip kwatziñgâbapkât mân nânngâme. Oi dabân nânngâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nânngât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nenngât

sâm bâlip kwâpap.’ Yatâ bujâ. Zen Mosegâren pâlâtânj upme. Ka Mosenjâ zen sâm bâlij kwatziŋgâbap. ⁴⁶ Wangât, Mosenjâ den kulemgui, zo nâgât op kulemgui, zorat. Zen zâkkât den nâŋgâm sâi nâgât den nâŋgâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmjâ nâgât den dabân nâŋgâbe?”

6

Yesujâ a 5 tausen nalem ziŋgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesujâ den yatâ sâm nanŋâmjâ Galilaia saru kutjâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân doŋbepjâ a sisi mâsek kubikziŋgi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpjâ nen diinŋi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zenŋât kendon patâ kutjâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân doŋbep patâ gane Yesujâ ziŋgitjâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sâŋgân mem a ambân doŋbep patâ ziŋgindâ dâpziŋ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâm nâŋgi ze i yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponjâ itâ sâm dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorânj kwâlâm ziŋgindâ mân dâpziŋ upap.” ⁸ Sâi arâpjâ nenŋâren gâbâ a nâi kutjâ Andrea, Simonj Peterogât munjâ, zâk nâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâk nâ nalem bân nâmbut sot saru zuu zagât tâkriŋgâp. Oi a ambân doŋbep patâ zirânjâ ziŋgindâ dâpziŋjâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesujâ sâip, “A ambân dâzânŋone mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkjan a tenŋâziŋ 5 tausen yatâ zorânj ge tarâwe.

¹¹ Yesujâ nalem zo memjâ sâiwap sâm a tarâwe, zo kâsâpkum ziŋgip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum ziŋgip. ¹² Nalem nem âkon opjâ Yesujâ arâpjâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Buputjâ zen bâlij opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bân nâmbut zorat buputjâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikjâ, zo ekjâ sâwe, “Propete patâ a nenŋâren âsagibapkât sâsânj, zo perâkjak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumjâ bitziŋandâ gâsum a kutâ kwânânŋanam utne ziŋgit nânŋâm birâziŋgâm zikjik barin zari.

Yesujâ saru kwâkjan lâŋ lâŋ arip.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtikisâisâi arâpjâ nen saru sâtnan geiwen. ¹⁷ Geimjâ Kapenaum kamânân âinam wanŋâyân zâiwen. Oi mirâ nâtikisâi ko ârindâ Yesu zâk zikjik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikjâ koi saru âbânŋoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmjan ârindâ Yesu zâk saru kwâkjan lâŋ lâŋ âim wanŋâ gootjan gâi ekjâ pârâkpam kenŋât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesujâ nânŋonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân kenŋât utnek.” ²¹ Yesu wanŋâyân kopgâbapkât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opjâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine haŋsâip. Haŋsâi itâ sâwe, “Muka nâtikisâi wanŋâ kânok tâi iksen. Zoren arâpjâ Yesu pam ziiŋik arie.” ²³ Zo yatâ nânŋâm tatne Tiberia hânân gâbâ wanŋâ nâmbutjâ Kembujâ nalem ziŋgip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpjâ kâruziŋgâm wanŋâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruziŋgâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemjâ itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ dâujan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâm dâzânŋoip, “Nâ perâkjak sa nânŋânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat bujâ. Nalem ziŋga nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemjâ ândim mumbi, zorat umziŋj mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziŋj pane zimbap. A bonjâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo ziŋgâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtik kât nalem, zo ziŋgâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuŋj wan nep tuum ândinat kât nânŋâmap?” ²⁹ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzânŋoip, “A sâŋonnogip, nâ nânŋâm pâlâtânj kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâm dukuwe, “Gâ top likuliku kulem nâi tuuna ekjâ nânŋâm pâlâtânj kwatginat.

Wan nep n̄ai tuuban? ³¹ S̄akur̄ap̄niŋ, zen Mose sot mir̄a kam̄an k̄atik̄ŋan āndim nalem kut̄ŋa Mana, zo nem āndiwe. Oi zorat den kulem n̄ai it̄a ziap, ‘Sumbem̄an ḡab̄a nalem ziŋgi nem āndiwe.’”

Nalem sumbem̄an ḡab̄a gem ḡaip, zorat den.

³² Oi Yesuŋa it̄a s̄am d̄az̄aŋgoip, “Per̄ak̄ŋak sa n̄aŋḡanek. Sumbem̄an ḡab̄a nalem bon̄ŋa, zo Moseŋa m̄an muyagem ziŋgip. Ka Ib̄anand̄a sumbem̄an ḡab̄a nalem bon̄ŋa ziŋḡamap. ³³ N̄a sumbem̄an ḡab̄a gem h̄an a āndiāndi muyagem ziŋḡaman. N̄a Anutuḡaren ḡab̄a nalem bon̄ŋa uan.” ³⁴ S̄ai it̄a s̄am dukuwe, “Kembu, ḡa nar̄ak d̄ap nalem zo niŋḡam̄amban.” ³⁵ S̄ane it̄a s̄am d̄az̄aŋgoip, “Āndiāndiḡat nalem ko n̄a. N̄ai z̄ak n̄aḡaren ga p̄al̄at̄aŋ upap, z̄ak nalemḡat m̄an mumbap. Oi n̄ai z̄ak n̄a n̄aŋḡam p̄al̄at̄aŋ kwatnibap, zo ko tooḡat m̄an n̄aŋḡabap.

³⁶ N̄a it̄a d̄az̄aŋguan. Zen n̄a nekr̄a m̄an n̄aŋḡam p̄al̄at̄aŋ kwatnime. ³⁷ Ka Ib̄anand̄a n̄aḡat siŋgi s̄aip, a amb̄an zo zen ko n̄aḡaren gam nan̄ḡabi. Oi a amb̄an ziŋ n̄aḡaren gane m̄an moliziŋḡabat. ³⁸ Sumbem̄an ḡab̄a gewan, zo nin̄a den lubatk̄at buŋa. S̄aŋgonnogip, z̄akk̄at den lubatk̄at gewan. ³⁹ Ib̄anand̄a a amb̄an n̄aḡaren z̄ambanmap, a zo zen t̄ambetagoibeḡat galemziŋ uand̄a h̄anḡat nar̄ak āk̄abab̄an zoren h̄al̄aluȳak m̄aŋgiziŋga zaatpi. S̄aŋgonnogip, z̄akk̄at den zo yat̄a ziap. ⁴⁰ Nan̄ŋa n̄a nekr̄a n̄aŋḡam p̄al̄at̄aŋ kwatnibi, zo ko āndiāndi k̄atik āndibi. Ib̄ananḡat den zo yat̄a ziap. Oi n̄aŋa nar̄ak patin m̄aŋgiziŋga zaatpi.”

Yesu z̄ak āndiāndi k̄atik̄at nalem

⁴¹ Yesu z̄ak sumbem̄an ḡab̄a nalem bon̄ŋa, zo n̄a s̄aipk̄at Yuda a s̄at̄ŋa, ziŋa n̄aŋḡam b̄aliŋ kw̄ak̄ŋanḡawe. ⁴² Oi it̄a s̄awe, “A zi z̄ak wanḡat it̄a sap, ‘N̄a sumbem̄an ḡab̄a gewan.’ Top̄ŋa n̄aŋḡamen. Z̄ak Yesu, Yosepeḡat nan̄ŋa.” ⁴³ S̄ane Yesuŋa it̄a d̄az̄aŋgom s̄aip, “Zen m̄an n̄aŋḡane b̄aliŋ oik. ⁴⁴ A n̄ai zik umḡat n̄aḡaren ḡagan, zo m̄an taap. Ib̄a s̄aŋgonnogip̄ŋa s̄ai ālip n̄aḡaren ḡabap. Oi n̄a a it̄a zo nar̄ak patin mumuŋan ḡab̄a m̄aŋgibat. ⁴⁵ Propete zenḡat ekab̄an den it̄a ziap, ‘Anutu zik̄ŋak a siŋgi ālip d̄az̄aŋgoi n̄aŋḡabi.’

N̄ai z̄ak Ib̄anand̄a siŋgi ālip dukui n̄aŋḡabap, z̄ak n̄aḡaren gam t̄arokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ib̄a m̄an iḡawe. Anutuḡaren ḡab̄a gem ḡawan, n̄a ninak Ib̄a eḡawan. ⁴⁷ N̄a per̄ak̄ŋak d̄az̄aŋgua n̄aŋḡanek. N̄ai z̄ak n̄aŋḡam p̄al̄at̄aŋ kwatnimap̄ŋa āndiāndi k̄atik miap. ⁴⁸ Āndiāndi k̄atik̄at nalem n̄a. ⁴⁹ S̄akur̄ap̄ziŋa, zen mir̄a kam̄an k̄atik̄ŋan nalem kut̄ŋa Mana, zo nem āndim̄ŋa mom nan̄ḡawe. ⁵⁰ Ka sumbem̄an ḡab̄a nalem nem̄ŋa m̄an mumuŋa, zo ko n̄aḡaren ziap. ⁵¹ N̄a sumbem̄an ḡab̄a āndiāndiḡat nalem mem gewan. Nalem zo n̄a. Zorat n̄ai z̄ak n̄aḡaren ḡab̄a nalem zo nem āndiāndi k̄atik̄ŋanḡat siŋgi upi. S̄aknand̄a nalem uap. Zo a ziŋa āndiāndi muyagibiḡat ziŋḡabat.”

⁵² Yuda a s̄at̄ŋa ziŋŋak it̄a āragum̄ŋa s̄awe, “A zir̄aŋa d̄ap op sunum̄ŋa niŋgi ninatk̄at sap?” ⁵³ S̄ane Yesuŋa it̄a s̄am d̄az̄aŋgoip, “N̄a per̄ak̄ŋak d̄az̄aŋguan. Zen a bon̄ŋa n̄aḡat sunum sot gil̄am m̄an nimbi, zo ko umziŋan āndiāndi m̄an muyagibap. ⁵⁴ N̄ai z̄ak n̄aḡat sunumn̄a sot gil̄amn̄a nimbap̄ŋa āndiāndi k̄atik mimbap. Oi nar̄ak patin mumuŋan ḡab̄a m̄agia zaatpap. ⁵⁵ N̄aḡat sunumn̄a, zo nalem bon̄ŋa. N̄aḡat gil̄amn̄a, zo too bon̄ŋa. ⁵⁶ N̄ai z̄ak n̄aḡat sunum sot gil̄am nimbap̄ŋa, z̄ak n̄a sot p̄al̄at̄aŋ op āndibap. Oi n̄a z̄ak sot p̄al̄at̄aŋ op āndibat. ⁵⁷ Āndiāndi mariŋa, Anutu Ib̄a, z̄ak̄ŋa s̄aŋgonnogi gewanḡat Ib̄ananḡat op āndiman. Oi n̄ai z̄ak n̄a ninibap̄ŋa n̄aḡat op āndiāndiŋ muyagem āndibap. Um̄and̄a n̄a sot p̄al̄at̄aŋ upap̄ŋa sumbem̄ḡat siŋgi upap. ⁵⁸ Sumbem̄an ḡab̄a nalem, zorat top̄ŋa it̄a ziap. S̄akur̄ap̄ziŋ Mana nalem niwe, zo yat̄a buŋa. Zen nem̄ŋa āndim muwe. K̄a n̄aḡaren ḡab̄a nalem zo nimbap, z̄ak āndim z̄aim̄ambap.” ⁵⁹ Yesu z̄ak Kapenaum kam̄an̄an m̄ap̄am̄ap̄ase namin āndim den zo d̄az̄aŋgoip.

Yesu z̄ak āndiāndi k̄atik̄at den mem gem ḡaip.

⁶⁰ Yesuḡat a amb̄ar̄ap̄ŋa, nen̄ḡaren ḡab̄a dor̄bep̄ŋa den zo n̄aŋḡam s̄awe, “Den zi n̄aŋgind̄a ȳamb̄at̄ŋa uap. Den zirat top̄ŋa d̄ap yat̄a n̄aŋḡanat?” ⁶¹ Oi s̄am ākon utne

Yesuñâ umziñan ek nâñgâm itâ sâñ dâzânngoip, “Den zi nâñgâne bâliñ uap? ⁶² A bonñâ nâ âburem ândiwanân zaria nâñgâne dap upap? ⁶³ Sâkkât sunum zorânñ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzânnguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nâñgâm pâlâtân kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânñan nâñgip. Oi a Yesu tirâpñangoi gâsum kumbi, zo yatik kânñan nâñgip. Zorat den yatâ dâtnânngoip.

⁶⁵ Oi den ñai itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzânnguan. Ibânandâ a ñai imbarñâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtân upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpñâ, nengâren gâbâ donbepñâ zâk sot ândiândiñangât âkon op birânñangâm âiwe.

Peteroñâ Yesugât topoñâ sâñ muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuñâ arâp kiin zagât itâ sâñ mâsikânñingip. “Zen yatik nâbam âinam se?” ⁶⁸ Sâi Simoñ Peteroñâ itâ sâñ dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim ñaigâren âinat? Gâ kânokñâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. ⁶⁹ Nen gâ nâñgâm pâlâtân kwatgimñâ itâ nâñgâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâñ dâtnânngoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpñangowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a ñaiñâ Satangât a uap?” ⁷¹ Zâk Yuda, Simoñgât nanñâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâñgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nengât kâmurân gokñâ. Oi zâkñâ ândim Yesu tirâpñangoi kâsarâpñâ ziñ gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpñâ, zen mân nâñgâm pâlâtân kwâkñangâwe.

¹ Kwâkñan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ ziñâ Yesu kunam den sâne Yesuñâ zorat siñgi nâñgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. ² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpñâ, ziñ itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimñâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziñ ikpi. ⁴ A ñai, zâk patâ upâ sâñ nepñâ tik mân tuumap. A mâteziñan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpñâ zen mân nâñgâm pâlâtân kwâkñangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ itâ sâñ dâzânngoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâñ âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziñâ zen um kâlak mân nâñgâziñgâbi. Nâ ko ândi mâmanziñ bâliñâ, zo sapsuga um kâlak nâñgânige. ⁸ Zen ziiñjik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpñâ, zen kâdom âinetâ bet zâk zikñik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumñâ mâsikâyangâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yenñandâ zâkkât den halop donbep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Buñâ. Zâk a um gulip kwatziñgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtnâ zengât kenñgât op Yesugât siñgi den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembangât den sâñ dâzânngoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbarñâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topoñâ zi ikâ gâbâ nâñgâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Nâ den dâzânngoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sâñgonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtnâ lubapñâ den zirât topoñâ nâñgâbap. ¹⁸ Ñai zâk zik umgât sâbap, zâk sâkñâ mem zâizâiñ upap. Ka ñai zâk nep mariñangât sâtâre muyagibapñâ nep tuubap, zâkkât itâ nâñgâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Moseñâ gurmin den sâñ muyagem ziñgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâttime. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâñ nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorânñ gobigât se? Gâgât itâ nâñgen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op

sat.” ²¹ Sâne Yesuñâ dâzângom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. ²² Sa nângânek. Moseñâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâm ziñgip. (Oi zo Moseñâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârûm ñâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâkñâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? ²⁴ Zen den sâkñik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a ñâi?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâm kwâkâme. Zen topñâ nângâne a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsâñ, zo mo dap? ²⁷ Buñâ motñâi. A zirat muyamuyagiñangât topñâ nângen. Ka ñâi gâbâpkât sâsâñ, zo âsagei zâkkât topñâ mân nângânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuñâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzângoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ mariñâ, Anutu, zâkñâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme. ²⁹ Nâ ko zâkñâ sângonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nâñâ zâkkât topñâ nângâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânâam sâwe. Oi kukuñangât narâkñâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yenñâ zeñgâren gâbâ donbepñâ Yesu nângâm pâlâtâñ kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbapkât sâsâñ, zâk a zirâñ kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nañgâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârûnim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirâñ ikâ ari kârûnatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zeñgâren âibam sap? Mo zâk Grik a zeñgâren âim den dâzângobam sap? ³⁶ ‘Kârûnim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkât sâip.

³⁷ Yuda zeñgât kendon sirâm boiñâ mindumindu patâ utne Yesuñâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, “Iñâi zâk toogât nângâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi ñâi zâk nâ nângâm pâlâtâñ kwatnibap, zâkkât umñan too sinñâ takâm zimbap. Kembugât ekabân den yatâ kulemgune ziap.” ³⁹ Yesu nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwen, nen Kaapumgât siñgi kwatniñgâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumñâ mân niñgip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân niñgip.

A ambân zen Yesu topñangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkñak, zâk Propete gâbapkât mârûm sâsâñ.” ⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsâñ, Kristo, zi zâk.” Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap? ⁴² Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânâam sâme yâmbârem birâwe.

A sâtnâ ziñ Yesu mân nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zeñgâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a ziñ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a ñâiñâ mân sâmap.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a ziñ itâ sâm dâzângowe, “Zen a yenñâ yatik um gulip kwatziñgap? ⁴⁸ A sâtnâ sot Parisaio a, neñgâren gâbâ ñâi zâk sot pâlâtâñ uap? ⁴⁹ Zo buñâ. A yenñâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nângâme, zen simgât siñgi.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuziñâ ñâi kutñâ Nikodemo, mârum Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzânçoip, ⁵¹ “A ñâiñâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ hâuñangât den sâm kwâkânât? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den ñâi ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpñandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembangât ekabân sâlâpkum itâ nânğâban, ‘Galilaia hânân Propete ñâi mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanğawe.

8

Laj mâman ambân ñâi Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuñâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hañsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân doñbepñâ zâkkâren minduwe. Yesuñâ ge tapñâ Kembangât den sâm dâzânçoip. ³ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân ñâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtñâ zânğone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum niñgip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nanğat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nânğâm denân pânam sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzânçoip, “Zengâren gâbâ a ñâi tosarñâ buñâ, zâkñâ kâtñâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nânğâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanğawe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâteñan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Ñâiñâ hâuñangât den sâm siñgan giap?” ¹¹ Sâi ambânñâ sâip, “Kembu, buñâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm siñgan gian. Zorat gâ âi ândim bâliñâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neyğât kârâp âsakñâ op ândiap.

¹² Yesuñâ a den dum dâzânçoip. Itâ sâm dâzânçoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakñâ op ândian. Oi ñâi zâk nâ molinibapñâ, zâk ñâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakñâ tâkñangi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziñâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nânğindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuñâ sâip, “Ninak topñâ sapsuga bon buñ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topñâ nânğâm den sâman. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâkñik ekñâ umñan bonñâ zo mân ikme. Oi zen lañ sâme. Nânñâ ko zengât topziñ mân sâman. ¹⁶ Oi zengât topziñ sâbat, zo ko bonñâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sângonnogip, zâkñâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den ñâi itâ ziap, ‘A zagât, zikñâ a ñâigât topñâ sâitâ nânğâne bon upap.’

¹⁸ Nâ ninâ topñâ sâm muyagia Ibânâ sângonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm dâzânçoip, “Zen nâgât topñâ mân nânğame. Zen nâgât topñâ nânğâm sâi ko Ibânangât topñâ yatik nânğabe.”

²⁰ Yesuñâ den zo tirik namâ umñâ ñâi kât pâpanñan, zoren kin den dâzânçoip. Oi zâk mumbapkât narâkñâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Ajâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokñâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapñâ itâ sâm dâzânçoip, “Nâ zâmbam aria zen kârunimñâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?” ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikñâ agoyangâm mumbapkât sap?” ²³ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzânçoip, “Zen âmbiren gokñâ. Nâ ko uren gokñâ. Zen hân ziren gokñâ. Nâ ko hân zi gokñâ buñâ. ²⁴ Nâ zorat opñâ dâzânğuan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwanñâ ândim zâibat. Zen zo mân nânğâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi.”

²⁵ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a ñâi?” Sâne Yesuñâ dâzânğom sâip. “Topñâ dâzânğom gâwan, zo bonñâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuñangât den doñbep mem ândian.

Sânğonnogipnâ den bonnâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nânğawan, zorigâk a ambân dâzânğoman.”

²⁷ Den zo Ibânangât op sârn dâzânğoi zen mân nânğâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sârnjâ Yesunâ târokwap itâ dâzânğom sâip. “Zen a bonnâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nânğâm biranbi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sârn dâtnogip, zorik sâman, zo nânğâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sânğonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap.” ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a dorjbepnâ nânğâmjâ, nânğâm pâlâtân kwâknanğawe.

Yesugât den mem ândim dumun buj utnat.

³¹ Yesunâ Yuda a nânğâm pâlâtân kwâknanğawe, zen itâ sârn dâzânğoi, “Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonnâ upi. ³² Opnâ nâgât den bonnâ, zo nânğâne mâkâziñgi dumunziñ bujâ, hâlâluyâk ândibi.” ³³ Yesunâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zenğât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buj ândibi.’” ³⁴ Sârne Yesunâ itâ sârn dâzânğoi, “Nâ perâkjak dâzânğuan. Nâi zâk bâliñ opmap, zâk bâliñangât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziñâ patâziñangât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpnâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanğandâ olanziñga, zen perâkjak dumun buj ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nânğan. Oi zen nâgât denjâ umziñan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânangâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziñangâren kut nâi nâi nânğawe, zo upme.” ³⁹ Sâi itâ sârn dukuwe, “Nen sâkuniñ Abaram.” Sârne Yesunâ dâzânğoi, “Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonnâ nânğawan, zo dâzânğoman. Oi ziñâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramjâ mân oip. Zen Abaramgât narâpnâ bujâ. Ibâziñâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziñangât orot mâme upme.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Nen a lanğân gâbâ mân âsagiwen. Ibâniñ Anutu kânok.” ⁴² Sârne Yesunâ sâip, “Ibâziñ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâknâ sânğonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziñan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziñ anğân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziñ Satañ. Zâkkât den lubigât umziñ kinmap. Zâk mârum nâi a tâmbetagoagoñ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonnâ kândâtkoipkât umñan den bonnâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariñâ. Zorat zâkkât orot mâmeñâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziñan den bonnâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonnâ dâzânğua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zenğâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Bujâ. Nâ den bonnâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siñgi upapnâ diñâ nânğâbap. Zen Anutugât siñgi mân ândimeñâ diñâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtrjâ, ziñ kuk op itâ sârn bâliñ kwâknanğawe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ nenğât kâmurân gok bujâ. Gâ Samaria a. Wâkeñâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sârne Yesunâ itâ sârn dâzânğoi, “Nâ wâkeñâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sârn bâbâlan kwâknanğaman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiñginangât opnâ mân dâzânğowan. Kutsiñginangât den dâzânğobap, zo nâi ândiap. Zâknâ nâgât kutsiñgi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkjak dâzânğua nânğâne. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziñâ itâ sâwe, “Wâkeñâ otgimap, zo perâkjak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapnâ mân mumbap.’” ⁵³ Sâkuniñâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sârne Yesunâ itâ sârn dâzânğoi, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buj opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniñ sâme, zâknâ kutsiñginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topnâ mân nânge. Nânjâ ko zâkkât topnâ nânğâm kwâtâtian. Nâ mân ek nânğan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nânğânğan. Oi zâkkât diñâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziñâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorânâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziñ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinnâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâkñak dâzânngobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanñâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtñâ mem kunâ sâne Yesuñâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den sinji.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesuñâ a zo muyagei arâpñâ niñ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Zikñâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Yatâ buñâ. Zikñâ mo ibâ mam zekât tosgât buñâ. Anutu imbanñanngât topñâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sângonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkñan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakñâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmnâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sen nâtâtik zo sinjan sanjorip. ⁷ Itâ sâm sanjorip, “Gâ Siloam too dengânân âi too sanjonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niñ denân ko sângongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opñâ kamârâpñâ ziñâ a zo ekñâ mâsikâyangâm sâwe, “Nalemgât oletniñgâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutñandâ sâwe, “Zâk buñâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikñak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op sinjâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “A nâi kutñâ Yesu, zâkñâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sinnan sanjonñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam dengânân âi too sanjon.’ Oi nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkñâ sâip, “Nâ mân ek nânjan.”

A sinjâ âlip oip, zorat Parisaio ziñ den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimñâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesuñâ banjet golanjukum sinjâ sanjorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, ziñâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op sinjâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Zâk banjet mem sinnan sanjori nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutñandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokñâ buñâ. Zâk Kembangât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, ziñ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sinj bâpsâsâñ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Sinjâ kubiksap, zorat gâ dap nânget?” Sâne zâkñâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimñâ âlip oip, zorat nânngâne bonñâ mân oi sâne ibâ mamñâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikñâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op sinjâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamñâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikñâ, zo nânget. Sen nâtâtik âsageip, zo nânget. ²¹ Ka dap opñâ sinjâ âlip uap, zo mân nânget. Nâiñâ kubiksap, zo mân nânget. Zâk katep buñâ. Mârum lâmbarip, zorat ziñak mâsikâne topñâ dâzânngoik.”

²² Ibâ mamñâ, zet Yuda a sâtnâ zengât kengât opñâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnâ, ziñ den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsâñ, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâtâpâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbakñeñanngindâ nengât kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opñâ ibâ mamñâ zet kengât op itâ sâwet, “Zâk katep buñâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziñâ mâsikâne topñâ sâik.”

²⁴ A sen nâtâtik op ândeipñâ âlip oip, zo dum diim gamñâ itâ dukuwe, “Anutu mâtejan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topñâ nânjan. Zâk bâliñ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorân itâ sâm dâzânngoip, “A zo bâliñâ mo âlipñâ, zo mân nânjan. Sen nâtâtik

ândiwanjâ sinnâ âlip uap, zo nângen.” ²⁶ Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgigap? Dap op singâ mânângâtsap?”

²⁷ Sâne a zorânjâ itâ sâm dâzânjoip, “Nâ mârûm dâzânjuan. Zen wangât kisanjâ dâzânjobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi zinjâ sijan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpnâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñjâ den dukuip, zo nângen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nângen.” ³⁰ Sâne a zorânj den itâ mâburem dâzânjoip, “A zi sinnâ mânângâtsap, zâkkât topñjâ kârune nânga imbarjâ uap. ³¹ Nen itâ nângâmen, ‘Anutuñjâ bâlij mâme a mân betziñan memap. ñâi zâk hurat kwâkñangâm diñjâ lugi bekñan mimbap.’ ³² Mârûm hân âsageibân gâbâ a ñâi zâk mam kâmborjan gâbâ sen ñâtâtikñjâ âsagem kubikkubikñjâ mân âsagei nângâwen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpnoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâlij mâme sot lañ mâman a zengâren gâbâ âsageinñjâ dap yatâ nen den topñjâ dâtnânguat?” Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um ñâtâtik ândiândij.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesuñjâ nângip. Oi a zo muyagenangâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonjâ nângâm pâlâtân kwâkñangât mo?” ³⁶ Sâi a zorânjâ sâip, “Patâ, sat, zo a ñâi? Zo tirâpnona ekñjâ nângâm pâlâtân kwâkñangâbat.” ³⁷ Sâi Yesuñjâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorânjâ sâip, “Kembu, nâ nângâm pâlâtân kwatgigan.” Yatâ sâmjâ um topñan pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesuñjâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatât hânân gewan. Zorat a ziiñangât nângâne giginjâ oi sinniñ ñâtâtik sâme, zen sinziñ ânânngât âsakñan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiñangât nângâne zâizâiñ oi sinniñ âlipñik sâme, zen ñâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândânj kirâwe, zen nângâmñjâ sâwe, “Nen sen ñâtâtik nângonsat?” ⁴¹ Sâne Yesuñjâ sâip, “Zen sen ñâtâtik ândim sâi tosaziñ buñ ândibe. Ka ziiñak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñjâ.’ Zorat tosaziñ zemziñgap.”

10

Râma zen marizijangât den nângâme.

¹ Yesuñjâ den sumbuñjâ ñâi itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânjua nângânek. ñâi zâk râma zengât poñ durubit zo birâm ñâin gâbâ lonjiñ bagibap, zâk kâmbu a op kut ñâi ñâi lañ memap. ² ñâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñjâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma zinjâ diñjâ tobat nângâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zângonsâm poñan gâbâ diiziñgâm âibap. ⁴ Râma gakârâpnâ diiziñgâm gei kândom ari molim âibi. Diñj tobatñjâ nângâmegât molim âibi. ⁵ Ka a ñâi gâi diñj tobatñjâ mân nângâmñjâ mân molibi. Buñjâ. Zen keñgât op birâm âibi.” ⁶ Yesuñjâ den sumbuñjâ yatâ sâi Yuda a zinj den zorat topñjâ mân nângâwe.

Yesu zâk galem a âlipñjâ.

⁷ Yatâ utne Yesuñjâ dum dâzânjom sâip, “Perâkñak dâzânjua nângânek. Râma zengât zâizâiñangât mâtâp, zo nâ. ⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut ñâi ñâi lañ mime. Zen ganetâ râma zen zengât den mân nângâwe. ⁹ Mâtâp nâ. ñâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk bagimgagam nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzânjobigât game. Nâ ko râma zinj ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. ¹¹ Nâ râma galem a âlipñjâ. Galem a zâk galem otziñgâm ândim râma gakânâ tâmbetagobegât ândiândinjâ birâbap. ¹² Râma galem a bâlijñjâ, mariñjâ buñjâ, kât nep tuutuñangât anjâ dâñ galemziñ mân opmapñjâ wâu kâtikñjâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikñjâ gamñjâ râma zingâm molziñgi siñsururuñjâ upi. ¹³ A zo râma galem a bâlijñjâ. Zâk râma zengât girem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap. ¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipñjâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak nângâm ândimet. ¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zengât opñjâ ândiândinjâ birâbat. ¹⁶ Oi râma kâmut ñâin ñâin ândie. Zen poñ zi gokñjâ buñjâ. Oi ninak ârândânj diiziñgâm ga dinnâ nângâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a

kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umjandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmjâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a zij nonam dinnâ sâne mân birâbat. Bujâ. Ninak nângâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanjâ zemnigap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nângâm den sâm kâsâpagowe. ²⁰ Oi a dorjbepjâ itâ sâwe, “Wâkerjâ oknjangi um gulip uap. Den sâi wangât nânge?” ²¹ Nâmbutjandâ itâ sâwe, “A wâkerjootjâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke njâinjâ a sen njâtâtik zen âlip kubikzingâbap?”

Yuda a sâtnjâ, zij Yesu kâsa oknjangâwe.

²² Yuda a zij tirik namâj mârûm mäsop miwe, zorat kendon narâkijâ mâte oip. ²³ Map paterj narâkijan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ njâi kutjâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a zij ekjâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsânj, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnânjo.”

²⁵ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzânjoip, “Nâ mârûm sâm dâzânjua mân nângâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorâj topnâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nângâme. ²⁷ Râma gakânâ ândie, zen zijgit holizij nângâman. Oi zijâ dinnâ nângâme. Dinnâ holiijâ nângâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem zijga mân tâmbetâgom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a njâinjâ mâkâmâkânj, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâambarip, zâk a sot kut njâi njâi aksik walâzingâm ândiap. Oi njâinjâ Ibânangât bikjan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikjâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a zij kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesujâ itâ sâm dâzânjoip, “Nep âlipjâ top topjâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtnjâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, zijâ sâtnjan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat bujâ. Gâ ayâk ândiatjâ Anutu hutkum gikangât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesujâ itâ sâm dâzânjoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den njâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nângâme mo bujâ? Den zo itâ, ‘Nânjâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum njâi sâsânj, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutujâ gâsum sâlâpnom sânjonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanjâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nângâne bon buj oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât bujâ, nepnangât oprjâ itâ nângâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topjâ nângâbi.”

³⁹ Yesujâ den yatâ sâi ko tâk namin pânam dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmjâ Yodaj too nâmbutken Yohanejâ mârûmjan too sanjonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândeip a dorjbep patâ zij Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanjap.” Oi zoren a ambân dorjbepjâ Yesu nângâm pâlatâj kwâknanjâwe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a njâi ândeip, kutjâ Lasaro. Zâk sot ponâzatjâ Maria sot Mata, zen kamân zo gokjâ. ² Mariajâ mârûm Kembu too wârânjâ âlipjâ zorâj sanjon ko kâuk sâmotjandâ kijâ sâjgori âronjâ oip. Zâkkât munjâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatjâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, “Kembu, gâ nângâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo pâitâ ari Yesujâ nângâmjâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonjâ mumbapkât bujâ. Anutu sâm âlip kwâknanjâbigât âsagiap. Anutu nanjâ nâgât imbanjâ âsagei ekjâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatjâ sot Lasaro, zengât Yesujâ umjâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinji nângâmjâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimjâ arâprijâ itâ sârn dâtnângoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâprijandâ itâ sâwen, “Patâ, mârum Yuda a zij kâtnjâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesujâ dâtnângom sâip, “Mirâ hanjâm zei kek mân nâttâtiksbâp. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkat narâknjâ mân mâte uap. Njâi zâk sirâmân mâttâbân ari kut njâi njâi zimbat, zorân mân kom subap. Zâk âsakjan kut njâi njâi ek nângâm âibap. ¹⁰ Njâi zâk nâttigân mâttâbân âim âsakjâ kârum âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sârnjâ den itâ târokwap dâtnângoip, “Bukunij Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mânjibat.” ¹² Yatâ sâi ko arâprijâ nij itâ sâwen, “Uman zemjâ âlip upap.” ¹³ Yesu zâk mumunangât den sumbujâ sâi nen umangât nângâwen. ¹⁴ Zorat Yesujâ sârn kusikjan kwap dâtnângoip, “Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nângâm pâltâtnjâ kwatnim kwâttâttibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nejnâren gâbâ a njâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknjâ bukurâprijâ itâ sârn dâtnângoip, “Nen zâk sot ârândân arindâ a sâtnjâ zij nângonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi marijâ.

¹⁷ Lasaro moi kâtt mâttâpjan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nângâmjan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a dojbep Mata Maria munzikjâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nângâm ari Maria ko mân nângâm mirin tâi Matanjâ mâttâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemjâ itâ sârn dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nângan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nângâgibap.” ²³ Sâi Yesujâ itâ sârn dukuip, “Mungâ mumujan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matanjâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nângan.” ²⁵ Sâi Yesujâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi marijâ, nâ. Zorat njâinjâ nângâm pâltâtnjâ kwatnibap, zâk momjâ zaat ândiândinjâ kâttik ândim zâibap. ²⁶ Oi njâi zâk wâgân ândim nângâm pâltâtnjâ kwatnibap, zâk mumu kâttik mân mom ândiândi kâttik ândim zâibap. Gâ den zo nângâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matanjâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân, zo gâ. Anutugât nanjâ hânân gibapkât sâsânjâ, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâltâtnjâ kwatgigan.”

Yesu umjâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sârn birâm âi gatjâ Maria muyagem den halobân itâ sârn dukuip, “Patânikjâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Marianjâ nângâmjâ kârtâpnoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianjâ kek zaatjâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sârn molim âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu ekjâ kinjâ topjan ge pindijsâm itâ sârn dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” ³³ Yatâ sârn isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknjan mem isewe. Isene Yesujâ zingitjâ umjâ bâlij oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zijâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a zijâ ekjâ sâwe, “Iknek, zâknjâ umjandâ gâsum biranjâp.” ³⁷ Nâmbutrijandâ itâ sâwe, “A sen nâttâttik sinjâ mânângâriprijâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesujâ umjâ bâlij oi kwagân âi takip. A zo kâtt mâttâpjan pane zei kâtt pâttâ mem mâttâpjan pam doonguwe. ³⁹ Zorat Yesujâ itâ sâip, “Kâtt mem kâbakjinek.” Sâi a mumujâ zorat ponânjâ, Matanjâ itâ sârn dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârum kârok uap.” ⁴⁰ Sâi Yesujâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân nângat? Gâ nângâm pâltâtnjâ kwatninandâ Anutu imbanjângât topjâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakrjine ari Yesurjâ siŋâ sumbemân ekŋâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nânŋat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nânŋâmat, zo nânŋan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nânŋâbigât itâ san. Gânâ sâŋgonnona gewangât umziŋandâ nânŋâm pâlâtân kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmnâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumuŋandâ zaat gâip. Oi mârum kiŋ bikŋâ sâŋgum kâpiwe. Si sâŋgânŋâ kâpiwe, zorat Yesurjâ dâzânŋoip, “Sâŋgum olaŋ birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zeŋgâren gâbâ doŋbepŋâ Yesu kut ŋâi ŋâi oip, zo ekŋâ nânŋâm pâlâtân kwarâwe. ⁴⁶ Nâmbutŋandâ ko Parisaio zeŋgâren âim Yesurjâ kut ŋâi ŋâi oip, zorat den siŋi sâm dâzânŋowe.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nânŋâm sâne a sâtŋâ mindune itâ dâzânŋom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat? ⁴⁸ Nen ek mân nânŋânŋgâ utnat, zo ko a pisuk patâ ziŋ zâkkâren âimŋâ neŋgât a kutâ sâne Roma a ziŋ kuk opŋâ gam nânŋone mom nanŋindâ tirik namâ zi kândaŋbe.”

⁴⁹ Yatâ sâne zeŋgât buku ŋâi kutŋâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâkŋâ itâ sâip, “Zen um nânŋânŋgâziŋ buŋ ândie. ⁵⁰ Zen itâ mân nânŋe. A kâmut nen mom nanŋâbemgât neŋgât hâuniŋâ a kânokŋâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umŋan zâk tirik namâ galem a patâ zeŋgât patâziŋâ ândeipkât Anutuŋâ sâi kânŋan den zo sâip. (Yesu zâk perâkŋak Yuda a kâmut, zeŋgât op mumbapkât sâm pindâpindân. ⁵² Oi Yuda a zeŋgârâk buŋâ, Anutuŋât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduziŋgi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patânâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtŋâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe. ⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukŋem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanŋâmŋan kamân ŋâi tâip, kutŋâ Epraim, zoren arâpŋâ diiniŋgi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a doŋbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziŋ kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziŋ den itâ sâm dâzânŋowe, “Ŋâiŋâ Yesugât tâtat mâmeŋâ ek nânŋâmŋâ ga dâtnânŋoik. Dâtnânŋoi gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumŋâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyaŋgâm sâwe, “Zen dap nânŋe? Yesu zâk kendonân gâbap mo buŋâ?”

12

Mariaŋâ Yesu too wârân âlip sanŋorip.

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenŋan sirâm namburân kânok zei Yesurjâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuŋan gâbâ mânŋei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Mataŋâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Mariaŋâ kwâip belo ŋâi too wârânŋâ âlipŋâ, sâŋgân zâizâiŋ, zo mem Yesu kiŋan sâŋgonŋâ kâuk sâmotŋandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipŋâ gam zeip. ⁴ Oi arâpŋâ neŋgât buku ŋâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk ŋâin Yesu tirâpziŋgoi gâsum kuwe.), zâkŋâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânâ sâŋgân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ ziŋgi dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zeŋgât mân nânŋâm sâip. Zâkŋâ mindum kât pâpanŋangât irâ, zo zâkŋâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesurjâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanŋori mua hanobi, zorat opŋâ kânŋan sanŋonnigap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtŋâ ziŋ Lasaro kumbigât sâm kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donjebep zâkkât sîngi nângâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumujan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a donjebepnâ Lasarogât den sîngi nângâm nâ Yesu nângâm pâlâtân kwâkjan gawe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, zîj Lasaro Yesu sot ârândân zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjâi a donjebepnâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne sîngi nângawe. ¹³ Den yatâ nângâm sâtâre op gâmalem sot gâlângât iinnâ namuj mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam ningat. Nen sâmbâlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk donji sigan muyagem kwâkjan zâi tâi arip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sion mâirâp, zen mân kengât utnek. Iknek. A kutâ patâzîj gaap. Zâk donji sigan zorat kwâkjan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpnâ nen den zorat topnâ mân nângawen. Yesu momnâ zaat sumbemân zari, zoren itâ nângawen, “Zo zâkkât op kulemgawe. Oi zâknâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igawe, zen den sîngi zo a nâmbutnâ dâzângowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat sîngi nângawen a donjebepnâ gâmalem sot gâlângât iinnâ namuj mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, zîjâ zîngitnâ bukurâpziñ mindum târâwe itâ sâmbâ dâzângowe, “Nângânek. Zen den nep tuune a donjebep patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâknak walâniñgi kwaksen.”

Grik a nâmbutnâ, zîj Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutnâ ârândân ândim Anutu mâte okjan gawe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân goknâ, zâkkâren âi itâ sâmbâ dukuwe, “Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otniñgap.” ²² Sâne Piliponâ nângâm Andrea dukui ârândân Yesugâren âi den zo sâmbâ dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonnâ, nâ sumbem âsaknânâ muyagibatkât narâk mâte uap. ²⁴ Perâknak dâzângua nângânek. Segon keetnâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momnâ bonnâ donjebep muyagibap. Ka keetnâ hânân mân giari sâi bon buñ opap. Hânân giari bonnâ donjebep muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiñâ buku okjan gi gulip okjan gâbap. Nâi zâk hânân ândiândiñâ kâsa okjan gâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâmbâ nâjâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapnâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâmbâ muyageziñgi.

²⁷ “Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsiñgigangât kutkâ neule âsaknoot âsagibap.” Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den nâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsaknâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, zîjâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutnâ itâ sâwe, “Sumbem a nâiñâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Den zo ninangât buñâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hangât a kutâ Satañ kâbakniñiñ. Oi a ambân tosaziñgât hâunâ mimbîgât sâmbâ kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diiziñga nâgâren gabi.” ³³ Zo mumujan gât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuñâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân, zâk âsagemnâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonnâ nagân nom mem kwânângânibi.’ A bonnâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesuñâ itâ maburem dâzânngoip, “Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok osetziñan âsageziñgâm ândibap. Oi zen nâtâtikñâ kâpizânogobapkât kârâp âsakñâ zemziñgi zâk mâte okñangâm ândibi. A ñâi nâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpñâ ikpap? ³⁶ Zorat âsakñâ zemziñgi nânngâm pâlâtân kwâkñangâne kâmut gakârâpñâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmñâ tik âi ândeip.

Yuda a doñbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi ekñâ mân nânngâm pâlâtân kwâkñangâne. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârumñan den itâ sâm kulemgoip, “Kembugât den siñgi sâindâ mân nânngâne. Zorat Kembugât imbañâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nânngâne, zorat Propete Yesaianñâ Kembugât den ñâi itâ sâm kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otziñgi sinziñ nâtâtiksâi umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nânngâbegât. Oi umziñandâ nânngâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melâñne kubikziñgâbamgât.”

⁴¹ Yesaianñâ Yesugât sumbem âsakñâ, zo ekñâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ doñbepñâ Yesugâren nânngâm pâlâtân kwâkñangâne. Oi zo sapsune Parisaio ziñ nânngâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakñez-izngâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe. Anutuñâ sâm âlip kwatziñgâbap, zorat nânngâne yenñâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâm muyagibap.

⁴⁴ Yesuñâ den kâtikñâ sâm itâ sâip, “Ñâi zâk nâ nânngâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk buñâ. Sâñgonnogip, zâk ârândân nânngâm pâlâtân kwâkñangâbap. ⁴⁵ Oi ñâi zâk nâ nikpap, zo yatik sâñgonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsakñandâ hânân gewan, zorat ñâi zâk nâ nânngâm pâlâtân kwatnibapñâ nâtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Ñâi zâk dinnâ biri nânñâ hâuñangât mân sâbat. Nâ a zengât tozagât hâuñâ zingâbatkât buñâ. Nâ kubikziñgâm tânzânogobatkât gewan. ⁴⁸ Ñâi zâk kândâtnom dinnâ biri ñâiñâ tosañangât den sâm kwâkâbap. Den sâman zo, zâkñâ narâk patin tosañangât topñâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sâñgonnogip, zâkñâ sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nânngan. Ibânangât diñâ lum ândiândi kâtikñâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesuñâ arâpñâ kinziñ sanjorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesuñâ zikñangât itâ nânngip, “Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nânngâm hânân arâpñâ umñandâ gâsuniñgâm ândeipñâ yatâ otningâm ari ma ko narâkñâ âkip.

² Oi nâtiksâisâi nalem ninam minduindâ Sataññâ mârum Yuda, Simongât nanñâ, Karioto kâmânân gokñâ, zâkkât umñan den itâ pâip, “Yesu a sâtnâ tirâpzânogona ekñâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nânngip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nânngâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sâñgum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmañân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinziñ sanjorip. Oi sâñgumñâ sanjori âronñâ oip. ⁶ Yatâ otningâm Simon Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ sanjonbam uat?”

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ uan zi topñâ mân nânngat. Gâtâm ko nânngâban.” ⁸ Sâi Peteronñâ itâ sâm dukuip, “Kinnâ mânâk sanjonban.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ mân sanjongiga gâ dabân nâgât siñgi a upan?” Yesuñâ um sanjonsanjon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronñâ den zorat topñâ mân nânngâm itâ sâm dukuip, “Kinnigâk mân sanjonban. Sâknâ aksik sanjonban.”

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Ñâi zâk too sanjonñâ mâtâbân obândim ko kinziñ sanjori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan gokñâ ñâi, zâk zengât dâp mân ândiap.”

¹¹ A sâtnjâ zengâren âi tirâpzângoi gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziñan gokñâ ñâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sañgorip, zorat topñâ sâm muyageziñgip.

¹² Kinniñâ too sañgonñâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm dâtnângoip, “Nâ kinziñ sañgonsan, zorat topñâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sañgonsan. Ziñak yatik kinziñ sañgonsañgon op kore oranjâm ândine âlipñâ upap. ¹⁵ Tirâpzânguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Kore anjâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatiğâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatingen ândine zengât nânğa sâtâreñoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzângowan, zo nânğan. Kembangât ekabân den ñâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ,

‘Ñâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâkñâ tikootñandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânñan dâzânguan. Oi bet muyagei Kembuñâ kândom dâtnângoip sâm nâgât topñâ nângâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei ñâiñâ a zo dâñ galem op ândibapñâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapñâ sañgonnogip, Anutu, zâk yatik kore okñangâbap.”

Yesuñâ Yuda sâm muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesuñâ den yatâ sâmñâ um bâliñ oi itâ sâm muyageip, “Nâ perâkñak sa nângânek. Zengâren gâbâ a ñâiñâ sâi gâsânobi.” ²² Yesuñâ den yatâ sâi arâpñâ niñ ñâiğât sap sâm niñâ senân senân âñagâwen. ²³⁻²⁴ Oi nânâ Yesuğât um topñan târâwan. Nâ Yesuñâ umñâ gâsunimâip, nâgâren Simoñ Peteroñâ bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Ñâiğât sap?” ²⁵ Peteroñâ yatâ oi nânâ Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâiğât sat?” ²⁶ Sa Yesuñâ sâip, “Nâlem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâmñâ nâlem memñâ sirogân pam Yuda, Simoñ nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Sataññâ umñan giarip.

Oi Yesuñâ Yuda itâ sâm dukuip, “Kut ñâi upam nânğat, zo kek upan.” ²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topñâ mân nânğindâ âkip. ²⁹ Oi itâ nânğâwen, “Zâk kât minduminduñ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nâlem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât ziñğâbapkât sap.” ³⁰ Oi Yudañâ nâlem zo nemñâ zaat âkñan ñâtâtigânak arip.

Yesuñâ neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudañâ ari Yesuñâ arâpñâ nâmbutñâ nen itâ sâm dâtnângoip, “A bonñâ nâgât neule âsakñâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândâñ âsagiap. ³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyagiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kârep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânjkânok zen sot ândibat. Oi bet kârunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den uñakñâ dâzângobâ. Ziñak buku oranjâm ândibi. Nânâ buku otziñgâm gâwan, zo yatik oranjâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a ziñâ ziñgitñâ itâ nânğabi, ‘Zen buku oranjâm ândiegât topziñâ itâ nânğan. Zen Yesuğât kâmut gakârâpñâ.’”

Yesuñâ Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteroñâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesuñâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” ³⁷ Sâi Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârâñ mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buñ upap.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna buñ upap kât sat, zorat nâ perâkñak dâgobâ. Gâ ñâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anjâ diñsâbap.”

³⁸ (-)

14

Yesuñâ sumbemân mirâ kianjñij kubik ândiap.

¹ Oi Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen nânğâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nânğâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nânğâm pâlâtân kwatnibi. ² Ibânangât kamânân mirâ doñbep taap. Yatâ zo mân zeî sâi ko dâzângobam. ³ Nâ âim mirâ kianjñij kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibatkat mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomañâ itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nânğen. Zorat dap op mâtâp zo ek nânğânat?” ⁶ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Ibâğâren âiâin mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâğâren âiâin, zo mân taap. Den bonğâ sot ândiândi mariñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpñâ neğâren gokñâ, a ñai kutñâ Pilipo, zâkñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâğâ tirâpnânğona ekñâ nânğindâ âkâbap.” ⁹ Yatâ sâi ko Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kêrep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Ñai zâk nekmapñâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâğâ tirâpnânğona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtân op kânok uet, zo nânğat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñâ sâmap sot nepñâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nânğâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nânğâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nânğâm pâlâtân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² “Nâ perâkñak sa nânğânek. Ñai zâk nânğâm pâlâtân kwatnibapñâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buñâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânangâren zâim zo Kaapumnâ sânğongua zeğâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nânğâzingâbat. Zo yatâ ua ko nanñâ nâgât opñâ Ibâ sâm âlip kwâkñangâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

¹⁵ Umziñandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nânğâ Ibâğâren ninâu sa ñai sânğongoi gem mam otzingâbat. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonğangât mariñâ. Den sinği âlipñâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topñâ mân nânğâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziñan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zeğâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a sinği âlipñâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtân uet, zo nânğâbi. Oi nâ zen sot pâlâtân uen. Nâgât yatâ nânğâbi. ²¹ Ñai zâk umñandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umñandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okñangâbat.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buñâ, Yuda ñaiñâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ neğâren sapsun um kâtik a zeğâren mân sapsun sat?” ²³ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukuip, “A ñaiñâ umñandâ gâsânobapñâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umñandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Ñai zâk dinnâ mân lubap, zâk umñandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buñâ. Zo Ibâ sânğonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamñâ mam otzingâm kut ñai ñai zorat topñâ sapsunzingâm ândibap. Oi den nânğâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sânğongoi gem mam otzingâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingân. Um kâtik a zeğât lumbenâ, zo buñâ. Ninâ zo zingân. Zorat nânğâ kwâkâ sot keğât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzângua nânğawe. Nâ âimñâ du zeğâren âburem gâbat. Zen umziñ nânğâren sânğongune sâi ko nâ Ibâğâren zâibat, zo nânğâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanânandâ Ibâgât imbanâ ombeñan, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânñan dâzânguan, zorat kut ñai ñai zo âsagei ko nânğâm pâlâtânziñ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kêrep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Sataŋ, zâk tâmbetnobam gâbapkat narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkat imbarjâ mân tâkŋangap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diŋ sâm nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziŋâ nângâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiŋ nak, nen bâranjâ.

¹ Nâ waiŋ nak topŋâ âlipŋâ. Ibânandâ ko waiŋ nep mariŋâ. ² Nâgâren gâbâ bâranjâ ŋâi mân bon oi mânâŋgât pâmhap. Bâranjâ ŋâi bon oi kubikŋangâm bonjâ patâ upapkat galem upap. ³ Zen siŋgi âlipŋâ dâzângowan, zorâŋ kubikziŋgi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlatâŋ utne nâ zen sot pâlatâŋ op ândibat. Waiŋ bâranjandâ topŋoot mân târoyagom zikŋigâk bonjâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlatâŋ opŋâ bonziŋ mân upi.

⁵ Waiŋ nak topŋâ nâ. Zen ko bâranjâ. ŋâi zâk nâ sot pâlatâŋ oi nâ zâk sot pâlatâŋ ua bonjâ donbep patâ upap. Ka zen birânim kut ŋâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlatâŋ op mân ândine birâziŋgâbat. Oi waiŋ bâranjâ mânâŋgât pane moi mindumŋâ kêrâbân une semap, zo yatâ otziŋgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlatâŋ op dinnâ mem ândimŋâ wan mo wangât sâne muyagem ziŋgâbat. ⁸ Zen bonziŋâ patâ op nâgât arâp bonjâ op ândine a ziŋ ziŋgitne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkŋangâbi. ⁹ Ibânandâ umjandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziŋgap. Zen nâgât den, zo nângâm ândine umnandâ gâsuziŋgi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânangât den luga umjandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuziŋgi ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorâŋ zengâren donbep âsagem zimbapkat den zi dâzânguan. Zen sâtâre kwâkŋan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzângoman. Nâŋâ umnandâ gâsâzângomap, yatik ziŋjak umziŋandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ ŋâi zâk bukurâpŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋ biri buŋ upap, a zo bukurâpŋâ umjandâ gâsâzângom biraŋmap. A nenŋât orot mâme, zorâŋ zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diŋ sâm ziŋgan, zo tuune ziŋgitsa buku bonjâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapŋâ kore a mân sâm zângonsâbat. Zen nâgât bukurâpŋâ ue. Kore aŋâ patâŋangât umjân den zemap, zo mân nângâmap. Nâŋâ kut ŋâi ŋâi Ibânangâren nângâwan, zo pisuk patâ sapsun ziŋgâwangât zengât nânga bukurâpŋâ ue.

¹⁶ Ziŋâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nâŋâ zen gâsum sâlâpzângowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbêmân bonjâ muyagibigât sâm ziŋgâwan. Oi ziŋâ bonziŋâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziŋgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzângobâ. Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birâŋangâwe, yatik arâpŋâ birâniŋgâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a ziŋ kâsa otziŋgânetâ ko itâ nâŋgâbi, ‘Kembu yatik kâsa okŋangâwe.’ ¹⁹ Zen hângât siŋgi ândine sâi buku otziŋgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua kândâtzângowegât kâsa otziŋgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nâŋgâbi, ‘Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap.’ A ziŋ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziŋgâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zengât den nângâbe. ²¹ Sâŋgonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otziŋgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemjâ den dâzângowan sâi ko tosaziŋ buŋ ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosaziŋâ zo dap yatâ sâm kwârakubi? ²³ ŋâi zâk kâsa otnibapŋâ Ibânâ yatik kâsa okŋangâbap. ²⁴ Nâ osetziŋan nep patâ tuuwan, a ziŋ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziŋ buŋ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekŋâ nâ sot Ibânâ laŋ kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ. ‘Nâ bâliŋâ mân ua ko laŋ kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimnâ, mam otzingâbap, Kaapum, den bonnâ mariñâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyagezingâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin anġân kârâzingâbi. Perâkñak, narâk nâi mâte upap, zoren a ziñ nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânġan dâzânguan, zorat bonnâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembunâ mârûm dâtnânġoip, zo muyagiap.’ Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a nâinâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâkñâ dâzânguan, zorat umziñ bâliñ uap.”

Kaapumñâ a topziñ sapsuap.

⁷ “Nâ perâkñak sa nânġânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonnâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otzingâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliñâziñâ sot târârak ândiândiñ sot hâuñâ mimbi, zorat sapsuap zingâbap. ⁹ Tosaziñġât topñâ itâ nânġâbi. Zen nâ mân nânġâm pâlâtâñ kwatnime. ¹⁰ Târârak orotñġât itâ nânġâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuñġât den sâsâñ, zorat itâ nânġâbi. Hân zirat a kutâ Satañ, zâk tosañġât hâuñâ mimbapkât mârûm sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diinġâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmnâ itâ sâm dâtnânġoip, “Den donbep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nânġâm nangâbi? ¹³ Kaapum, den bonnâ mariñâ, zâk gem gam den bonnâ dâzângobap. Zik umġât den zo mân sâbap. Den nâġâren gâbâ nânġâbap, zo yatik sapsuap zingâbap. Oi kut nâi nâi ġâtâm âsagibap, zo sapsuap zingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem ziñġi kutsiñġinâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonnâ ziap, zorat mariñâ nâ. Zorat op itâ san, Nâġâren gâbâ den mem muyagem zingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Nârâk pânġânok ziap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâkñan narâk pânġânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutñâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Nârâk pânġânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânġânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den nâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâmnâ sâwen, “Nârâk pânġânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuñâ niñġit umniñan ek nânġâm itâ sâm dâtnânġoip, “Nâ itâ dâzânguan. Nârâk pânġânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânġânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, ziñ none mua ko arâpnâ âġirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, ziñ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân nâi zâk katep mimbam sâknam patâ nânġâbap, zorân katep âsagei sâknam buñ oi sâknamġât nelâmkoi katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat ziñġitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut nâi nâġât mân kwakñâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât op muyagem zingâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut nâi nâġât nâġât korân mân ninâu sâwe. Nârâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem zingâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm ġâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Nârâk nâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâġât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Nârâk zoren ziñġak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nânġâzingâbap. Nâ wangât kut nâi zingâbapkât

dukubat. Ibâ zâk ninâuzinjâ wâratkum âlip zingâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânomapkât Ibâ zâk yatik umjandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpñandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguât. ³⁰ Zorat itâ nângen. A ziñâ mân mâsikâgine gâ gikak kut nâi nâi zo nângâm nañgâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk nâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zimbapkât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknam kwâkñan ândibi. Ka nâñâ tâmbetzângobegât imbañâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmnâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkat narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsakñâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât mariziñ nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem zingâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlâtân utne ândiândi kâtik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakñânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesuñâ arâpñâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a dorñep zengâren gâbâ nâgât siñgi sâm gâsum sâlâpziñgoin, zo siñgi dengâ sapsun zingâwan. Zo gâgât siñgi ândinetâ nâgât siñgi sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zemnigip, zo gâgâren gokñik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo ziñga nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sâm nigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât siñgi ue. ¹⁰ A ambân nâgât siñginâ gâgât siñgi. Gâgât siñgi zorân nâgât siñgi. Oi umziñan nâgât âsakñâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsingigangât imbañandâ pâit saaziñgâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsingigangât imbañandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sâm nigip. Oi dâñ galem otziñga mân tâmbetagoewe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât siñgi, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkñan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo ziñga mem ândine hângât siñgi a, ziñâ kâsa otziñgâwe. Nâ hângât siñgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siñgi mân ândimegât yatâ otziñgâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diiziñgâm zâibangât mân san. Bâliñâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gâñâ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât siñgi buñâ. Zen yatigâk hângât siñgi buñâ. ¹⁷ Gâgât den bonñâ umziñan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denñâ, den bonñâ. ¹⁸ Gâñâ sângonna hânân gem nep tuuwan, zo yatik sângonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik nâñâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuñâ kâmut gâkârâpñâ nengât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den siñgi âlip sâne nângâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândân ninâu sâin. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâñâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziñâ nekâren umziñâ kinbap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonna gewan,

zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsaknjâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâñâ sângonona gewan, zo nângâm birañbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm birañbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakñânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanğat op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâme. ²⁶ Nâ gâgât den siñgi sâm muyagem zingâwan. Oi sâm muyagem zingâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuziñgi ândibat.”

18

Yesuñâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Yesu zâk den zo sâm nanğâm arâpnâ diiniñgi Yerusalem kamânân gâbâ gemñâ Kidoronj too nirem hân ñâi nak kâlam ñâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbâñ mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudañâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutñâ diiziñgi gawe. Kembugât namâ galem a patâ sot Parisaio a, ziñ sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut ñâi ñâi okñangâbi, zo nângâm arâpnâ nâmbamñâ âi mâsikâziñgip, “Zen ñâi kârum ge?” ⁵ Sâi ziñâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokñâ.” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesuñâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzângoi kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtñâ mâsikâziñgip, “Zen ñâi kârum ge?” Sâi ziñâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokñâ.” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârûnim ge oi ko arâpnâ zi birâziñgâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otziñga mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simonj Peteronj sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutñâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesuñâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nângat? Sâknam Ibânandâ nâgât siñgi sâip, zo birâbat?” ¹² Oi kâwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum bikñâ saawe. ¹³ Saamñâ Hanasiğât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a ñâi kutñâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zengât patâziñâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasiğât bâratñâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemğât a kânokñâ nengât hâuniñâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbâñangip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simonj Petero sot bukuñâ ñâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi bukuñâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândânj dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pâit âkñan mâtâbân kirip. Oi Bukuñâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronj pâit umñan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorânj Petero ekñâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân gokñâ, gâ.” Sâi Peteronj sâip, “Nâ buñâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen pateñ op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetziñan kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okñangip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânj Yesu diñâ sâip sot arâpnâ gâsuziñgip, zorat sâm mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesuñâ den itâ melânj dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziñ mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ

wangât nâ mâsikânigat? Den dâzângua nângême, zo mâsikâziŋgâna dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomŋan komŋa itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesuŋa itâ sâip, “Den gâŋgonŋa san oi ko zorat topŋa sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât bikŋa saane kiri Hanasiŋa sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteroŋa Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simoŋ Petero, zâk kârâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpŋa zengâren gokŋa nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ buŋa.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteroŋa kindapŋa kârâm kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteroŋa dum kwâimbi zorenâk kurukŋa diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutŋa Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân gokŋa. Hanŋat nâtikŋa Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziŋ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin gokŋa, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutuŋa niŋgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmpŋa a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatoŋa mirâ gwenduin âi kin mâsikâziŋgip, “A zi wan tosaŋat diim ge?” ³⁰ Sâi ziŋa sâwe, “A zi bâliŋ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatoŋa itâ sâmp dâzânŋoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziŋa gurumin den ziap. Zo wâratkum ziŋak sâmp kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtpŋa, ziŋ itâ sâwe, “Nen mumuŋan zâmbanzâmbanŋanŋat mâtâp dooŋuwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zanŋonzânŋoŋ, zo Roma a zo ziŋa opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikŋak poru nagân kune mumbapkât den mârump sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatoŋa namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâmp mâsikip, “Gâ perâkŋak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesuŋa itâ sâmp dukuiŋ, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutŋandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatoŋa itâ sâmp dukuiŋ, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesuŋa itâ sâmp dukuiŋ, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpŋa ziŋ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatoŋa sâmp mâsikip, “Gâ gikaŋgât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesuŋa sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonŋa sâmp muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonŋanŋat buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatoŋa sâip, “Den bonŋa, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâmp kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmpŋa gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâmp dâzânŋoip, “Nâ a zirât tosaŋa kâruan. ³⁹ Zengât orot mâme mâtâpŋa nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olaŋ ziŋgâman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâziŋa olaŋ ziŋga ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâmp kambânŋa sâwe, “Zâk buŋa. Baraba olaŋ niŋgâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatoŋa Yesu diim namin zâimŋa sâi kâwali a ziŋa Yesu inzut kuupŋootŋa lapirâwe. ² Zen lapitŋa itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmpŋa tâk sâtmam goŋkom kâukŋan pane giarip. Oi hâmbâ kuriŋa, a kutâgât hâmbâ giŋanŋane giarip. ³ Yatâ opŋa um topŋan âi kin siŋan gem sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” Yatâ sâmp bitziŋandâ si sângânŋan kuwe.

⁴ Oi Pilatonjâ Yuda a zengâren dum âi itâ sârn dâzânngoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziiñak topñâ nânngânek. Nâ tosanjâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâukrjâ kâpiwe sot hâmbâ kurinjâ, zo sot gem ga kiri Pilatonjâ tirâpzanngom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen ekñâ den kambân sârn sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ sâip, “Nâ tosanjâ kâruangât ziiñak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a ziiñ itâ sâwe, “Zikñangât nâ Anutugât nanñâ sârn. Zâk Anutu hutkum sârn. A yatâ zo mumbigât gurumin dinniñan ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnjâ, ziiñâ Yesu zâk zikñangât nâ Anutugât nanñâ sârn sânetâ Pilatonjâ zo nânngâm kengâtñangât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mäsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesujâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonjâ itâ sârn dukui, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nânñâ sa ândiban. Nânñâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanñâ niwe, zo nânngat?”

¹¹ Sâi Yesujâ itâ sârn dukui, “Gâ yen sâi nânngat den mân sâbat. Nânngat den sâbangât Anutujâ ubâ imbanñâ gigipkât sat. Oi zorat nânbanse, a zorat tosaziiñ gâgât zo walâwalân.”

¹² Sâi Pilatonjâ den zo nânngâm Yesu olañbat sârn mâtâp kâruip. Kârui Yuda a ziiñ den sârn kambân sâwe, “Gâ a zo olañ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutrjâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñangât nâ a kutâ sârn. Zâk Sisa kâsa okñangârn, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonjâ den zo nânngâm sâi Yesu diim gine den sârn kwâkâkwâkñâ tâtatñan tâip. Oi tâtatñâ zorat Yuda a ziiñ denân Gabata sârnârâwe. (Niiñ denân ko a patâ zengât kian kâtnjâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutrjâ Pasowa, zo mâte oi kut ñâi ñâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkñan oi Pilatonjâ tapñâ Yuda a itâ sârn dâzânngoip, “Iknek. Zi a kutâziñâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sârn hoñsâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ mäsikâm sâip, “A kutâziñâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziiñâ den itâ dukuwe, “Nengât a kutâ ñâi buñâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonjâ nânngâziñngâm Yesu poru nagân kumbigât ziiñgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân ñâi kutrjâ kâuk siñit (Yuda zengât denân Goligata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliñ mâme a zâgât, ñâi toren, ñâi toren poru nagân zâkom kwânânngâzikâm Yesu osetzikñan kwânânngâwe.

¹⁹ Pilatonjâ sâi Yesugât kâuk kwâkñan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokñâ, Yuda zengât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootñan zeipkât a ambân donbepñâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, ziiñ Pilato itâ sârn dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikñak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonjâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, ziiñ Yesu poru nagân komñâ sâk pâke umñangât sâkñangât, zo mem kâsâpkum anngâwe. ²⁴ Hâmbâ umñan zorat itâ sawe, “Zo mânânngârindâ bâliñ opap.” Yatâ sârn wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ, “Hâmbânâ kwâkñan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umñan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topñan ambân kirâwe, zo kutziñâ itâ. Mamñâ sot mamñangât gatñâ. Maria, Kelopagât ambinñâ sot Maria, Madala kamânân gokñâ. ²⁶ Yesu mamñâ sot anñâ nâ umñandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamñâ itâ sârn dukui, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sârnñâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamñâ diiga nânngat mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuñâ nepnâ âkap nângâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umñan winiga too kâlakñâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiñkum lâujan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemñâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmnâ kâuk pindiñsâi kaapumñâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozij siñit kom namuñne mumbigât sot kâmbârânziñâ mâkâm hanzângobigât Yuda a nângâziñgip. ³² Oi kâwali a zen bâlij mâme a zagât zo soozik siñit kom namuñâwe. ³³ Yatâ opñâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekñâ soonâ siñit mân kom namuñâwe. ³⁴ Kâwali a nâiññâ Yesu parâmñan kâlâunñâ sum kwâpârânji gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkñak san. Nâ nângan, den zo bonñâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ, “Zen siñitñâ mân kom namuñbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Zen sum pâronj parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkñan Yosepe, Arimataia kamânân gokñâ, zâkñâ Pilatogâren âimñâ Yesugât kâmbârânj mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonñâ nângânjanji âi kâmbârânj mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtñâ zengât kengât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtigân Yesugâren gâip, kutñâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimiñ yâmbâtñâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekñan meip. ⁴⁰ Bekñan mei Yesugât kâmbârânj sanjonñâ sângum kâu sot kelâk hitom âlipñâ, zorânj kâpiwet. Yuda a zij yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginñan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârânjgâne zeip. Zoren a nâi mârum mân zâmbârâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâmbârânj zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hanğât nâtikñâ Maria, Madala kamânân gokñâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârum doonjuwet, zo kâbakñine zeip. ² Yatâ ekñâ sârârâk kârâm âim Simoñ Petero sot Yohane, nâ Yesuñâ umñandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembangât kâmbârânj, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nângen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemñâ kwagân âiwet. ⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâñâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sângumâk ze egâwan. ⁶ Simoñ Petero, zâk bet gamñâ kât mâtâpñan bagim sângumâk ze egip. ⁷ Sângum nâi Yesugât kâukñâ kâpiwet, zo ze egip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Zikñik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ ze kândom kwagân âi takâwan, nâñâ bagimñâ yatik ek, zaatsap zo bonñâ sâm zo nângâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumuñan gâbâ zaatpapkât Kembangât ekaban den ziap, zo mân nângâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ ekñâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtñan kin iseip. Isem tap ko pindiñsâmñâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârum zeibân zo tâitâ zikirip. Nâi zâk kâukñâ

zeibân, n̄ai kiñâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikñâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñâ sâip, “Kembunangât kâambarân mem n̄ain âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikñâ egip. Egip, zo Yesu holiñâ mân ek n̄angip.

¹⁵ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? N̄ai kârum taat?” Oi Marianâ a zo kâlam mariñandâ kinzap n̄angâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâambarân mem n̄ain âi paat oi ko sâna n̄angâm âi mibat,” ¹⁶ Sâi Yesuñâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niñ denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Irobot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum angân kârâriban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzango, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’ ” ¹⁸ Maria, Madala kamânân gokñâ, zâk âburem kamânân âimñâ arâpnâ itâ sâm dâtnangoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmñâ Yesuñâ den sâip, zo arâpnâ dâtnangoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren n̄atiksâi arâpnâ nen Yuda a sâtnâ zengât kengât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doongumñâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtnangoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁰ Yatâ sâmñâ bikñâ toren toren sot parâmñâ, zo tirâpnangoip. Oi arâpnâ nen Kembu ekñâ umniñ âlip oip. ²¹ Yesuñâ dum zagâtñâ dâtnangoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik n̄angoot zen sângonzanguan.” ²² Yatâ sâmñâ waatningâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zengât tosazij birânetâ buñ upap. Ka tosazij zimbapkât sâne zemziñgâbap.”

Tomagât den sinji.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, neñgâren gokñâ n̄ai kutñâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk n̄ain âi ândei Yesugât arâpnâ, nen minduindâ muyageniñgip. ²⁵ Oi bet a bukurâpnâ nen sinji zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Tomañâ itâ sâm dâtnangoip, “Ninak sinnandâ ekñâ bikñan gutñâ sâlâpnandâ pamñâ parâmñan gâsum dinziñâ n̄anga bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim n̄angâ kânok zoren Yesu arâpnâ, nen Toma sot ârândân mindum mirâ mâtâp doongumñâ tarâwen. Tâindâ Yesuñâ osetniñan muyagem kin itâ sâm dâtnangoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁷ Yatâ dâtnangomñâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânân. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmñan weenan. Oi gâ um zagât mân op n̄angâm pâlâtân kwatni.” ²⁸ Sâi Tomañâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ Sâi Yesuñâ dukuip, “Gâ neksatkât n̄angâm pâlâtân kwatnigat? A zen mân nekñâ n̄angâm pâlâtân kwatnime, zengât n̄anga sâtâreñoot uap.

Ekap zirat topñâ.

³⁰ Yesuñâ arâpnâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenñâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum n̄angâm Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsân, Anutugât nanñâ. Den zo n̄angâne bon upap. Oi zikñâ n̄angâm pâlâtân kwâkñangâm kutsingingât opñâ ândiândi kâtik mimi.

21

Arâpnâ saruyân ândine zengâren âsageip.

¹ Ândim Yesuñâ arâp neñgâren dum muyageniñgip. Tiberia saruyân itâ muyageniñgip. ² Simoñ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaa hânân gokñâ, Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ nâ sot arâpnâ nâmbutñâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen. ³ Ândiñdâ Simoñ Peteroñâ itâ sâm dâtnangoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niñâ sâwen. “Nen ârândân.” Sâmñâ âi wangâyân zâim n̄atik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ haŋsâbam oi Yesuŋâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatŋâ mân ek nâŋgâwen. ⁵ Oi Yesuŋâ mâsikâningâm sâip, “Katep, zen zuu ŋâi mie?” Sâi niŋâ sâwen, “Buŋâ.” ⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu doŋbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu doŋbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umŋandâ gâsunimap, nâŋâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutŋâ nâŋgâm nepkât sâŋgumâk lap ândeipkât hâmbâŋâ mem hurâgum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kêrebân mân ândiwen. Sak gootŋan ândiwen. Arâŋŋâ nâmbutŋâ, nen waŋgâyâk sâŋŋan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimŋâ kut ŋâi ŋâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiŋan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesuŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zuu mie, zo torenŋâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simoŋ Petero, zâk waŋgâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ doŋbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârâŋgip, zorat nâŋgindâ metŋâ oip.

¹² Yesuŋâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâŋŋâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ ŋâi.” Nen Kembu zo nâŋgâwen. ¹³ Oi Yesuŋâ neŋgâren gamŋâ nalem sot zuu kâsâpkum niŋgip.

¹⁴ Zo Yesu mumuŋan gâbâ zaatŋâ muyageniŋgi sâp karâmbut oip.

Yesuŋâ Petero sâp karâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Haŋgât nalem neindâ ko Yesuŋâ Simoŋ Petero itâ sâm mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, Bukurâpkâ zi, zen umziŋandâ gâsânome. Gâŋâ walâziŋgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋ sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip, “Gâ râma gwamŋâ gakârâpnâ galem otziŋgâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋjak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteroŋ sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zengât galem otziŋgâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simoŋ, Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋjak nâgât otgimap?” Yesuŋâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umŋâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut ŋâi ŋâi zo nâŋgâm nâŋgâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziŋgâm ândiban. ¹⁸ Nâ perâkŋjak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opŋâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziŋ saagim gobi.” ¹⁹ (Yesuŋâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a ziŋâ ekŋâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât nâŋgâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umŋandâ gâsunimap, nâ kândâtŋan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâŋŋâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootŋan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, ŋâiŋâ sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteroŋâ nekŋâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirâŋ dap upap?” ²² Mâsiki Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi ko arâŋŋâ sot bukurâpziŋ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkŋâ itâ sâip, “Zâkŋâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâŋŋâ den murukŋâ kulemguwe.

²⁴ A zorâŋ kut ŋâi ŋâi zo ek nâŋgâm sâm muyagem ekap zi kulemgoip. Zâk kwembij den kulemgoip. Oi nen zâkkât itâ nâŋgâmen, “Diŋâ zo bonŋâ.”

²⁵ Yesuŋâ kut ŋâi ŋâi doŋbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nâŋgindâ sâi hân zi piksâi a ziŋ mân sâlâpkum nâŋgâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den singi Lukaņâ kulengoip.

Yesuņâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zari.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot singi âlip sâip, zorat den singi otgiwan. ² Zâkņâ nepņâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâkņâ mâte oi Tirik Kaapumņâ okņangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzânngoipņâ nep diņ sâmbemân zari. Zorat den singi mârûm kulemgum. ³ Zâk sâknâm nânġâm mom zem zaatņâ arâpņâ zen sot sirâm 40, zorat umņan âsagezingâm ândeip. Zen nânġâm pâlatâņ kwâkņangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topņan ândiândiņangât den dâzânġom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapņâ den itâ sâmbemân zari, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbat, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbemân dâzânġowan. ⁵ Yohane zâk too sanġonzingip. Ka narâk mân kârep oi nânġâ Tirik Kaapum sanġonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbemân mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniņâ molizingâna Isirae niņak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmbemân dâzânġoip, “Ibâ, zâk zingâ narâkņâ nânġâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanġangât opņâ narâk zo pâip. Zingâ zo mân nânġâbi. ⁸ Zâkņâ Tirik Kaapum sanġongoi zengâren gem gam imbanġâ zingâ zen nânġâ den singi sâsâņ a upi. Yatâ opņâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nânġâ den singi zengâren sâne laņ kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zari. Zari unumunumņâ ga dooņgoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpņâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâmbemân dâzânġowet, “Galilaia gokņâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuņâ Yesu mem sumbemân zari. Yesu zari, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâkņan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakņâ zo Yerusalem kamân gootņan taap. ¹³ Kamânân âimņâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutziņâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaioġât nanġâ, Simoņ Zelote sot Yuda Jakobogât nanġâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâmbemân ândiwe. Yatâ utne Yesu mamņâ Maria sot ambân nâmbutņâ sot Yesu murâpņâ, zen aksik betziņan mem ândiwe.

Yudagât gebâkņan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpņâ ândiwe, 120 yatâ, zorâņ mindum tarâwe. Oi Peteroņâ zaat den itâ sâmbemân dâzânġoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudaņâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârûmņan Tirik Kaapumņâ Dawidigât umņan den pâi den zo sâmbemân Kembangât ekabân kulengoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niņan gokņâ. Nen sot nep ârândâņ meip. ¹⁸ Oi a zorâņ kâmbangât sanġânġâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbon kunziri zem tip gem nanġip. ¹⁹ Den singi zo Yerusalem a ambân zingâ aksik nânġâm hân zorat kutņâ Akedama sâwe (niņ denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap, ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,
‘Zo a nâiņâ gebâkņan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutņâ nen sot ândimņâ Kembu Yesuņâ nep tuugip, zo ek nanġâwe. ²² Oi Yohanenņâ too sanġonņangi nepņâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zari. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betziņan mei Yesu mom zaarip, zorat den singi sâindâ laņ kârâbat.”

²³ Peteronjâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Njâi kutnjâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutnjâ njâi Yusito. Oi a njâi ko kutnjâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sârninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umziñâ ek nânngâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ njâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnânngona iknâ. ²⁵ Yudañâ Aposolo nepnjâ kwâkâm mâtâp bâlijan arip, zorat njâinâ zâkkât gebâkñan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sârnjâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziñgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon njâi kutnjâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnjâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit njâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemnjâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbânngum kâukziñan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumnjâ umziñan gei piksâm imbanjâ ziñgi den gându njâi njâi sârn âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a doñbep patâ zen kwamit zo nânngâm mindune Aposolo zen dinziñâ dâp sâne nânngâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanjâziñ buñ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nânngindâ dinniñâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutnjâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân njâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutnjâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâñ ândimnjâ dinniñâ dâp Anutu kut njâi njâi âlipnjâ oip, zorat ziñgi sâne nânngen.” ¹² A zen yatâ sârn imbanjâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topnjâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutnjandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronjâ zorat topnjâ dâzânngoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnjâ kiin kânok, zen sot kin den kâtiknjâ itâ sârn dâzânngoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutnjâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nânngânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, ‘Too kâtik nemnjâ um gulip ue.’ Yatâ buñâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenjâ den njâi itâ sârn kulengoip. Den zo bonnjâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutuñâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik ziñgâbat. Ziñga ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut njâi njâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonnjâ nânngâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum ziñga Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombeñan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâñ hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuriñkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipnjâ âsakñoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren njâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâlijan gâbâ mâkâbap.” ’ ’ ’

Peteronjâ Yesugât topnjâ sârn kâkñan kwâip.

²² Yatâ sârnjâ Peteronjâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzânngua nânngânek. Anutuñâ Yesu Nasarete kamânân goknjâ mam okñangi osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâñâ topnjâ sârn muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuñâ zâkkât nânngi zeipkât mâtâp zo sârn pindip, zo yatik zen kut njâi njâi okñangâm Kembugât gurumin den kukuñ a ziñgâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuñâ mumuñangât tâk olañ diim sumbemân zarip. Mumuñandâ dap yatâ angân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sârn itâ kulemguip, ‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sârn sâtâre okñangâman. Sâknandâ mom

zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momuñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândij mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

²⁹ Peteroñâ yatâ sâmuñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatñangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momuñâ sâkñâ mân alâgibat.’ ³² Oi Anutuñâ Yesu mângei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum sinji kwatniñgip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lañ den itâ sâip, ‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgangât kombâñ upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsâñ, Kristo, kwânângi ândiap.”

A dojbep umziñ melâñne too sanjonziñgâwe.

³⁷ Peteroñâ den yatâ sâm dâzângoip nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteroñâ itâ sâm dâzângoip, “Umziñ melâñne Yesu Kristogât korân too sanjonziñgindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Ziinñâ sot kiurâpziñâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuñâ diiziñgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsâñ, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuziñgâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nângâm umziñâ gâsui too sanjonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbâñ mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzângone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbâñ mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kenjât op nanjâwe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlatân kwâkñangâwe, zen kut nâi nâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a gigiñâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândân namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a nâi kubigip.

¹ Sirâm nâin mirâ oi, ninâu sâsâñ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a nâi mam kâamboñ kâligen gâbâ kiñ bâliñâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpnâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkjoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemniñgip. Kut zi kânok zemniñgip, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.”

⁷ Yatâ sâm bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kiñ bâliñ zo winziksâi zaat kirip.

⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândân tirik namin zâiwe.

A kiŋ bâliŋ zo pâtan âim gam Anutu sâŋm âlip kwâkŋaŋgip ⁹ Anutu sâŋm âlip kwâkŋaŋgi a aksik zen ek nâŋgâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipŋâ, hikpârâkŋoot, zoren tap oletziŋgâmap.” Oi a zo kubikŋaŋgip, zorat ekŋâ imbaŋâziŋ buŋ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziŋ a aksik patâ tirik namâ umŋâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren zekâren mindumŋâ sâlâpziŋan zim kirâwe.

Peteroŋâ a siŋgi âlip dâzâŋgoip.

¹² Zen mindum kine Peteroŋâ zingitŋâ den itâ sâŋm dâzâŋgoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opŋâ nikit kinze? Zi niikŋâ imbaŋan mân kubikset. Zen dap nâŋge? Târâraknikŋaŋgât Anutuŋâ kubiksap? ¹³ Yatâ buŋâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniŋ, zengât Anutu, zâkŋâ kore aŋâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâŋgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtŋâ zingâne Pilatogâren diim âine olaŋbat sâip. ¹⁴ Olaŋbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ŋâi olaŋbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiândiŋ mariŋâ kuwe. Kune moi Anutuŋâ mâŋgei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kiŋ bâliŋ a ikme zi Yesu kutŋâ konsâitâ a zi kubikŋaŋgi sâkŋâ âlip oi ikse. Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nâŋgan. Zen sot patârâpziŋâ, zen Yesu topŋâ mân nâŋgâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nâŋgâm moip, zorat Anutuŋâ mâruman Propete a zengât lâuyân den pâi sâŋm kulemguwe. Anutuŋâ sâi den kulemguwe, zorat bonŋâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziŋâ melâŋ ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkune tosaziŋ birâbap. Oi Kembuŋâ umziŋ mem sândukŋan kwatziŋgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât siŋgi sâŋm gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâkŋâ sumbemân ândei kut ŋâi ŋâi âsagem naŋgâbapkat narâk mâte upap. Zorat Anutuŋâ mâruman den Propete gakârâpŋâ lâuziŋan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip, ‘Kembu Anutuŋâ bukurâpziŋ zengâren gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem den dâzâŋgoi nâŋgâbi. ²³ Oi ŋâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuŋâ kom naŋgâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutŋâ ândim gawe, zen kut ŋâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâŋm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziŋ zen sot Anutuŋâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umŋan ândie. Anutuŋâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziŋgâbat. Mâsop zorâŋ hânŋâ hânŋâ a dâpziŋ upap.’

²⁶ Anutuŋâ kore aŋâ Yesu sâŋgongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliŋâziŋâ birâbigât gem gâip. Zâkŋâ diiziŋgi bâliŋâziŋâ birânetâ mâsop minziŋgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzâŋgom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtŋâ sot Sadukaio a, zen ârândâŋ zekâren gawe. ² Zet a siŋgi âlip dâzâŋgowet. Yesu zâk mumuŋan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtŋâ zen nâŋgâne bâliŋ oip. ³ A sâtŋâ zen gâsuzikâm mirâ mâruman ŋâtiksâipkat tâk namin zâpane zeitâ haŋsâip. ⁴ Oi Peteroŋâ siŋgi âlip sâi nâŋgâwe, zengâren gâbâ dorŋbep ziŋâ zo nâŋgâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenŋâziŋâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroŋâ Yesugât kutŋâ sâŋm muyageip.

⁵ Haŋsâi a sâtŋâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziŋâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziŋan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Ŋâiŋâ imbaŋâ ziki kulem zi tuugabot? Ŋâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâi itâ sâŋm dâzâŋgoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziŋâ, nâ sa nâŋgânek. ⁹ Net kiŋ bâliŋ a beŋan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâŋm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga

zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanñangât opñâ a zi âlip op mâteziñan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun ñâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuun a zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânñâ mem namin kwânânñgi kunkun patâ kâtikñâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikñik kubikniñgâbap. A ñâigât korân sâm orotrñâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân keñgât op den sâm kiritâ a ziñ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanñaziy buñ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorânñâ zet sot kiri ekñâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârum sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ñâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwâarakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângâbegât sâm keñgât otzikindâ a ambân den mân dâzânñgobabot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzânñgobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzânñgowet, “Ziñak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nânñgi dap upap? ²⁰ Kut ñâi ñâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm keñgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwegât a sâtrñâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzânñgom nângâwet.

²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ñâi ñâiziñoot muyageziñgin.

²⁵ Sâna Tirik Kaapumñâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip, ‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buñ se?’

²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsânñ, Kristo, kâsa otzikânâ ga kinze.’ ”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânânñgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtrñâ, zen zâk kâsa okñangânam minduwe. ²⁸ Mârum gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keñgât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanñâ niñgâna keñgât buñ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumñâ umziñan piksâi keñgât buñ, lâu bâbâlañâk a ambân Anutugât den dâzânñgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ñâi ñâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip. ³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanñâñoot dâzânñgom ândiwe. Anutuñâ imbanñâ ziñgâm tânzânñgoip.

³⁴ Zengât oserân gâbâ ñâi sii nalemgât kârukâru mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a n̄ai ândeip, kutn̄a Yosepe. Aposolo z̄in̄a kutn̄a n̄ai Banaba s̄awe (niij den̄an ko bet m̄ame a). Z̄ak Lewiḡat kiun, Kipiro h̄an̄an gokn̄a. ³⁷ A zor̄an̄a h̄an̄n̄a p̄ai mine k̄at aksik mem Aposolo z̄enḡaren p̄aip.

5

Anania sot Sapira, zek̄at sin̄gi.

¹ A n̄ai ândeip, kutn̄a Anania. Z̄akk̄at ambinn̄a Sapira, z̄ak sot s̄am n̄anḡam h̄anzikn̄a p̄ait̄a mem s̄anḡan zik̄awe. ² Ananian̄a s̄anḡan mem toren̄a tik pam toren̄iḡak Aposolo z̄enḡaren pam, zi aksik s̄aip. ³ P̄ai Peteron̄a it̄a s̄am dukui, “Anania, ḡa wanḡat Satann̄a umgan giari Tirik Kaapum k̄aitkum h̄anḡat s̄anḡann̄a toren̄a tik paat? ⁴ H̄anḡat s̄anḡan mân mena zemgibap. Mo k̄at mem gik̄a mimb̄a s̄am âlip membat. Ḡa wanḡat umgand̄a k̄aitgogi yat̄a uat? Ḡa a mân k̄aitkuat. Anutu k̄aitkuat.” ⁵ Yat̄a s̄ai Anania z̄ak den n̄anḡam kin zor̄anjak h̄an̄an gei zem moip. Oi z̄akk̄at sin̄gi n̄anḡawe, zen ken̄ḡat ur̄awe. ⁶ A siḡan, zen k̄ambar̄an̄a mem k̄apim lum âi hanguwe.

⁷ Nar̄ak mân k̄arep oi ambinn̄a z̄ak sin̄gi mân n̄anḡam ḡaip. ⁸ Ḡai Peteron̄a it̄a s̄am m̄asikip, “H̄anḡat s̄anḡann̄a k̄at itik miwet?” S̄ai z̄akn̄a s̄aip, “Zo yatik miwet.” ⁹ S̄ai Peteron̄a it̄a s̄am dukui, “Zet wanḡat den saann̄a Kembanḡat Kaapum k̄aitkuabot? N̄anḡa. Apk̄a hangue, zen m̄at̄ab̄an ga kinze. Zen yatiḡak ḡa mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yat̄a s̄ai zoren̄ak kiij top̄an gei zem moip. A siḡan z̄in̄a mirin gam muyagem lum âi ap̄n̄a n̄anḡam̄an hanguwe. ¹¹ Oi Yesuḡat k̄amut sot a amb̄an n̄ambutn̄a zen sin̄gi zo n̄anḡam ken̄ḡat dor̄bep ur̄awe.

Aposolo z̄ij kulem top top̄n̄a tuuwe.

¹² Aposolo zen a z̄enḡaren sen m̄ar̄at kulem top top̄n̄a tuum ândiwe. Oi Yesuḡat k̄amut zen tirik nam̄a um̄n̄a n̄ai kutn̄a Salomo, zoren um k̄anok op̄n̄a mindumar̄awe. ¹³ Mindunet̄a a n̄ambutn̄a hurat kwat̄zinḡam târokwat̄zinḡanam ken̄ḡat op bir̄awe. ¹⁴ Ka a amb̄an k̄amut k̄amutn̄a, zen Kembu n̄anḡam p̄al̄at̄an̄ kw̄akn̄anḡam Yesuḡat k̄amut z̄enḡaren târokwat̄zinḡawe. ¹⁵ A amb̄an zen bukur̄ap̄zin̄a sisi m̄asek̄zīnoot hel̄an̄an pam luzinḡam âi m̄at̄ab̄an it̄a s̄am z̄ambar̄awe, “Peteron̄a m̄at̄ab̄an âim ḡai s̄andok̄jand̄a z̄enḡaren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kam̄an n̄anḡam n̄anḡam a amb̄an ândiwe, zen gam minduwe. A amb̄an m̄asek̄zīnoot sot w̄akezīnoot diizinḡam gane âlip op n̄anḡawe.

Anutuḡat sumbam an̄a Aposolo tâk namin ḡab̄a diizinḡip.

¹⁷ Oi kut n̄ai yat̄a âsagei tirik nam̄a galem a pat̄a sot ar̄ap̄n̄a sot Sadukaio a, zen um k̄alak n̄anḡam Aposolo ḡasuzinḡawe. ¹⁸ Ḡasuzinḡam tâk nam̄a patin z̄ambar̄awe. ¹⁹ Z̄ambane zinet̄a n̄atiḡan Kembanḡat sumbem a n̄ain̄a ga h̄angi mem pam diizinḡam gem it̄a s̄am d̄az̄anḡoi, ²⁰ “Zen tirik namin z̄aim a amb̄an ândīandi un̄akn̄anḡat den d̄az̄anḡom kinbi.” ²¹ Yat̄a s̄am d̄az̄anḡoi n̄anḡam hanḡat tirik namin z̄aim a amb̄an sin̄gi âlip d̄az̄anḡowe. ²² Oi tirik nam̄a galem a pat̄a sot ar̄ap̄n̄a, zen Isirae a s̄at̄n̄a aksik minduzinḡane gawe. Oi a n̄ambutn̄a s̄anḡonz̄anḡom tâk namin âi Aposolo diizinḡam gabi s̄awe. A zo tak namin âi a k̄aruzinḡam̄n̄a mân muyagezīnḡam âburem gam s̄awe, ²³ “Nen âim̄n̄a nam̄a h̄angi k̄atikn̄a kiri iksen. Oi galem a zen h̄angiȳan kinze. Oi h̄angi mem pam bagim a k̄aruzinḡind̄a buj ue.”

²⁴ Den yat̄a s̄anet̄a tirik nam̄a k̄awali a sot tirik nam̄a galem a pat̄a, zen den zo n̄anḡane kwakmak oip. ²⁵ Ut̄net̄a a n̄ain̄a ga s̄aip, “N̄anḡane. A tâk namin z̄ambanse, zen tirik namin a den d̄az̄anḡom kinze.” ²⁶ S̄ai Tirik nam̄a k̄awali a pat̄a sot ar̄ap̄n̄a zen Aposolo ḡasuzinḡanam âiwe. A z̄in̄a kuk op k̄at̄n̄a z̄anḡobeḡat ken̄ḡat op mulun̄ak diizinḡam gawe.

Aposolo zen minduminduȳan ken̄ḡat buj den s̄awe.

²⁷ Minduminduȳan diizinḡam z̄ambane kinet̄a tirik nam̄a galem a pat̄an̄a it̄a s̄am d̄az̄anḡoi, ²⁸ “M̄arum den k̄atikn̄a d̄az̄anḡowen. A zorat kor̄an a amb̄an den mân d̄az̄anḡobi. Oi yat̄a s̄aind̄a Yerusalem kam̄an̄an laj k̄arip. A kuwe, zorat tosa nen̄ḡaren p̄anam s̄ame.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpnij zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutuñâ âsan topñan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubikniñâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umziñ melânne tosaziñ gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat siñgi den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuñâ sât lulu gakârâp zingâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzângoï kuk opñâ Aposolo zângonam urâwe.

Parisaio a nâiñâ bukurâp girem den sâm dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutñâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziñ hurat kwâknângâwe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nângâmnik otzingâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutñâ Teuda, zâknâ nâ a kutâziñâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikñâ kâmbam zigi arâp ziñâ sinsururuñ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzângozângonñ narâknan Galilaia gokñâ, a nâi kutñâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutnâ arâpnâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnâ zen siñsururuñ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nângânek. Zen a zi birâzingâne ândinek. Zen den sot nep zo ziñ umziñgât upme oi ko bon buñ upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buñ upap. Oi zen Anutu kâsa miñangâbegât.”

Aposolo lapitizingâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzângoï nângâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitizingâwe. Zângomñâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe. ⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitizingâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñâ sirâmñâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siñgi âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzângowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donbep muyagem târokwatizingâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutnâ zen nalem mân niñgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnâ kâmut minduzingâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsân nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpnij osetziñan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânângâziñoot sot Kaapumñâ umziñan piksâsân zo ziñgitne âlip oi gâsum sâlâpzângonat. Nep zi ziñgindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den siñgi sâsân, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzângowe. Setepano, zâk nângâm pâlâtânoot sot umñan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timorñ, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokñandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diizingâne Aposolo zengâren âi kine bitziñâ kâukziñan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât denñâ lañ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donbepñâ den siñgi âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkñanâk sâwe.

⁸ Anutuñâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutñâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorân Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumñâ Setepano den nângânângâ âlip pindi den âlipñâ sâi den hâuñâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwakñâ a nâmbutnâ tigâk itâ sâm dâzângowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliñ kwatziki nângâwen’ ” ¹² Sâne yatâ utnetâ a yennâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmñâ kuk opñâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi

Setepanogât den sarâ sâbigât a muyagezingâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliņ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nânġâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokņâ, zâkņâ tirik namâ zi kom kândaņâ gurumin den Moseņâ sâip, zo kândaņap.’” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sâņġânġâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanoņâ sâkurâpziņ zengât siņgi sâm dâzâņgoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâkņâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonġâ?” ² Sâi Setepanoņâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nânġânek. Sâkuniņâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakņâ mariņâ, Anutuņâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâzingâm nânġâ hân nâi tirâpġobat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nânġâm Kaidai hânġâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren ândei ibânġâ moi Anutuņâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândeip. ⁵ Anutuņâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buņâ hân murukņâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siņgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buņ ândeip, zo ko Anutuņâ laņ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuņâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziņ zen hân nâin kendon 4 handeret umņan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpņâ zen sâknam zingâne ândibi. ⁷ Kiurâpziņâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuņâ zingâ kiurâpziņ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuņâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarâņġip. Oi nanġâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapņâ karâmbuņan kwabâ kwâkņâņġip. Isakanġâ Yakabo yatik kwabâ kwâkņâņġip. Yakobo zâk narâpņâ kiin zagât yatik otziņġip.

⁹ Oi sâkurâpniņâ zen munziņâ Yosepe, zâkkât um kâlak nânġâm kât minam Aigitâ a zingâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuņâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuņâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkņan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâtejan nânġânâņġâ âlipņâ pindâm tâņgoi Paraoņâ a ambân gakârâpņâ aksik galem otziņġâbap-kât ġâsum sâlâpkoip. ¹¹ ġâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniņâ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutņandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nânġâm narâp sâņġonzâņgoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtņan âine Yosepe zâk topņâ âtârâpņâ sapsûm zingip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat siņgi nânġip.

¹⁴ Oi Yosepeņâ sâi ibânġâ Yakobo sot torerâpņâ aksik, a ambân tenġâziņ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpņâ zen zoren mom nanġâwe. ¹⁶ Munetâ kâmbârâziņâ Sikem hânân minziņġâm âi hanzâņgowe. Hân zo Abaramņâ mârumņan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zengâren kwâlîp. Zoren hanzâņgowe.”

Moseġât siņgi dâzâņgoip.

¹⁷ “Oi Anutuņâ Abaram kânġan den siņgi dukuip, zo âsagibapkât narâkņâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân doņbep âsagem laņ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât siņgi mân nânġip. ¹⁹ Oi a kutâ zorâņâ sâkurâpniņâ kâitzâņgom sâknam kwatziņġip. Oi katep mâik gakârâpziņâ, zen mumbigât sâi âkņan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuņâ egi holi tobat âlipņâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkņan pane ândei Parao bâratņandâ muyagemņâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarîp. ²² Parao arâp zen Aigitâ zengât nânġânâņġâ kwâkâm pindâne nânġâm kâtigem kut nâi nâi zorat topņâ sâi nânġâne imbaņâ oip. Oi nep top topņâ tuubam mân kwagip.

²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp zingitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâiņâ Isirae a nâi kom tâi ekņâ bukuņâ bekrâpan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi itâ nânġip, ‘Bukurâpnâ nâġât itâ nânġâbi. Nâ bukurâpnâ Paraoġât bikņan gâbâ mâkâziņġâbatkât Anutuņâ sâm niġip.’ Ka bukurâpņâ zen mân nânġâwe.

²⁶ Sirâm nâin Moseñâ ai egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, 'A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?' ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorânâ Mose mem kâbaknem itâ sâm dukuip, 'Ŋâinâ gâ neñgât a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip?' ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?' ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm keñgât opñâ sârârâk kârâm ai Midian hânân ai hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânâ, a mân ândiândiñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem a nâinâ nak topñan kârâp bâlamân âsageñangip. ³¹ Moseñâ zo ekñâ wanñâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât diñâ itâ âsageip. ³² 'Nâ sâkurâpkâ zeñgât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zeñgât Anutu.' Sâi Mose zâk sânam sâmbui pindiñsâm kirip. Zo ikpam keñgâtñangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ sâm dukuip, 'Hân lânsat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigita hânân sâknam patâ kwatziñgâne isem umbâlâ utne nângâm betziñan mimbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.'

³⁵ Sumbem añâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birânangâm itâ dukuwe, 'Ŋâinâ gâ a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip?' Ka Anutuñâ a zo a kutâ sot betziñan mimin a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâinâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip. ³⁶ Oi sângongoi ai Aigita hânân gâbâ diizingâm gâip. Zâk Aigita hânân sot saru kuriñan sot mirâ kamân kâtikñan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Moseñâ Isirae a itâ sâm dâzângoip, 'Anutu zâk bukurâpziñâ zeñgât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.' ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bânñan sumbem a nâinâ den zinzin kâtikñâ Anutugât lâunân gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbaknem birâm Aigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, 'Gâ lopio sobim niñgâna, zorân kâdom otningâne âinat. Mose zâk Aigita hânân gâbâ diiningâm gâip, zâk ai buñ oip mo dap?' ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpñâ lopio sobim zâkkât siñgi sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât siñgi sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâseziñgâwe. Oi zorat Propete zeñgât ekabân den itâ ziap,

'O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât siñgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtñan zâmbanbat.' "

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanoñâ Propetegât den sâmñâ itâ sâip, "Mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zeñgâren Anutugât hâmbâ silep tatzinip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuañâ diizingi hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo molizingi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nângi âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikñak buñâ. Salomonñâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuunân, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, 'Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeñgât kembu op galem otziñgâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.' "

Setepanoñâ den kâtik sâm dâzângoi kuwe.

⁵¹ Sâmñâ Setepanoñâ a kâmut zo itâ sâm dâzângoip, "Zen ko umziñ kâtik. Um nângânângâziñ mân pâronsap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diñâ

kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziñjâ zen Propete aksik sâknam kwatziñgâwe. Perâkñjak, Propete zen târârak mariñjâ muyagibapkât den kânñjan sâwe, zo aksik zâñgowe. Oi târârak mariñjâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñjâ neñgât a kutâ buñjâ sâmñjâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbemgât añjâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem zingip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanoñjâ yatâ sâm dâzâñgoi nâñgâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumñjâ Setepano umñjan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñjâ sot Yesu Anutugât âsanñjâ bongen kiri ekñjâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronñsâi a bonñjâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmñjâ kindapziñj doongum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âkñjan geim kâñjâ kuwe. Oi a mâteñjâ, zen hâmbâziñj kwâkâm a sigan ñai kutñjâ Saulo, zâkkât kiñj topñjan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâñjâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâm siminñjâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noje zi, zeñgât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Sauloñjâ nâñgi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñj Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñgâwe. Otziñgânetâ siñsururuñj op Yudaia sot Samaria hânân âim nanñgâwe. Aposolo ziiñjik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutñjâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe. ³ Sauloñjâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñgâm mirânjâ mirânjâ zâim a sot ambân gâsum diiziñgâm tâk namin zâmbarip.

Pilipoñjâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñj op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñgi âlip dâzâñgom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkñjâ Samaria zeñgât kamân ñai gamñjâ Kristogât siñgi âlip sâm dâzâñgoip. ⁶ A doñbep zen mindum diñjâ nâñgâm âkñjâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkñjâ wâke doñbep moliziñgip. Wâke zen a umñjan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziñj mumuñjâ zo doñbep kubikiñgip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a ñai ândeip, kutñjâ Simoñj. Zâkñjâ zikñjanñgât nâñgi zâizâiñj oi kware suñja tuugi Samaria a zen ekñjâ imbanñziñj buñj oip. ¹⁰ Oi a zâizâiñj, gigiñj zen zâkkât nâñgâne zâizâiñj oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñjâ ñai zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareñandâ um gulip kwatziñgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Pilipoñjâ ga Anutugât um topñjan ândiândiñjâ sot Yesu Kristogât den siñgi âlip sâm dâzâñgoi a ambân zen zorat nâñgâne bon oi Pilipoñjâ too sanñgonziñgip. ¹³ Yatâ utne Simoñj yatik siñgi âlip nâñgi bon oi too sanñgone Pilipogât um topñjan ândeip. Oi Pilipoñjâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanñjâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nâñgâm mem umziñjan gine, zorat siñgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nâñgâwe. Nâñgâm Petero sot Yohane sanñgonzâkone zeñgâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombeñjan Tirik Kaapumñjâ zeñgâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too sanñgorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikiñjâ kâukziñjan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simoñj Tirik Kaapum sanñgan mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikiñjâ a ambân kâukziñjan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoñj ekñjâ kât mem itâ sâm dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbanñjâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñjan pa Tirik Kaapum mimbâi.”

²⁰ Sâi Peteroñjâ itâ sâm dukui, “Ga Anutuñjâ imbanñjâ yen ziñgâziñgân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot. ²¹ Anutuñjâ um sarâgâ eksapkât zirânjâ gâgât siñgi mân uap. ²² Gâ nâñganñgânjâ bâliñjâ zo birâm umgâ melânj

ninâu sâban. Kembuñâ tosgâ birâbapkât ninâu sâban. ²³ Gâ bâliñangât kâlakñâ umgan piksâm ziap. Bâliñandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonâ itâ sâip, “Zikñak nâgât opñâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonñâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzângom nañgâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânñâ kamânñâ den sinji âlip dâzângom âiwet.

Piliponñâ Aperika a ñâi sinji âlip sâmb dukuiip.

²⁶ Kembugât sumbem a ñâinñâ Pilipogâren muyagem itâ sâmb dukuiip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândinjan ziap.) ²⁷⁻²⁸ Yatâ sâmb dukui Piliponñâ zaatñâ arip. Mâtâbân âi a ñâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ñâi ândeip, kutñâ Kandake, zâkkât a sâtñâ ñâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkñâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimñâ puriksâm gâip. Zâk a lalañâ kwâkñan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumñâ Pilipo itâ sâmb dukuiip “Gâ zâkkâren âinan.” ³⁰ Sâi Piliponñâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtñâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nañgâm itâ sâmb mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topñâ nañgat?”

³¹ Sâi zâkñâ sâip, “Ñâi mân dâtnone ninak dap yatâ nañgâbat?” Yatâ sâmbñâ sâi Piliponñâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoiip, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anñâ râma gwamñâ gâsum sâmot mânânğârî diñ buñ tâpmap, zo yatâ diñ buñ oip. ³³ Zâkkât nañgâne giginñâ oi den nebân pamñâ den sâkñanâk sâwe. Hânân ândiândinñâ buñ oip. Oi kiurâpñâ dap yatâ sâlâpzângom nañgâbe.”

³⁴ Oi a sâtñâ zâk Pilipo itâ sâmb mâsikip, “Gâ sâna nañgâbâ. Propete zâk ñâigât yatâ sap? Zikñangât sap mo a ñâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapñâ Yesugât den sinji âlip sâmb dukuiip. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtñandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sañgonniban?”

³⁷ Sâi Piliponñâ sâip, “Gâ den san, zo nañgâna bon oi âlip sañgongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuiip, “Itâ nañgan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanñâ. Zâk nañgâm pâlâtân kwâkñangan.”

³⁸ Yatâ sâmbñâ kore a dukui biosi saagi a sâtñâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponñâ sañgonñangip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumñâ Pilipo mem ari a sâtñâ zâk dum mân ekñâ sâtâre op mâtâbân arip. ⁴⁰ Pilipo, zâkñâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânñâ kamânñâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembuñâ Saulo muyagenangip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembugât a ambârâpñâ kâsa otziñgâm zângobatkât umñâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zeñgât mâpâmâpâse namâ galem a, zeñgât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziñgâm saaziñgâmñâ diiziñgâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimñâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakñandâ gem gâm zâkkâren âsagem nañgip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den ñâi itâ nañgip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Saulonñâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ñâi?” Sâi zâkñâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a ñâinñâ diñâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziñ buñ oi kirâwe. Zen den zo ko nañgâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatñâ sinñâ ikpâ sâmb egi ñâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpñâ zen bikñan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umñan sinñâ ñâtâtik kârî tap too nalem mân neip.

Ananiaña Saulo too sanjonjagip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutrjâ Anania. Oi Kembuñâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananiaña sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembuñâ itâ sâi dukui, “Gâ kamân mâtâp kutrjâ târâarak, zoren âim a nâi kutrjâ Yuda, zâkkât mirâñan zâim zoren a nâi kutrjâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâi ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutrjâ Anania, zâknâ zâkkâren gamñâ siñâ ânângâtpapkât bikñâ kâukñan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donjbeprjâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donjbep tâmbetzângoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaningâbapkât tirik namâ galem a patânâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembuñâ itâ sâi dukui, “Gâ laj âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâknâ a kâmut nâin nâin sot a kutâziñâ sot Isirae a zengâren nâgât den siñgi dâzângom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsinginanğât oprjâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikñâ Saulo kâukñan pamñâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuñâ mâtâbân muyagegigip, zâknâ sângonnogi gaan. Gâ siñgâ ânângâri Tirik Kaapumñâ umgan piksâbapkât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk siñan gâbâ sâknâ senânâ yatâ gem gei siñâ âlip egip. Yatâ okñanği zaari aritâ too sanjonjagip. ¹⁹ Yatâ oi Sauloñâ naleme nemñâ kâtigeip.

Saulo zâk siñgi âlip nep topkwâi kâsa okñanğawe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zengât mâtâpâpâse namin zâim Yesugât siñgi sâi muyagem itâ sâi dâzângoip, “Yesu, zâk Anutugât nanñâ.” Yatâ sâi dâzângoi nângâwe, zen aksik imbarâziñ buñ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutrjâ zo konsâne laj kâri a zo tâmbetzângom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorânğ dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkât mârûm sâsânğ, Kristo.” Yatâ sâi zorat den topñâ sâi muyagem dâzângoip. Oi Damasiko kamânân Yuda a ândiwe, zen diñâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimñâ Yuda a zen Saulo kunam sâi kâtânğ urâwe. ²⁴ Diñâ sâne Sauloñâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut ziñâ nâtigân Saulo mem âim kamângât pañ kâtikñâ saasañğ, zoren irin gem mem pane âkñan gem arip.

²⁶ Âimñâ Yerusalem kamânân takâmñâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât kenğât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabañâ Paulo buku okñanğâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimñâ Kembuñâ Saulo mâtâbân muyageñanğâm den dukui sot Damasiko kamânân Sauloñâ Yesugât den siñgi sâi muyageip, zorat den siñgi sâi dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkñan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembuñâ korân lâñ kâtigem a zen sot Yesugât topñâ sâi âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziñâ kâsa okñanğâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpñâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenân ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenâ zeip. Lumbenâ ândim, kâtigem ândim zâimñâ Kembu hurât kwâkñanğâm uruñsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumñâ mam otziñgi kâmut donjbep urâwe.

Peteroñâ a nâi kubigip.

³² Petero zâk kamânñâ kamânñâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a nâi egip, kutrjâ Ainea. A zo kiñ bik mumuñâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteroñâ itâ sâi dukui, “Ainea, Yesu Kristoñâ

kubikgigap. Zaatnâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mâirâp zo igâwe, zen umziņ melâņ Kembangât a urâwe.

Peteronâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutnâ Tabita. Grik denân ko kutnâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziņan mem kut nâi nâi âlipnâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnâ moip. Moi ko kâambarânâ too sanġon mem mirâ umnâ nâin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den siņgi nâņgâm a zagât sâņgonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ nenġât kamânân kek âinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronâ zen sot ârândâņ âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâambarân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot ġârim ziņġip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm nanġâm kâambarân mâte okņanġâm itâ sâip. “Tabita, ġâ zaat.” Sâi siņ kârum Petero eknâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronâ bikņan ġâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat siņgi Yope kamânân laņ kârâm ari donġbepnâ Kembangât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutnâ Simon, zâk bâu sâkziņ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nâinâ Konelio muyaņanġip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zenġât kutziņâ Italia sâmarâwe. A nâi kutnâ Konelio, zâknâ kâwali a kâmut zo zenġât a sâtnâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâpnâ, zen Anutu hurât kwâkņanġâm mâpâseņanġâm ândiwe. Zâknâ a ambân kanpitâ kât nalem ziņġâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnâ sirâm nâin mirâ oi uman nâi itâ egip. Anutugât sumbem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.” ⁴ Konsâi tâpâk eknâ keņġâtņanġât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutunâ egi âlip oip. ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sâņgonzânġona âi a nâi kutnâ Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutnâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtnan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem aņâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nâi sâņgonzânġoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den siņgi zo dâzânġomnâ Yope kamânân sâņgonzânġoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtabân ziwe. Haņsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâknan oi Peteronâ ninâu sâbam mirin zarip. ¹⁰ Zâi ninâu sâmņâ tepņanġât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nâi itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâroņsâi sumbemân ġâbâ isen patâ nâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umņan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nâi nâi ziwe. ¹³ Oi den nâi itâ Peterogâren geip, “Petero, ġâ kom gaam ne.” ¹⁴ Yatâ sâi Peteronâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliņâ mo mân niniņâ, zo mân neman.” ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, “Anutunâ kut nâi nâi âlipnâ sâm paap, zo bâliņâ mân sâban.” ¹⁶ Kut nâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranġoot sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nâņġâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamnâ Simonġât mirânâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinņâ mâsikâm sâwe, “Simon, kutnâ nâi Petero, zâk mirâ ziren tap?” ¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nâņġâm kwâkâm tâi Kaapumnâ itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamnâ ġâ kârugige, ġât ko ġâ geimnâ zen sot âibam keņġât mân upan. ²⁰ A zo nâņâ sâņgonzânġua ge.”

²¹ Oi Peteronâ den zo nâņġâmņâ zenġâren geimnâ sâip, “Wanġât nâġâren ge?” ²² Sâi a ziņâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nâņġâne a âlipnâ opmap. Sumbem kore a nâinâ zâkkâren âsagem ġâ

mirâñan diigim arindâ dingâ nâñgâbapkât sâip,”²³ Yatâ sâne Peteronjâ nâñgâm sâi mirin zâine nalem zingip. Hañsâi zâk sot Yope kamânân gokñâ a nâmbutñâ zen sot âiwe.

Peteronjâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzânjoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpñâ sot bukurâpñâ minduzingip mambâtzingâm tatne gawe. ²⁵ Gamñâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kiñ topñan gei zem mâpâseip. ²⁶ Zei Peteronjâ mem zaatñâ itâ sâm dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.” ²⁷ Yatâ sâm mirâ umñan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâm dâzânjoip, ²⁸ “Zen Yuda a neñgât topniñâ nâñgâme. Nen a kamân nâin gokñâ zen sot buku opñâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinñâ mâtâp zo doonjoip ziap. Nâ ko Anutuñâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuñâ umanân nii zuu bâliñâ sot mân niniñâ buranjoos saam pâi gei tirâpnogip. ²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nâñgânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionjâ itâ sâm dukuip, “Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâm ta a nâi hâmbânâ âsakñâjoos nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogip, ³¹ ‘Konelio, Anutuñâ ninâu gâ sot orot mâmegâ nâñgi âlip uap. ³² Zorat gâ Yope kamânân a sâñgonzân gona âi Simonj, kutñâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutñâ Simonj, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânjâ saru sâtnan taap.’ ³³ Oi nâ zorat a sâñgonzân gona gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nâñgânatkât Anutugât mâtenjan mindum ten.”

Peteronjâ Konelio sot arâpñâ sinji âlip sâm dâzânjoip.

³⁴ Petero zâk topkwapñâ itâ sâm dâzânjoip, “Itârân nâ itâ ek nâñgan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzingâm a kâmut nâin kândâtzân gom mân opmap. ³⁵ A kâmutñâ kâmutñâ zengâren gâbâ nâmbutñandâ hurâtkwapñâ târârak ândine, zengât nâñgi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ningip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a neñgât Kembu. Anutuñâ zâk sâñgongoi gem lumbenagât den dâtnânjoip, zo nâñge. ³⁷ Yohane zâk too sâñgonzân gâbapkât den dâzânjoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip. ³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân gokñâ zo ko Anutuñâ imbanjâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatzingip. Oi a ambân Sataññâ saazingip, zo aksik olanzingip. Anutuñâ tângoip nep zo tuugip. ³⁹ Oi Yuda a neñgât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nâñgâwen. Oi a sâtnjâ zinj gâsum poru nagân kune moip. ⁴⁰⁻⁴¹ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mângeip. Mângei neñgâren âsageningip. Zorat mâruman Anutu zâk sinji kwatningip. A nâmbutñâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumunjâ sot gwâlâ neñgât den sâm kwâkâkwâkân a kwânânjoip. Oi nen den zo a ambân dâzânjonatkât nep diñ sâm ningip. ⁴³ Oi a zinj nâñgâm pâlatân kwâkñangâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsun nâñgâwe.”

Tirik Kaapumjâ a hân nâin gokñâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâm kiri nâñgâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. ⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nâin gokñâ Tirik Kaapum zingip, zo ekñâ imbanjâziñ buñ oip. ⁴⁶ A hân nâin gokñâ, zen den gându uñakñâ sâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. ⁴⁷ Oi Peteronjâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsagezingap. Zorat too sâñgonsañgon zo a zinj anjân kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi zinjâ Yesu Kristogât korân sâm too sâñgonzân gâwe. Too sâñgonzân gâwe Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

¹ Aposolo nâmbutjâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin gokjandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutjâ Mosegât gurumin den zoric zimbapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronjâ kut nâi nâi âsageip, zorat topjan gâbâ itâ sâm dâzângom nangip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topjan zeip. ⁶ Gem gâi umjan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umjan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nânjâ sâwan, ‘Kembu, yatâ bujâ. Zuu bâlijâ mo mân ninijâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtjâ itâ muyageip, ‘Anutujâ kut nâi nâi zo âlipjâ sap, zo gâjâ ekjâ bâlijâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenjoot sumbemân zari. ¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâzinjâ zâk sângonzângo gawe. ¹² Gane Kaapumjâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnjâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinji itâ sâm dâtnangoip, ‘Nâgât mirin sumbem a nâinjâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simonj, kutjâ nâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâknjâ gamjâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzângobap.”’ ¹⁵ Oi nâ sinji âlipjâ dâzângua mârum Tirik Kaapum nenjâren geip, zo yatik zengâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekjâ Yesujâ den dâtnangoip, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohanenjâ too sanjonzingip. Nâjâ ko Tirik Kaapum sanjonzingâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuninjâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâj kwâindâ Kaapumjâ ninjip, zo yatik zen utne zingip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkânjâgâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzângo nângâmjâ umziñ diim gei Anutu sâm âlip kwâkânjâgâm itâ sâwe, “Oponj, Anutujâ a kamân nâin gok umziñ melâni ândiandij kâtikkât sinji upigât kwatzingip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komjâ Yesugât kâmut zângonetâ sinjururu op kamân toren toren âiwe. Nâmbutjandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zoric sinji âlip dâzângom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimjâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe. ²¹ Oi Kembujâ imbanjâ zingij a ambân donjeb patâ zen den sinji âlipjâ nângâm umziñ melâj Kembu nângâm pâlâtâj kwâkânjâgâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmjâ Kembujâ kubikzingip, zo ekjâ umjâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtâj op kâtigem kinbigât den dâzângoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipjâ sot nângâm pâlâtâjoot. Tirik Kaapumjâ umjan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjeb zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ nâigât umjan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donjeb Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutzinjâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutjâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutjâ Agabo. Zâk Kaapumjâ okjângi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânjan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm kât zemzingip dâp mindumjâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapkât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a zingâwet.

12

Herodenja Yakobo kom Petero tak namin paip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenja Yesugât kâmut a nâmbut zângom tak namin zâmbarip. ² Oi zâkña sâi arâpña Yohanegât âtânja Yakobo gâsum sâunja kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekña umziñ âlip oi Herodenja zo ekña sâi arâpña zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutña Pasowa mâte oi tak namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm ziñgip. Herodenja itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tak namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nâinja Petero muyagenjagip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât zikña Petero tak kâtikña zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutña, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembangât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anja Petero gângemunñan gâsum mângimña sâip, “Kek zaat.” Sâi tak kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anja itâ sâm dukui, “Inzatkâ lapña kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anja du zagâtña sâm dukui, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronja molim âimña itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anja oip, zo nângi yenña oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikñak mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimña sumbem a zorân pamña buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânja pâronsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamña Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donjbeñja mindum ninâu sâm tarâwe. ¹³ Oi Peteronja mirâ hângiyân âi kom kiri kore ambân nâi kutña Rode, zâk nâinja kwap sâmña gâip. ¹⁴ Gamña Peterogât diñ tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimña Petero ga kinzap sâm dâzângoip. ¹⁵ Yatâ sâm dâzângoi nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâkña ko kâtigem sâip, “Zâk perâkñak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anjandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikña ekña imbanjaziñ buñ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikñandâ dâp oi den birâne Kembuñja tak namin gâbâ olañ diim gâip, zorat den siñgi dâzângoip. Dâzângomña sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den siñgi dâzângonek.” Ya sâm dâzângomña zâmbam mulukñem nâin tik arip.

Anutuñja Herode hâunja pindip.

¹⁸ Hañsâi kâwali a zen Petero kârumña dap op buñ uap sâmña kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodenja kârum muyagibigât sâi kârumña mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidoñ kamân zagât zengât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpña zen mindum den sâm kubiknam Herodegât a sâtnja nâi kutña Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalem memarâwe, zo buñ opapkât lumbeñja den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângebapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipña pam a kutâgât tâtatñan tap a ambân den dâzângoip. ²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buña. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembangât sumbem a nâinja zorenâk koip. Oi nane ziñgi umñan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât denja ko lâmbatña lañ kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñja nep diñ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nângâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândân âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinji âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zengâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutziñâ itâ Banaba sot Simon (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nâi kutnâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlanâ. Zet ârândân ândim lâmbarâwet. Oi nâi Saulo. ² Oi sirâm nâin zen mindum Anutu mâtâsinam nalem birâm mâtâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâmbân dâzân goip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâmbân zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.” ³ Sâi nalem birâm ninâu sâmbân bitziñâ kâukziknjan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wangâyân zâim âi Kipro hân saru tânâmñan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zengât mâtâpâpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâmbân dâzân gowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betziknjan mem ândeip.

⁶ Oi hân torengen gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângân ngânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkat Paulo sot Banaba diiziki mirânjan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinji âlipnâ mân nângâbapkat sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâmbân dukuip, ¹⁰ “Satañgât nanñâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsarâ. Umñan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbarñanngât kulem ikpan. Gâ sinğâ nâtâtik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinğâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi biknjan gâsum diibapkat sâip. ¹² Âsagei galem a zo ekñâ Kembugât sinji âlip, zorat nângi imbarñâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâmbân dâzân goip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimnâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimnâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâtâpâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâtâpâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumñâ itâ dâzân gowe, “A bukuzatniñâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatnâ hiriñsâbigât bikñandâ dâp opnâ itâ sâmbân dâzân goip, “Isirae a sot a nâmbutnâ Anutu mâtâpâsime, zen aksik den dâzân gua nângânek. ¹⁷ Isirae nengât Anutu, zâk sâkurâpninâ gâsum sâlâpzân gone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbarñanngandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândinjan diizingâm ândeip kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zân gomñâ hân zo sâkurâpniñ zingî zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingî ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanñâ Saulo zingip. Zâknâ a kutâ op galem zân goi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutunâ zâk kâbakñei zâkkât gebâknjan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nanñâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diñ sâmbân pindâbat, zo tuum nanğâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nengât kubikkubik a muyagibapkat sâip. Zo bon upapkat Anutunâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohanenâ Isirae a ambân umziñ melânne too sângonzingâbapkat dâzân gom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk

nep zo tuum nangâm itâ sâip, 'Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buñâ. Zikñâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânjâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.'

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, nânjâ den sa nangâne. Kubikubik den zi neñgât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtñâ zinjâ Yesu ekrñâ topñâ mân nangâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânñan sâsâñ kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosañangât kârum mân muyagem lañ sâne Pilatoñâ koi moip. ²⁹ Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nangâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpñan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zengâren sirâm nâmbutñan muyageziñgâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât siñgi sâsâñ a opñâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut ñâi ñâi siñgi dâzângoip, zorat bonñâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mângei neñgâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danjon zagât, zoren den itâ kulemuwe, 'Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpogon.'

³⁴ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,

'Nâ Dawidigât siñgi sâwan, zorat bonñâ zinziñ kâtik, zo zingâbat.'

³⁵ Oi Psalm ekabân den ñâi itâ ziap,

'Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.'

³⁶ Dawidigât nangâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip." ³⁸ Yatâ sâmñâ Pauloñâ itâ sâm dâzângoip, "A bukurâpnâ, dâzângua nangâne. Bâliñâ guligulipkuñ, zo a zorâñ muyageipkât zorat den mâte otziñgap. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nangâm pâlâtâñ kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ 'A zen den nangâm kwâkâkwâkânâ zengâren nep top ñâi tuubat. Zinjâ zorat nangâne bon buñ upap. Zen kut ñâi zo ekrñâ kwakñâ mumbi.' "

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon ñâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a donbep sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbenân ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon ñâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nangânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinjâ zingitñâ nangâm bâliñ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliñ kwâkñangâwe.

Pauloñâ Yuda a kândâtzângom hân ñâin gokñâ siñgi âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den keñgât buñâ itâ sâm dâzângowet, "Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkât sâsâñ. Ka Yuda a zen kândâtkomñâ ândiândigât siñgi mân utnatkât se, gât ko zâmbamñâ hân ñâin gok zen siñgi âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtñangoip, 'Zen hân toren toren a zengât âsakñâ zâambarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekrñâ zoren âi ândibi.' " ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân ñâin gokñâ zen den zo nangâm umziñ âlip oi Kembugât den sâm bâbâlañ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât siñgi urâwe, zen den zo nangâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lañ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a zinjâ kamân zorat a sâtñâ sot ambân sikumziñoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa oztikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinziñan gwapwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm zeï sâtâre kwâkñan ândiwe.

14

Ikonioj kamânân den siŋgi âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioj kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mápâmâpâse namin zâimnâ siŋgi âlipnâ imbarânjoot sâmbâ dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok doŋbepnâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutnâ zen ko siŋgi âlip zo kândâtkom a hân nâin goknâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otzingâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim Kembangâren nângâm pâlâtân kwap siŋgi âlip kenjât buj sâmbâ ândiwet. Kembunâ imbarnâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutnâ zen Yuda zengât a utne nâmbutnâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin goknâ zen Aposolo kâtnâ zâkonat sâmbâ mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siŋgi âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kiŋ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmborjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Pauloŋa den siŋgi âlip sâi ek tâi Pauloŋa eknâ itâ nângip, “A zo sâknâ âlip upapkât nângâm pâlâtân âlip zemnângap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâmbâ dukui, “Gâ kiŋgandâ lân zaat kin.” Sâi a zo pirindiŋ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Pauloŋa sen mârât kulem tuugip, zo eknâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniŋan ga ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutnâ Dia, zâkkât kutnâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nâigât kutnâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anâ, zâknâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziŋâ aksik a zagât, zekât siŋgi makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpam hâmbâzik mem giŋbololoŋ mem a osetziŋan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yenŋâ, zen yatâ. Net den siŋgi âlipnâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buj zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariŋâ, zâkkât den nângâbigât sâmbâmet. Zâknâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topnâ muyageziŋip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziŋi umziŋangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋip. Topnâ nângâbigât buku otzingâm sâi map sot maanâ sambe muyageziŋi nem seronkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmbâ kwâkâziŋgâm den imbarnâ sâitâ zekât siŋgi nalemb unat sâmbâ urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioj kamânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ, zen gam Listera kamân mârâp zen sot den sâmbâ saam Paulo kâtnâ kuwe. Kune mom zeip muap sâmbâ diim kamân giŋŋan gei parâwe. ²⁰ Oi zoren zeip Yesugât kâmut zen gam haangum kine Pauloŋa zaat kamânân arip.

Harjâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân doŋbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zoric puriksâmbâ Listera, Ikonioj sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gamnâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnâ itâ sâwet, “Nen sâknâ kwâknâ ândim Anutu um topnâ ândiândiŋ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpziŋgom nalemb birâm nâ zengât oprâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlâtân kwâknângâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâmbârâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den siŋgi âlip dâzângomnâ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wanjâyan zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârumbân Yesugât kâmut zen Anutugât um

lumberjan zâpan nep diŋ sâŋ zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmŋâ a ambân minduziŋgâm Anutuŋâ galem otzikâm hân nâin gokŋâ mâtap mem ziŋgi nâŋgâm pâlatâŋziŋoot urâwe, zorat den ziŋgi sâŋ dâzâŋgowet. ²⁸ Narâk kêrep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutŋâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâŋ dâzâŋgom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât siŋgi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziŋâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sâŋgonzâŋgone âiwe. Âimŋâ Poinike sot Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ a hân nâin gokŋâ ziŋ Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi dâzâŋgom âiwe. Dâzâŋgone Yesugât kâmut zen nâŋgâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâŋ sâtâre otziŋgâwe. Anutuŋâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den siŋgi dâzâŋgowe. ⁵ Den siŋgi zo dâzâŋgone Yesugât kâmurân a nâmbutŋâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokŋâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâŋ dâzâŋgobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteroŋâ den sâŋ dâzâŋgoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâŋtâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumŋâ den âragune ko Peteroŋâ zaatŋâ itâ sâŋ dâzâŋgoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok siŋgi âlip dâzâŋgowan, zo Anutuŋâ mârumŋan nâ gâsum sâlâpnogi dâzâŋgua nâŋgâm Yesugât kâmut urâwe, zo nâŋge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziŋ ekmap, zâkŋâ Yuda nen Tirik Kaapum niŋgip, yatikgâk a hân nâin gokŋâ ziŋgi igâwen. ⁹ Zen zâk nâŋgâm pâlatâŋ kwatne umziŋ saŋgon kubik, nen otŋigip, zo yatik otziŋgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtŋâ zo nen sot sâkurâpniŋâ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziŋan pânat sâŋ se? ¹¹ Yatâ buŋâ. Nen itâ nâŋgen. Yuda a sot hân nâin gokŋâ Kambu Yesu um lâklâkŋangât op zâkkât siŋgi uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nâŋgâm den buŋ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuŋâ nepzikŋâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den siŋgi otziŋgâwet.

Yakoboŋâ den sâŋ dâzâŋgoip.

¹³ Zet dâzâŋgom nanŋitâ Yakoboŋâ den itâ sâŋ dâzâŋgoip, “A bukurâp, den sa nâŋgânek. ¹⁴ Mârumŋan Anutuŋâ hân nâin gok zengâren gâbâ kâmut nâi zâkkât siŋgi upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi Simoŋâ sâi nâŋgen. ¹⁵ Zorat Propete zengât ekabân Kembangât den nâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. ¹⁷ Siŋitŋâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kambu noonsâŋ kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokŋâ zen nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kambu zâk den yatik sâip. Zo mârumŋan sâŋ muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nâŋâ itâ san. Niŋâ hân nâin gokŋâ zen Anutugât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtŋâ mân ziŋgânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopiogât siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmŋoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum ziŋgânat. ²¹ Mosegât gurumin den zo mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nâŋgâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniŋ sâŋ gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtñâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Njâi kutñâ Yuda, kutñâ njâi Basaba sot a njâi kutñâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtñâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândân Antiokia kamânân âibigât sângonzâkowe. ²³ Oi ekap njâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñâ, bukurâpziñâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân njâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre opñâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutñâ zengâren gam den njâi dâzângone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniñ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukuzatniñâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândizikñâ buñ upapkât mân kengât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sângonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikñan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut njâi njâi yâmbâtñan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât sinji sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sângonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziñ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetñâ den doñbep sâm dâzângoitâ a ambân umziñ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk njâi zet zen sot ândimñâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloñâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doñbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Pauloñâ Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânñâ kamânñâ âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniñâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diinjângitâ ârândân âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamñâ âbureipkât Pauloñâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wanğâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Pauloñâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziñâ Kembuñâ galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimñâ Siria sot Kilikia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâm kâtikñan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a njâi ândeip, kutñâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânñâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipñâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Pauloñâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânñâ Grik a zo nângâwe. Pauloñâ zengât opñâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñangip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzângom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Pauloñâ Makedonia a njâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumñâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukñan âim Taroa kamânân takâwe.

Kamân zo saru sâtnjan tâip. ⁹ Zoren takâm nêtigân Paulonjâ uman nji itâ egip. Mâkedonia a nji muyagem itâ sâm dukui, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonjâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân ai den sinji âlip dâzângonatkat sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânjâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi wangâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmnan takâwen. ¹² Haŋsâi wangâyân âimnâ Neopoli kamânân takâm wangâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nji. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutnâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkjan too nji zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ nji ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimnâ ambân mindum tatne muyageziŋgâm ge tapnâ den sinji âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziŋan ambân njiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutnâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân goknâ. Zâknâ sângum neuleŋoot pâi kwâlamarâwe. Ambân zo Kembuŋâ oknangi umnâ pâronjsâi Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi ziknâ sot a ambârâpnâ too sanjonziŋindâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlatânoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân nji muyageniŋip. Ambân zo wâkeŋoot ândimnâ a kwâkjan ândim zâibi, zorat topnâ nângâm dâzângoi mâirâpnâ kat sikum ziŋgamarâwe. ¹⁷ Ambân zorânjâ muyageniŋâm nen sot Paulo moliniŋâm den itâ sâip, “A zi ziŋâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmŋâ sirâmŋâ sâm zari Paulo den zo nângâm âkonzigi âburem wâke itâ sâm dukui, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umnan gâbâ takâm ai.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpnâ zen kat sikum memarâwe, zorat mâtâp doonngoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnjâ mâtezian zâparâwe. ²⁰ Zâpanjâ Roma a sâtnjâ itâ sâm dâzângowe, “Zet Yuda anjâ nengât kamânân gam den sâitâ bâliŋâ uap. ²¹ Zet mân orotnâ upi sâm ândiabot. Roma a nengâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtnjâ ziŋâ sâne kâwali a ziŋâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Dorjbep lapitzikâm tâk namin zâpamjâ galem a zâk hângi doonngum dâŋ galem otkâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmnan umnâ njin, zoren zâpam kinziknâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anjâ Kembugât a oip.

²⁵ Njâtik tânâmnan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriŋ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronjsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziŋan tâk olaiyanŋip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronsâm kiri tâk namâ a âim nanŋe sâm petjan zemba sâmbum sâknâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonjâ den kambân sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâknâ âsaknangât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânam sâmbui Saulo sot Sila kinzik topnjan ge zeip. ³⁰ Zemnâ namâ umnan gâbâ diizikâmŋâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kambu Yesu Kristo nângâm pâlatân kwap Kembugât sinji upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzângoip. ³³ Njâtik zorenâk galem anjâ diizikâm mârum kâmbamŋâ zâkone use oip, zo sanjonzikâwe. Oi ziknâ sot a ambârâpnâ too sanjonziŋgâwet. ³⁴ Oi zet mirânjan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlatân kwarâwe, zorat umziŋ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Hanjsâi a sâtñâ zen kâwali a sâñgonzângoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olanzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorân nânngâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olanzika âibabotkât a sâtñâ den pane gaap. Zorat zet gemñâ âim um lumbeñan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonjâ kâwali a itâ sâm dâzânngoip, “Net Roma a bonñâ op ândiet. Den nebân mân nâpanñâ larj a mâteziñan kâmbamñâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buñâ. Ziiñâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziñâ âburem âi a sâtñâ dâzânngone zen a zagât zo Roma a bonñâ op ândiwet, zo nânngâm pârâkparâwe. ³⁹ Pârâkpam zekâren gamñâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziñ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziñgit Kembangâren kâtigem ândibigât dâzânngomñâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâtâmâtâpâse namâ ñâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâtâmâtâpâse namin zâimñâ zen sot den siñgi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembangât den ekabân den topñâ dâzânngom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nânngâm mom zaatpakât den Kembangât ekabân ziap. Oi Yesu kutñâ dâzânngoman, zâk a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsâñ. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzânngoi zengâren gâbâ nâmbutñâ zen den zo nânngâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziñan Grik a doñbep ziñâ Kembangât den siñgi mârûmñan nânngâm Anutu mâtâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiñâ nâmbutñâ zen târokwatziñgâwe.

⁵ A ambân doñbepñâ utnetâ Yuda a zen nânngâm um kâlak nânngâziñgâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumñâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmñâ Yasong sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ gâsuzingâm a sâtñâ zengâren diizingâm âiwe. Âimñâ itâ sâwe, “A zen hânñâ hânñâ ândim den bâliñ dâzânngom a um gulip kwatziñgâme, a zorânñâ neñgâren ge. ⁷ Gane Yasongâ sâi mirânñan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakñâ muyagiap, kutñâ Yesu sâme.” ⁸ Yuda a ziñâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtñâ zen Yasong sot bukurâpñâ kâsa otziñgâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtñâ zen Yasong sot bukurâpñâ tâk namin mân zâibigât sâm sâñgân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siñgi âlip sâm dâzânngoip.

¹⁰ Ñâtiksâi Yesugât kâmut zen keñgât op Paulo sot Sila sâñgonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâtâmâtâpâse namin zâi den siñgi âlip dâzânngowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipñâ. Zen Tesalonike a yatâ buñâ, gât ko den siñgi âlipñâ nânngâm âkñâliwe. Dinziñâ zo bonñâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembangât den ekabân sâlâpkum nânngâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ doñbepñâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutñâ, ziñâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonjâ Berea kamânân Anutugât den sâi siñgi Tesalonike kamânân ari Yuda a ziñ nânngâwe. Nânngâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzânngowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nânngâm zorenâk Paulo sot a nâmbutñâ sâñgonzânngone saru sâtñan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane itâ sâm dâzânngoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateñ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eñ lopio doñbep tatne ziñgit umñâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zengât mâtâmâtâpâse namin zâim Yuda a sot

Grik a nâmbutņâ zen Anutu mâtâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmņâ sirâmņâ kamân sombemân a muyageziņgâm siņgi âlip dâzâņgoip.

¹⁸ Kamân zoren a nâņgânâņgâziņ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutņâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutņandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nâņgânâņgâņâ buņ den laņ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uņakņangât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatņangât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimņâ sâwe, “Den uņakņâ sat, zo nâņgânatkât sen. Den mârâtņâ, zorat topņâ sapsuna nâņgânâ.” ²¹ Ateņ kamân mâirâp sot kamân nâin gokņâ zen sot ândiwe, zen den uņakņâ nâņgânâ den âragum ândiwe.

Pauloņâ Kembangât topņâ dâzâņgoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâņ sombemân kin a itâ sâm dâzâņgoip, “Ateņ mâirâp, nâ topziņ ek nâņgan. Zen lopio doņbep sobim bimbi kwatziņgâme. ²³ Nâ kamânziņan âim gam lopioziņâ ekņâ lopiogât nalem pâpanņan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanņâ zi bem lopio nâigât siņgi, kutņâ mân nâņgen.’ Mân nâņgâm mâtâsime, zorat topņâ dâzâņgobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkņan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariņâ. Zo namâ a betņâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zengât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârûmap. Zâkņak a ândiândiniņâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niņgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laņ kârâm hânân a kâmutņâ kâmutņâ muyagem laņ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot daņgon zo zâkņak sâm niņgip. ²⁷ Nen umniņandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân buņâ, gootniņan a hutnâņgon ândiap. Den nâi itâ ziap, ²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiņ umņan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zengâren gâbâ a nâmbutņandâ zitâ sâwe, ‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nâņgindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipņâ a bitziņandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenņâ nâņgindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârûmņan kwakmak ândiwen. Anutuņâ niņgitņâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniņ melâņnatkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânņâ hânņâ topniņâ sâm muyagemņâ hâuņâ niņgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânâņgip. Oi hân a aksik zâkkât nâņgindâ bon upapkât mumuņan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuņan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutņâ ziņ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutņâ ziņâ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nâņgânâ.” ³³ Yatâ utnetâ Pauloņâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutņandâ Paulogâren pâlatâņ op Yesugât siņgi urâwe. Oi zengât osetziņan kamân zorat a sâtņâ zengât kâmurân gok kutņâ Dionisio. Oi ambân nâi kutņâ Damari sot nâmbutņâ ândiwe.

18

Pauloņâ Korinti kamânân siņgi âlip nep tuugip.

¹ Pauloņâ Ateņ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutņâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokņâ. Oi ambinnâ Pisisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkņâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziņgip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâņ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâtâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a siņgi âlip dâzâņgoi nâmbutņâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo siņgi âlip nep zo-rarâk nâņgâm ândeip. Zâkņâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzâņgoip, “A bâlîņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârûm sâsâņ, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diņâ birâm

kâsa okñangâne zâknâ hâmbânjan gwapgwap koi gei itâ sâmbâ dâzânngoip, “Tâmbetagoi, tosa zo nâgât buñâ. Ziinâ upap. Zorat nâ kândâtzânngom hân nân gok zengâren âibat.”⁷ Yatâ sâmbâ a nâi kutñâ Titeo Yusito, zâk Grik anâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâknangâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâtâmâpâse namâ ginjan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip.⁸ Mâtâmâpâse galem a kutñâ Kiriipo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nânngâm Kembugâren nânngâm pâlâtân kwâknangâwe. Oi Korinti a zengâren gâbâ donjbepnâ sinji âlip nânngâm Yesugât kâmut utne too sanjonzingâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nân uman egi Kembunâ itâ sâmbâ dukuip, “Gâ mân kenngât otnan. Sinji âlip sâmbâ mân birâban. Sâmbâ ândiban.¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donjbepnâ ândie.”¹¹ Yatâ sâmbâ dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzânngom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâknânâk sâne a sâtñandâ dinziñ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtñâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opñâ Paulo kâsa okñangâm gâsum diim a sâtñangâren âiwe.¹³ Diim âim Paulogât itâ sâmbâ dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komñâ mâtâp unakñan âim Anutu mâtâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hânunâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâmbâ dâzânngoip, “O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñ nânngâbam.¹⁵ Zen sâkurâpziñ zengât den kâtik sot den nâmbutñâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziinâ kubikpi. Zo nâgât nep buñâ.”¹⁶ Yatâ sâmbâ molizingi gem âiwe.¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâtâmâpâse galem a kutñâ Sostene gâsum lumñâ a sâtñangât mâteñan kom mem nâi nâi utne zingitñâ mân nânngânngâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Piriisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukñâ mânngârip. Zorat mârurnjan Anutu mâteñan den sâmbâ kâtigem kâukñâ mân mânâgât ândeip.¹⁹ Zobâ wanngâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâtâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe.²⁰ Oi zen sot ândibapât sâne itâ sâmbâ dâzânngoip,²¹ “Anutunâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâmbâ kelikmelik otzingâm wanngâyân zâim Epeso kamân birâm arip.²² Âimñâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziñ kelik den dâzânngom Antiokia kamânân âburem arip.²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamñâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Piriigia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâmbâ kâtikñan kwatzingâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutñâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânngânngânñâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nânngâm nangip.²⁵ A zo Kembugât topñâ zo dukune nânngâm nangip. Too sanjon nep ko Yohanegârâk nânngipñâ Yesugât sinji imbanânoot dâzânngom ândeip.²⁶ Zâk Yuda a zengât mâtâmâpâse namin zâim sinji den kenngât buñ, lâu bâbâlan sâmbâ dâzânngoip. Zoren sinji âlip sâi Piriisila sot Akwila zet nânngâm buku okñangâm diim âi Anutugât den nâmbutñâ dukum nangâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okñangâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimñâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziñan meip.²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzânngom sâip, “A bâliñan gâbâ mâkânngâbapât mârurn sâsân, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ minduminduyân den yatâ sâmbâ Yuda zengât den zo mem ge kwatzingip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyagezingip. ² Oi mâsikâzingâm sâip, “Zen Kembugât den singi âlip nângâm, nângâm pâlâtân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bujâ?” Sâi zinjâ sâwe, “Bujâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat singi mân nângâwen.” ³ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zen nâigât korân too sanгонzingâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too sanгонningâwe.”

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Yohane zâk a umziņ melânbigât too sanгонzingâm itâ sâm dâzângoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nângâm pâlâtân kwâkņangâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” ⁵ A zen den so nângâne Kembu Yesugât korân too sanгонzingâwe. ⁶ Too sanгонzingâne Paulonâ biknâ kâukziņan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uņakņan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ singi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kengât buņ singi âlip dâzângom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topņan ândiândiņangât den sâm bâbâlaņ kwap dâzângoip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziņan den bâliņâ sânetâ Paulonâ birâzingip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diizingâm sirâmņâ sirâmņâ a nâi kutņâ Tirano, zâkkât mirin minduzingâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umņan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topnâ nângâwe.

¹¹ Oi Anutuņâ Paulo mam okņangi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziņoot zengâren mem âine gâsune sâkziņ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeņâ a umziņan gâbâ takâm âiwe.

Kware suņa a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opnâ hânņâ hânņâ âim gam ândim zâizâiņ op Kembu Yesugât kot zo sâm wâke molizingânat sâm wâkeziņoot itâ sâm dâzângowe, “Yesu kutsingiņâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” ¹⁴ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutņâ Sikewa, zâkkât narâpņâ nâmburân zagât, zen Paulo ekņâ yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkeņâ den itâ sâm dâzângoip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko waniņ gokņâ?” ¹⁶ Wâkeņâ yatâ sâi a wâkeņoot zo kâwali imbanâ mem zângom mem kâbakgwâbakņe otzingâm hâmbâziņ mem giņbololoņ mei sâk bârak sot gilâmziņoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den singi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kengât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutņâ sâm âlip kwâkņangâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ doņbep patânâ gam mârumņan gâbâ kware suņa op gâwe, zorat den singi sâm kâkņan parâwe. ¹⁹ Kware suņagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziņan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânņâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A zinjâ yatâ utnetâ Kembugât denņâ imbanâ mem kâtigemņâ laņ kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum naņgi Kaapumņâ okņangi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikņik zoren mâik nâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen singi âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnâ lopio tuutuunâ a nâi ândeip, kutņâ Demeterio. A zorânâ Atemis lopio namâ dâpņâ mâik mâik kâtnâ tuugi a zinjâ sângân mine zâk sot nep arâpņâ kât doņbep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionâ nep a gakârâpņâ minduzingâm itâ sâm dâzângoip, “A, zen nânge. Nepniņâ zorânâ kât sikum muyageningâmap. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutņâ Paulo. Zen zâkkât topnâ nânge. Zâkņâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a doņbep um gulip kwatzingâm itâ sâm dâzângomap, ‘A betņâ lopio tuutuunâ, zo bon bujâ.’ ²⁷ Zâk

yatâ oi a ambân zen nepniņangât nângâne giginâ upap. Bemniņâ Atemis zâkkât kutņâ gigin oi namâņâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutņâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buņ upap?”

²⁸ Demeterioņâ den yatâ sâm dâzâņgoi nângâm umziņan kuk op den yu kambâņ sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutņâ patâ.” ²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opņâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikņâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Paulonâ sinġi nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut ziņâ anġân kârâņangâwe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutņâ Paulo buku okņangâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabâņan a ambân nâmbutņandâ den nâi sâne nâmbutņangoot nâi sâne den gulip oi doņbep ziņâ den topņâ mân nângâwe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuziņâ kutņâ Alesande mem aline a osetziņan kin den dâzâņgobam op den mân sâbigât bikņandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopņâ, Yuda gokņâ ek nângâmņâ zen aksik patâ den yu kambâņâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutņâ patâ.” Zen narâk kêrep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamņâ sâi hirinâne itâ sâm dâzâņgoip, “Epeso mâirâpņâ, kamân zirat Atemis patâniņangât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nâņge. ³⁶ Gât ko zen umziņ diim gei kut nâi nâi laņ mân upi. ³⁷ A sâkziņanâk se, zen lopioniņangât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliņ kwâkņange. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakâņâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuņ narâkņan a sâtnâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtnâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârâņ den laņ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutâņâ nengât nâņgi mân dâp oi kubikningâbap.”

⁴¹ Den galem a zorâņâ den yatâ sâm dâzâņgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzâņgomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip. ² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doņbep dâzâņgomņâ walâziņgâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniņan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalemm niniņangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonâ Taroa kamânân katep nâi mumuņan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalemm ninam minduwen. Paulo zâk haņsâi âibat sâm den dâzâņgom kiri ma nâtik tânâmņâ oip. ⁸ Mirâ umņâ tarâwen, zoren kârâp âsakņâ doņbep seip. ⁹ Oi katep nâi kutņâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kêrep patâ. Um karâmbut kwâkņan topņan. Zoren kwâkņan gâbâ gei koip. ¹⁰ Paulonâ geimņâ katep zo kwârakum lumņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Âigirâp mân utnek. Zâk umņâ mângim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sâmņâ mirâ umņan zâim nalemm kâsâpkum nemņâ zen sot âragum tatne haņsâip. Haņsâi zâmbam arip. ¹² A zen katep zo diim mirâziņan zâim umziņ âlip oip.

Paulonâ Milete kamânân arip.

¹³ Nambutnâ nen Paulonâ sâi wangâyân zâim Aso kamânân kâdom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wangâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm wangâyân zâi ningiri ârândân âiwen. Âimnâ Mitilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nâin Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzângoip.

¹⁷ Milete kamânân gamnâ Paulonâ a sângonzângoi Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diizingâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topnjan gâbâ nângâm nanje. ¹⁹ Nâ a ginjandâ Kembangât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otrinetâ sâknam kwâknjan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzângobatkât nâi mân ziap. Zen âlip upigât den singi âlipnâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziñ melânâ Anutu mâteñan Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâknjangâbigât dâzângowan.

²² Irak ko Kaapumnâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumnâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kenngât mân uan. Nâ ândiândinâ mân angân kârâbat. Kembu Yesunâ nep diñ sâm nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbenangât den singi sa lañ kârâbapkât nep diñ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângânek. Nâ Anutu um topnjan ândiândigât den singi dâzângom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârân dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den singi âlip zo aksik dâzângowan. Nâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziñak galem orangâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumnâ zo zengât galem a sâm zâmbarip. Kembangât kâmut zo Yesu zâknâ gilâmmandâ kwâlâzingip, zen galem otzingâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâzingâm aria a nambutnâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nambutnâ muyagemnâ zen a nambutnâ zengât a upigât den bâliñ sâm um gulip kwatzingâbi. ³¹ Zorat zen galem orangâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm nâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutunâ tânzângoi bonnâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikzingip, zen sot opñâ bonnâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nenngât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nânge. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nangâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ,
‘Kut nâi nâi mimiñ, zo âlipnâ. Ka kut nâi nâi zingâzingân, zorân umâlep zâizâiñ.’ ”

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wangâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wangâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamnâ tântân âimnâ hân nâi kutnâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hañsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wangâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimnâ Kipiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wangânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyagezingâm sirâm nâmburân zagât

tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otzingi Paulonjâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wangâ âiâinj narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiningâm kamân âkñan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmñâ âbânangâm zen kamânân zâine nen wangâyân zâiwen.

Propete Agabonjâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wangâyân âiâinjâ zo âkip. Yesugât kâmut njetik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hañsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zingâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutñâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nji kutñâ Agabo, zâk nenğâren gâip. ¹¹ Gamñâ Paulogât inzutñâ memñâ zikñâ kiñ bik saamñâ itâ sâip, “Tirik Kaapumñâ itâ sap, ‘Inzut zi mariñâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a zinjâ itâ okñangâm kamân njan gok zengât bitziñan pambi.’ ”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kenğât uan.” ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zari.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikangâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutñâ zinjâ diiningâm ñason zâkkât mirin nâmbârâwe. ñason zâk mârûmñan Kembugât a oip. Zâk Kipro gokñâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutñâ zinjâ sâtâre op buku otningâwe.

¹⁸ Hañsâi Paulo sot nen ârândâñ Jakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonjâ bitziñ kom Anutuñâ mam okñangi kamân njan gok zengâren nep tuugip, zorat den siñgi dâzangom nanğip.

Paulo zâk zengât den nângip.

²⁰ Paulonjâ den siñgi dâzangom nanğip nângâm Anutu sâm âlip kwâkñangâmñâ itâ sâm dukuwe, “Bukuniñâ Paulo, nângat. Yuda a donbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie. ²¹ Gâgât den itâ gâi nângame, ‘Yuda a hân njan âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzangomap. Zen murarâpziñâ mân kwabâ kwatziñgâbigât dâzangomap. Sâkurâpniñangât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’ ²² Kamân ziren Yuda anjâ gâgât yatâ nângame, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siñgi nângâm nanğâbi. Nângâmñâ mindubi. ²³ Gât ko nen den njan dâgogindâ zo upan. Nenğâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtejan den sâm kâtigem kâukziñ mân mânangât ândime. ²⁴ Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziñ mânangâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon buñâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân njan gokñâ zinjâ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât siñgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziñâ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Hañsâi too sanğonñâ tirik namin zâiwe. Sâkziñ kubikangâm Anutugât siñgi nalem pânam utnetâ Paulonjâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonjâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme njan âkââkâñan Paulonjâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ zinjâ zâk ekñâ a aksik kâsa okñangânât sâm gâsuwe. ²⁸ Gâsumñâ den kâtikñâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniñan minek. A zirâñ hânñâ hânñâ ândim Yuda a kâsa otningâmñâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzangomap. Oi tirik namâniñan Grik a diizingi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokñâ

Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekŋâ zorat sarâ itâ sâwe, “Pauloŋâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zaatŋâ mindum gawe. Oi a nâmbutŋandâ Paulo gâsum diimŋâ tirik namin gâbâ âkŋan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumŋâ kune mumbapkât utne siŋgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nânŋip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.” ³² Den yatâ nânŋâmŋâ zorâŋak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtrâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziŋgit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikŋandâ saawe. Oi Paulogât topŋâ sot kut ŋâi ŋâi oip, zorat mâsikâziŋgi. ³⁴ Mâsikâziŋgi a ambân zen den ŋâi sâne nâmbutŋandâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nânŋâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkŋanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Pauloŋâ kâwali a galem dukum sâip, “Nânŋânina den ŋâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemŋâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârumâk Aigita a ŋâiŋâ a kutâ kunat sâmŋâ a 4 tausen diiziŋgi hân a mân ândiândiŋan âiwe. Gâ a zo mo ŋâi?” ³⁹ Yatâ sâm mâsiki Pauloŋâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokŋâ. Gâ nânŋânina den ŋâi dâzâŋgobâ.” ⁴⁰ Oi nânŋânŋi Paulo zâk tiregân kin a den hiriŋsâbigât bikŋandâ dâp oi zen hiriŋsâne Yuda ziŋ denân itâ sâm dâzâŋgoip.

22

Pauloŋâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzâŋgoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nânŋânek.” ² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziŋŋâ denân dâzâŋgoi hiriŋsâm den mân sâm tarâwe. ³ Oi târokwap dâzâŋgoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topŋan ândia sâkurâpniŋangât gurumin den zo kwâkâm nigi nânŋâwan. Oi zen itârâŋ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buŋ upi sâm nâ kâsa otziŋgâm a sot ambân aksik saaziŋgâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtrâ, zen nâgât topnâ âlip nânŋe. Zen bukurâpniŋ Damasiko kamânân ândime, zenŋât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nânŋâm pâlâtâŋ kwapme, zen gâsuziŋgâm diiziŋgâm Yerusalem kamânân ga hâuŋâ sâknam ziŋgâbi.’

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkŋan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakŋâ patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemŋâ den itâ muyagei nânŋâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat? ⁸ Oi nânŋâ sâwan, ‘Kembu, gâ ŋâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokŋâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakŋik igâwe. Den ko mân nânŋâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nânŋâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuŋâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ŋâiŋâ nep tuubangât dâgobap.’ ¹¹ Oi kârâp âsakŋâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ŋâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Zâkŋâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nânŋâne a âlipŋâ oip. ¹³ A zorâŋ nâgâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ siŋgâ ânânŋârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânânŋâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniŋangât Anutu, zâk mârum zâkkât nepŋâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diŋâ nânŋâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut ŋâi egin sot zâkkât siŋgi den, zo a ambân aksik dâzâŋgoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkŋangâna too sâŋgongiga Yesuŋâ tosgâ gulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opŋâ mâik ŋâi tap nânŋâm ko Yerusalem kamânân âburem gam

tirik namin zâim ninâu sâim umanân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den sinji nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hâuñâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziñgâm gâsuziñgâm zângom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariñâ âlip nânge. ²⁰ Oi gâgât den sâsâñ a Setepano kunam hâmbâziñ kwâkâm kinnâ topñan pamñâ kune nânge âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nângâm nanjegât gâgât sinji âlip dâzângobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembuñâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikangâna hân nâin gok zengâren sângongoga âiban.’ ”

Paulo tâkñâ lapitnâ sâim birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonñâ hân nâin gokñâ ziñâ Anutugât sinji upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambânñ sâim itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A ziñâ zo yatâ sâim yu kambânñ hâmbâziñ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patânñ sâi arâpñâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sâimñâ zorat topñâ sâim muyagei nângânat sâim tâkñâ lapitpigât sâim ziñgip. ²⁵ Oi zen tâkñâ lapitnamñâ inzutñâ saane ko Paulonñâ a sâtnâziññ itâ sâim mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diñâ mân nângâmñâ tâkñâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziñandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonñâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkñak Roma a?” Sâi Paulonñâ sâip, “Zo perâkñak.” ²⁸ Sâi Galem a patânñ itâ sâip, “Nâ a yenñandâ kât donbep pamñâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonñâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâim pârâkpam kenjât oip.

³⁰ Hañsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Yuda a wangât sâim Paulo nângâm bâliñ kwâkñange sâim zorat topñâ nângâbat sâim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkñâ olañ diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnâ sen tâpâk ziñgit itâ sâim dâzângoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâteñan târârak ândim gâwan. Anunñangât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkñâ a ziñâ lâujan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonñâ itâ sâim dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipñâ. Umgâ ko bâliñâ. Gâ Anutuñâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânguât.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâim dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâim bâliñ kwâkñangât?” ⁵ Sâne Paulonñâ itâ dâzângoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembugât ekabân den nâi itâ kulemuwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâim bâliñ kwâkñangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutñâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutñâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâim dâzângoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momñâ zaatnat sâmen. Momñâ zaatzaatñâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâim kwâkâyangâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumuñan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduziñan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opñâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutñâ zen zaatñâ den kârâpñoot itâ sâwe, “Nen a zi egiñdâ tosanñâ buñ uap. Sumbem a mo a tabânñâ ziñâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpñoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenjât op sâi arâpñâ kâmut ziñâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Njâtik zoren Kemburjâ muyagem Paulo gootjan kin itâ sâip, “Gâ mân kengât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâim muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâim muyagiban.”

Yuda a nâmbutjâ Paulo kunam sâwe.

¹² Harjsâi Yuda a nâmbutjandâ den itâ sâim saawe, “Nen naleim birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâim Anutu mâtejan den zo sâim kâtigiwe. ¹³ A tengâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutjandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen naleim birâm ândimjâ Paulo kom naleim ninatkât sâim kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnjâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñjâ sâim kubiknat.’ Oi dinziñjâ nângâm Paulo sângongoi mâtabân gâi kunat.”

Paulo biitjandâ kâmbamgât den sâim muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitjandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmjâ kâwali a zengât namin bagim aniñjâ dukuip. Dukai ko Paulonjâ kâwali a zengât a sâtnjâ nâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorâñ katep zo diim patângâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutjâ Paulo, zâknjâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâñ den nâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ sâim dukai kâwali a galem patâñjâ katep bikjan gâsum diim ginjan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki katepnjâ itâ sâim dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo minduminduzijan diim âine topnjâ sâim muyagibapkât dâgobi. ²¹ Dâgone dinziñjâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâñ Paulo kunam se. Zen naleim birâm ândim Paulo kom naleim ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtabân mambât te.” ²² Katep zorâñ den yatâ sâi kâwali a galemjâ den itâ sâim sângongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a ziñjâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâñjâ kâwali a sâtnjâ zagât diizikâm itâ sâim dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiñjâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkjan âiâiñjâ 70 sot liñgip kâlâu a 2 handeret zorâñjâ kubikangâm njâttikât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkjan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okjanngâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâñjâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, nâñjâ a kutâ âliprjânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan. ²⁷ Kâwali a ziñjâ nâi diim ge. Zo Yuda a ziñjâ kune mumbam oi a zo Roma a nângâmjâ sa kâwali anâ sot âimjâ bitziñjan gâbâ mâkâwen. ²⁸ Oi denân parâwe, zorat topnjâ nângâbat sâim a sâtnjâ minduminduyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziñjângât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorâñ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutjâ ziñjâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâkjanâk sâme, zen sângonzângua gâgâren gam diñjâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpnjâ ziñgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumjâ njâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Harjsâi kâwali a nâmbutjâ kamânziñjan puriksâne kâwali a biosi kwâkjan tâtat ziñjik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikjan parâwe. ³⁴ A kutâñjâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topnjângât mâsikip. Zâk Kilikia hânân goknjâ nângâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâim kâwali a zengât bitziñjan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

¹ Sirâm bânbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutjâ sot a nâi kutjâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutâjâ sâi Paulo diim gane Teatulojâ Paulo tosanjângât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipjâ Peliki, gâ âlip galem otningâna lumben ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betnijan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâman dâp âlip galem otningâmat, zorat nângindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pânkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nângindâ bâlij opmap. Yuda a hânjâ hânjâ den dâzângom um gulip kwatziingâmap. A zo Nasarete gokjâ sarâ agât arâpnâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâknâ tirik namin âim mem bâlij kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niijâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemjâ Lisia, zâk sot arâpnâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topjâ nângâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a zinjâ bekjan mem zorik sâwe.

Paulojâ Peliki mâtejan den torenjâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikijâ bikjâ dâp oi Paulojâ itâ sâip. “Gâ Yuda nengât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâtâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâzingâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâtâpâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niingirâwe. ¹³ Oi a zirânjâ den se, zorat bonjâ mân tirâp gobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nângâ. Mâtâp unakjâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâtâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânga bonjâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuñâ a orot mâmezij bâlijjâ sot âlipjâ, nen mumujan gâbâ mânginingi zaatnat, zo nângâm ândime. Zo yatik nâ nângâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opjâ galem orangâm ândim Anutu sot a zengât mâtezijan anjun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikangâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutjâ zen tarâwe. Oi a zo zinjâ nâgât tosa nânge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtnâ mindumundyân nâjâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi zinjâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a mindumundyân den kânok sâwan. Zo nângâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatâatjâ den zo sâman, zorat nâmbutjandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Paulojâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unakjâ zorat den singi nângip, zorat itâ dâzângoip, “Kâwali a galem a Lisianjâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâm kwâkâbat.” ²³ Yatâ sâmjâ kâwali a sâtnâ itâ sâm dukui, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân oknangâbi. Bukurâpnâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doongubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutjâ zo tapjâ Peliki zâk ambinjâ, Yuda gokjâ, kutjâ Durusila, zâk sot tapjâ Paulo sâi gam Kristo Yesu nângâm pâlâtâñ kwâkwatjângât dâzâkoip. ²⁵ Oi Paulojâ târârak ândiândij sot âknâlegât kendon ândiândij sot hâunjâ mimiñangât narâknâ, zorat den sâi Pelikijâ kengât opjâ Paulo itâ sâm dukui, “Âlip âi ândina nengât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutjâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umzij âlip upapkât Paulo tâk naminâk birânjângâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestojâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâinj, zen zâkkâren gamjâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâzingâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen

ziinjak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâ, sâ kâtâj urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonâ itâ sâ dâzânjoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtjâ, zinjâ nâ sot ârândâj geimjâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmjâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ hañsâi den sâsâj namin zâimjâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumjâ tosañjgât opjâ den doñbep sâ kirâwe. Den sâwe, zorat bonjâ ñâi mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonâ dinzjâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâ bâlîj kwatziñgâman.”

⁹ Sâi Pestonâ Yuda a umziñ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nânjat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diñgâ sâ kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonâ itâ sâ dukui, “Buñâ. Nâgât den ziren sâ kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nânjat. Nâ Yuda a mân bâlîj otziñgâwan.

¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anjân kârâbam. Zen nâgât sâknânâk se, gât ko zengât bitziñan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâ kwâkâbapkât san.” ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpnâ zen mindum den âragumjâ Pestonâ Paulo itâ sâ dukui,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukui.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutjâ âki a kutâ Agripa sot ponâjâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutjâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den singi a kutâ itâ sâ dukui, “Pelikinâ tâk namânjan a ñâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâiñ zen nâgâren mindumjâ a zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenjâ itâ sâ dâzânjowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziñgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzânjua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziñgâwan. ¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a zinjâ zâkkât bâlîjâ ñâi sâbi sa ko zen Yuda a ziinanjât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumujâ ñâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ ²⁰ Nâ den zorat kwakjâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâ kwâkâbatkât dukuan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâjâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.” ²² Pestonâ yatâ sâ dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat diñâ nanjâbatkât otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diñâ nânjâban.”

Paulonâ a kutâ Agripagât mâtejan kirip.

²³ Mirâ hañsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikjoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiñ, zen molizikâne ârândâj zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzânjua nânjânek. A kinzap, zirat opjâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosañgât den sâ den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâknâ ândei mân dâp upap.’ ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosañâ kârua kâmbamgât singi mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemjâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâ kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topjâ sâi nânjindâ diñâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a ñâi tosañanjât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

¹ Agripanâ Paulo itâ sâmbuik, “Gikak topkâ sâna nângânâ.” Sâi Paulonâ biknâ pamnâ den itâ sâmbuik, ² “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torenjâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gânâ Yuda a nenjât orot mâmeninjâ sot kut nâi nâi upmen, zo topnâ nângâm nanjat. Nângânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziyan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe. ⁵ Zen nâgât topnâ ek nanjâwe nâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmbârâwan. Sâkurâpnij zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo nâigât bunâ. Anutu nâ âse sâkurâpnijâ zengât den nâi sâmbuik. Den zo itâ. Nen ândim momnâ zaatnat. ⁷ Den zo bonjâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâmbuik. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe. ⁸ Anutu nâ a mumunâ mângizijgâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotnâ yatâ uap?

⁹ Nâ mâruman itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete goknâ sot arâpnâ kâsa otzîngâm sa bun upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donjâp tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep di nâ sâmbuik. A zângonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâmbuik kwapigât zângom sâknam zîngâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzîngâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zîngâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâknâ oi sumbêmân gâbâ kârâp âsaknâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsagenijgip. O a kutânâ, mirâsinj zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknâ patâ, mirâsinj zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinjâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nâ nâi itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziyan sot hân nâi a zengât bitziyan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipnângât nep tuuna umzi nâ âburibap. Zen nâtik ek birâm âsaknâ bagibi. Satâ nâ zaazîngi ândie, zo birâ nângâm Anutu gât a upi. Oi tosazîngi gulipkoi nângâm pâlâtâj kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbêngât sinji upi.’ Zâk yatâ sâmbuik dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbêmân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânâ kamânâ âi dâzângowan. Oi hân nâin goknâ, zengâren âi nep tuuga umzi melânâ Anutu sot pâlâtâj op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a zinjâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. ²² Oi Anutu zâk betnan mei sinji âlip sâwan nâ sâmbuik. Oi a zâizâinjâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mâruman Mose sot Propete zinjâ bet a nâi muyagibapkât kân nâ sâwe, zoric sâmbuik. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânâ. Oi mumunâ zengâren gâbâ kândom op zaatnâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsaknâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lanj sat? Ekâp donjâp sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” ²⁵ Sâi Paulonâ itâ sâmbuik, “A kutâ âlipnânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonjâ sot târâraknâ. ²⁶ Den san, zorat topnâ a kutânâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripanâ Paulo itâ sâmbuik, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Paulonâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutnâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunâ betziyan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripânâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ dinjâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaḡna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam waḡgâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnâ diizinjâ waḡgâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.) ² Waḡgâ zo Adramiteḡnai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukḡan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsân. Waḡgâ zoren zâim Makedonia a ḡai kutnâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ haḡsâi Sidoḡ kamânân takâm Yulioḡ Paulo buku okḡaḡgâm nâḡgâḡaḡḡi kamânân âimḡâ bukurâḡḡoot naleḡ niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânâ gam mem kâbakḡei Kipiro hânân âim hân kândâtḡan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtnâp âimḡâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren waḡgâ ḡai tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali aḡâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimḡâ mulun âim Kirido kamân gootḡan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakḡeneḡḡi kamân zo birâm Keret hânâḡen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimḡâ Lasea kamân gootḡan saru bikḡâ ḡai tâip, zoren takâwen. Kutnâ waḡgâ tâtat âlip.

Paulogât den nâḡgâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zengât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Pauloḡâ girem den dâzâḡgom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nâḡga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buḡâ, nen ârândâḡ waḡgâ bâliḡ oi sâruyân tâmbetagoḡemgât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulioḡ Pauloḡâ den birâm waḡgâ mariḡâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikḡâ zoren map pibâ gâi waḡgânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A doḡbepḡâ zorat Keret hânân saru bikḡâ ḡai kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru bikḡâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlaḡ mirâ toren gâbâ gâi umziḡ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nâḡgâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuarânâ ga mem kâbakḡei hân zo birâm mâtnâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opḡâ hân ḡai kutnâ Kaunda, zorat nâḡgâmḡan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi waḡgâ âbâḡgubapkât tâk doḡbep kâpim saawen. Oi saruyân kât ḡai kirip, kutnâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbakḡei mâtnâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbaḡâ kom zeipkat haḡsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbuḡan waḡgâgât kut ḡai ḡai mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutḡan pibâ doḡbepḡâ koi mirâsiḡ sot sâḡgelak mân muyagei ekḡâ umniḡ keḡgât oi tâmbetagonamen sâḡ nâḡgâwen.

Pauloḡâ um âlip kwatziḡḡip.

²¹ Oi a zen naleḡ birâm narâk kârep yen ândine Pauloḡâ osetziḡan kin itâ sâḡ dâzâḡgoip, “Bukurâp, zen nâḡgât den nâḡgâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut ḡai ḡai tâmbetkuwen, zo mân muyageḡap. ²² Zen mân keḡgât utnek. Aḡâ mân buḡ utnat. Waḡgâ ko tâmbetagoḡap. ²³ ḡâtigân Marinâ kutnâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ sumbem kore aḡâ sâḡgongui gem ga nâḡâren muyagem itâ sâḡ dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, gâ keḡgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteḡan takâ kinban. Oi itâ nâḡgâ. Anutuḡâ gâ galem otgigi gâ sot a waḡgâyân te, zo mân tâmbetagoḡi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziḡ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nâḡḡan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Waḡgânâ hân ḡain âi komḡâ âbâḡgubap.” ²⁷ Adria saruyân laḡ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi ḡatik tânâmḡan waḡgâ galem a ziḡâ hân gootḡan gen sâḡ

nângâwe. ²⁸ Yatâ nângâmñâ tâk dâp pane saruyân giari kêrepñâ a kânok yatâ oip. Oi mâik ñâi âim du pane giari kêrepñâ kiin bâtnâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkñan zâibap sâmb kengât op wangâ tipñan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ hañsâbapkat mambât tarâwe. ³⁰ Tapñâ wangâ galem a zen kengât op wangâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen wangâ sângânñan kela yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne Paulonâ kâwali a sâtñâ sot arâpñâ itâ sâmb dâzânngoip, “Wangâ galem a zen âine nen saruyân geim nañgânat.” ³² Dâzânngoi kâwali a zen bamingât tâkñâ mânângâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hañsâbapkat mambât tapñâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sâmb dâtnânngoip, “Zen umziñ kengât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkñan zâi ândibi. Sâkziñ mân tâmbetagoi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem ñâi memñâ Anutugâren sâiwap sâmb namuñ neip. ³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlañ oi nen aksik nalem niwen. ³⁷ A wangâyân tarâwen ko tenjânñiñ 276 yatâ zorân tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wangâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wangâ bâbâlañ op kopgâip

Wangâyân saru sâtñan âbânngoip.

³⁹ Mirâ hañsâi hân ñâi ekñâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru bikñâ ñâi kâtñâ buñ ekñâ zorat sâtñan zâinat sâmb urâwen. ⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâkñâ mânângâtne saruyân giari tâk olanâ pibâgât isen ñâi saane zariñ. ⁴¹ Wangâ âimñâ hân murukñan zâim wangâgât sângânñandâ hânân sum kâtigei saruñâ wangâ tipñan kom namuñip. ⁴² Wangâ âbânngoi kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zânjonam sâwe. ⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutñandâ saru lâbânngum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutñâ ombonj sot nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nângâwen. ² Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map pateñ op zeï kârâp sândum une sei nângâwen. ³ Paulonâ kârâp tâmbânñoot zo mem pâi sei kârâp zorat umñan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpñan zim kâtigem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buñ op kopgap, zorat hâuñâ muyagenñangap.” ⁵ Paulonâ ko mulum zo kwititapkoï kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen bikñâ lâmbatpap mo kek mumbap sâmb mambât ek tarâwe. Narâk kêrep ek tatne buñ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziñoot kubikziñgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nañgâmñan a kutâziñ tâip, kutñâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorân on galem otniñgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim bikñâ kâukñan pam ninâu sâmb kubikñangip. ⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziñoot zen siñgi nângâm ganetâ kubikziñgâmâip. ¹⁰ Oi zorat hâuñâ a zen umâlîp op galem otniñgâne âinam oindâ mâtâpkât kut ñâi ñâi betniñan miwe.

Paulonâ wangâ ñâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wangâ ñâin zâiwen. Wangâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânñan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wangâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm ñâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakñeniñgi ñâtik sirâm zagât âimñâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wangâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen

nenngât sinqi nânngâm Apio kamânân âine kândiangâwen. Oi nâmbutnjâ mirâ karâmbut, zoren kândiangâwen. Oi Paulonjâ zingitnjâ umâlep nânngip.

Paulonjâ Yuda a den dâzânngoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtjandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nânngi Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnjâ ko tâk namin zâmbarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonjâ sâi Yuda a sâtjâ zen gane itâ sâmbân dâzânngoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpnijâ kwerâziq mân sâwan. Sâkurâpnijâ zenngât den mân kowan. Oi zen laq Roma a zenngât bitziqan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a ziqâ topnâ sâmbân nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânbigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâmbân kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zenngât um kâlak mân nânngâwan. ²⁰ Oi nâ zorat zingitnjâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnjâ zaatzaat den zo nânngâm ândimen. Den zorat tâknâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâmbân dâzânngoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topnijan ândie, zen gâgât den nânngi mân kulemgum niqge. Zoren gâbâ a nânngi mân gam sâmbân bâliq kwatgigi nânngâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nânngânatkât sen. Oi mâtâp unaknjâ zorat itâ nânngâmen. Hân dâp a ambân, ziqâ sâmbân bâliq kwâtziqgâwe.”

²³ Yatâ sâmbân narâk nânngi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topnjâ ândiândiangât den hangât topkwap dâzânngom tâi nânngisâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zenngât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnjâ âsageip. Zorat den dâzânngoip. ²⁴ Oi a nâmbutnjâ zen diqâ nânngâwe. Oi nâmbutnjandâ diqâ birâwe.

²⁵ Oi den sâmbân kâsâpagone Paulonjâ itâ sâmbân dâzânngoip. “Tirik Kaapumnjâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpnijâ den itâ sâmbân dâzânngoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzânngonan, “Kindapziqandâ den nânngânânngân, zo nânngâbi. Ka umziqandâ ko mân nânngam kwâtâtibi. Sinziqandâ igiknjâ, zo ikpi. Ka zorat topnjâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziq bâpsâsânjâ. Sinziqandâ mân ek kwâtâtibi. Umziqandâ mân nânngâm kwâtâtibi. Oi umziq mân melânne ko nâ dap yatâ kubikziqgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzânngua nânngânek. Anutuqâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nânngi gok zenngât sinqi uap. Zen nânngâm âknâlibi.”

²⁹ Yatâ sâmbân dâzânngoi Yuda zen ziiqak den sâmbân mâsikâyangâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonjâ Roma kamânân mirâ nânngi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziqâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topnjâ ândiândigât den dâzânngom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topnjâ kenngât buq dâzânngom ândeip.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemgui.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât singi âlip den sa laŋ kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den singi zo muyagibapkât Anutonâ sâam kâtigemnâ mâruman Propete a sâam muyagemzingi Kembangât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nanngâ Yesugâren âi sugip. Nanngâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nanngâ op um salek sot hâlâlu oi Anutonâ nanngât topnâ imbanâhoot itâ muyageip. Mumujan gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâniŋâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniŋandâ tânomnâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a singi âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziinik buŋâ. Zen sot ârândân Roma a zing Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât singi op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuzingip. ⁷ Anutu umnandâ gâsuzingip ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângon sot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembangât singi a zingitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembangâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândime, zorat singi hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâaman. Yesu Kristonâ tânzângoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nanngât singi âlip sâam umnandâ Anutu kore oknannga topnâ nângâm, zâkkât mâteŋan den zi sa nângâne. Nâ ninâu sâaman dâp zengât op sâaman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen zingitpatkât otnimap. Zo yatâ ze ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâniŋ saanigi tâpman. Anutonâ nângi dâp oi mâtâp muyagem nigi zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamnâ tânzângua Kaapumnâ imbanâ nâi zingip kâtigem ândibigât sâaman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtângât bonngâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamnâ nep tuum bonngâ muyagibatkât sâaman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutnandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânâ saru a sot barâ a, a nângânângâziŋoot sot kwakmak ârândân singi âlip dâzângobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen singi âlip dâzângobatkât umnandâ bâbalaŋ opmap.

Nângâm pâlâtângât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ singi âlipkât nânga anunhoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanâhoot, zorat. Singi âlip zo nângâm Kembangâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâlinan gâbâ mâkâzingâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârândân. ¹⁷ Singi âlibân Anutugât mâteŋan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânziŋoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâknanngâm tosazing buŋ urâwe zo, zingâ ândiândi mimbi.”

A zingâ Anutu birâm nâtâtigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâlin upme, zen bâlin utne zorânâ den bonngât mâtâp zo doongumap. Bâlin mâme a zing yatâ upmegât Anutu kuknanngât bonngâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. ¹⁹ Anutonâ hâunâ zingâmap, zorat topnâ itâ. Anutugât topnâ zo muyap ze nângâme. Anutu ziknak topnâ muyagem zingâmap. Hân muyageibân gâbâ a zing Anutugât topnâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk anâ mân igiknâ. ²⁰ Oi zâk imbanâhoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topnâ muyagei âlip ek nângâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomnâ bâlin utne hâunâ zingip ko dap op den hâunâ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nângâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nângânângâziņan bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nġâtâtikņâ kâpizânġoip. ²² Oi a ziņ nen nângânângâniņoot ândien sâweņâ kwakmak op ândiwe. ²³ Yatâ otziņġi zen Anutu ândiândiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nġai nġai buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņġâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuņâ ziņġit birâziņġi umņâ sâkkât âkņâle top top nângâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe. ²⁵ Zen Anutugât topņâ nângâm kândâtokom sarâ mâte okņangâwe. Oi mariziņâ birâm kut nġai nġai muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nângen. Kut nġai nġai muyageziņġip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņġi âkņâle bâliņâ muyageziņġip. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nângâm mân hurat kwâkņangânam utne zâkņâ birâziņġi umziņ gulip oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut nġai nġai bâliņâ top topņâ doņbep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņâ umziņan siksâuk oi sikumġât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zeņġât den kwâkâme. ³¹ Um nângânângâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbeņâ buņâ, buku orot buņâ ândime. ³² Kut nġai nġai yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nângâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzânġome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņġân minat.

¹ Zorat a, ġâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm ġikâ sâm muyagemat. A nângâm bâliņ kwatziņġâmat, zo yatigâk ġâ opmat. ² Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņġi dâp uap. Zo yatâ nângâmen. ³ A, ġâ nâmbutņâ zeņġât tosa sâm muyagem yatik opmat. ġâ dap nâņġat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat? ⁴ Kembuņâ lumbeņâ patâ otġimņâ hâuņangât den kek mân sâi ġâ wangât zorat nâņġâna yenņâ opmap. ġâ umġâ melâņbangât Anutuņâ lumbeņâ otġimap, zo âkon opmat? ⁵ ġâ umġâ kâtikņâ. Umġâ mân melâņna tosaġâ kârâp yatâ kwâkņan kwâkņan pam zari kârâp simbap narâkņan, narâk patin, Anutuņâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukņangât bonņâ âsageġibap. ⁶ Anutuņâ a orot mâmeniņangât dâp hâuņâ niņġâbap. ⁷ A nâmbutņâ kut nġai nġai âlipņâ tuume, zen sumbemân neule âsakņâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziņġâm ândiândi kâtik ziņġâbap. ⁸ A nâmbutņâ ziniņâ op, zâizâiņ opņâ den bonņâ kwâkâm kut nġai bâliņâ mem ândime, zeņġâren Anutu kukņangât bonņâ muyageziņġâbap. ⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân nġain gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņġâbap. Yuda a kândom muyageziņġâbap. Bet ko hân nġain gokņâ muyageziņġâbap. Wangât, Yuda zen Kembuġât den kândom nâņġâwe, zorat. Hân nġain gok zen bet nâņġâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân nġain gok zen neule âsakņâ sot lumbeņâ muyageziņġâbap. Yuda a zen kândom. Hân nġain gok zen bet. Yuda a sot hân nġain gok zen âlipņâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņġâbap. ¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otniņġâbap.

Anutuņâ a hân nġain gokņâ zeņġât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Moseġât gurumin den mân nâņġâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nâņġâm tâmbetagobi. A gurumin den nâņġâm ândim bâliņ upme, zen aksik Anutuņâ gurumin dengât dâp hâuņangât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapņâ yen nâņġâme, zen Anutuņâ ziņġiri târârak mân upme. Ka a nâņġâmņâ lum kwâtâtime, zeņġât târârakņâ

sâm zingâbap. ¹⁴ Hân nâin goknâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziñangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâwenâ gurumin denziñoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziñan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziñan pâip, zorânâ um nângânângâziñâ purikgurik op tosaziñangât den sâm kwâkâziñgâmap mo lumbenâ den âlip sâmmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siñgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuñâ sâi Yesu Kristonâ umniñan kut nâi nâi ziap, zorat topñâ sâm muyagibap. Nâ siñgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziñ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutñâ, ziñ Kembangât den zo sâkñak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikangât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denñâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtiman.” Gikangât yatâ nângâm zâizâiñ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikangât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipñangât mâtâbân diiziñgâbat. Oi nâttâtigân ândie, zen âlip âsakñâ zingâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziñgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm zingâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonñâ zorat topñâ nângâman, zorat.” ²¹ Gâ gikangât yatâ nângâm ândimatkât den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutñâ kwâkâm ziñgâmatñâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutñâ kâmbu mân upi sâm dâzâñgomñâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân birâyangâbabot dâzâñgom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opñâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootñan arindâ Anutuñâ niñgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzâñgom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi kâmbu memmat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâiñ opmatñâ den kâtik kona a nâmbutñâ ziñâ gekñâ Anutu sâm bâliñ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembangât ekabân zenñgât den nâi itâ kulemguwe. “Zen bâliñ utne hân nâin gokñâ zen ziñgitñâ yatik Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme.”

Kaapungât tobatñâ umân zeï bonñâ sâsâñ.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yenñâ uap. ²⁶ Oi zorat torenñâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkñangâwe, zâk den kâtikñâ lugi kwabâ kwâkñangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkñangâne ândimñâ den kâtikât nep tuubapñâ nepñâ zâkkât topñâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikñâ nângâmñâ mân lume, zenñgât topziñ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkñangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonñâ? Buñâ. ²⁹ Sâgân den kâtikât tobat mem ândiândiñ, zo bonñâ buñâ. A nâi umñandâ bâliñâ birâm Kembangât siñgi ândimap, zâkkât Yuda a bonñâ sânat. Umân Kaapumñâ nep tuumap, zo bonñâ. A yatâ zorat a ziñâ buñâ, Anutuñâ nângi âlip oi sâm âlip kwâkñangâbap.

3

Bâliñâniñandâ Anutugât den mân mem gei kwâpâp.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniñgâwe, zo yenñâ? ² Yatâ buñâ. Yuda a, nen Anutuñâ diñâ niñgip. Nen Anutuñâ siñgi den top top dâtnângoi zorat mariñ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutñâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziñandâ Anutuñâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?” ⁴ Buñ kâtikñâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniñâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsâñ. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâm kubikna a ziñ nângâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliñ oindâ Anutuñâ târârakñangât topñâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ. ⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap.

⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonjâ tângoi kutsingjangât wangât nâ bâliņ mâme a sâm hâuņjâ nibap?” ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliņ oindâ Anutuņjâ bonjâ muyagibap.” A nâmbutņjâ ziņ neņgât yatâ sâme. Sâm sâtņiņan sâme. Den bâliņjâ yatâ zo sâm mâtâp zo lâņme zo, zen ko hâuņjâ ziņgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutņjâ walâzingâm tobat ñai ândien mo? Yatâ buņjâ. Yuda a sot hân ñain gok nen aksik bâliņjangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem ñai itâ ziap,

“A zengâren gâbâ ñai târârakņjâ mân ândiap. ¹¹ Ñaiņjâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topņjâ nâņgâbâ.’ ¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliņan âiwe. Zengâren gâbâ ñaiņjâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduziņan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziņjâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziņjâ mulum kâtikņjâ yatâ. ¹⁴ Lâuziņan den bâliņjâ sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbamgât bâbâlaņ op âime. ¹⁶ A tâmbetzâņgom âim tâmbetagome. ¹⁷ Lumberjangât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutugât keņgât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nâņgâmen. Gurumin den zo a ambân aksik neņgât op sâi umņan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâteņan târârak utnat? Gurumin den, zorâņ tosaniņ sâm muyagemap. Zo a aksik neņgât topņiņ sâm muyagei dap op hâuņjâ sânat? A aksik neņgât tosaniņ Anutugâren ziap.

Yesuņjâ suupņiņ meip, zorat nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm tosaniņjâ buņjâ upap.

²¹ Mosegât gurumin denņjâ mân tânnâņgomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutugât mâteņan tosa buņ utnatkât Anutuņjâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân siņgiņjâ kânņan sâm kulemguwe. ²² Yesu Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangindâ tosaniņ buņ oi ândiândiņjâ mâtâp zo neņgât siņgi uap. Zo a topņjâ topņjâ neņgât matâp kânok. Mâtâp ñai mân ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliņ urâwengât Anutuņjâ niņgiri mân dâp oip. Anutugât âsakņjâ neuleņan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sâņgâniņjâ mem suupņiņ meipkât Anutuņjâ sâņgân buņ tânnâņgom hâlâlu minniņgip. ²⁵ Zâkņjâ nanņjâ sâņgongoi gem gâi a ambân mâteziņan kune moi gilâmņandâ bâliņâniņ saņgorip. Oi zen zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândibiņjâ tosaziņ buņ ândibi. Bâliņjâ op gawe, zorat tosaziņ Anutuņjâ umâlipņangât pâi zeipkât Yesu mumuņan bagei Anutugât mâteņan tosaniņ buņ orotņangât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm, zen tosaziņ buņ upme. Zorat topņjâ narâk ziren muyagibapkât Anutuņjâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariņjâ ândiap. Oi zorat topņjâ zo muyap pâi ziap.

Nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâmengât op tosaniņ buņ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiņ utnat? Buņjâ. Zâizâiņjâ zo kândaņip. Wangât kândaņip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buņ uen? Buņ kâtikņjâ. Nen yen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangindâ tosâniņ buņ kwatniņgip, zorat. ²⁸ Nen itâ nâņgen. A nen gurumin den luluniņangât buņjâ. Nâņgâm pâlâtâņgât op tosaniņ buņ upmen.

²⁹ Zen dap nâņge? Anutu zâk Yuda a neņgât Anutuyâk? Buņjâ, Zâk hânņjâ hânņjâ neņgât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniņ kânok ândiapkât Yuda a sot hân ñain gokņjâ ârândâņ nâņgâm pâlâtâņgât op tosaniņ buņ minniņgâmap. ³¹ Oi yatâ sâm nâņgâm pâlâtâņgât op gurumin den kândaņmen? Buņjâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nâņgâm sâkunniņ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikņjâ orot mâmeņangât op tosaņjâ buņ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâteņan sâkņjâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den ñai itâ ziap, “Abaramņjâ Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangip, zorat opņjâ Anutuņjâ zâkkât nâņgi tosaņjâ buņ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Njâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ bujâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi njâi ko ândiândi târâraknjângât nep mân tuumjâ bâlij mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlatân kwâpap zo ko Anutu nângâm pâlatânjângât op nângi tosanjâ buj upap. ⁶ Marumjan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutu nângâm a njâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanjâ birâbap, zâk sâm âlip kwâknjângâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembujâ tosazij birip sot bâlijâzij gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A njâi zâk Kembujâ zâkkât nângi tosanjâ buj opmap, zâk sâtârejoot upap.”

Abaramjâ nângâm pâlatânjângât opjâ hân anjâ anjâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a nengârâk? Mo a hân njâin njâin goknjâ zengât sot ârândân uap? Kembujâ ekabân Abaramgât den njâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutu nângâm pâlatânjângât op tosanjâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanjâ buj miñanjip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanjâ buj miñanjip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanjâ buj miñanjip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâknjângâne ândim Anutu nângâm pâlatân kwâknjângi tosanjâ birip. Nângâm pâlatânjângât undip zo bet sâknjan pindip. Abaram zâk yatâ opjâ kwabâ mân kwâtzingâne ândim Anutu nângâm pâlatân kwâknjângâne tosazij buj oip, zengât kâuknjâzij op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlatân kwâknjângâm ândiwen, nengât kâuknjâ oip. Zâk nângâm pâlatânjângât mâtâp lânjip. Mâtâp zorik kiunnjâ kiunnjâ Abaram zâk kâuknjâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutu nângâm Abaram sot kiurâpnjâ hân patâ sinji kwâtzingip, zo gurumin den luluñanjângât bujâ. Nângâm pâlatânjângât op tosanjâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi sinji kwâtzingip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlatânjângât mâtâp sot Anutu nângâm Abaram den dukuij, zo bon buj opap. ¹⁵ Gurumin den bujâ oi sâi ko tosa gât hâuñanjângât den mân muyagebap. Gurumin denjâ tosa gât hâuñanjângât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluñanjângât mâtâbân lânj ândimjâ tosazij buj mân upi. Bujâ. Kembu kuknjângât bonjâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutu nângâm sâm kâtigem kut njâi njâi sinji kwatningip, zo nângâm pâlatânjângât op muyagibap. Zo bon buj mân upap. Zinzij kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipnjângât op tânzângozângonj, zo pindi Abaramgât kiurâp nengâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk bujâ. Abaramjâ nângâm pâlatânjângât mâtâp lânjmen, nen aksik Abaramjâ Anutugât mâtejan sâkunniñjâ uap. ¹⁷ Anutu nângâm Abaram den njâi dukumjâ sâm kâtigeip. Den zo Kembujâ ekabân kulenguwe. Zo itâ ziap, “Nânjâ gâ a kâmutnjâ kâmutnjâ zengât ibâzij upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlatân kwâknjângâm itâ nângip, “Anutu zâk mumujan gâbâ mânginingâbâ sâm mânginingâbap. Oi kut njâi njâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlatânjângât zâizâij zemñanjip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donjâ zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnjâ buj ândiangât dap yatâ kiurâpnjâ âsagibi?” Bujâ. Yatâ mân sâip. Kembujâ den zorat bonjâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuijkât, “Kiurâpkâ donjâ patâ yatâ muyagibi.” ¹⁹ Oi zâk kendonjâ 1 handeret oip. Sâknjâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâknjâ âron oip, zo eknjâ nângâm pâlatânjângât um zagât mân oip. ²⁰ Anutu nângâm sinji den dukuij, zo nângi mân bon buj oip. Nângâm pâlatânjângât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre oknjângip. Zâk itâ nângâm ândeip. ²¹ “Anutu nângâm kut njâi muyagibapkât sâip, zorat bonjâ âlip muyagibap.” ²² Abaram zâk nângâm pâlatânjângât zemñanjipkât Anutu nângi tosanjâ buj oip.

²³ Anutu nângâm nângi tosanjâ buj oip, den zo Abaram ziknjângârâk mân kulengoip. Nengât ârândân kulengoip. ²⁴ Kembuniñjâ Yesu mumujan gâbâ mânggeip, Anutu, zâk nângâm pâlatân kwâknjângindâ nengât yatik nângi tosanij buj utnat. ²⁵ Anutu nângâm sâi Yesu kune tosanijângât op moip. Oi tosanij buj upapkât mumujan gâbâ zaarip.

5

Yesuñâ lumbeñâ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonjâ suupniñ mem moipkât nen nângâm pâlâtângât op tosanij buñ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtân op Anutu sot lumbeñ op ândimen. ² Yesuñak mâtâp mem ningipkât Anutuñâ tânnângoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbañangât âsakñâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen. ³ Oi zorik buñâ. Sâknâm ândiândiniñangât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknâmân ândimñâ umniñ mân loribap. ⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuñâ ningiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtân sot ândim Anutuñâ kut ñâi ñâi neñgât singi sâip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinat. ⁵ Nen zo yatâ ândimñâ bonñâ minat. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ umniñan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageniñgâmap, “Anutugât umñandâ doñbep gâsuningâm tânnângomap.”

⁶ Mârum nen imbañâ buñ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâkñâ mâte oi Kristo zâk bâliñ mâme a neñgât op moip. ⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak ñâigât hâuñâ op mumuñâ, zo a neñgâren mân taap. A âlipñâ ñâigât op mumuñâ, zo ko muyagibap mo dap? ⁸ Nen bâliñ op ândeindâ Anutu nen umñandâ doñbep gâsuningip. Anutuñâ umâlipñangât opñâ Kristo sângongoi gem hâuñiñâ moip. ⁹ Zâk neñgât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanij buñ urâwen. Anutu kukñangât bonñâ muyamuyagij narâkñan Anutuñâ tosanijangât hâuñâ mân ningâbap.”

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa okñangâm ândiwen. Oi narâk zoren nanñandâ neñgât op moip. Oi zorik buñâ. Neñgât op moipkât diiniñgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buñâ. Zâkñâ walâm otniñgâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanñandâ ândim bâliñan bagibemgât tânnângobap. ¹¹ Oi zorik buñâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ lumbeñâ muyagem Anutu sot târokwatniñgi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip kwâkñangâmen.

Adamñâ mumuñ muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâliñangât op mumuñâ muyageip. Oi a aksik zeñgâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zeñgâren arip. ¹³ Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâliñandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tosazij mân sâlâpkoip. ¹⁴ Ka bet gurumin denñâ muyagei a zij tosazij ek nângâwe. Adam zâk bâliñ oi mumuñandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziñgâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zeñgâren lañ ârip. Adam zâk mumuñangât kâukñâ oipñâ bet ñâi ândiândigât kâukñâ muyagibapkât sâsân, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik ñâi ñâi.

¹⁵ Anutu umâlipñangât tânzângozângonj, zorân den ku zorat dâp buñâ. Zorân wâlap. A aksik patânâ Adamgât den kuñangât opñâ mom nanñâwe. Oi Anutugât tânzângozângonj, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângozângonj op Adamgât den ku walâmñâ a doñbep tânnângoip. ¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângozângonj sot toren Adam den kuñangât bonñâ, zet topzik ñâi ñâi. A kânokkât tosanâ simgât sâm kwâkâkwâkâñ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângozângonjandâ tosa doñbep birâm tosanij buñ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuñangât op mumuñâ muyagemñâ imbañâ mem a kutâ otziñgip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângozângonjandâ walâm tâtalek oi a doñbep nen tosanij buñ orot, zo mem umniñan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkñâ bâliñ oi a aksik simgât singi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokñâ târârak ândei Yesugât singi a nen doñbep tosanij buñ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâkñâ bâliñ oi a doñbep niñâ bâliñ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeiapkât a doñbep nen Anutugât mâteñan târârak op kinat. ²⁰ Adamñâ bâliñ oi bâliñâ hânân muyageip. Bâliñâ gwâlântensâbapkât sot bâliñangât topñâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliñâ muyagem

zari Anutugât singi tânzângo-zângo-ndâ walâm zari. ²¹ Den san, zo itâ. Bâli-ndâ mumujâ muyageip. Muyagemjâ a ambân a kutâ otzingâm ândim gâip, zo yatik tânzângo-zângo-ndâ a kutâ op tosa buj minningâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuni-ndâ Yesu Kristo nengât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumujan târokwatningip.

¹ Bâli-ndâ hânân muyagei Kembangâren gâbâ tânzângo-zângo-ndâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângo-zângo-ndâ laj kârâbapkât bâli-ndâ dojbep op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsingijâ laj kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ bujâ. Kristo sot muwen. Too sanjonningâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumujan târokwarâwen. Zo nângâme mo? Zo yatâ oi dap op bâli-ndâ târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanjonningâne Kristo sot ârândâj mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbandâ Kristo mumujan gâbâ mângai zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi unakjâ nâi muyageningi ândinat.

⁵ Nen mumujangât tobat op târokwarâwengât zaatzaatjangât, zo yatik op târokwatnat. ⁶ Niijangât itâ nângâmen. Um sângijâ Yesu sot ârândâj poru nagân kuwe. Zo um sâkni-ndâ bâli-ndâ imbandâ koi gibapkât sot bâli-ndâ kore mân op ândinatkat. ⁷ Nâi zâk moi bâli-ndâ tâk-ndâ olanbap. Oi nen yatik Kristogât mumujan târokwarâwengât bâli-ndâ tâk-ndâ mân saaningi ândinat.

⁸ Itâ nângâmen. Kristo sot muwenjâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nângâmen. Anutu-ndâ zâk mumujan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtjâ mân mumbap. Mumujandâ Kristogât a kutâ dum zagâtjâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâli-ndâ niijangât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutu-ndâ Yesu mumujan gâbâ mângai zaatjâ Anutugât kutsingi laj kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziijangât nângânetâ bâli-ndâ zinjangât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâj op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nângâbi.

Bâli-ndâ kore mân utnat.

¹² Bâli-ndâ sâkzi-ndâ a kutâ upâ sâi mân nângâbi. Oi sâkzi-ndâ âk-ndâ bâli-ndâ alezingi zo yatik mân nângâbi. ¹³ Oi um sâkzi-ndâ zo bâli-ndâ kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumujan gâbâ mângizingipkât um sâkzi-ndâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Bujâ. Gurumin denjâ mân tânzângomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângo-zângo-ndâ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâli-ndâ a kutâ mân otzingâbap.

Singi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzângo-zângo-ndâ bageindâ gurumin dengât pâkenjâ siriksâipkât bâli-ndâ utnat? Yatâ bujâ. ¹⁶ Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkzi-ndâ zâkkâren pam kore okjangâbi-ndâ, zâkkât kore a op nepjâ tuubi. Bâli-ndâ a kutâzi-ndâ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetago-ndâ. Mo Kambu zâk a kutâzi-ndâ oi sât lulu op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâli-ndâ kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singi âlip kwâkâm zingâwe dâp umzi-ndâ nângâmjâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâli-ndâ gâbâ mâkâzingâm olanzingi târârak ândiândijangât kore a op ândie. ¹⁹ Um nângânângâzi-ndâ lotjangât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mâruman um sâkzi-ndâ pane âk-ndâ bâli-ndâ sot bâli-ndâ zorat kore oi laj ândiwe. Oi narâk ziren um sâkzi-ndâ Kembangâren pane ândiândi târârakkat kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâli-ndâ kore op ândiwe, narâk zoren târârakkat kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonjâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nângâne anjunoot opmap. Oi itâ nângâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetago-ndâ. ²² Zen ko Kambu-ndâ bâli-ndâ dumun olanj Anutugât kore a op ândie. Oi bonjâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. ²³ Bâli-ndâ kore upme, zen bâli-ndâ hâunjâ tâmbetago-ndâ zo mimbi. Ka Anutu um âlip-ndâ zingâzingân zo

ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp unjakñan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nângâme, zengât op san. Zen itâ nângâme? “Gurumin den luluñâ zo mumuñan âkâmap.” ² Zorat ambân ñâi apñâ wâgân ândei birâbirân, zo mân taap. Gurumin denân den ñâi yatâ ziap. Apñâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikân, zo âkâbap. ³ Ambân ñâi, zâk apñâ wâgân ândei birâm ñâi sot ândei lañ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apñâ moi ko gurumin denñâ saazikip, zo ânânngât pap. Oi ambân zo a ñâi mimbap, zo ko lañ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topziñâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuñan târokwap mune gurumin dengât tâkñâ ânânngârip. Oi mumuñan gâbâ kândom zaarip, zâkkât singi urâwe. Nen Anutu kore okñangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip.

⁵ Ândiândi sângiñâ ândiwen, narâk zoren gurumin denñâ bâliñangât âkñâlegât kârâp waari sâkniñan nep tuugip. Yatâ otningi tâmbetagoñangât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sângiñangât tâkñâ zo ânânngârip. Oi gurumin dengât mâtâp sângiñâ mân lâñ, Kaapumgât mâtâp unjakñâ lâñ Anutu kore okñangâmen.

Bâliñandâ kâitnânngomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliñâ? Zo buñâ. Gurumin den buñâ sâi ko nâ bâliñangât topñâ mân nângâbam. Gurumin denân den ñâi itâ sapsun ningâmap, “A ñâigât kut ñâi ñâi lañ mimbap sâm mân ek âkñâlîban.” ⁸ Bâliñandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutñâ zengât kut ñâi ñâi lañ mimbap sâm ek âkñâlem ândiwan. Den kâtik zo mân ze sâi bâliñâ yen zembap. ⁹ Nâ mârumñan gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanangât topñâ mân nângâm lañ ândia bâliñandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliñandâ umnan lañ kâri topñâ itâ nângâwan, “Um mumuñ yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin denñâ otnigi ândim zâibatkat sâsân, zorâñak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâliñandâ gurumin denân mâtâp muyagemñâ kâitnogi gurumin denñâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipñâ sot tosanâ buñâ. Mâbângum ñâi ñâi sâwe, zo tosa buñ sot târârak âlipñâ.

¹³ Gurumin den âlipñandâ nogi mowan? Yatâ buñâ. Bâliñandâ nogip. Bâliñandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliñangât topñâ muyagibapkat bâliñandâ nogi mowan. Bâliñangât nângindâ sumunñâ uap. Nen bâliñangât topñâ yatâ nângânatkat gurumin denñâ sâi mowan.

Um sâkniñan bâliñandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokrñâ. Nâ ko hânân gokrñâ. Bâliñandâ sângânâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nânga kwakmak opmap. Nâ kut ñâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ñâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut ñâi âkon opman, zo opñâ gurumin den âlipñâ zorat topñâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buñâ. Bâliñandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumngât umñan âlipñandâ mirâ kamân mân meip. Kut ñâi âlipñangât zo sâman. Ka bonñâ mân muyageman. ¹⁹ Kut ñâi âlipñâ upat sâmñâ mân opman. Nâ kut ñâi bâliñâ zo mân upat sâm zorâñak opman. ²⁰ Nâ bâliñâ mân upat sâm zorâñak opman. Zo itâgât. Zo ninak buñâ. Bâliñandâ um sâknan mirâ kamân meipkat yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ñâi âlip upâ sa bâliñandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâliñandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliñandâ um sâknan ziap, zorâñâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâñangât a opman. Bâliñandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Njainâ tânnângom um sâknan bâliņangât imbanâ koi gibap?
²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonâ tânnobap. Zorat Anutu sâmb âlip kwâkņangâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp uņak lâjnat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nâņgânâņgânandâ Anutugât gurumin den zo kore okņangâman. Sâknandâ ko bâliņangât kore okņangâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtâņ op ândimen, neņgâren bâliņangât hâuņâ sâmb kwâkâk-wâkâņ mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtâņ oindâ Kaapumņâ ândiândi muyagem ningâmap. Kaapum zâkņâ bâliņan sot mumuņan gâbâ mâkâningip. ³ Mârum um sâņgiņiņandâ gurumin den zorat imbanâ mem gei neņgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuņâ itâ op um sâņgiņiņangât imbanâ koi geip. Nanņâ sâņgongoi bâliņ mâme neņgât sâk yatâ opņâ neņgât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiņ, zorat Kembuņâ nâņgi âlip opmap. Oi um sâņgiņangât mâtâp buņ, Tirik Kaapumgât mâtâp lâjmen, nen Kaapumgât imbanan den siņgi âlip zo lum ândinatkat Kristonâ um sâņgiņangât imbanâ koi geip.

⁵ A ândiândi sâņgiņangât mâtâp lâjme, zen um nâņgânâņgâziņ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lâjme, zen ko um nâņgânâņgâziņ Kaapumgâren pane zemap. ⁶ Um sâņgiņangât nâņgâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumgât nâņgâm ândimen, nen ândiândi sot lumbeņâ muyaginat. ⁷ Um sâņgiņâ nâņgânâņgân, zorâņ Anutu kâsa okņangâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sâņgiņ ândime, Kembuņâ zengât orot mâmeziņâ zorat nâņgi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumņâ umziņan ziap, zo ko mâtâp sâņgiņan buņâ, Kaapum sot ândim mâtâp uņakņan uruņsâmb ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsâņ. Njâi zâk Kristogât Kaapumņâ zâkkât umņan mân zimbap oi ko Kristogât siņgi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziņandâ bâliņangât mumuņ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtâņ utne um dâpziņâ tosa buņ minziņgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziņan ândiap. ¹¹ Zen dap nâņge? Tirik Kaapumņâ umziņan tâtât mâme opmap mo buņâ? Tirik Kaapumņâ umziņan tâtât mâme opmap oi ko Anutuņâ Yesu mumuņan gâbâ mâņgeip, zo yatik Kaapumņâ um dâpziņ mumuņan gâbâ mâņgiziņgâm ândiândi ziņgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sâņgiņangât kore a mân utnat. Um sâņgiņandâ wan ningâmapkât hâuņâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sâņgiņangât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumņâ âkom diiņgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuņâ Kaapum niņgip, zo kore arâp op keņgât utnatkât buņâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkat niņgip. Kaapumņâ um bâbalaņ kwatniņgi Anutu itâ sâmb konsâm mâtâsimen, “Aboņ.” (Yuda denan Abba sâme. Niiņ denân ko Aboņ sâmen.) Nen umniņandâ itâ nâņgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nâņgindâ Kaapumņâ umniņan tâtât mâme op den zo yatik sâmb muyageniņgâmap. ¹⁷ Oi itâ nâņgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienņâ Anutugât kut nâi nâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândâņ galem utnat. Hânân ziren zâkņâ sâknam nâņgip, zo yatik sâknam kwâkņan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipņan bagim ândinat.”

A umniņ âlip oi kut nâi nâi yenņâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut nâi nâi âsakņâ neulenoot walâwalâņ muyageniņgâmap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nâņga yenņâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut nâi âsakņâ neulenoot doņbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuņâ gâsuniņgâm nan bârarâp sâmb âsakņâ neulenij muyagibapkât a sot kut nâi nâi Anutuņâ muyageniņgip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut

ņâi ņâi yenņâ hânân ziap, zo gukupitņâ yen zimbapkât sârn zingip. Ziņņâ umgât buņâ. Anutuņâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinzij kâtik zimbîgât mân sârn zingip. ²¹ Zorat kut ņâi ņâi yenņâ hânân zen mumuņangât dumun zo olaņ Anutuġât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakņâ mimbî.

²² Nen nânġâmen. Kut ņâi ņâi zo zen mârumņan ġâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nânġâm ândim ġawe. ²³ Oi zenâk buņâ, nen ârândâņ yatik mambât ândim sâknam nânġâm ândimen. Anutuġât nan bârarâp nen um sâkniņ kubikņâ minningâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân ġâbâ Kaapumņâ niņġip. Kâdom Kaapumņâ niņġip. Bet ko kut ņâi ņâi niņġâbap. ²⁴ Nen Anutuņâ um sâkniņ kubikņâ minningâbapkât um bâbâlaņ op mambât ândinatkât diiniņġip. Bonņâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonņâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonņâ mân muyagei ikmengât umņâ nânġâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniņangât op betniņan memap. Nen yatâ mo yatâġât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nânġâmengât Kaapumņâ betniņan mem, yaak mem, aņâ mân sâsâņâ, den zo yatâ neņġât op Anutuġâren sapsuņap. ²⁷ Anutuġât Kaapumņâ neņġâren nep zo yatâ tuubapkât op sârn pindip. Oi Kaapumņâ Anutuġât umņan den ziap, zo nânġâm Anutuņâ tânnânġobapkât den dukuņap. Oi Anutu zâk um igikņâ Kaapumġât umņan den ziap, zo nânġâmap.

Anutu zâk neņġâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum naņġâbap.

²⁸ Nen itâ nânġâmen. Wan mo wanņâ muyageniņġâmap, zo Anutuņâ kubigi tân-nânġomap. A umniņandâ Anutu ġâsum ândimen, neņġâren yatâ otniņġâmap. Nen zâkņâ diiniņġâbam nânġi zeipkât diiniņġip, neņġâren yatâ otniņġâmap. ²⁹ A mârum diiniņġâbam nânġip, nen nanņangât tobat utnatkât sâip. Oi a donġepņâ nanņangât murâp op ândeindâ Yesuņâ âtâniņ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip. ³⁰ Anutuņâ a kânņan nânġâniņġip dâp, nen diiniņġâm tosanîņ buņ minniņġip. Tosaniņ buņ minniņġip dâp, nen âsakņâ neule zo nen niņġip.

Kut ņâi ņâiņâ Anutuġât bikņan ġâbâ mân mâkâniņġâbap.

³¹ Den zorat topņâ dap dap ziap? Anutuņâ buku otniņġâm ġalem otniņġâm ândei kâsaniņandâ dap op tâmbetnânġobap? ³² Anutuņâ nanņâ mân angân kârip. Neņġât op sâņgongoi ġem moip. Zorat dap naņġe? Yatâ oipņâ kut ņâi ņâi torenņâ niņġâbap mo mân niņġâbap? Niņġâbap.

³³ Anutuņâ buku otniņġâm tânnânġoip, zorat a ikâ zorâņ Anutuġât a ambân ġâkârâpņâ denân nâmbanbap? Anutu zikņak tosanîņ buņ minniņġip, zorat a ikâ zorâņ nen tosanîņangât hâuņâ minatkât sâbap. ³⁴ Yesu Kristoņâ neņġât op moip. Oi moibâk buņâ. Zâk mumuņan ġâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap neņġât op Anutu den dukuņap.

³⁵ Kut ņâi ikâ zorâņ Kristoġât bikņan ġâbâ mâkâniņġâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ņâi yatâ zo dap op Kristoġât bikņan ġâbâ mâkâniņġâbap. ³⁶ Kembuġât ekabân den ņâi itâ ziap, zorat dâp otniņġâme. Den zo itâ, “Kembu, ġâġât op sirâmņâ sirâmņâ nânġome. Râma kom ġaame, zengât tobat yatâ otniņġâme.”

³⁷ Oi kut ņâi yatâ zorâņ mân mem lot kwatniņġâbap. Buņâ. Yesuņâ umņandâ ġâsânânġomapkât imbaņâ niņġi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nânġan. Mumuņâ mo ândiândiņâ, sumbem a mo bâliņangât a kâukņâ, narâk ziren ziap mo bet muyagiap, zorâņ mo kut ņâi ņâi imbaņoot, zorâņ Yesu Kristo zâkkât bikņan ġâbâ mânâk mâkâniņġâbap. ³⁹ Anutu umņandâ ġâsuniņġapkât kut ņâi ubâ ġâip mo âmbibâ kopġâipņâ, kut ņâi zorâņ mo zorâņ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât bikņan ġâbâ mân mâkâniņġâbap.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâmb den bonjâ sa nângânek. Kaapumjâ umnan den ziap, zorat nângi bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nângâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât singi upigât opjâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginjângât nânga âlip bâbâlaŋ opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuŋâ narâpnâ gâsuningip. Oi imbanjâ âsakjâ tirâpnângoip. Anutuŋâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun ningip. Oi mâte okjângânatkât mâtâp tirâpnângoip. Oi kut nâi ningâbap, zorat singi den kânjan kesap pâroŋ den dâtnângoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpziŋâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziiŋjângât yatâ nângâm sâme. Oi nen nângen. A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârumb sâsâŋ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut nâi nâi nengât Kambu, Anutu, zâk sâmb âlip kwâkjanjindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkjak.

Singi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonjâ.

⁶ Isirae a nâmbutjâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zingit nângi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutjâ zengât Isirae a bonjâ mân sâsâŋ. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenjâ zen kiurâp bonjâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zeŋak Abaramgât singi upi.”

⁸ Den zorat topjâ itâ ziap. Sâkâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patâjâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buŋâ. Singi den umjan muyagiwe, zeŋak Abaramgât kiurâp bonjâ sâsâŋ. ⁹ Kembuŋâ singi den Abaram itâ sâmb dukuip, “Kendon nâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkâ nanjâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buŋâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekajâ sâkunniŋâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliŋâ zo mân oitâ Anutuŋâ zekât op mamzikjâ itâ sâmb dukuip, “Âtânjandâ munjângât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nângâm zikjak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikjâ ekjâ mân sâip. Kânjan nângâzikâm yatâ sâip. Zorat den nâi Kembugât ekabân itâ ziap, “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonniŋap.”

Anutu zâk ândiândiniŋjângât buŋâ, um lâklâkjanjângât op galem otniŋgâmap.

¹⁴ Anutuŋâ nâi kâsa okjângâm nâi buku okjângip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliŋâ.” Yatâ sânat? Buŋ kâtikjâ. Zâkâ den nâi Mose itâ sâmb dukuip, “A nâi birânjângâbâ sâmb âlip birânjângâbat. Ka a nâi tângubâ sâmb âlip tângubat. Lumbe okjângâbâ sâmb âlip okjângâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsâŋ. Anutu um lâklâkjanjângât tânzângozângorjâ sânat. ¹⁷ Anutuŋâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe, “Nâ gâgâren imbanjâ sâmb muyagia kutsinginâ hân dâp âibapkât sâmb kwânângâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a nâi tângubâ sâmb tângubap. A nâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâmb mâsikâriban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a nengât nângi bâliŋ uap. Anutuŋâ den nâi sâi anjâ kwâkâbapkât dâp buŋâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânandâ itâ mâsikâribat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmanjâ dap op âmanjâ tuutuuj a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’ ” ²¹ Âmanjâ tuutuuj a, zâk dengop mem toren a zengât âmanjâ tuubap. Oi torenjâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâliŋ upap?

²² Oi Anutu zâk âmanjâ kukjângât bonjâ zorat singi, zo bet kunzit birâbapkât nângi ziap. Âmanjâ zo zengâren kâmbam muyagem kukjângât bonjâ sot imbanjâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmanjâ nâmbutjâ tânzângobapkât singi, zen kubikzingâm sumbêmân âsak neulerjan tenjâ kwatzingâbapkât kânjan nângi ziap. Âmanjâ zo zengâren neule âlipjâ gom sâmb zingâbapkât diizingâm ândiap. ²⁴ Yuda

ayâk buñâ. Hân ñain gokñâ ârândân âman um lâklâkñangât op zâkkât sinji utnatkât diiningâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diñâ itâ ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘A kâmut marizij mân orâwan, zen nâgât sinji sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzângowan, zo umnandâ gâsâzângobat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ buñâ dâzângowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiñangât nan bârarâp op ândie.’”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zengât itâ sâip,
“Isiraegât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doñbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânâ Kembangât sinji upi.”

²⁸ Kembangât itâ nângâmen. Kembu zâk a zengât sâm kwâkâmñâ kegâk hâuñâ zingâm nangâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den ñai itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zengât Kembu, zâk mân nângâningi sâi ko kiurâpniñ buñ upe. Mirâ kamânziñ zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.”

(Anutuñâ kamân zagât zo zikiri bâliñ oitâ sâi kârâpñâ zikesem nangip.)

Yuda a zij târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân ñain gokñâ, zij târârak mân ândimñâ tosanij buñ utnâ sâm tosazij buñ urâwe. Kembangâren nângâm pâlatân kwâkñangâm tosazij buñ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweñâ gurumin den zo lum osiwe. ³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nângâm pâlatânziñ buñâ. Zen yen ândim mâmanziñangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziñ luakñime. ³³ Kembangât ekabân diñâ zitâ kulemgune ziap,

“Nângâ. Nâ Sioñ bâkñan, Yerusalem kamânân zengâren kât ñai paan. Zoren kinziñ luakñibi. Oi kât kâtik ñai paan. Zoren a doñbep patânâ zângobap. Ka ñai zâk nângâm pâlatân kwatnibapñâ mân kwakpap.”

10

Anutuñâ Yuda a tosazij buñ upigât mâtâp muyagei Yuda a doñbep zij kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okñangânam um bâbâlan ândime. Zo zingitmanñâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotñâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiñak târârak utnatkât nepñâ tuume. Anutugât mâteñan tosa buñ orotñangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlatânngât opñâ tosanij buñ muyaginatkât Kristoñâ gurumin dengât mâtâp dooñgoip.

⁵ Moseñâ gurumin denân den ñai itâ kulengoip,
“A zen gurumin den lum nangâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlatânngât tosa buñ orotñangât den ko itâ ziap,
“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Ñaiñâ sumbemân zâimñâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo ñaiñâ âmbi geimñâ Kristo mumuñâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buñâ.”

Kembangât ekabân den ñai itâ ziap,
“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânângâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlatânngât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembuñâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbengât sinji upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umñâ Yesu nângâm pâlatân kwap tosanij buñ utnat. Oi lâuniñandâ Yesu Kembuniñâ sâmnâ sumbengât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembangât ekabân den ñai itâ kulemguwe,
“Ñai zâk Kembu nângâm pâlatân kwâkñangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân ñain gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap. ¹³ Zorat Kembangât ekabân itâ sâsân,
“Kembu konsâm ândibi, zen Kembuñâ bâliñan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtân kwâkñangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nângâmñâ dap op nângâm pâlâtân kwâkñangâbi? A ñâinâ Anutuğât sinji den mân dâzânğoi ko dap topñâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sângonzânğoi dap op âi sinji dâzânğobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “Sinji âlip sâsân a, zengât kinziñ kwamitñâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osizizgip.

¹⁶ Sinji âlip zo Yuda a nâmbutñandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip, “Kembu, sinji den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtân, zo den sinji sâsânangât bonñâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâziñgan. Zen sinji âlip den zo nângâwe mo buñâ? Zen nângâwe. Den ñâi itâ ziap, “Kembugât denñâ hân dâp âim nangip. Oi diñandâ hân muruk toren toren âim nangip.”

¹⁹ Dum mâsikâziñgâm san. Isirae a zen dâñ nângâm kwâtâtiwe mo buñâ? Kâdom Moseñâ den ñâi itâ kulemgoi nângâwe,

“Kembuñâ itâ sap, ‘A yenñâ, hân ñâin gokñâ kâmut ñâi diizinga Isirae zen nângâne bâlin oi um kâlak otziñgâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianâ kengât buñ den yâmbât itâ sâip, “Kembuñâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiweñâ muyaginiwe. Topñâ mân sâm kârurum ândiwe, zen mâte otziñgâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembuñâ den ñâi itâ sâi kulemguwe, “Nâ a kâmut zâizâin sot den kukuñ zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutñandâ um kâtik utnetâ Anutuñâ nâmbutñik gâsuzizgip.

¹ Oi zi den ñâi mâsikâziñgan. Anutuñâ Isirae arâpñâ birâziñgip? Buñâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokñâ. ²⁻³ Anutuñâ kânñan nângâniñgip, nen mân birâniñgip. Zen Propete Eliagât den sinji ñâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosaziñangât den sâm Anutu itâ sâm dukui, “Kembu, zen Propete arâpkâ zânğom nange. Gâgât sinji sâm nalemem pânpanñâ zo kom kândañâwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ angân kârâziñga lopio kutñâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsâwe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzânğoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezizangât buñâ. Zikñâ um lâklâkñangât op gâsuzizgâm tânzânğoi. Yatâ mân oi sâi tânzânğozânğonangât bonñâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut ñâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikñak nângâm gâsum sâlâpzânğoi, zengât kut zo muyagiwe. A nâmbutñâ umziñ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziñ mem gulipkoip. Sinziñ kwâtepkui. Kindapziñ mem doonğoi. Yatâ otziñgi ândiweñak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiñâ itâ sâm kulemgoip, “Zen Kembugât den sâtnak lum sii nalemem nime, ka umziñandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalemem ninetâ kâsaziñ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zânğoi hâuñâ takâziñgâbap. ¹⁰ Gâ sinziñâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzizñ mem namuñna kârinğon ândibi.”

Oliwa nagân bâranñâ ñâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den n̄ai m̄asik̄az̄inḡan. Isirae a zen k̄ârân kinziñ luak̄nem h̄ânân gei t̄ambe-tagowe? Yatâ buñâ. Zen kubikkubik k̄ândât̄kune a h̄ân n̄ain gok̄n̄â zenḡât siñgi oip. Oi h̄ân n̄ain gok̄n̄â zen n̄anḡâne Isirae a ziñâ ziñgit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den k̄ândât̄kune a h̄ân n̄ain gok̄n̄â zen n̄anḡâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a k̄âmut zen bet umziñ mel̄añ Kambu sot p̄âlât̄añ utne bonj̄â doñbep wal̄awal̄añ muyageziñḡâbap.

¹³ H̄ân n̄ai gok̄n̄â zen den zi d̄âz̄anḡua n̄anḡânek. Nâ h̄ân n̄ain gok̄n̄â zenḡât Aposolo ândim̄anj̄â nepnâ tuum kwât̄âteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torer̄âpnâ aleziñga n̄ambut̄nj̄andâ umziñ mel̄añ âlip upi. H̄ân n̄ain gok̄n̄â zen siñgi âlipk̄ât bonj̄â muyagine Isirae a n̄ambut̄nj̄â ziñ ek n̄anḡâm zo yatik minâ s̄âm umziñ mel̄añbi. ¹⁵ Anutuñâ Isirae a bir̄aziñgi h̄ân n̄ain gok̄n̄â zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuñâ Isirae a dum ḡâsuziñgi ko mumuñan ḡâbâ zaat̄aat̄nj̄â yatâ upi. ¹⁶ K̄ândom Kembugât siñgi p̄apanj̄â oi ko du omben̄an âsagine zo yatik z̄âkk̄ât siñgiyak p̄apanj̄â. Oi nak top̄nj̄andâ h̄âl̄âl̄u zeï nak bâranj̄â sot bonj̄â zet yatik h̄âl̄âl̄u zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuñâ kamân Oliwa nagân bâranj̄â n̄ambut̄nj̄â mân̄anḡât bir̄âm zorat geb̄âgân ulinj̄â barin ḡâbâ ḡâ târokwat̄gigip. Oi Oliwa ând̄anj̄â kelâk toonj̄andâ tângogip. ¹⁸ Ḡâ bâranj̄â s̄anḡinj̄â zenḡât n̄anḡâna gigin oi s̄âkk̄â mân mem z̄âiban. Yatâ opapk̄ât it̄â n̄anḡâ. Ḡanj̄â ând̄anj̄â mân tângum nalem pind̄âmat. Z̄âkn̄â tângom nalem gimap.

¹⁹ Nâ yatâ d̄âgoga zorat toren it̄â s̄âban? “Anutuñâ nâ târokwat̄nibapk̄ât bâran s̄anḡinj̄â mân̄anḡâtziñḡâm bir̄aziñgip.” ²⁰ Den zo bonj̄â. Zo siñgi âlip bir̄âm ândiweḡât mân̄anḡât bir̄aziñgip. Ḡâ ko n̄anḡâm p̄âlât̄anḡanḡât op z̄âk zenḡât kinkin geb̄âgân kinzat. Zorat ḡâ s̄âkk̄â mân mem z̄âim diim gem ândiban. ²¹ Anutuñâ Oliwa bâranj̄â s̄anḡinj̄â z̄âiz̄ainj̄â, zo mân̄anḡât birip. Oi zo yatik ḡâ z̄âiz̄ainj̄â op ândina mân̄anḡât bir̄âgibap. ²² Zorat ḡâ Anutu um lâklâkn̄anḡât op tângogip sot um k̄atik urâwe, zen h̄auñâ ziñgip. Zorat mân nel̄amgobap. Um k̄âr̄ap̄nj̄anḡât bonj̄â, zo siñgi âlip k̄ândât̄kuwe, zenḡâren muyagemap. Oi um lâklâkn̄anḡât bonj̄â ḡâgâren muyagiap. Oi ḡâ z̄âk sot p̄âlât̄añ op ândina bonj̄â âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mân̄anḡât̄nj̄â bir̄âgibap. ²³ Oi bâranj̄â s̄anḡinj̄â zen um k̄atikziñâ bir̄âne Anutuñâ dum zaḡât̄nj̄â târokwat̄ziñḡâbâ s̄âm âlip upap. ²⁴ Oi barin ḡâbâ Oliwa nak bâranj̄â kam̄anḡât Oliwa nagân târokwâkwat̄nj̄â, zo mân orot̄nj̄â. Ka Kembuñâ barin ḡâbâ Oliwa bâranj̄â mingim̄nj̄â kam̄anḡât Oliwa nagân târokwat̄gigip. Kamân Oliwa zik̄nj̄â bâranj̄â mân̄anḡârip, zo târokwat̄ziñḡâbâ s̄âm mân kwakpap. Zo keḡâk târokwat̄ziñḡâbap.

Anutuñâ a top̄nj̄â top̄nj̄â tânz̄anḡobapk̄ât n̄anḡâmap.

²⁵ Bukur̄âpnâ, zen kwak̄nj̄â ziñj̄â n̄anḡânanḡâyân siñgi âlibân bagim n̄anḡâm gulip-kubeḡât den tik̄nj̄â zi sapsun ziñḡâbâ. Isirae a n̄ambut̄nj̄â zen um k̄atik op ândine h̄ân n̄ain gok̄n̄â zen siñgi âlipk̄ât bagine tenḡâziñ m̄arum̄jan s̄aip, zo d̄ap̄nan op nanḡâbap. ²⁶ Bagine Isirae a k̄âmut bagim âlip op nanḡâbi. Kembugât ekabân diñj̄â it̄â kulemgune ziap.

“Sioj̄ bâkn̄an, Yerusalem kamânân ḡâbâ kubikkubikniñj̄â muyagem Isiraeḡât kiur̄âp zenḡâren bâliñj̄â ziap, zo ḡâbareï âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâliñj̄âziñ sanjonj̄â zen sot târot̄âro upat.”

²⁸ H̄ân n̄ain gok̄n̄â, zen siñgi âlibân bâgibiḡât Yuda a ziñ narâk ziren Anutuḡât k̄âsa yatâ op ândie. Ka Anutuñâ Yuda a s̄âkur̄âpziñ mem s̄âlâp̄z̄anḡoipk̄ât Anutuḡât umj̄andâ zenḡâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu z̄âk buku orot̄nj̄anḡât den sot diiziñḡâziñḡânj̄anḡât s̄âi den zo mân loribap.

³⁰ H̄ân n̄ain gok̄n̄â, zen m̄arum̄jan um k̄atik op ândiwe. Bet, n̄ârâk zi Isirae a zen um k̄atik utne ko h̄ân n̄ain gok̄n̄â zen Anutuñâ tânz̄anḡuap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um k̄atik op ândim̄nj̄â bir̄ânetâ ko Anutuñâ tânz̄anḡobap. ³² Anutu z̄âk a aksik patâ bet tânz̄anḡobapk̄ât op n̄anḡâmñj̄â n̄anḡâziñgi bâliñj̄andâ saaziñgi den ku a op ândie.

Anutu m̄ap̄âsem s̄âm âlip kwâk̄j̄anḡânat.

³³ Oponj̄, Anutu z̄âk siñgi âlipk̄ât gom sambe tâtalek zemñanḡap. Z̄âkk̄ât n̄anḡânanḡânj̄â, zo dap yatâ n̄anḡâm kwât̄âtinat? Z̄âkn̄â wal̄âninḡâm n̄anḡap. Den s̄âm kwâk̄âmap, zorat

dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuunjangât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nangânat?

³⁴ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembangât umñan den ziap, zo a nenngâren gâbâ nâinjâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâknâ den nâi sâi ko dap op bekñan mem sânat? ³⁵ Nâinjâ Kembangât kut nâi pindip, zorat tosanâ ze ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâknâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeningip. Zâknâ imbanâ ningi ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâknangindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâknjak.

12

Um sâkniñâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipñangât op tânnânngoipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumñan sii nalem mo zuu bâu Kembangât singi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ ze egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñâ okñangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânângâziñ Anutugâren pane ze kubikziñgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipñâ sot târârakñâ zo ek nângâbi.

Nep sâm ningip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembangât tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembangât singi ândiat. Ka gâ gikangât nângâna zâizâiñ mân upap. Anutuñâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ donbepñâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen. ⁶ Singi âlipkât imbanâ top topñâ ningip, zo tânnânngom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembangât den sâm muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâknangap dâp Kembangât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotñangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânangât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzânngobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanâk upap.

Lumbenjangât den.

⁹ Buku orot zo sâknandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nângâna mân gigij upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembangât sumbengât singi kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlan op âsâbân ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembangât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombanâ zengâren gane kiañ kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâm bâlij kwatziñgâne zengoot mâsop den sâm dâzânngobi. Lâuziñan gâbâ sâit den buñâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutñandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziñgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziñgâm isebe.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk ze ândibi. Ziiñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a gigijâ buku otziñgâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâlij otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotñâ otziñgâne buku otziñgâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip nâi upapkât nângâmñik upi,

¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otziñgâne lumbenâ

den sâm dâzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziŋ kut nâi mân orotŋa otziŋgâne hâuŋa mân otziŋgâbi. Hâukaû mân upi. Tosa zo Kembangât kukŋangât siŋgi pane zimbap. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuŋa itâ sap, “Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuŋa ziŋgâziŋgân, zo ninak ziŋgâbat.’ Kambu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nânŋi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukŋa kwâkŋan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliŋandâ mân mem gei kwatgibap. Buŋa. Gâ âlip op bâliŋa mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtŋa zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokŋa. Hân a kuta sot a sâtŋa zen Anutugât sâtâkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuŋa mimbi. ³ Orot mâmezij âlipŋa zen a kutâ zengât kengât mân upme. Bâliŋa upme, zen ko a kutâ zengât kengât upme. Zorat gâ kengât buŋ ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikŋa âlipŋa op ândiban. Gâ yatâ otna a kutâŋa gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziŋa gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm ziŋgip. Zen kâmbam hâuŋa laŋ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliŋ mâme zengâren nep tuum hâuŋa ziŋgâbi. Zorat gâ bâliŋ upan zo ko kengât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziŋa lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kengârâk buŋa. A kutâ dinziŋ luluŋangât nângindâ mâtâp âlip nâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo laŋ ândinat. ⁶ Anutuŋa galem a sot a kutâ nep sâm ziŋgip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsân dâp otziŋgâbi. Kât sikumgât sâsân, zo kât ziŋgâbi. Kore otziŋgâbigât sâsân, zen kore otziŋgâbi. Hurat kwatziŋgâbigât sâsân, zen hurat kwatziŋgâbi. Dinziŋ lubigât sâsân, zen dinziŋa lubi.

Kembangât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut nâi yenŋangât tosa mâkâne âkâbap. Buku orangâm ândibigât sâm ziŋgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziŋgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyangâm âbânaŋgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laŋ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutŋa mâpotŋa kâukŋa itâ sâsân, “Gikangât otgimap, zo yatik a torenŋa zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapŋa a nâi bâliŋa mân oŋangâbap. Zorat nâi zâk buku otziŋgâm ândibapŋa gurumin den lum naŋgâbap sâsân.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topŋa nângâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum siŋgi âlip topkwap nângâwen, narâk zoren sumbemân zâinatâkât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap. ¹² Mârum haŋsâbâmap, zorat nâtatikkât orot mâme bâliŋa zo birâm âsakŋangât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât siŋgi op nâtatikkât orot mâme bâliŋa zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kambu Yesu Kristo, zâk sot pâlatân op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋale bâliŋa muyagem bâliŋan diiziŋgâbâ sâi mân nângâm kândâtkubi.

14

Siŋgi âlip donbep mo bituk zemniŋap, nen ârândân Kembangât siŋgi ândinat.

¹ Siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topŋangât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutŋa ziŋa nângâ kwâkâ buŋa nalem top top nime. Oi a nâmbutŋandâ nalem nâmbutŋa mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapŋa bukuŋa nalem toren mân nemap, zâkkât nânŋi giginâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutŋa mân nemapŋa bukuŋa nalem top top nemap, zâkkât nânŋi mân bâliŋ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nângâne.

Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânjangât mâtejan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâknâ tângoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutnandâ itâ nângâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât sinji.” Yatâ nângâm kendon tapme. A nâmbutnâ, zinj ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik bujâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nângânek. Sirâm nâinjâ mo nâinjâ, yatâ mo yatâ upâ sâ, nângâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Njâi zâk sirâm kânokkât nângi zâizâinj oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk nale, top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmnâ nemap. Oi a nâi zâk nale, toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nângen. Nengâren gâbâ nâinjâ dap yatâ Kambu sot bukurâp, zengât mân nângânângâ op ziknangârâk nângâm ândibap? Oi dap op ziknangârâk nângâm mumbap? Nen Anutugât sinji op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât sinji op utnat. ⁹ Zorat op Kristonâ mumunâ sot gwâlâ ârândânj kambu otningâbapkât momnâ mumujan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kambu patâniñ ândiap. Zorat den nâi mâsikâzinga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugangât den sâ, kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nângâna giginj upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâtejan kirindâ nengât den sâ, kwâkâbap.

¹¹ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembunâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topnjan gam siminizinj lim kwap pindiñsânibi. Oi aksik patâ zen lâuzinjandâ sâ, âlip kwatnibi.’ ”

¹² Zorat nen nângen. Njâran nen aksik patânâ Anutugâren pindiñsâm topniñ sânatkât sâ, niñgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zengât den hâunâ mân sâ, kwâkânat. Bujâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutnâ umgulip kwatziñgindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nângâmnik ândinat. ¹⁴ Nâ Kambu Yesu sot pâlatânj op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nale, nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nale, laj nem sumunkubat sâ, laj nimbap, zâk perâknjak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângan. Gâ nale, nâi nena bukugandâ geknâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Bujâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut nâi orotnangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutnandâ sâ, bâlij kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topnjan ândiândinj, zo dap yatâ? Zo sii nale, nemnik ândiândinj? Bujâ. Um hâlâlû sot um lumbenâ sot Tirik Kaapungâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândinj, zorânâ bonnâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore oknangânetâ Anutunâ zingiri âlip upap. Oi a zinjâ zengât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opnâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nale, aksik zo âlipnik. Ka nâi zâk nemnâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâlij upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa oknangâbatkât zâkkât op nale, wainj too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotnangât um salek ziap, zo Anutu mâtejan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nale, nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtâreñoot upap. ²³ Njâi zâk um zâgât op nale, nei bâlij upap. Zâk nângâ kwâkâ op laj nei bâlij upap. Wangât, zâk nângâm pâlatânj kwâknjan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlatânj kwâknjan mân oindâ tosanjoot upap.

15

Yesugât tobat op niinj nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niinjangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniñ zengât nângâm ândim âlip upi sot sinji âlibân kâtigibigât

betziñan minat. ³ Kristo zâk yatik zikñangât nânğanânğâ mân ândeip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâmbâliñ kwatgiwe. Zengât sâmbâliñâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumñan den sâmbâliñ kwatgiwe, zo nen siñgi âlip top nânğanatkât urâwe. Den zorân mem kâtikñan kwatniñgi kut ñâi siñgi kwatniñgi, zorat um bâbâlan op nânğanânğâ ândinatkat kulemguwe.

⁵ Zengât op Kembugâren itâ sâmbâliñ sâman, “Mem kâtikñan kwatniñgâmap, um bâbâlan orotñangât mariñâ, zâkñâ diiziñgi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziñ sot lâuziñ mindui Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu mâpâsem sâmbâliñ kwâkñangâbi.” Zen yatâ upigât Kembugâren ninâu sâman.

Umñâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâmbâliñ kwâkñangâbigât Kristoñâ umñandâ gâsuziñgi. Oi zen yatigât umñâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzânğuan. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut ñâi ñâi zingâbapkât siñgi den dâzânğoi, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a nengât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuñâ hân ñâin gok zen tânzânğoi sâmbâliñ kwâkñangâbigât yatâ oip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“O Kembu, nâ hân ñâin gok zengâren sâmbâliñ kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den ñâi itâ ziap, “Hân ñâin gokñâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.”

¹¹ Oi den ñâi itâ ziap,

“Hân ñâin gok, zen aksik Kembu sâmbâliñ kwâkñangâbi. A hânñâ hânñâ, zen zâk sâmbâliñ kwâkñangâbi.”

¹² Oi Propete Yesaiñâ den ñâi itâ kulemgoip,

“Nak tâtopñan kâmñâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânñâ hânñâ zengât kembu patâ op kembu otziñgâbap. Oi hân ñâin gokñâ zen zâkkâren nânğâm pâlâtân kwâkñangâbi.”

¹³ Nâ zengât op ninâu sâmbâliñ itâ sâman. “Nânğâm pâlâtânğât mariñâ, Anutu, zâkñâ diiziñgi nânğâm pâlâtân kwâkñangâm lummbenâ op sâtâre kwâkñan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumñâ imbanâ zingâ bet muyagibap, zorat nânğâm um bâbâlan op ândibi.” Zengât nânğâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepñangât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengât nânğâ âlip uap. Zen âlip ândim siñgi âlipkât topñâ nânğame. Oi siñgi âlip ziñak âragunâ sâmbâliñ mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuñâ nep sâmbâliñ nigipkât den nâmbutñâ kenğât buñ dâzânğom kulemgum zingân. Zen siñgi âlip nelâmzânğobapkât kulemgum zingân. ¹⁶ Yesu Kristo, zâkñâ nâ um kâtik siñgi âlip dâzânğobatkât kore a nâbarip. Kembugât tirik namâ gâlem a zingâ kembu kore okñangâme. Oi nâ zo yatik Kembu kore okñangâm siñgi âlip a um kâtik dâzânğoman. Nâ Anutugât siñgi âlip nep tuuga Tirik Kaapumñâ um hâlâlu kwatziñgi Kembugât siñgi op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutu kore okñangâm nep zo tuuman, zorat nânğâm sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoñâ mam otnigi a hân ñâin gokñâ zen siñgi âlip nânğâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristoñâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâmbâliñ sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumğâren gâbâ imbanâ mem Yerusalem kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât siñgi âlip pisuk, zo a hân dâp dâzânğom aria Ilurikoñ hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut zingâ tuuwayân tuubamgât Kristogât kut siñgi mân arip, zoren unakñan âibatkat otnigip. ²¹ Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, zorat dâp opman,

“Kembugât den siñgiñâ mân dâzânğowe, zen zo nânğâbi. Oi siñgiñâ mân nânğawe, zen topñâ nânğâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipeñ hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân gokñâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman. ²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâmbâliñ umnandâ nânğâm ândiwan. Zi ko hân torengen zi nep

tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkât nângan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutjandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kândom nârâk ziren ko Anutugât singi a kât betziñan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembangât kâmut ziñ Yerusalem kamânân Kembangât singi a nâmbutjâ kanpitâ ândie, zen kât betziñan minam sâm kâtigiwe. ²⁷ Zen um bâlâlañ op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin gokjâ zen Yuda a zengâren gâbâ singi âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi zingâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân zingâmñâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapñâ Sipen hânân âibat. ²⁹ Nâ it nângan. Nâ zengâren gâbam bet bâsarj mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtñâ mem ga zingâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum zingip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumñâ buku orotñangât den umniñan pâmapkât kindap pâroñ den dâzângobâ. Zen nâgât op Anutugâren doñbep ninâu sâbi. ³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziñan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembangât singi a kut zo zingâ umâlep upi. ³² Zorânâ bet Anutuñâ nâñgi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sâduksâbap. ³³ Um lumbe mariñâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkñak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniñâ Poibe, zen zâkkât topñâ mân nâñge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Keñkereai kamânân kâmut betziñan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okñangâbi. ² Zen Kembangât singi ândieñâ Kembangât op buku op bekñan mimbâ. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okñangi nângânñangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutjâ doñbep kore otniñgâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepñangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânângânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkzikñangât keñgât mân urâwet. Zorat nâyâk buñâ, kamân dâp Kembangât singi a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziñgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukñan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmñik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okñangan. Zâk zengâren nep doñbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândân nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârur Kristo buñ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânga âlip opmap. Kembangât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatziñgan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonñâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatziñgan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutjâ Kristogât singi ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembangât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembangât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatziñgan.

¹³ Kembangât a âlipñâ Rupu sot mamñâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamñâ zâkñja mam otnigip.

¹⁴ Asinjkirito, Philegoñ, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâm âlip kwatziñgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânñâ Olimpa sot Kembangât singi a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânga âlip uap.

¹⁶ Kembangât op ziiñâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembangât den sâsâñ a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorâñ siñgi âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtâñ mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâamboziñgât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nângânângâziñ gigiñâ nâmbutñâ kâitzângom um gulip kwatziñgâme. ¹⁹ Zen ko Kembangât sât lume, zorat siñgi sâne kamân dâp âim nançip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzângobâ. Kut ñâi ñâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut ñâi ñâi bâliñâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumbeñ mariñâ, Anutu, zâkñâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kambu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasonj sot Sosipate, zen zengât nângânângâ ândime.

²² Teatio, nâñâ den zi Paulogât lâujan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâteñan zengât nângâman.

²³ Gaio zâkñâ nâ sot Kembangât kâmut zi galem otningâmapñâ zo yatik zengât nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ ñâi Kwato, zet yatik zengât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât siñgi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlâtâñziñ tânzângobapkât imbañâ zemñângap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânñan Kembangât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânângânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹⁻² Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristonâ gâsuzingâm zâkkât sinji hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutñâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoizângoñ zengâren zimbap.

Korinti zengâren den sinji âlipñâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtân utne sinji âlip sâsânâ sot nângânângâ topñâ topñâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâm âsak denñâ umziñan ândânâ gâsui. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanâ zingî nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkât um bâbâlan op mambât ândime. ⁸ Zâkrñâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâterjan tosazij buñ hâlâlu kinbigât mem kâtikñan kwatzingi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanñâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipñâ dumñâ den ñai mân sâbap.

Korinti a, ziñâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutñangât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmñâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buñâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziñan den kâsâp muyagem ziap. Koloï zâkkât arâpnâ, zengâren gâbâ nâmbutñâ ziñ yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ ñaiñâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi ñaiñâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi ñaiñâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi ñaiñâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nânâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonzingâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonzingâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutñandâ lonjiñningi too sanjonningâwe.” Yatâ buñâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi ñai nânga. Setepano arâpnâ too sanjonzingâwan. Nâmbutñâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristonâ a too sanjonzingâbatkât mân sâm nigip. Den sinji âlipñâ dâzângom ândibatkat sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanâ buñ opakât a nâmbutñâ den kelâkñoorâk sâme yatâ sâm kubikñâ mân sâman. Nâ sinji âlip den zo bonjik sâman.

A um kâtik ziñ Yesugât den sinji nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoangoñgât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimenñâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanâñootñâ opmap. Sinji âlip, zo sâm kubik mân sâman. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “Kembuñâ itâ sap, ‘Nânâ sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot, zengât nângânângâ zo doongubat.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângâñoot, zo ikâ? A ñai den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topñâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutuñâ hân a zengât nângânângâziñ egi yenñâ oip.

²¹ A zen ziiñâ nângânângâyân Anutugât topñâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuñâ kânñan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipñâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutñâ ziñâ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutuñâ kânñan nângi zeipkât yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen

kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânângâm kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a zinj nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknâ, zinjâ den zo nângâne den yenjâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutnjâ Kembujâ gâsuningip, Yuda a sot hân nâin gok ârândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanjâ sot nângânângânjâ zemjângap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorânjâ ko a zengât imbanjâ wâlap.

A zâizâinj zinjâ ko bituk, a giginjâ zinjâ ko donjêp Kembugât sijgi upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorân Anutuñjâ diiningip? Zo ek nângâne. Osetniñan a nângânângâzinj patâ donjêp buñâ. A kutâ donjêp buñâ. ²⁷ A mâteziñan a giginjâ ândimen, nen Anutuñjâ diiningâm a nângânângâziñoot zo añun kwatziñgâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziñangât nângâne añun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziñan a giginjâ sot lolot ândimen, nen Anutuñjâ diiningâmñjâ a imbanjâziñoot añun kwatziñgâmap. ²⁸ A mâteziñan bâbâ lolot ândimen sot a yenjâ ândimen, nen Anutuñjâ diiningâmap. Oi a zâizâinj upme, zengât imbanjâzinj koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteñan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtânjâ utnetâ Anutuñjâ ândiândi unakñjâ zingip. Anutuñjâ kembuniñjâ Yesu Kristo kwânângip, zo nengât nângânângâ sot tosaniñ gulipkukunjâ a sot um salek muyageniñgânjâ sot nengât suupniñjâ mimiñjâ a kwânângip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembujâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamñjâ Anutugât den sapsun dâzângowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsun zingâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanjâ buñ, keñgât op ândiwan. ⁴ Oi sijgi âlip sâsânj, zo nângânângâ patâ sâm kubikñjâ mân sâwan. Buñâ. Kaapumñjâ tânnogi sijgi âlip sa imbanjâ muyageziñgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buñâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanjâ zengâren muyagei ekñjâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtânjâ kwâkñangâbigât yatâ orâwen.

Anutuñjâ nângânângâ bonñjâ niñgâmap.

⁶ A Anutuñjâ kubikziñgi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñjâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yenjâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñjâ mân muyagem mârum buñ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmñjâ sumbemgât sijgi neule âsakñjâ minatkat Anutuñjâ mârumñan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtânj oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsakñjâ mariñjâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “Anutu umziñandâ gâsume, zengât sijgi Anutuñjâ kut nâi nâi kubigip. Kut nâi nâi zo a senñjâ mân igikñjâ sot kindapñjâ mân nângânângânjâ sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim sijgi âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñjâ sâi Kaapumñjâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsun niñgip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmap. ¹¹ A nâinñjâ bukuñangât

nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um marijandik zo nângâbap. Zo yatik a nâinjâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmap. Anutugât Kaapumjâ zikjik zo nângâmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ bujâ. Anutu, zikjan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut nâi nâi neŋgât singi sâip, zo nângânatkât Kaapumjâ niŋgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumjâ niŋgip. Zorat den Anutugât umjan ziap, zo sâmen. Zo a zeŋgât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumjâ den umnijan pâi sâmen. Kaapumjâ den umnijan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo nângâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buj ândime, zen Kaapumgât den sot imbarjâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângâne yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñjik nângâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buj ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, neŋgât topñâ mân nângâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembugât umjan den ziap, zo nâinjâ nângipñâ âlip den nâi dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumjâ Kristogât nângânângâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimjâ kut nâi nâi zorat topñâ nângâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ singi âlibân katep zeŋgât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zeŋgâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buj, zo dâzângobam. Zen singi âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ singi âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ bujâ yatâ op ândie. Zeŋgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ bujâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutjâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâŋgiñangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk nâi? Paulo, nâ nâi? Net kore añâ Kembugât den dâzângoitâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. Kembuñâ nep diñ sâm nikip yatigâk tuuwet. ⁶ Den sumbuñâ nâi sa nângânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuñâ ko mâsop mei bonjâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonjâ mân sâbi. Mâsop mei bonjâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sângânñâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpnâ nepkât topñâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuñâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuuj a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutjâ ziñ kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorâñ nângâmñik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutjâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam nâi pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a nâinjâ goide kât mo siliwa mo kât nâi âlipñâ, sângân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuujâ zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simbap. Oi kârâp zorâñ sem nep zikjik zikjik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpnâ a nâigât nep tuutuuj zo mân sei sângân mimbap. ¹⁵ Ka a nâigât nep tuutuuj, zo kârâpnâ sei sângân buj upap. Oi zikjâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumjâ umnijan tâtat mâme opmap. Zo nânge mo buñâ? ¹⁷ A nâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsâñ. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umziñ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ nâi zâk hân a zeŋgât nângânângâ zorat nângi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorâñ nângânângâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nângânângâ yenjâ zo biri Anutuñâ zâkkât nângi

nângânângâ bonņoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nânngânângâ zorat Anutuņâ nânngi bon buņ opmap. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nânngânângâziņangât nânngâne zâizâiņ opmap, zen Anutuņâ arâņņâ kâitzânngonam orot mâme upme. Ka Anutuņâ topziņ nânngi bâliņ oi kâbakņezingâmap.”

²⁰ Oi den nâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nânngânângâziņ patâ zengât den nânngi yen, bon buņ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nengât nânngânângâ mo imbaņâ zorat nânngâm um zâizâiņ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziiņangât nânngâne zâizâiņ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenņâ sa nânngâne. Kut nâi nâi aksik zo zengât siņgi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât siņgi. Oi hânân kut nâi nâi mumuņâ sot ândiândiņâ, zo zengât siņgi. Itârâņ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât siņgi. ²³ Zen ko Kristogât siņgi ândie. Oi Kristo zâk Anutuņâ siņgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siņgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nânngâne zâizâiņ mân upap.

4

Kembuņâ nep a zengât topziņ sâm muyagibap.

¹ Zen nengât itâ nânngâbi. Kristogât nep a sot Anutuņâ den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâņ galem op ândinatkat sâsâņ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninangât sâbâ. A minduminduyân nâiņâ nâgât den sâme oi ko zorat nânnga yenņâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nânngâm tosanâ mân nânngan, zorat nâ tosanâ buņ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokņâ ândiap. Zâkņâ tosa ek nânngâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikņak gamņâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâkņan pâmabap. Oi umniņan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem nanğâbap. Oi Anutuņâ a aksik holiziņ ekmap, zâkņâ a ziņgiri holiziņ âlip oi ko sâm âlip kwatziņgâbap.

Korinti a zen zâizâiņ urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziņâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniņgabi. Zâizâiņ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikņan kwap san. Zen nekât topnik ek nânngâm kwâkâbigât san. Net Anutuņâ berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiņ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâiņâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nânngânângâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo nâiņâ mem gigip? ⁸ Nâiņâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmât? Zen zâizâiņ op ziiņangât itâ nânngâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârum sikumniņoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buņâ a kutâ op ândien.” Zen topziņâ yatâ nânngâme? Perâkņak, zen a kutâ op sâi ko diiniņgâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziiņangât nânngâne zâizâiņ opmap. Ka nâ ko zâizâiņ mân opman. ⁹ Aposolo nengât itâ nânngan. Aposolo a nen gigijâ ândien. Anutuņâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siņgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziņan a ziņ nânngom kut nâi nâi otniņgâne niņgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opņâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nânngânângâziņ patâ yatâ urâwe? Nen lolotņâ. Zen ko kâtikņâ? Um kâtik a ziņ zen sâm âlip kwatziņgâme? Nen ko sâm bâliņ kwatniņgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâkņâ mem ândimen. A ziņ nânngom moliniņgâme. Mirâ buņ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betņâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliņ kwatniņgâne nen den âlipņâ dâzânngomen. Lan otniņgânetâ nen hâuņâ mân otziņgâmen. ¹³ Sâm bâliņ kwatniņgânetâ nen buku orotņangât den dâzânngomen. Nen a doņbep zengâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otniņgâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk siņgi âlibân Korinti a zengât ibâziņ oip.

¹⁴ Zen arjun upigât den zi mân kulemgum ziņgan. Nan bârarâpņâ girem den dâzânngobam ekap zi kulemgum ziņgan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka siņgi âlibân ibâ doņbep buņâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den siņgi âlip dâzânngom nâ kânok ibâziņ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâroņ

den dâzângua nângânek. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo sângongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâj opnâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sângungua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtâj op orot mâmenangât sinji den, zorat sapsun zingî nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutnandâ zâizâinj op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembu nângânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zengâren gamnâ a zâizâinj op den sâme, zengât topziñ ikpat. Dinziñ zorat mân sâm imbarjâziñangât topnâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topnân ândiândinj, zo denân mo denâk buñâ. Zo Kembugât imbarjân kâtigem ândiândinj. ²¹ Oi mâsikâziñga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opnâ lumbeñâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâliñâ muyagem zeip.

¹ Zengât sinji den itâ sâme nângâman. Zengâren lañ mâman nâi ândiap. Oi lañ mâman bâliñâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâiñâ ibâñangât ambinjoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeip zen dap op zorat mân nângânangâ op tok zâizâinj op ândie? Zo mân orotnâ. Zen zorat umbâlâ opnâ anâ bâliñâ oip, zo osetziñan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapnâ yatâ, a bâliñâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbarjân kâtiginat. ⁵ A zo um dâpnâ kubikkubik opnâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Satangât biknân pâindâ um sâkñangât âkñâle bâliñâ zorân tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlakñâ zo birâm samñâ mem ândibi.

⁶ Bâliñâ yatâ zo osetziñan zeip mân nângânangâ op zâizâinj utne nânga mân dâp uap. Zuu usiñandâ naleman giari une kâlak op nangâmap. Zo nânge. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziñâ betziñan meip, zorat kâlak buñ ândibi. Mârum Yuda a ziñ Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik nengât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliñâ zorat kâlakñâ birâm kut nâi nâi salek sot târârakñâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum zingâwan. Zen lañ mâman a ambân zen sot naleman kânok niniñ sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen lañ ândime. A zengât kut nâi nâi âkñâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziñgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nangâbi. Zen hân birâm sumbêmân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum zingâwan. Nâiñâ Yesugât kâmurân ândim bâliñ mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âkñâle op lañ memap mo den bâliñ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliñâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi naleman ârândâñ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmut âkñan ândie, zengât den mân sâm kubikziñgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tosgât den sâm kubikziñgânetâ dâp upap. ¹³ A âkñan ândie, zengât tosgât den hâuñâ zo Anutuñâ sâbap. Zen ko bâliñ mâme a zo zengât osetziñan gâbâ diim âi âkñan pambi. Zâk osetziñan mân ândibap.

6

Den muyagei ziñak mân sâm kwâkâwe.

¹ Zengâren gokñandâ nâiñâ bukuñangât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtrñâ zengâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nânge? Zo âlipnâ orotnâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâm kwâkânat. Zo nânge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziñak mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den

sâm kwâkânâmem mân kwaknat. Zo nânge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânâmem. Zorat wangât kut nâi yenñangât den muyagei a um kâtikziñ zengâren mem âinetâ sâm kwâkâme. ⁵ Zen den zo nânngâm anjun upigât dâzânnguan. Zen dap nânge? Zengâren a nânngânngânngoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâm kubikpap. ⁶ Nânngânngânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buñâ. Yesugât kâmurân goknâ nâinâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâm kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorânñ singi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nânngânek. A nâinâ kulem bâlinâ otgigi denân mân pam tosanñ birânngânâ yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmaban. Nâ zorat nânnga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziiñak bâlinâ op bukurâpziñngât kut nâi nâi betziñan mime. Zo nâin goknâ buñâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziñ zen sot ârândânñ upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nânngâm biranñbi. Bâlinñ mâme a ambân zen Anutugât um topñan mân ândibi. Zen umziñ mân kâitkunek. Lañ mâman a sot kware suña mem ândiândiñ. Ambân mem birâ sot bâlinñ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkñâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâlinñ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorânñ Anutugât um topñan mân bagibi.

¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñâ ziñ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuñâ umziñ sanjorip. Kembuñâ um hâlâlû minziñgip sot tosa buñ minziñgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniñngât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziñgip.

Bâlinñngât girem den.

¹² A nâmbutñâ ziñ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotñik ziap.” Ka nânñ sa nânngânek. Kut nâi nâi nâmbut orotñâ zorânñ mân betniñan memap. Kut nâi nâi, zo orotñik ziap, Ka zobâ nâinñ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât singi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât singi. Bet Anutuñâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândânñ buñ upabot. Sâkniñ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiñ mo ambân nâmbutñâ zen sot lañ ândiândiñngât singi buñâ. Zo Kembugât singi. Kembu zâk sâkkât mariñâ op ândiap. ¹⁴ Anutuñâ Kembu Yesu mumuñan gâbâ mângei zaarip. Zo yatik imbanñandâ mânnginiñgâbap.

¹⁵ Nânngâm biranñbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonñâ op ândien. Kristo zâk kâukniñ ândiap. Oi nen kiñ bikñâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlâtânñ op ândien, nengâren gâbâ nâinñ âi mâtâp ambân sot pâlâtânñ op ândei dâp upap? Buñ kâtikñâ. ¹⁶ Zen itâ nânngâm biranñbi. “A nâinñ ambân lañ mâman nâi sot pâlâtânñ oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtñâ kânok op ândibabot.”

¹⁷ Nen âlip nânngen. Nâi zâk Kembu sot pâlâtânñ oi um dâpziñkñâ kânok upabot. ¹⁸ Zen lañ mâman ambân zo kândâtzânngobi. A nâinñ bâlinñ nâmbutñâ upap, zorânñ sâkñâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot ândibap, zâk zikñâ sâkñâ tâmbetagnobap. ¹⁹ Zen zitâ nânngâme? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapumngât namâ. Zâk zengât um sâkziñan ândibapkât Anutuñâ sângongoi geip. Zen sâkziñngât mariñâ buñâ. ²⁰ Kembuñâ mârûm sângânziññ mei zâkkât singi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziññ târârak galem op ândine a nâmbutñâ ziññ ziñgitiññ Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuñâ sa nânngânek. Nâ itâ nânngan. A nâinñ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâlinñngât mâsimâsikâ gâi bâlinñ upegât anñ ambân mem zâk sot pâlâtânñ op ândibap. ³ Oi agât sâkñâ ambin mân angnân kârânngânñgâbap. Oi ambân zâk yatik sâkñâ aprñâ mân angnân kârânngânñgâbap. ⁴ Ambân zâk sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo aprñangât singi. Oi aprñâ zo yatik sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo ambinñngât singi. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziñ mân

angân kârâyangâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satangât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm kâtigemnâ mân san. ⁷ Anutuñâ imbanâ nigi ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuñâ imbanâ nâi ziknik ziknik ningâmap. Nen dâbâk buñâ, nâi itâ, nâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâlezinândâ diizingi bâliñan bagim tâmbetagogegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nângânek. Den zi nâgât buñâ. Kembangât den. Zengâren gâbâ ambân nâinâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinñandâ apñâ mârûm birip oi ko a buñâ, yen ândibap mo dum apñoot miangâm ândibabot. Oi yatik a nâinâ ambinñâ mân birâbap.

¹² Nâmbutñâ zengât den zi sa nângânek. Kembangât den buñâ. Zi ninâ den uap. Kembangât kâmurân a nâi âmbinñâ um kâtik ândibap, oi ambân zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokñâ ambân nâi zâkkât apñâ um kâtik ândibap, oi a zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinñâ Kembangât sinji, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembangât sinji, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yatigâk murarâpziñ Kembangât sinji op ândibi. Zo buñ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâinâ birâbam sâi mân angân kârâyangâbi. Zorat pâke mân ziap. Anutuñâ lumberjan ândibigât diizingip.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

¹⁷ Zen ziknik ziknik kinkin zoren mo zoren kine Kembuñâ ândiândi muyagezingip sot nep sâm zingip, zo yatik sinji âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzângoman. ¹⁸ Zengâren nâi zâk kwabâ kwâkñangâne ândei Kembuñâ diinangip, zâk mân birâbap. Oi a nâi zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândei Kembuñâ diinangip, zâk kwabâ kwâkñangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatzingâwe mo kwabâ mân kwatzingâwe, zorat nângâne bon mân upap. Anutugât den luluñ, zorân bonñâ uap. ²⁰ Nâi zâk kinkinñâ zoren mo zoren kiri Kembuñâ diigip, kinkinñanâk zo kinbap. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembuñâ diigigipkât nângâm kwâkâ mân upan. Olanjinâ sâne mân kwâkâban. ²² Nâi zâk kore a op ândei Kembuñâ bâliñangât tâgân gâbâ olanñangi Kembangât a bonñâ op ândibap. Nâi zâk a bonñâ ândei Kembuñâ gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sângânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a nâinâ kembu otzingâbâ sâi mân nângâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, nâi zâk kinñâ sinji âlip nângip, tengâ zorenâk narâk ziren kinñâ Anutu sot pâlâtân upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nângânek. Zi Kembangât den buñâ. Kembuñâ tânnogi sinji âlip mem ândimannâ ninâ nângânângâyân den zi dâzângua nângânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a nâi zâk ambân buñ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliñ upap. Oi ambân sigan nâinâ a nâi mei mân bâliñ upap. Ka miangâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nângâbi. Nâ zorat nângâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nângânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñoot ândimeñâ ândinetâ ambirâpziñ buñ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op isem ândimeñâ ândine umbâlâ buñ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimeñâ ândine sâtâre buñ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmeñâ ândine sikum buñ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi angâgwangâ upmeñâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nângâme, zo buñ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenñangât mân nângâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buñandâ Kembangât denâk nângâm ândimap. Kembuñâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâmap. ³³ Ka a ambinñootñâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nângâmap. Oi ambinñandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkat kut nâi nâi sot Kembangât

nepkât nângâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembangât nepkârâk nângâme. Oi um sâkziñâ Kembangât siñgi upapkât nângâme. Oi ambân a sotrjâ sâkkât kut ñâi ñâi zorat nângâm ândibap. Apñandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâbap. Ambân zo yatâ zorâñ sâkkât kut ñâi ñâi sot Kembangât nepkât nângâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipñâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzânguan. Mâtâp pâke kwatziñgâm mân san. Um nângânângâziñ zo Kembangâren pane zeî ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a ñâi zâk bârâtñâ a mimiñangât dâp oi angân kârâbâ sâm upap. Oi bet nângi mân dâp oi ayân pâmâ sâm pâi mân bâliñ upap. ³⁷ Ñâi zâk umñandâ itâ nângâbap, “Bârâtñâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nângânek. Ñâi zâk bârâtñâ ayân pâi âlip upap. Ka a ñâi zâk sâi bârâtñâ yen ândei âlip ñâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân ñâi zâk apñâ ândei mân birâm ândibap. Apñâ moi ko a ñâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembangât a ândiap oi ko âlip miangâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorâñ apñâ buñ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nânga âlip upap. Zo yatâ nângan. Oi den zo ninâ umgârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nângânângânâ zo nigî san.

8

Lopioğât siñgi nalem, zorat den.

¹ Lopioğât siñgi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nângâme, “Nen aksik top nângânângâniñoot ândien.” Ka nâ itâ sa nângânek. Top nângânângâ zorâñ zâizâiñ muyagemap. Oi zen mân zâizâiñ upigât otnigap. Buku op ândiândiñ zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Ñâi zâk buku orot mân op ândimñâ Anutugât topñâ nângâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nângâm kwâtâtiap. Nângânângâ bonñâ mân zemñangap. ³ Ñâi zâk umñandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuñâ buku okñangâbap.”

⁴ Lopioğât siñgi sii nalem, zorat itâ nângâmen, “Lopio zâk bonñâ buñâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokñâ bonñâ ândiap.” Nen yatâ nângâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu dorjbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nângen, “Anutu Ibâniñ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut ñâi ñâi muyagem nañgip. Oi nen zâkkât siñgi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuñâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut ñâi ñâi aksik muyageniñgip. Oi zâkñâ galem otniñgi ândien.”

⁷ Kembangât kâmurân a nâmbutñâ zen topñâ yatâ zo mân nângâm ândie. Zen mârurñan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen siñgi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nângâne bon oi um kâtik, ziñ nalem lopioğât siñgi sâne zo nemñâ umziñ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nângânek. Anutu zâk nalemgât opñâ nângi mân zâizâiñ uap. Nen sii nalem birindâ nenğât mân nângi geibap. Mo nalem neindâ mân nângâniñgi zâibap. Buñâ. Nalem, zo yenñâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutñâ ziñâ nalemgât topñâ nângâm nalem nem tatne bukurâpziñ siñgi âlip bituktâ zemziñgap, zen ziñgitñâ bâliñ upegât galem orangâm ândibi. A lolot yatâ zo lopioğât siñgi nalem nemñâ umziñ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buñ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ ñâi lotñâ, um oset a ga gekñâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemñâ umñâ sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ siñgi âlip bituktâ zemñangap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkangât lorebapkât girem uan. ¹² Zen lopioğât siñgi nalem nemñâ bukurâpziñ um oset ândime, zen umziñ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nângâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepñangât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo buñâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniñâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziñjak

topnâ nângâm biran̄bi. Nepnangât bon̄nâ Kembangât mâsobân muyageip, zorat ko zen sin̄gi nân̄gâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân n̄ain gok nâmbutn̄â zen nâgât Aposolo mân sâme motn̄ai. Zen ko topnâ âlip nân̄ge. Nâ perâkn̄ak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnân̄gât bon̄nâ Kembangât mâsobân zen Kembangât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnangât sâme, zen den itâ maburem zin̄gan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutn̄â zen nen nepniangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutn̄â zen mâtâbân âim gane too nalem zin̄gâme. ⁵ Aposolo nâmbutn̄â sot Petero sot Kembangât murâpn̄â, zen ambirâpziñoot kamân toren toren âim gane nalem mot zin̄gâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutn̄â nen yatâ mân utnatkat sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betn̄â nep tuum ândim kat muyagem sâkkat kut n̄ai n̄ai sângân mem ândiratkat se. Net yatik op ândim mân birâratkat se. ⁷ Den n̄ai mâsikâzinga sânek. Kâwali a n̄ain̄â zikn̄â nalem sot kut n̄ai n̄ai muyagemap? A n̄ain̄â nep kârâm kâmiri bon̄nâ muyagei mân mem nimbap? Mo n̄ain̄â noniñ makau nepn̄â tuumn̄â zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸ Den zi a den san? Buñâ. Kembangât gurumin den ekabân den yatik ziap. ⁹ Moseñâ Kembangâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nân̄ge? Den zo Anutuñâ wâu zengârâk nân̄gâm sâip? Mo nengât nân̄gâm sâip? Den zo a nengât op sâip. N̄ai zâk nepn̄â kârâm kâmitmap, zâk bon̄nâ oi nimbatkât nân̄gâm nep zo tuumap. Oi yatigâk n̄ai zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bon̄nâ muyagei nimbatkât nân̄gâm tuubap. Anutu zâk yatâ nân̄gi ziap.

¹¹ Nen zengâren umgât nep tuumn̄â zengâren gâbâ sâkkat kut n̄ai n̄ai minatkat nân̄gâne yâmbâremap? ¹² A nâmbutn̄â zinj zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwenn̄â mân minatkat se?

Nâ itâ sa nân̄gânek. Nen Kristogât sin̄gi âlip lañ kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum mimiñâ sâsân̄, zo birâm betn̄â sâknâm nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânñâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembangât sin̄gi nalem uun̄â a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sin̄gi nalem kut n̄ai n̄ai pâpanñâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutn̄â mem nem ândime. ¹⁴ Kembu zâk sin̄gi âlip sâsân̄ a, nen yatik sin̄gi âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵ Nâ ko mâtâp zo mân lân̄man. Kat sikum mân meman. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum zin̄gan. Nâ zengâren gâbâ kat mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nân̄gâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A n̄ain̄â kat nigi ko nâ dap yatâ zâizâiñ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kat mot zengâren mân mimbat. ¹⁶ Nâ sin̄gi âlip den dâzân̄gom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiñ den sâbat? Nep zo Anutuñâ kwâknan pâip. Den sin̄gi âlip zo mân dâzân̄gobat oi ko, yei, Kembuñâ dap otnibap? ¹⁷ Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiñ mân upat. ¹⁸ Zâizâiñ opman, zorat topn̄â itâ. Nâ sin̄gi âlip mem ândiman, zo a dâzân̄gom ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sin̄gi âlip sâman, zo sângânñâ sâkkat kut n̄ai n̄ai mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top zengât kore a oip.

¹⁹ Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanñâ lañ kore otzîngâm ândian. A doñbep zinj sin̄gi âlip nân̄gâm Kembangât sin̄gi upigât yatâ op ândian. ²⁰ Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tengâyân ândiwan. Zo Yuda a zinj Kembangât sin̄gi upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimñâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a buñandâ a kore upme, zen Kembangât sin̄gi upigât orâwan. ²¹ Um kâtik a, Kembangât den mân nân̄gâme, zen sot ândim zinj ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembangât sin̄gi upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâteñan gurumin den mân nân̄gâm ândim buñ. Nâ

Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A singi âlip bituktâ zemzingap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât singi âlip nângâm Kembugât singi upigât yatâ orâwan. A top topnâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutnâ zij Anutugât singi upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen bujâ. Singi âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi singi âlip bonnâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâm mo? Dâp orotnangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiņ, zo ko a kânokņak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katep zen imbanâzijaņgât dâp op kendon ândime. Zen neule yennâ, zinj kâtik buj, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinj kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo eknâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yennan mân lum pâman. ²⁷ A singi âlipnâ dâzangom ândia Anutuņâ nâgât nângi mân dâp oi kâbakņenigi ginjâ opamgât sâknangât âkņâlê zo mem gei kwap kubikņâ sâknangât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâņ giremniņ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpnijâ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombenjan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombenjan âim saru nirewe. Too zorâņ too sanjonzingip yatâ oip. ³ Oi Anutuņâ nalem muyagem zingij zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutuņâ muyagem zingip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutnâ Kristo. Kristo zâk hân kabâņan too zingip, zorat dâp galem otzingâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donjêp patâ Anutuņâ zingiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikņan kâbakņezingij mom nanğawe. ⁶ Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâņ giremniņ uap. Zen bâliņ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembugât nelâmzangoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen ge tap sii nalem nemņâ zaat kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiândij zo yatâ mân utnat. Zen bâliņ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo zij muwe. ⁹ Nen ko Kembugât mâteņan bâliņâ mân utnat. Zâizâiņ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutnandâ zâizâiņ utne Anutuņâ sâi mulumņâ zingij muwe. ¹⁰ Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ âkon den sâm Kembu sâm bâliņ kwâkņangâne tâmbet tâmbet mariņandâ tâmbetzangoip.

¹¹ Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâņ giremniņâ uap. Hângât narâkņâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, neņgât den zi sâm giremniņ kulemguwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzangua nângânek. Nâi zâk zikņangât nângi zâizâiņ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikņâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem orangâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donjêpzijaņgât dâp muyagemap. Oi Anutuņâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlâņ koi imbanâzijaņgât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpzangoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem niniņ, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opnâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât singi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânangâziņoot ândime, zorat den zi sa zijaņ nângâm iknek. ¹⁶ Waiņ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmņâ nemņâ Kristo gilâmņangât op târotâro upmen. Nalem namuņ nemņâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm birañbi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemņâ a donjêp nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlâtâņ op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a zij upme, zo nângânek. Kembugât tirik namin Kembugât singi nalem uuņâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok

op Anutugât sîngi nalem pâpanjan nep tuum zobâ nalem nâmbutnâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topnâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem niniñâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopiio ziknangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buñâ. Den san, zorat topnâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sîngi buñâ. Zo Satañ sot wâke, zengât sîngi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satañ sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembangât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too niniñâ, zo mân taap. Oi Kembangât nalem nemnâ wâke zengât nalem niniñâ, zo mân taap. ²² Kambu zâk kuk otningâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânge? Nengât imbanandâ zâk wâlap? Yatâ buñâ.

Njâi zâk ziknangât nânge zari ândei mân dâp upap.

²³ A zij itâ sâme, “Kut njâi njâi, zo orotnik ziap.” Ka nâ itâ sa nângâne. Kut njâi njâi nâmbutnâ oindâ zorânâ mân betniñan mimbap. ²⁴ Njâi zâk ziknangât mân nângâm bukunangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Angâgwangâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopiogât sîngi sâm mân mâsikâzingâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniñâ zâk hân sot kut njâi njâi piksâm ziap, zorat mariñâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik njâiñâ buku otzingâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem zîngi zorat topnâ mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziñâ njâiñâ ga dâzângobap, “Bâu zi lopiogât sîngi sâsânjan goknâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem zingâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziñ sumun opapkât buñâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziñâ niegât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ njâiñâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ nângâm kwâka mân ze upâ sa bukunâ njâiñâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ njâiñâ nângâm bâliñ kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângâne. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a zij zingitnâ Anutu sâm âlip kwâknangâbigât nângâmnik upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zengât mâteziñan tosaziñ buñ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topnâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buñâ. A donbep, zengât nângâm opman. Zen Kembangât sîngi âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lânman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniñâ.

² Zen kut njâi njâi orâwan sot den dâzângowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânge âlip opmap. ³ Oi zi den njâi sa nângâne. Kristo zâk agât kâuknâ. Anâ ambângât kâuknâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâuknâ. ⁴ Minduminduyân a njâi zâk kâuk pâkenâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kambu patânâ anun upap. ⁵ Minduminduyân ambân njâi zâk kâuk pâke buñ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi apnâ anun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân lañ ândiândiñ kâukziñ sâmot mimiñâ, zen yatâ anun upap. ⁶ Ambân njâi kâuk pâke mân pam ândei kâuknâ mânangât nângâne anun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ oknangâbigât anun opnâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsaknâ mariñâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânñâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opnâ mân muyageip. Buñâ. Ambân, zâk agât opnâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a zij iknetâ bâliñ opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândâñ Kembangât mâteñan kinat.

¹¹ A, zâk ziknik Kembangât mâteñan mân kinbap. Ambân, zâk ziknik Kembangât mâteñan mân kinbap. ¹² A ambân ârândâñ kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut njâi njâi zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziiŋak nâŋgâm iknek. Minduminduyân ambân ŋâi kâuk pâke buŋ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buŋâ? ¹⁴ Oi a ŋâi zâk kâuk sâmotŋâ kêrep mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ? Zorat topŋâ mârum siŋgi âlip mân mem ândiwe, zen zoren nâŋgâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân ŋâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuŋâ kâuk sâmot ilimbam zingâmap, zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamŋâ zo zâkkât neuleŋâ. ¹⁶ Ŋâi zâk den zi birâbâ sâm itâ nâŋgâbap. Zo birâbirâŋ, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutŋâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumŋâ kut ŋâi ziŋ upme, zorat nâŋga mân dâp oi girem dâzâŋguan. Zen âlip mân opŋâ bâliŋ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiŋak kâmutŋâ kâmutŋâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nâŋga perâkŋak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buŋâ. Zengâren gâbâ nâmbutŋandâ den siŋgi âlip mem kâtigie, zengât topziŋ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumŋâ Kembangât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamŋâ ziiŋâ kâsâpkum zikŋik zikŋik nime. Ŋâi zâk tepŋangât opmap. Ŋâi zâk âkon buŋ nemap. Ŋâi zâk too waiŋ dorŋbep nemŋâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziiŋ mirâ kârum ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâm mirâziŋan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zengât nâŋgâne gigiŋ oi a kanpitâ sot nalem buŋ ândime, zen aŋun kwatziŋgâme? Zorat wan den dâzâŋgobâ? Nâ sâm âlip kwatziŋgâbat? Buŋâ. Nâ zirat mân sâm âlip kwatziŋgâbat.

Kembangât nalem niniŋ, zorat den.

²³ Nâ Kembangâren gâbâ den mewan, zo zingâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk Yudaŋâ tirâpzâŋgoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpŋâ sot tap nalem meip. ²⁴ Nalem ŋâi memŋâ sâiwap sâm namuŋ itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zengât siŋgi san. Nâgât nâŋgâm nalem zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesuŋâ waiŋ too hâkop memŋâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro irakŋangât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro irakŋâ âsageziŋgâbap. Nimbi dâp nâgât nâŋgâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat siŋgi sâm muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat ŋâi zâk mân orotŋâ opŋâ Kembangât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâm umziŋangât topŋâ ek nâŋgâmŋâ Anutugâren sâm muyagemŋâ nimbi. ²⁹ Ŋâi zâk Kembangât sunum egi yenŋâ oi nimbap, zâk hâuŋâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutŋâ lolot sot nâmbutŋâ sisi mâsek sot nâmbutŋâ mârum muwe. ³¹ Niŋak um topniŋ ek nâŋgâm kubigindâ sâi ko Kembuŋâ hâuŋâ mân niŋgâbap. ³² Ka gulip okŋangindâ Kembuŋâ hâuŋâ niŋgâm kubikniŋgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniŋgâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nangânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Ŋâi zâk tepŋangât okŋangi zikŋâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembangât nalem kâtik nem gulipkune hâuŋâ muyageziŋgâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutŋâ zo ninak gam dâzâŋgobat.

12

Kaapumŋâ neŋgâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgâmap. Zorat kwakpegât dâzâŋgua nâŋgânek. ² Zen mârumŋan um kâtik ândine a ziŋ diiziŋgâne lopio diŋ buŋ, zâkkâren pâlatâŋ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniŋâ sâm kiŋ topŋan ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torenŋâ ŋâi itâ sâm dâzâŋgua nâŋgânek. Ŋâi zâk Anutugât Kaapumŋâ mam okŋangi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliŋ kwatgigan.” Oi ŋâi zâk Tirik Kaapumŋâ mam mân okŋangi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepŋangât op sâi Kaapumŋâ imbaŋâ niŋgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotŋâ top top ziap, zo dorŋbep. Nep mariŋâ, zo Kembu kânok. ⁶ Siŋgi âlipkât mâtâp topŋâ topŋâ ziap. Imbaŋâ mariŋâ Anutu kânok. Zâk imbaŋâ muyagem niŋgâmap. ⁷ Kembangât kâmurân nen ârândâŋ âlip ândinatkat Kaapum zâk

a kânok kânok imbanja muyagem ningâmap. Njai zâk Kaapumnja mam okjanji kut naji naji asagemap, zorat topjanjat den nangam samap. ⁸ Njai zâk Kaapumnja mam okjanji den nangânangâ zo samap. Nep zagat, zo marija Kaapum kânok. ⁹ Njai zâk Kaapumjak mam okjanji nangam palatâj patâ op andimap. Njai zâk Kaapumjak mam okjanji a sisi mâsek kubikzingâmap. ¹⁰ Oi naji zâk sen marât kulem tuubapkât imbanja pindâmap. Njai zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanja pindâmap. Njai zâk Kaapumnja imbanja pindi den sot kut naji naji zorat topja nangam kubik sapsuamap. Zâk itâ samap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ samap, “Zo wâke sot Sataj, zengâren gok. Zo bâlijâ.” Njai zâk singi alip den gându unakjan sâbapkât imbanja pindâmap. A naji den gându unak zo nangam a dinnijan melanjapkât imbanja pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumjak tuumap. Kaapum zâk zikjak nangam nep zo mo zo a marij dâp kâsâpkum ningâmap.

Sâknij ko kânok, kore mâman dojbej.

¹² A nen sâknijandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo dojbej. Oi zen dojbejna mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik. ¹³ Kaapum kânokjak tooyân mâpotningi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân naji gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumnja umnijan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buja. Zo dojbej. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buja. Nâ sâkkât torenja mân uan.” Den yatâ samnja dap op sâk birâm zikjik andibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buja. Nâ sâkkât torenja mân uan.” Yatâ samnja dap op sâk birâm zikjik andibap. ¹⁷ Sâgân sinnija zei sâi ko sâknja kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâknja yatâ nangi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm zingip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepzij kânok oi sâi sâk zâk bâlij opja buj opap. ²⁰ Zi ko kore mâman dojbej, ka sâk ko kânok.

²¹ Senja dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ bujik alip andibat.” Mo kâuknja dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buja alip andibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâknijangât torerâpja lolotja zen buj utne sâi alip mân andibem. ²³ Oi sâknijangât torerâpja giginja zinja galem otzingâmen. Oi sâknijangât torerâpja mân igiknja zo ekap zângoindâ alipja yatâ andime. ²⁴ Sâknij torerâpja muyap zime, zo yatâ neule mân pam andimen. Oi Anutuja sâk muyagem torerâp nâmbutja giginja zen nep patâ sâm zingip. ²⁵ Zo sâknijangât torerâp kâsa mân op kore orangâm andibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torenja naji sâknam nangi nâmbutja, zen ârândâj nangâbi. Mo naji sâtâre oi nâmbutja zen yatik sâtâre op nangâbi.

Nep a topja topja andie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonja yatâ ue. Kristo zâk kâukzij andiap. Oi zikjik zikjik sâknijangât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpja, nengâren a itâ nâambarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenan Anutugâren gâbâ den mem sâsâj a. Ombenan den singi alip kwâkâm zingâzingâj a. A sisi mâsek kubikzingâzingâj, berân mâme a sot a sâtja, oi a den gându marâtjan sâsâj. Zo yatâ nâambarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâambarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm zingâzingâj a nâambarip? Nen aksik sen marât tuutuujangât imbanja ningip? Zo yatâ buja. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikjanjagât imbanja ningip? Mo den gându unakjan sanatkât imbanja ningip sot den zo nangam melanjatkât imbanja ningip? Yatâ buja. ³¹ Zorat itâ sa nangânek. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikjan kwatzingânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nâjâ mâtâp alipja naji, zorat dâzângua nangânek.

13

Umnijandâ mân gâsâyagom nep alip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den

kwamitjik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topnâ nângâbam sot singi âlipkât topnâ nângâm kwâtâtebam oi baknâ sa âbângubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yenjâ opam. ³ Oi kut nâi nâinâ zemnigap, zo a kanpitâ zingâm nângâm sâknâ bira kârâpkât singi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yenjâ op nângâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânâ âlipnjan mân kwatnibap.

Buku opnâ mâtâp âlipjâ lâjnat.

⁴ Njâi zâk umnandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapnâ lumbejâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâinj mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotjâ zo mân upap. A zo zikjâ kutjâ mân mem zaatpap. Um kâlak bujâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâlijandâ laj kâri umbâlâ upap. Oi den bonjandâ laj kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umjandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâinj opmap. Oi bukurâpnâ zij kulem bâlijâ oknângâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâlijâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuñâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotjâ, zorâj mân buj upap.

⁸ Umjâ buku orotjâ, zo mân buj upap. Ka Kembangât den sâsâj, zo buj upap. Oi den gându nâin nâin sâsâj, zo buj upap. Den topnâ nângânângân, zo buj upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenjik nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenjik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonjâ muyagei orot mâmeninj kwakjâ, zo buj op nângâbap. ¹¹ Nâ katêp ândiwanân katêp den sâwan. Oi katêp um yatâ nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatjâ a opnâ katêp nângânângân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonjâ ek nângânât. Narâk ziren torenjik nângan. Gâtâm bonjâ ek nângâbat. Anutuñâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinzinj kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtân, um bâbâlanj op mambât ândiândinj sot umjâ gâsâyagom buku orotjâ, zen karâmbut. Buku orotjâ, zo patâzinjâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyaginj, zorânâ nep patâ.

¹ Zen umzinjandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumjâ nep top top ningâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsâj nep, zorat nângâne zâizâinj upap. ² Njâi zâk den gându unakjan sâmmap, zo a mân dâzângom Anutu dukumap. Zâk Kaapumjâ mam oknângi den gându unakjan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâinjâ a denân Kembangât den sâm muyagemapnâ a kâtigibigât betzinjan mimbap. Zen um bâbâlanj upigât dâzângomap. ⁴ Njâi zâk den gându unakjan sâmmapnâ zik umjâ Kambu sot pâlâtân op kâtigibapkât sâmmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâtezinjan Kembangât den muyap sâm muyagemapnâ kâmut zij singi âlibân kâtigibigât sâmmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându unakjan sâne nânga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nânga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembangât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându unakjan sâmmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându unakjan sâmjâ melâj a denân dâzângoi âlip upap. Zâk yatâ opnâ Kembangât den muyap dâzângomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembangât den nângâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unakjan den sâm dâzângom dap op betzinjan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzângobat, zo dap op betzinjan mimbat? Nâ nângânângâ den mo sâm kwâkâzingâzingân den mo Kembangât den nâi mân mem ga dâzângobat, zo dap op betzinjan mimbat?

Kembangât den ekapjoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yenjâ kâmam sot uluwet zo kune dijâ muyap mân sâi dap op nângâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitjâ muyap mân sâi dap opnâ kâmbangât kut nâi kubikjâ

âi pâizîngâbi? ⁹ Oi zen yatik gându ujaknjan den ekapkum sâne a nâmbutnâ dap op nângâbi? Dinziñâ zo yenjan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziinjak dinziñâ zo nângâme. ¹¹ A nâinâ den gându nâi sâi nânga kwakmak upap. Den zorat mariñandâ nâgât nângi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nânga zâk kamân nâin goknâ upap. ¹² Oi zengâren topnâ yatik ziap. Kaapungât imbanâ zengâren muyagibapkât nângâm sâme. Zo âlipnâ. Ka nâ itâ sa nângânek. Zen Kaapungâren gâbâ imbanâ mem Yesugât kâmut mem kâtiknjan kwatziñgâbigât otziñgi ândibi.

¹³ Zorat den gându ujaknjan den sâbapkât imbanâ zemñangap, zâk den zorat topnâ nângâm mâburibapkât imbanâ zorat Kembugâren ninâu sâi beknjan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându ujaknjan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nângânângânâ zo mân nângâm kubiksa yen zimbat. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nângânângânandâ nângâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nângânângânandâ nângâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându ujaknjanâk Kembugâren sâiwap sâna a kândâtñan goknâ diñgâ mân nângâmñâ dap op perâknjak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonñâ zo sâban. Oi a zorâñ kwagi dap dap yatâ oi zorâñ tângubap? ¹⁸ Zen den gându ujaknjan sâne nâ walâziñgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nângânek. Den gându ujaknjan sâsânangât nânga bon oi sâi minduminduyân den gându ujaknjan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nânga giap. Ka Kembugâren den memñâ minduminduyân muyap sâm muyagigij, zorat nânga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nângâm kubikkubiknjanngât nângânângâziñandâ katep yatâ mân upi. Nângânângâziñandâ lâmbatlâmbatnâ zengât dâp upap. Bâliñâ nângâbi, zo ko umziñandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumñan Yuda a ziñ um kâtik ândine Kembuñâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap, “Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin goknâ sâñgonzânñgua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzânngone lañ mân nângâbi.’”

²² Oi zorat torenñâ sâbâ. Gându ujaknjan den sâsân, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât siñgi mân uap. Zo um kâtik zengât siñgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapñâ sâm muyamuyagij, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât siñgi buñâ. Zo Yesugât kâmut zengât siñgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându ujaknjan den sâne sâi a yenñâ, a um kâtik zâk ziñgitnâ sâbe, “Um gulip otziñgap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik ziñ ziñgitnâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâkulâku nâi mân opap. Yesugât kâmut mindumñâ Anutugât den muyap sâm muyagem tatne a yenñâ, um kâtik nâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umñangât topnâ sâm muyagine den zo umñan giari umñâ melânñap. Oi umñan kut nâi nâi tik zemap, zo muyagei umñâ melânñi hânân gei pindiñsâm zem Anutu mâtâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâknjak zen sot ândiap.”

Bet bâsañ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsañ mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep nâi mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm ziñgâziñgân den mem gâbap. Nâi zâk Anutugât den ujaknâ. Nâi zâk den gându ujaknjan sâbâ sâm sâbap. Nâi zâk den gându ujaknâ zorat top sâsân sâbâ sâm sâbap. Zo Kembugât den lañ kârâbapkât upi. ²⁷ Den gându ujaknjan den sâna sâm donbepñâ buñâ, zagât mo karâmbutnâ sâbi. Donbepñâ mân walâm sâbi. Oi zikñik zikñik sâne a kânoknâ mâburem topnâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a nâi mân tâi ko minduminduyân den gându ujaknjan mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâm zâk zikñik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsân, zo a zagâtñâ mo karâmbutnâ sâbi. Oi nâmbutnâ zen den zo nângâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumñâ umñan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâm muyamuyagij zo utnâ sâm upi. A nâinon sâm nanngâm ge tâi a nâigoot sâm dâzânngobap. Sâm mânangât dâzânngobi, zorâñ âlip upap. Oi sâne a nâmbutnâ ziñ nângâm umziñ bâbâlañ upap. ³² Anutugât den

sâsân a zen Kaapumgât den sânam otziŋgi sâbi. Mân sânam otziŋgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuŋa buŋâ. Zâk lumbenjan orotŋangât Anutu. Anutu kânok, diŋa kânok. A kânokŋak pâtârânâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriŋsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriŋsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opŋa gigiŋa ândibigât nengât orotŋa yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den ŋai mâsikâm nânŋânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâziŋgâbi. Ambân ŋaiŋa minduminduyân den sâi anunŋoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiŋ upme, zengât sa nânŋânek. Zen dap nânŋe? Anutugât denŋa zengâren topkwap muyageip, mo zen ziŋŋik nânŋawe?

³⁷ Zengâren gâbâ ŋaiŋa zikŋangât nânŋi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulemgum ziŋgan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nânŋâbap. ³⁸ ŋai zâk den zi nânŋi bon mân upap, zo zâkkât nânŋindâ Anutugât den sâsân a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nânŋânek. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându unakŋan sâsân, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutŋa ziŋ ziŋgitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatŋa arâpŋa zengâren muyageziŋgip.

¹⁻² Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzâŋgua nânŋawe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziŋgâbap. Mo dap nânŋe? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonŋa mân âsageziŋgâbap?

³ Zen siŋgi âlip nânŋâm ândibigât dâzâŋgua nânŋânek. Siŋgi âlip nânŋâwan, zo dâzâŋgowan. Zorat kâukŋa itâ sâm dâzâŋgowan. Kembu Yesu, zâk den siŋgi Kembugât ekabân ziap, zorat dâp opŋa bâliŋangât suup mem moip. ⁴ Oi Kembugât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ ze sirâm karâmbuŋan Anutuŋa mânŋei zaarip. ⁵ Zaatŋa Peterogâren muyageip. Zobâ arâpŋa nâmbutŋa zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tengâŋa 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ dorjbeŋŋa tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutŋa muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageziŋgi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tengâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katêp mân kubikangâm âsageip yatâ nâ laŋ nâgâren muyagei egâwan. Aposolo ziŋa kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutŋa zengât ombezian. Nâ Anutugât a ambân kâmut zâŋgom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuŋa um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâkŋak tânnogi zorânâ nâgâren bon buŋ mân oip. Buŋa. Aposolo nâmbutŋa zen nep tuune walâziŋgâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuŋa tânnogip, zorânâ mem kâtikŋan kwatnigi siŋgi âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot ziŋ urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat siŋgi sâm den siŋgi âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumuŋan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzâŋgoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutŋandâ mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo kwâimbâmŋa Yesu mumuŋan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumuŋan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buŋ opap. Oi nânŋâm pâlatânziŋ zo yatik bon buŋ opap. ¹⁵ Oi zorik buŋa. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâkŋa Kristo mumuŋan gâbâ mânŋei zaarip.” Oi mumuŋan gâbâ zaatzaat mân ze sâi ko Anutuŋa Kristo mân mânŋei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumuŋan gâbâ zaatzaatŋa mân ze sâi ko Kristo mumuŋan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nânŋâm pâlatânziŋ yenŋa opap. Oi tosaziŋ tok zemziŋgâbap. ¹⁸ Oi Kristo nânŋâm pâlatânziŋ kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren

Kristo nângâm pâlâtâŋ kwâkŋangâmen, zorat bonŋâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo teŋgâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâkŋak mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a mumuŋâ kândom otziŋgâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinâ mumuŋâ topkwapniŋgip. Zo yatik a nâinâ mumuŋan gâbâ zaatzaat, zo topkwapniŋgip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opŋâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniŋ ziapkât zaat nanŋânat. ²³ Oi teŋgânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumuŋan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât siŋgi a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâkŋan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiŋ sot imbanâziŋoot aksik mem gei kwatziŋgâm kembu nepŋâ zo Anutuŋat bikŋan pâi narâkŋâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpŋâ kiŋ gobetŋan kâbakŋezingâm nanŋâm nepŋâ tuum nanŋâbap. ²⁶ Kâsarâ boiŋâ tâmbetkubap, zo mumuŋâ. Mumuŋâ zo buŋ upap. ²⁷ Anutuŋâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât gigiŋâ zâmbarip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutuŋâ a sot kut nâi nâi aksik mem ge kiŋangât gobetŋan kwatziŋgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuŋâ nâŋgi Kristogât ombenjan gigiŋâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nanŋâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatniŋgâmŋâ Anutu Ibânangât ombenjan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikŋak a sot kut nâi nâi neŋgât kembu patâniŋ op ândibap.

Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zeï sâi ko bâliŋ upem.

²⁹ Korinti a zeŋgâren a nâmbutŋandâ a mumuŋâ zeŋgât op too sanŋonme. Zo mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zeï sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâkŋan ândiwennâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuŋandâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuŋâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zeï sâi ko wan bonŋâ membam? Den zo sumbuŋâ san. Mumuŋan gâbâ zaatzaat mân zeï sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânângâ op itârân sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziŋ mân kâitkubi. Zeŋgâren gâbâ a nâi a laŋ ândiândiŋâ zeŋgâren pâlâtâŋ upap zo ko orot mâme âlipŋâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziŋ kubikŋâ ândiândi bâliŋâ birâbi. Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm aŋun upigât dâzânŋuan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutŋandâ itâ sâbi? “A mumuŋâ zen dap op zaatpi? Sâkziŋ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetŋâ zo pane kâmŋâ âlip taki keetŋâ zo alâgem buŋ opmap. ³⁷ Zen keetŋâ kendâme, zo nâi. Bonŋâ ko nâi. Keetŋik kendâme. Segonj mo kut nâi kendâne kâmŋâ sot bonŋâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemŋâ sâm pindip, bonŋâ yatik takâmap. Keet dâpŋan bonŋâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topŋâ kânok mân ziap. A neŋgât sunum, zo nâi. Bâu zuu zeŋgât sunum, zo nâi. Saru zuu zeŋgât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziŋ tobat nâi. Hân a, nen sâkniŋ tobat nâi. Sumbem a zeŋgât neule, zo nâi. A neŋgât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsiŋ, zâk âsakŋâ tobatŋâ nâi. Kâin, zâk âsakŋâ tobatŋâ nâi. Sâŋgelak, zen âsakziŋâ tobatŋâ nâi. Oi sâŋgelak âsakziŋ tobatŋâ kânok buŋâ. Tobatziŋ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat topŋâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buŋ upapkât siŋgi. Zaatpap, zorânj mân buŋ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buŋâ. Zo yenŋâ. Zaatpap, zo bonŋâ sot âsakŋâ neulerjoot. Hân sâk hangume, zo lolotŋâ. Zaatpap, zo imbanâjoot. ⁴⁴ Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatŋandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanŋiŋâ Adam sot a unakŋâ Kristo.

⁴⁵ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“A kâdom muyageip, Adam, zâk um dâpnoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi marijâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kâdom hânân ge mân ândiap. Hânân gokjâ zorânâ kâdom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kâdom muyageip, zâk Anutuñâ hânjâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân gokjâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memjâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpñâ nen yatik hânân gokjâ muya-geiningâningâñ. Sumbemân gokjâ a ândiap, yatik sumbengât siñgi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân gokjâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokjâ, zâkkât tobat minat.

Yesujâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den ñâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâgiñ zo zinjziñ kâtikjâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den ñâi tik zeip, zo sapsun zingâbâ. Nen mân mom nangindâ Kembu Yesujâ taki tobatniñ ñâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat ñâi utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat ñâi utnat. ⁵³ Sâkñâ lolot, zinziñ kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât siñgiñâ ândiândi kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap, “Kembuñâ mumuñangât imbanjâ koi geip. ⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanjâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanjâgâ ikâ taap?’ ”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâliñandâ imbanjâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denjâ bâliñâ imbanjâ pindi gwâlanteñsâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ mân kembu otniñgâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbâñ Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât oprjâ nep tuugindâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât siñgi kâk mindubigât sâip.

¹ Kembugât siñgi a zengât kâk mindunam Galata hânân a kâmutjâ kâmutjâ dâzân-gowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kâk tatziñgap dâp mirin panetâ tâpâp. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâziñgâne âlip oi zo ekap zingâm sângonzângua kâk zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâkñâ zingip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motjâi. Zen sot ândia map narâkñâ âkâbap. Oi ziñâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga zingit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembuñâ nângi âlip oi zengâren gam mâik ñâi tâpatkât san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi siñgi âlipkât a kâsa donjep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kengât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap. Mulun galemgun sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutñâ zen ârândân gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutñâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlañ oip. Narâk ziren buñâ, narâk ñâin mâtâp muyagemñâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsâñ a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem orangâm sîngi âlip mem kâtigibi. Kenngâtziñ buñâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut ñâi ñâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den ñâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpnâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kâdom Kembugât sîngi urâwe. Oi zen Kembugât sîngi a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutñâ ziñ yatik nep tuume, zen ziñgit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândân umâlep kwatniñgâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutñâ kâmutñâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinñâ Pisisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâmbâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutñâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ ñâiñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² ñâi zâk Kembugât âkonzigi simgât sîngi upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzân gozân goñ zorân zengâren zimbap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzân gomap.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Paulonjâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtâkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuzij Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât siŋgi a ândie, zengât ekap zi kulemgum zinget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângezângezân sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâñâ Anutu sâmbâlip kwâkñangânat. Zâk tânzângezângezân sot um diim giginjâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukñan kwatningâmap. ⁴ Anutuñâ sândukñan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukñan kwatningânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtân oindâ Kristo sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâkñan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtân oindâ Anutuñâ mem sândukñan kwatningâmap. ⁶ Nengâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât nengâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzângeoi sâknam nengâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nângâm itâ sâmben, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nângâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumuñan gâbâ mâkâzingip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nângâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nângânek. Zoren kut ñâi ñâi yâmbâtñâ kwâkniñan zari ândiândiniñâ buñ upap nângâwen. ⁹ Nen mumuñangât siŋgi uen sâmbâlip nângâwen. Oi yen mân muyageip. Niñ imbarâniñangât nângindâ yen oi Anutuñâ a mumuñan gâbâ mângizingâmap, zâk kânok nângâm pâlâtân kwâkñangânatkât zo yatâ muyageningip. ¹⁰ Oi zâk mumuñan gâbâ mâkâningipñâ yatik mâkâningâbap. Zâkkât itâ nângâmben, “Sâknam muyageningip mâkâningâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninânuñâ betniñan minetâ Anutuñâ mâkâningip zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâmbâlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niñangât nângindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzângezân. Nen um salek ândeindâ umniñandâ hân a yennâ, zengât nângânangâ mâtâp, zo mân nângâm ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnângeoi âlipñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziñanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen nengât op sâtâre upigât sot nengoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum zingen. Oi den kulemguen, zorân yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nângâbi. Nâ nângan. Zen den zo aksik nângâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nângâwe.

Paulonjâ sarâ mân sâmbâlip.

¹⁵ Kândom nen buku op ândinat sâmbâlip nângâm nâ zengâren gam umâlep kwatningâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga zingitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan. Oi zoren ândim puriksâmbâlip Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatninga zingâ sângonnone Yudaia hânân âibatkat nângâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmbâlip mân gâwan. Zorat nâgât dap nânge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opñâ zengâren gâbat sâmbâlip birâm mân gâwan? Nâ yatâ buñâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. ¹⁸ Ibâniñ Anutu, zâkñâ sâi kâtikkâtigip ândiapkât den sâindâ dap op bon buñ upap? ¹⁹ Anutugât nanñâ Yesu Kristo, zâkkât den siŋgi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niñâ dâzângezân. Zo bonñâ sot nâmbutñâ yennâ mân oip. Buñâ. Yesugât den bonñigâk. Yesuñâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutuñâ den sâmbâlip kâtigep, zorat bonñâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkñak sâmbâlip Anutu sâmbâlip

âlip kwâkņangâmen. ²¹ Anutuņâ sâi nen sot zen ârândâņ Yesu sot pâlâtâņ op kâtigimen. Anutu zâk zikņak gâsum sâlâpnânngoip. ²² Oi zâkņak târotâroraņgât undip Kaapumņâ umniņan pâip. Oi Kaapumņâ umniņan ândim Kembuņâ tânnânngobapkât den umniņan sâam muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâmnâ mân gâwan, zorat sa nânngânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep zingâm umbâlâ kwatzingâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuņâ nânngi perâkņak san. ²⁴ Niņâ zengât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miangâm nep tuumen. Zen nânngâm pâlâtâņân kâtigem kinze, zo nânngan.

2

Pauloņâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nânngâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtņâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nânngâwan, “Nânngâ den sa umbâlâ utne waniņ zij umâlep kwatnibi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatzingâwan. Umnandâ itâ nânngâwan, “Umnân sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” ⁴ Ka umnâ bâliņ oi isemņâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknâm sot umbâlâ kwatzingâbatkât buņâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topņâ tirâpzânngobatkât orâwan.

A nâiņâ bâliņ oip, zorat den.

⁵ A nâi bâliņ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutņâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziņan zarip. ⁶ A doņbepņâ a zo kubikņangâwe, zorat nânnga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetagogapkât tosaņâ birâm um diim gibapkât den dukubi. ⁸ Buku okņangâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziņ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâam kulemgum zingâwan. ¹⁰ Itâ sa nânngânek. A nâi zâk nânngâren bâliņ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosaņâ birâbat? Zâk tosaņâ buņâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nânngoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâteņan tosa zo biran. ¹¹ Sataņņâ kâitnânngom tâmbetnânngobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâmeņâ, zorat mân kwakmen. Âlip nânngen.

Singi âlip, zo wârân âlipņâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbâlaņ oip. Kembuņâ nep zo muyagem nigî, zo tubat sâam kubikangâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi ungeunģe orâwan. Yatâ op a zâmbamņâ Makedonia hânân âiwan.

¹⁴ Opoņ, Kristo sot pâlâtâņ op kâtigem ândim Yesugât singi âlip, zo a dâzânngom naņgindâ a doņbep nânngâne zâkkât itomņandâ a hânņâ hânņâ zengâren laņ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembangâren okņangânat. ¹⁵ Nen Kristogât itomņâ âlip yatâ upmen. Anutuņâ zo nânngâmap. Oi a Kembangât singi ândie sot a simgât singi ândie, zen ârândâņ nânngâbi. ¹⁶ Simgât singi, zen singi âlip zo kândâtkom itom zo nânngâne mumuņangât kârokņâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiņangât singi, zen itomņâ âlipņâ zo nânngâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât singi sâsâņâ, zo nep zâizâiņ sot nep yâmbâtņâ. Nen niij imbaņan nep zo tuugindâ yâmbâtņâ upap. Ka Kembangât Kaapumņâ betniņan mei nep zo tuugindâ bâbâlaņ upap. ¹⁷ Nen a nâmbutņâ ziņâ upme, yatâ mân upmen. A doņbepņâ zen angâgwanģâ a yatâ op kât minam Anutuģât den sâme. Nen ko um târârak ândim Anutuģât sâtkât Anutu mâteņan Kristogât den singi târârak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Pauloņâ kulemgõip, zo yatâ.

¹ Zen nenģât dap nânģe. Zen nenģât dum zagâtņâ itâ se? “Zâizâiņ op den se.” A nâmbutņâ upme, zo yatâ op zengâren gam topniņangât ekap tirâpzânngonatkât se? Mo

zen topniñangât ekap kulemgune ñai pindânatkât se? ² Yatâ mân utnat. Topniñangât ekap, zo zen. Niñâ Korinti zengâren nep tuugindâ bonñâ âsagei a zen ek nângâme. Nep zorat bonñâ topniñ muyagemap. Den Korinti a zengât umziñan kulemguwen, zo a aksik ziñ ek sâlâpkum nângâme. ³ Nen umniñandâ saazingâm zengâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topñâ muyap ziap. Ekap zo simbupñâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariñâ, zâkkât Kaapumñâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umñan kulengoip.

⁴ Kristogât op Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm zengât yatâ nângâmen. ⁵ Singi âlip nep, zo zâizâinj. Niñak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niñak itâ mân sânat, “Niñ imbanâyân tuugen.” Buñâ. Anutuñâ tânnângoi tuumen. ⁶ Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuñâ târotâro unakñangât nep a mem kubikniñgip. Târotâro unakñâ, zo sâñgijâ simbupñâ kulengoip, zo yatâ buñâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Moseñâ mârurñan kulengoip, zorân nângomap. Ka Kaapumñâ ândiândi muyagem niñgâmap.

⁷ Târotâro sâñgijâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakñoot muyagei Moseñâ meip. Zorat Mose si sâñgânñâ âsakñoot oi Isirae a, ziñâ dap op ek nângâbe? Oi âsakñâ zo zinzij kâtik buñâ. ⁸ Târotâro unakñangât âsakñâ zorân sâñgijâ wâlap. Târotâro unakñâ zorat mariñâ Tirik Kaapum. ⁹ Târotâro sâñgijandâ tosanij sapsuñap, zo âsakñâ gijijâ. Ka târotâro unakñâ, zorânâ târârakñâ muyageniñgâmap. Oi zorat âsakñandâ walâm ba zariap. ¹⁰ Târotâro sâñgijangât âsakñâ zo âsagei unakñangât âsakñandâ âsagem kwâtepkoi buñ uap. ¹¹ Zinzij kâtik buñ, zo mârur âsakñoot âsageip. Oi zinzij kâtikñâ, zorat âsakñandâ walâmñâ patâ uap.

Um ekapniñ zo Kembuñâ olañmap.

¹² Târotâro unakñangât âsakñâ zo zinzij kâtik zem zâimâmbap sâñ um bâbâlan op singi âlip keñgât buñ sâmen. ¹³ Mose yatâ mân upmen. Moseñâ târotâro sâñgijangât den zo Kembugâren gâbâ memñâ Sinai bâkñan gâbâ gem a ziñâ âsakñâ zinzij kâtik buñâ, zo mân ikpigât si sâñgân kwâtepkoi. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâñgijâ ekapñoot sâlâpkum topñâ mân nângâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umziñan tok ziap. Kristo kânokñâ ekap zo olañbap. Kristoñâ ekap zo olañi nângânâñgâziñ pâronñsâi Kembugât den zorat topñâ âlip nângâbi. ¹⁵ Perâkñak, Isirae a zen um kâtik op mârurñan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziñan ekapñoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Moseñâ oip, zorat den ñai itâ ziap, “Kembu mâte okñangâbâ sâñ si sâñgânñâ kwâtepkoi, zo mem pam Kembu mâte okñangâmâip.”

Zorat itâ nângâmen. A ñai Kembugâren mâte oi Kembuñâ a zorat um nângânâñgânâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapumgât op san. Oi Kembugât Kaapum a ñaigâren tâi dumun buñ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât singi a, nen aksik si sâñgânñiñ ekap buñ ziapkât Kembugât âsakñâ ek nângâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikniñgâm ândiap. Kubikniñgâm âsakñâ ka âsakñâ niñgâm zâibap. Kembuñâ nep zo nengâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapumgât op san.

4

Singijâ âlip zo ekapñâ buñ.

¹ Kembu zâk tânnânngom Kristo âsakñangât den singi âlip zo sânatkât sâñ niñgip. Nep yatâ zo sâñ niñgipkât umniñandâ mân lorimen. ² Kut ñai ñai anunñoot, mân orotñâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutuñâ den mân gulipkumen. Buñâ. Nen Anutuñâ mâteñan den bonñâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutñâ ziñâ topniñâ ek nângâme. ³ Den singi sâmen, zo ekapñoot uap oi ko tâmbetagoagonñangât singi zengât umziñan ekapñoot opmap. ⁴ A nângâm pâlâtânziñ buñâ zen hân zirat a kutâ, Sataññâ umziñ doonñoi dap yatâ Kristo âsakñangât den singi âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutuñâ holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzânngomen, zo niñ singi buñâ. Yesu Kristo zâk Kembuñâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opñâ zengât kore mâman a op

ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumņan hân nĵâtâtik zei Anutuņâ sâi âsakņandâ âsageip. Oi yatigâk umniņan âsakņâ pâip. Oi Kristogât si sâņgânņan Anutugât âsakņâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbaņâ zi niinjan buņ, Anutugâren ziap. Zorat topņâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakņâņoot zo âmaņ hânņâ tuutuun nengâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkņan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nâņgâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nâņgâmen, “A zen nâņgom sâknam niņgâne Anutuņâ mân birâniņgap. A ziiņ nâņgom mem nĵi nĵi otniņgâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opņâ sâkniņan Yesugât mumuņâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiņ, zo yatik sâkniņan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opņâ a ziiņ gwâlâ nâņgom hannâņgonam sâme. Yesu ândiândiņgât imbaņâ zo sâkniņan muyagibapkât yatâ otniņgâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zeņgâren Yesu ândiândiņgât imbaņandâ nep tuugi bonņâ âsagibapkât nen mumuņgât siņgi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlâtâņ op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen siņgi âlipkât nep tuum sâknam nâņgâm sândâdenĵ kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem nĵi itâ ziap, “Nâ Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumņâ aleniņgi Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nâņgâm kwâtâtimen. Kembuņâ Yesu mângeip, zâk zo yatik Yesu sot mânĵiniņgâm Korinti a zen sot ârândân zikņâ kiņ topņan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zeņgât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den laņ kârâm ari a doņbepņâ nâņgâm Anutu sâtâre okņangâne zorâņâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiņgiņandâ patâ op sambâlem laņ kârâbap.

Hânân sâknam, zorâņ ĵiĵiņâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkņan ândim umniņ mân lorimen. Buņâ. Nen itâ nâņgâmen. Nen hânân zi ândim imbaņâniņ diim gei sâkniņ loremap. Umniņ ko Kembuņâ sirâmņâ sirâmņâ tângui kâwaliņoot kinmap. Kubigi uņakņâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamniņâ zo narâk kârep buņâ. Sâknam zo kubikniņgi bet hâuņâ âlipņâ, yâmbâtņâ sot zinziiņ kâtikņâ, âsakņoot, zo zemniņgâbap. ¹⁸ Kut nĵi nĵi muyap, zoren umniņâ mân pâmen. Kut nĵi nĵi tik ziap, zoren umniņâ pâindâ muyageniņgâbap. Kut nĵi nĵi ikmen, zen zinziiņ kâtik buņâ. Kut nĵi nĵi mân igikņâ, zorâņ zinziiņ kâtikņâ uap.

5

Silepiņi kândaņâ Kembuņâ mirâ kâtikņâ muyagem niņgâbap.

¹ Nen itâ nâņgâmen. Nen hân sâkniņ mem ândimen, zi silep yatâ dânđuysâi birânat. Oi Anutuņâ mirâ kâtikņâ sumbemân muyagem niņgâbap. Mirâ zo betņâ mân tuutuunĵâ. Zinziiņ kâtik nĵi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkņâlâle opņâ zorat nâņgânâņgâyâk ândien. ³ Um dâpniņgât sâk pâkeņâ buņ opapkât nâņgâmen. Sumbemân sâk uņakņâ minatkât nâņgâm ândimen. ⁴ Hân sâkniņoot ândim nâņgâm kwâkâ upmen. Hân sâkniņ zi buņ upapkât mân otniņgâmap. Buņâ. Sâk uņakņâ hâukwatnatkât otniņgâmap. Sâkniņ mumuņâ zi tâi ândiândigât sâk uņak hâukwâtntat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuņâ kubikniņgap. Zâk târotârogât undip Kaapumņâ niņgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nâņgâm ândimen. Oi itâ nâņgâmen. Nen hân sâkniņan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umņâ nâņgâm pâlâtâņ kwap ândimen. Bonņâ mân ek nâņgâmen. ⁸ Oi laņ nâņgâm bâbâlaņ kwap ândimen. Hân sâkņâ hân kwande ândiândiņ, zo birâm Kembu sot ândiândiņ, zorat âkņâlâlimen. ⁹ Hân kwande ândiândiņ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nâņgâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak

ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, “Kembu Kristo zâk den sâmb kwâkwâkwâkân târârân tâi nen pisuk patâ mâtejan kirindâ hâuñangât den sâmb mâkâningâbap. Âlipñâ mo bâliñâ zorat hâuñâ zikñik zikñik ningâbap. Hân sâgân ândim kut ñâi ñâi upmen, zorat dâp hâuñâ ningâbap.” Zo yatâ nângâm orot mâmeniñ kubikñâ târâarak ândinat. ¹¹ Oi Kembugât kengât op ândeindâ a orot mâmeziñ kubik Kembu sot buku upigât dâzângomen.

Anutuñâ umniñâ ek topniñ nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziñandâ topniñ nângâbigât otningap. ¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niñ kutniñâ mem zaatnat. Oi ziñâ nângâningâne a âlip upap. Yatâ buñâ. A dinnâ mân lum zâizâiñ upme, zengât mâteziñan Korinti a, zen nengât singi sâmb añun mân upigât den zi sâmb kulemgum ziñgen. Zâizâiñ a yatâ zorâñ a topziñ mân nângâm sâtnjak sâme. Zen nengât dum zagâtñâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniñ âlip nânge. ¹³ A ziñ topniñ mân nângâm ningiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepñangât op um gulip upmen. Mo a ziñ nengât nângâne umniñ târâarak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokñâ aksik nengât hâuñiñâ moip. Zo nângâmñâ itâ nângâm kwâtâtimen. Kristo umñandâ doñbep gâsânângom ândeipñak ândiap. Oi zo yatâ nângâmñâ dabân yatâ kwâimbâñangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buñâ. Kristo, zâk nengât hâuñiñ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik nengât hâuñiñ moip, zorat topñâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niñangât opñâ buñâ. Hâuñiñâ momñâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a lañ mân ziñgitñâ umñâ birâziñgâziñgân, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekñâ topñâ mân nângâm sâtnjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ñâigât topñâ mân nângâmñâ sâtnjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nângen. A ñâi Kristo sot pâlatâñ opmap, zâk a uñakñâ opmap. Kut ñâi ñâi sâñgiñâ zo buñ oi Anutuñâ uñakñâ muyageip. ¹⁸ Kut ñâi zo Anutuñâ sâi muyageip. Zâkñâ sâi Kristoñâ diñingi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutñâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâmb ningip. ¹⁹ Nep zorat diñâ dâzângomen, zo itâ. Anutuñâ Kristo sot ândimñâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanñ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinatkât nep diñ zo sâmb ningip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsân a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, “Zen Kristogât opñâ Anutu sot buku upi.” ²¹ Nengât opñâ Anutuñâ sâi Kristoñâ bâliñâniñ mem tosañoot oip. Itârâñ nen zâk sot pâlatâñ opñâ Anutu târâarak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepñâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimñâ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzân-gozângoñ zo zengâren bon buñ opapkât umziñ galem orañgâm ândibi. ² Anutuñâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâziñgân narâkñan bekan mewan.”

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliñan gâbâ mâkâziñgâziñgân narâkñâ zi.

³ A ziñ nen sot nepniñ sâmb bâliñ kwatniñgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziñâ Kembugât singi upigât otningâmap. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topñâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkñan ândim mân lorimen. Kiom minningâne sâsâlim ândimen. ⁵ Kâmbamñâ nângone sâsâlim ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziñan ândimen. Nepkât sâknam zo nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buñ ândimen. ⁶ Tosa buñ ândimen. Nângânângâniñoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziñgâziñgân. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziñgâziñgân bonñâ ândimen. ⁷ Den bonñâ sâmen. Anutugât imbanan ândimen. Târâarak ândiândiñangât kâlâu bongen mem yangâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâmb âlip sot añun oserân ândimen. A nâmbutñandâ nengât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buñâ. A bonñâ. ⁹ A ziñ nengât nângâne gei kutsiñginiñoot ândimen. Zen nengât mumuñangât singi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Ziñ nângone

mân mumen. ¹⁰ Zen nenġat nânġâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen nenġat nânġâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutnġa kut nġai nġai betziġan mimen. Zen nenġat nânġâne yenġâ opmap. Ka umġat gom sambe patâ zemningap.

Paulo zâk Korinti a zengât umġa kirip.

¹¹ O Korinti a, umniġâ zengârâk kiri lâuniġ bâbâlaġ uap. ¹² Umniġandâ sipapzân-gowen. Zen ko umziġ dooġgune zengâren buku orotnġa zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzânġobâ. Zen umziġanġat mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliġâ sot âlipnġa, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziġ lune mân betziġan mimbi. Târârak sot ġânġonġa, zet dap op buku buku upabot? Mo âsaknġa sot nġatâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Sataġ, zet dap op um kânok upabot? Yesuġat kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutuġat namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nânġe. Anutuġat ândiândiġanġat namâ, zo nen. Kembuġat siġi a nen lopio mâpâsime, zengâren mân târokwatziġânâ. Zorat Anutuġa itâ sâi Kembuġat ekabân kulemguwe, “Nâ osetziġan sot umziġan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziġa op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtân mân ândibi. Zen umziġ sumun opapkât galem oranġâm upi. Yatâ utne nâ ġâsuziġâm galem otziġâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbarġa mariġandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziġ mân anġân kârâbiġât dâzânġoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutuġa yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut nġai nġaiġa umniġ sumunkomap, zo saġon kubikġa târârakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkġanġâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziġandâ mân anġân kârâniġâbi. Nen zengâren kut nġai nġai bâliġ, zo mân urâwen. Oi kut nġai nġaiġa mân tâmbetkuwen. Oi kut nġai nġaiġa mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliġ kwatziġâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzânġowan. Umniġandâ kâpizânġomen. Zen sot munat mo ândinatkât nânġâmen. ⁴ Umnandâ itâ nânġan. Zen âlipnġa upi. Nâ zengât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nânġâm umnâ diim ġiap. Sâknam kwâkġan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât siġi nânġâm umġa âlip oip.

⁵ Makedonia hânân ġamġa Korinti a zengât umniġ ġiremâk oi nânġâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniġanġat siġi kâmbam sot sâknam. Umniġanġat keġġat. Kut nġai yatâ zo muyageniġâwe. ⁶ Ka mandu betziġan memap, Anutu, zâkġa Tito saġongoi Korinti a zengâren ġâbâ âburem ġâi umniġ diim ġeip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buġâ. Ziġâ umâlip den dukuwe, zo mem ġâi nânġâm zâk sot umniġâ âlip oip. Zen nâġat den nânġâm a bâliġâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâġat oprġa nepziġ tângune zaatmap. Zorat siġi dâtnoġi nânġâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a ziġ umbâlâ mâik nġai nânġâmġa âlip urâwe.

⁸ Nâ mârum ekap kulemgum ziġâm umbâlâ muyageziġâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguan, zorat perâkġak umbâlâ nânġâwan.) Zi ko nânġan. Narâk pânġânok umbâlâ muyageziġâwan. ⁹ Umâlip nânġan, zo umbâlâ urâwe, zorat buġâ. Zen umbâlâ op umziġ melânâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlaġ nânġâmġa umziġ kubikaġi âlip upiġat Anutuġa nânġâziġi âlip oip. Dinniġandâ zengâren âi mân bâliġ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlaġ zorân ġât umziġ melânġi anġ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapġa bet nânġi mân bâliġ upap. Umbâlâ bâliġâ ko zorânġa um kâtik a muyageziġi tâmbetagoġi.

¹¹ Nânġânek. Umbâlâ nânġâwe, zorân zengâren bonġa muyageip. Umziġ bâliġ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topġa itâ. Top lâku sot tosa hâuġanġat keġġat oprġa kubikaġâwe. Nen zengât nânġindâ âlip upapkât a zo kubikaġâwe. Kut nġai zo yatâ muyageip, zo bâliġâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topġa muyageip.

¹² Mârum ekap kulemgum zingâwan, zo a bâliņâ oip, zâkkât buņâ. Mo bâliņâ okņangâwe, zâkkât op buņâ. Den dâzâņgoindâ Anutu mâterjan sât luluziņangât topņâ muyagibapkât ekap zo kulemgum zingâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniņ diim giwe.

Korinti a ambân ziy Tito umâlep kwâkņangâwe.

Oi umniņ sânduksâip, zorik buņâ. Zen Tito umâlep kwâkņangâne âburei nen dorņepņâ nâņgâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opņâ Tito umņâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârumņan sâm bâbâlaņ kwatziņgâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buņ mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonņâ op naņgip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonņâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opņâ hurat kwâkņangâm sâtņâ lum buku okņangâwe. Zâk zorat nâņgâm umņandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opņâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziy kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutņâ kâmutņâ Anutuņâ tânzâņgoi bukuziņ betziņan miwe, zorat siņgi dâzâņgonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut ñâi ñâi dorņep mân ândim kanpitâ ândimņâ laņ bukurâpziņ betziņan minam kât dorņep minduwe. ³ Nâ zengât nâņgan. Zen tâtziņgip dâp parâwe. Zen ziiņik um bâbâlaņâk urâwe. ⁴ Niņâ mân sâindâ ziiņak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziņan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut ñâi ñâi bâbâlaņ upi sâindâ zen walâm urâwâk itâ urâwe. Kândom umziņâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutugât opņâ umziņâ neņgâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziņgâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titorņâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum naņgâbapkât sâm pindien. ⁷ Oi nâņgâm pâlâtâņ sot siņgi âlip den sâsâņ sot den top nâņgânâņgâņ sot nepkât kâtigime sot buku otņingâme. Kut ñâi ñâi zorat bonņâ muyagiwegât yatik bukurâpziņ kamân ñâin ândie, zengât siņgi kât mindunam um bâbâlaņ op tuubi.

⁸ Den mâtâpņâ mân ziņgan. Yesugât kâmut nâmbutņâ zen um bâbâlaņ op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotņâ zo dap dap ziap, zorat topņâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniņâ Yesu Kristo zâkkât topņâ nâņgâme. Zâk gom sambe mariņâ ândim neņgât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzâņgobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenjan kât mindunam bâbâlaņ op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op naņgâne bâbâlaņ urâwe, zorat bonņâ muyagibap. Kut ñâi ñâi zemziņgap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlaņ op panetâ Anutuņâ zengât nâņgi âlip upap. Pambi zo itâ. ñâi zâk patâ tâkņangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik ñâi tâkņangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembuņâ nâņgi âlip upap.

¹³ Zen kâtziņ aksik pam naņgâbigât mân san. Zâk zenâk tânzâņgobigât mân san. Zâk zen mo ziiņâ ârândâņak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumņâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut ñâi ñâi ârândâņâk zimbapkât san. Oi narâk ñâin Yudaia zengât gom sambenâ Korinti a betziņan mei yatigâk ârândâņâk dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “Donbep patâ sânduwe, zorâņâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorâņ pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatņâ buku otziņgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzâņgomap, zo yatik Titorņâ umņandâ gâsâzâņgomap. Anutuņâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nâņgip, zorik buņâ. Zikņak umņandâ bâbâlaņ oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân gokņâ bukuniņâ ñâi, zâk ârândâņ sâņgonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutņâ

kâmutnâ, zengâren sinji âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândân sângonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, zinjâ a zo betnijan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A zinj Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betzijan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umniņ zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâtezijan dâņ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembuņak niņgiri âlip upapkât buņâ. A zinj ârândân nengât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniņâ nâi sângonzâņgoindâ ge. A zo narâk nâmbutņan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepņâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topņâ nâņge. Zâk betnan mei ârândân nep tuum kore otziņgâmet. Bukuzatniņâ zekât nâņgâme. Zet kâmut zinjâ sângonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkņangâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlaņ kwatziņgâmen. Den zo bonņoot upapkât a zo ganetâ buku otziņgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, zinj zo ek nâņgâbi.

9

Kât kâņņan pam bet kubikpigât dâzâņgoip.

¹ Kembugât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otziņgâm kât zingâbi, zorat âlip nâņge. Zorat wangât op donņep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombeņan bâbâlaņ op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzâņgua donņepņâ zengât sinji nâņgâm umziņ bâbâlaņ oip. ³ Nâ Korinti a zen sâm bâbâlaņ kwatziņgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzâņgua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutņâ zen sot ga kât pâpanņangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân aņun upem. ⁵ Zorat a sângonzâņgua kândom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtņangât buņâ. Kât zo umâlepkât Kembugât sinji sâm pambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutuņâ nâņgi âlip opmap.

⁶ Den sumbuņâ nâi sa nâņgânek. Nâi zâk nebân kut nâi ariķņâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlaņâk mem nimhap. Oi nâi zâk nepņan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtņik mem nimhap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nâņgâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo zikņâ um bâbâlaņņangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuņâ nâņgâziņgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbaņâ mariņândâ imbaņâņangât mâsop minziņgi gom sambe muyageziņgi ziiņâ mem nemņâ a zingâziņgâņangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Aņâ sikumņâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmerņâ âlipņâ zo âkâkâņâ buņ zem zâibap.”

¹⁰ Anutuņâ ariķņâ muyagem zingî kârâm kâmitme sot bonņâ muyagem zingî nime. Zinjâ kârâm kâmitpigât ariķņâ muyagem zingâm mâsop mei um bâbâlaņ op a nâmbutņâ zingâbigât gom sambe muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziņoot opņâ Kembugât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâm kât nengâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, zinj zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsibi. ¹² Zinjâ Kembugât a kâmut yatâ otziņgânetâ pu zo molibap, zorarâk buņâ. Zorâņâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nâņgâm lum ândim umâlepziņangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutņâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkņangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâweņâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepņangât bonņâ donņep muyagiapkât umņâ sipapzâņgom zengât op Anutugâren ninâu

sâbi. ¹⁵ Opon, Anutuŋa imbaŋa tânnânŋoip. Nen zorat nânŋindâ walâwalâŋ uap. Nen waniŋŋaŋgât op yatâ otningap? Zorat mâpâsem sâiwap sâna.

10

Hângât kut nâi nâi, zorâŋ nep bonŋa mân uap.

¹ Zi Paulo nâŋa, Kristo um sândukŋa op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzâŋgua nânŋânek. Zengâren gâbâ nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Pauloŋa zi nen sot ândim lumbenâ den dâtnânŋoip. Ka kârebân âi tap kenŋât buŋ den kâtikŋa kweraniŋ sâm kulemgum kwatningâmap.” ² Zengât sa nânŋânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzâŋgom kubikziŋgâbatkât mân otningap. Zengâren gâbâ a nâmbutŋandâ nenŋât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut nâi nâi, zorat nânŋâm ândimap. Oi hângât imbânâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzâŋgom kubikziŋgâbatkât umnâ bâbâlaŋ uap. ³ Nen hânân ândiândiniŋ zo perâkŋak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiŋ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opŋa ândiândi nep tuumen, zo hânân gokŋa buŋa. Zo Anutuŋât imbaŋa kâtikŋa zorâŋa kâsa zengât paset kâtikŋa zo kândaŋmen. Anutuŋât imbaŋan kâtigem a um kâtik zengât den bâliŋa sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiŋ denŋa Anutuŋât den walâmap, zo kom kâbakŋimen. Kristogât sât luluŋ zorik zimbapkât nânŋânŋgâ top topŋa saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlaŋ utne a nâmbutŋa zen den birâbirâziŋaŋgât zâŋgom kubikziŋgânatkât mambât ândimen.

A nâiŋa Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziŋan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorârâk nânŋâne bonŋa opmap? Zengâren gâbâ a nâiŋa zikŋaŋgât itâ nânŋâbap? Zâk zikŋik Kristogât a bonŋa ândiap. Zâk itâ nânŋâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuŋa nep tuunatkât gâsum sâlâpnânŋoip, zo zen tâmbet zâŋgonatkât buŋa. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nânŋa zâizâiŋ oi zâizâiŋ den sâwan. Zorat sâm aŋun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum ziŋgâman, zorat nânŋâne kenŋât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtŋa sot kâtikŋa kulemgum ningâmap. Ka mâte otningap, zo kâbak. Oi den sâsânŋa, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziŋa itâ nânŋâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziŋgâmen, den zorat bonŋa osetziŋan ga ândim muyageziŋgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorâŋ dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâŋ nenŋât nepkât mân nânŋâm ziŋaŋgârâk nânŋâne zâizâiŋa oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nânŋânŋgâziŋ buŋandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuŋa nep sâm niŋgip, daŋgon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nânŋâmŋa sâm bâbâlaŋ den sâm zâizâiŋ den doŋbep mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniŋaŋgât târokwap mân sâmen. Nep daŋgonniŋa zo perâkŋak zengâren ziap. Nen kândom zengâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzâŋgowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nânŋâmen. Nânŋâm pâlatânziŋa laŋ kârâm ari nepniŋaŋgât bonŋa sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâkŋak nânŋâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋan ândime zo, zengâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâiŋ den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nâi zâk zâizâiŋ den sâbâ sâm Kembuŋa oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikŋaŋgât nânŋi zâizâiŋ oi Anutuŋa zâkkât nânŋi gibap. Ka a nâi Anutuŋa egi âlip oi hurat kwâkŋaŋgâbap.

11

Siŋgi âlip mârâtŋa nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzâŋgua laŋ nânŋâbi. Den zo sa nânŋânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutuŋâren gok. A nâiŋa bâratŋa siŋan

ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotzingâwan. Njâi sot mân mâpotzingâwan. ³ Zi ko mulumjâ Ewa kâitkoi bâlij oip, zo yatâ zen a nâmbutjandâ kâitzângone umziņ gulip oi Kristo mâik njâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A njâinjâ zengâren gam Kristogât top siņgiņâ dâzângomen, zo birâm njâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo bujâ, uņakjâ njâi mine siņgi âlip neņgâren gâbâ miwe, zo bujâ, siņgi njâi dâzângomap. Dâzângoij zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângâne. Nâ ninangât nânga Aposolo nâmbutjâ zâizâiņ upme, zengât ombeziņan mân op ândian. Zen ziņangât itâ nângâne, “Nen Aposolo a bonjâ zâizâiņ ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutjâ, ziņâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâj âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângâne. Nângânangâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topjâ sapsom dâzângom nanjâwen.

Singij âlip nep a sarânjâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siņgi âlip sângân buj dâzângowan. Zorat dap nânge? Zo bâlij orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutjâ zengâren gâbâ zo perâkņak kât mem Korinti a zengâren kore otziņgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut njâi kârum zengâren gâbâ kut njâi mân mewan. Bujâ. Bukurâpnâ ziņâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut njâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut njâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonjâ zo nâgâren ziap, zo perâkņak. Oi yatik Grik hânân gok njâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânge? Umnandâ mân gâsuziņgi san? Yatâ bujâ. Umnandâ gâsuziņgap, zo Anutuņâ nângap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen bujâ. A nâmbutjâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziņ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarânjâ. Nep a bonjâ bujâ ândim Kristogât Aposolo bonjâ neņgât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziņ zorat nângâne mârâtnjâ mân upap. Sataņ zikjâ sumbem a imbanjâ âsakņâziņoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpnjâ zen yatigâk târârakņangât kore ândimen, neņgât tobat ândinetâ nângindâ mârâtnjâ mân upap. Nen itâ nângen. Sataņgât a gakârâpnjâ zo, zen nepziņangât dâp hâuņâ mimbi.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi laņ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimjâ laņ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâiņ den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembangât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembujâ mân sâm nigip. Ka laņ kwakmak a yatâ opjâ zâizâiņ den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a donjebnjâ sâkkât kut njâi njâi zorat zâizâiņ den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânangâ zen nâmbutjandâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziņ kore a gâsuziņgâne yatik nângâne dâp opmap. Mo kut njâi njâiziņâ betziņan mimbi mo kâitzângobi mo zâizâiņ op pâlomziņan zângobi, zo zen nângâne dâp op nanjâbap. ²¹ Nen ko a lolotjandâ zo dap yatâ otziņgâbem. Zo aņun op san,

A nâmbutjâ ziņ wan mo wangât zâizâiņ upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laņ san. ²² A nâmbutjâ zo, zen ziņangât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziņangât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laņ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat njâi. Nâ nepkât sâknam nângâman, zo tobat njâi. Oi tâk namin tâpman, zorâņ walâziņgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziņâ sâp bâtnâmbut tâkņâ lâpitnine tenjâziņ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamjâ nowe. Njâi ko kâtnjâ nowe. Sâp karâmbut wanjâyan âi âbângoij saruyân geiwan. Oi sirâm njâtik njâi wanjâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziņan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziņan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziņan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikņan sâknamân ândiwan. Saru kwâkņan keņgât op ândiwan. Buku sarâ zengât oserân ândim sâknam ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknam tuum ândiwan. Oi njâtigân uman wâgân

ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem bujâ. Patej opjâ hâmbâ mot buj. Mirâ namânâ buj ândiwan. ²⁸ Oi zorik bujâ. Sirâmjâ sirâmjâ Yesugât kâmut, zengât nângâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zengâren gokjâ njâinjâ bâbâ lolot ândei nângâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ njâi bâlij oi nângâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannangât sa zâibap? Bâbâ lolotnangât sa dâp upap. ³¹ Kambu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâtejan den perâkjak san, zo nângap. Zâk sâm âlip kwâkjangâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutjâ Arereta, zâkkât a sâtrjândâ tâk namin nâbanbam kâwali a kamângât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, zij irin ginim kamângât poj kâtikjâ âkjan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Paulojâ kut njâi sen pup ek nangip.

¹ Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi laj sâbâ. Kembujâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siŋgi sâbâ. Zo den sumbujâ sâbâ. Muyapjâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a njâi, zâkkât itâ nângan. A zo, zâk Kembujâ mem zari sumbem teŋgâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâj ombenan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpnoot zarij, zo mân nângan. Zo Anutuŋâ nângap. ³⁻⁴ A zo Kembujâ kamân âlipjâ, Paradisi, zoren pâi ândim anjâ mân nângânângân sot anjâ mân sâsânjâ, zo nângip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nângan. Zo Anutuŋâ nângap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninangât sa mân dâp upap. Ka sâbâ sâm bâbâ lolotnangât op sâbat. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât nângâne zâizâinj opapkât mân upat. Kut njâi njâi ua ek nângame, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknam nângâm ândeip.

⁷ Kembujâ kut njâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâinj opapkât sâknam njâi kwâknan pâip. Zo Satangât kore a njâi. Zâk umnâ zâizâinj opapkât sâknam nim ândimap. ⁸ Sâknam zo birânibapkât sâp karâmbut Kambu dukuwan. ⁹ Ka Kembujâ den itâ sâm dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanânâ zorâj dâpkan upap. Nâgât imbanjâ zorâj lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nânga zari sâtârenjoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanjâ nâgâren zeij kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknamân ândibat mo sâm bâlij kwatninetâ ândibat mo mem njâi njâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kembujâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nângâman.

Paulojâ Aposolo nepnangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziiŋjâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Zijâ sâm âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ sa nângânek. A zen ziiŋangât itâ nângame, “Nen Aposolo a zâizâinj ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombeziŋan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanjak tuum gâwan. Tuuga kut njâi njâi sen mârât muyagei zorânjâ Aposolo nepnangât topjâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nânge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otningâmap.” Korinti a zen dap otziŋgawangât nângâne bâlij uap? Nâ kut njâi njâiziiŋjâ mân betziŋan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâlij oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umjâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamjâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziŋangât bujâ, ziiŋangât otnimap. Katep mâik zijâ ibâ mamziŋ galem otziŋgâbi, zo mân taap. Ibâ mam zijâ katep mâik galem otziŋgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziŋ âlip upapkât, kât sikumâk bujâ, kore otziŋgâm ândim ândiândinâ buj upapkât nânga âlip uap. Nâgât umnâ zengâren donjebp kinzapkât zengât umziŋandâ nâgâren mâik njâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutjandâ nâgât itâ sâme, “Kut nâi nâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut nâi nâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sângonzângua zengâren ga kut nâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukujâ nâi sângonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamjâ zengâren kut nâi betziñan meip? Mo kâitzângom um gulip kwatziñgawe? Zen nekât dap nânge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziy melânbigât girem dâzângoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nângâne sâk mâme den uap? Yatâ bujâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteñan den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât bujâ. Zen aleziñgindâ kâtigibigât dâzângomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziñgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâteñ, sarân sâsâñ, den uman pâpan, zâizâiñ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zeï muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutjandâ um sumun, lañ mâman, kut nâi lañ orot zo opjâ umziy mân melânme. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatniñgi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opamgât nânngâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâñ muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânokjâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutjâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikjângâbi. ² A mârum bâliñ urâwe sot nâmbutjâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliñâ mem ândine dum zagâtjâ zengâren gam mân birâziñgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliñâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepjâ âkon bujâ imbanjâñoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanjâñoot zaat ândiap. Yesujâ hânân lotjâ sot lumbejâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlatâñ oindâ Anutugât imbanjandâ mem kâtikñan kwatniñgi zengâren ga nep tuum kubikziñgânat.

Girem den.

⁵ Zen nânngâm pâlatâñziñoot ândime mo bujâ, Zorat umziy mâsikâm zorat topjâ ikpi. Mo Yesu Kristojâ umziñan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembugât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembugât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nânngâniñgâbigât nânngâmen. ⁷ Anutuñâ galem otziñgi zen bâliñ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembugât a bonjâ utnat mo bujâ, zorat mân sâmen. Zen Kembugât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorâñ dabân den bonjâ kâsa miñjângânat? Nen lunat, zorik taap. ⁹ Nen imbanjâ kârum ândeindâ zen imbanjâziñoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziñ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubamgât kârebân tapjâ giren den zi kulemgum ziñgan. Zen den zo nânngâm umziñ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembugât imbanjâ nigip, zorâñâ tâmbetzângobatkât bujâ. Nâ tânzângobatkât imbanjâ nigip.

Den murukjâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmñâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nânngâm umziñ sot ândi mâmanziñ kubikjângâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariñâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyângâm ândibi.

¹³ Kembugât singi a ambân nâmbutjandâ ziñ Korinti a zengât nânngâme.

¹⁴ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângoj sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumjâ betziñan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonjâ kulemgum zingip.

Paulonjâ zikjangât topnjâ sâm muyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâm niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânjâ, zâk mumujan gâbâ mängeip, zikjâ nep zo sâm niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzinj nângâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikjâ tânzângom um lumberjâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibânijangât sâtkât nen ândiândi bâlijâ zi ândimenân gâbâ mâkâniנגâbap sot tosaninj buj upapkât ândiândinjâ mân angân kârip. ⁵ Zorat narâknjâ narâknjâ Anutu sâm âlip kwâknjangindâ zimbap. Perâknjak.

Njâi zâk singi âlip sâm gulipkum njâi sâbap, zâk simgât singi upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom singi âlip njâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Singi âlip top njâi bonjoot zo mân ziap. Buñâ. Ka a nâmbutjandâ Yesu Kristogât den singi âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâme. ⁸ Singi âlip dâzângowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a njâinjâ singi âlip dâzângowen, zo birâm njâi dâzângonatkât sâm sâi ko tâmbetagonatkât singi upem. ⁹ Den mârûm sen, zo dum sâbâ. A njâinjâ singi âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm njâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo zikjâ topjangât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den njâi dâzângua nângânek. Den singi âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ buñâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo zikjak sâm muyagenigip.

¹³ Nâ mârûmjan Yuda a zengât den kâtik Mosenjâ sapsûm zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanjâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpnijangât den gei kombapkât sâm kâtigem tâlarâpnâ nâmbutjâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârûm mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât singi upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nanjangât den singi hân njâin gokjâ zengâren âim dâzângobatkât nanjangât topnjâ sâm muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot singi âlipjangât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonjâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâm Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munjâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutjâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemguan, zi sarâ buñâ. Anutu mâtejan perâknjak sâm kulemguan.) ²¹ Yatâ opnjâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât singiyâk itâ nângâwe, “Anjâ nângom moliningip, zâk singi âlip tâmbetkumâipnjâ singi âlip a dâzângom ândimap.” ²⁴ Yatâ nângâmjâ nâgât op Anutu sâm âlip kwâknjangâwe.

2

Paulonjâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutjâ zingirip.

¹ Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândânj zâiwen. ² Oi zo yen bujâ. Kembujâ den sapsun nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnj sâme, zengâren âim singi âlip hân nâin goknjâ dâzângoman, zorat sapsun zingâwan. Nâ singi âlip sârn ândiwan, zorat a sâtnj neburâpnâ zen sapsun zingâ nângânetâ âkâbapkât ziijik tatne den zo dâzângowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a bujâ, Grik a oi a sâtnj zinjâ kwabâ kwâkngângâbigât mân sâwe. ⁴ Ka a sarânjandâ kâmurân bagimnjâ Yesu Kristo sot pâlâtânj op dumun buj ândeindâ tigân ningitnjâ Mosegât gurumin den, zornjâ saaningi ândinatkat Tito kwabâ kwâkngângâbigât sâwe. ⁵ A zo, zinj mem ge kwatningânam sâne mân loriwen. Buj kâtiknjâ. Singi âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutnjâ zinj Paulo nepnjngât nângâne dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnj sâme, zen mârur dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga tobat njâ mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtnj zo, zinj den unaknjâ mân târokwatniwe. ⁷ Bujâ. Itâ nângâwe. Anutunjâ Petero Yuda a zengâren singi âlip dâzângobapkât nep dij sârn pindip, yatigâk nâ hân nâin goknjâ zengâren den singi âlip dâzângobatkât nep dij sârn nigip. ⁸ (Oi Petero mam okngângi nepnjâ tuugi bon oip, zâk ziknjâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembujâ nep tânnogip, zo eknjâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwerjâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin goknjâ zengâren den singi âlip nep tuugitâ zinjâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut njâ njâ zingânam zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârurân sârn kâtigiwan.

¹¹ Oi Peteronjâ Antiokia kamânân gam bâlij oi eknjâ a ambân mâteziân kin den yâmbâtnjâ dukuwan. Wangât, zâk bâlijâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân nâin goknjâ zen sot nalem ârândânj niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Jakobogât arâpnjâ zen gawe. A zo, zinj Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteronjâ zingitnjâ kenjât opnjâ a hân nâin gok birâzingâmnjâ Yuda a zen sot nalem neip. ¹³ Njâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutnjâ, zinj târokwâkngângâne Banaba zâk yatik zengâren târokwâip. ¹⁴ Oi singi âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zengât mâteziân Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin goknjâ zengât tobat opmatnjâ dap op hân nâin goknjâ zinjâ Yuda a nenjât tobat upigât sâmat?”

¹⁵ Yuda a nen hân nâin goknjâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nângâmen. Anjâ Mosegât gurumin denâk lune Anutunjâ zingiri tosazinj buj mân upap. Ka anjâ Yesu Kristo nângâm pâlâtânj kwâkngângâme, zen Anutunjâ zingiri tosazinj buj upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtânj kwâkngângâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosanij buj orot, zo mân taap. A zinj gurumin den lum ândine Anutugât mâteziân tosazinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtânj opnjâ tosanij buj upapkât sâmennjâ bâlijâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonjâ betniân mei bâlij upmen.” Yatâ mân sânat. Buj kâtiknjâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ lulujngât mâtâp birâmnjâ zoren puriksâm ândinat. Zornjâ topniân itâ sapsunap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtânj op ândibatkat gurumin denjâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ bujâ. Kristonjâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinj ândiman, zo Anutugât nanjâ nângâm pâlâtânj kwâkngângâm ândiman. Zâknjâ umjandâ gâsânnogi ândiândinjâ nâgât op buj oip. ²¹ Anutugât tânzângozângonjngât den singi âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutunjâ ningiri tosanij buj opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lânjâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâzinj bujâ. Dap dap op um gulip kwatzinge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât singi muyap sârn muyezingâwen. ² Nâ den njâ mäsikâzinga

dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumjâ miwe?
³ Nângânângâziņ buņ? Kaapum sot pâlâtâņ urâweņâ zo birâm mâtâp sâņgiņan bagie?
⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangânetâ Kembugât imbarjâ muyagei igawe. Kut ļâi ļâi zo ek nângâne yenjâ uap? Kaapumņâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap?
⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zingâmņâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluziņangât mo nângâm pâlâtâņziņangât otziņgap?

Abaramgât mâtâp lâjnat.

⁶ Kembugât ekabân den ļâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm Kembugât den nâņgi bon oi Anutuņâ tosanjâ buņâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonjâ ândien. ⁸ A hân ļâin gokņâ zen Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâne tosanjâ buņ upapkât sâip. Zorat mârumņan nângâmņâ siņgi âlip den Abaram itâ sâm dukuip,

“Gâgât mâsop zorâņ a hânjâ hânjâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmņâ Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikņâ lum tosanjâ buņ ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagonjâ siņgi upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin siņgiņangât kulemguwe, ziap, zorat,

“Ķâiņâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutņâ zo lum ândim den ļâi birâbap, zâk um dâpņâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâteņan tosanjâ buņ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den ļâi itâ ziap,

“Ķâi zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimap, zâk Anutugât mâteņan tosanjâ buņ opņâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtâņgât mân sâwe. Den ļâi itâ sâwe, “Ķâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapņâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk neņgât opņâ sâknâmân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem ļâi itâ ziap, “A nagân zâņgom kwânângâziņgâbi, zen bâliņangât siņgi.”

Oi Kristo zâk yatik neņgât opņâ bâliņandâ kwâkņan zariņ. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât suupniņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân ļâin ļâin gokņâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum neņgât siņgi sâip, zo nângâm pâlâtâņ sot op minatkat yatâ âsageip.

Siņgi âlipkat bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niinjan dâpkwap sâbâ. A ļâiņâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkņan a ļâiņâ komņâ den ļâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukuip, zo Abaram sot kiunņâ zekât siņgi sâip. Kiurâp doņbep zengât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâņ den kândom sâsâņ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanjâ buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ opap. Ka Anutuņâ siņgi âlipkat bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Moseņâ sâm muyageip, zo wangât sâsâņâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkât Kembuņâ sâkurâpniņ sâm zingip. Zo zinziņ kâtik zimbapkât buņâ. Abaramgât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâņâ. Gurumin den zo sumbem aņâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikņan parâwe.

²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât bujâ, toren toren zengât. Zâknâ minduzingâm kirip. Ka Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo zikñak dukuip.

Gurumin denjâ a umziñ mân melânjap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denjâ Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlap? Yatâ bujâ. Gurumin denjâ a umziñ mân melânjap. Zo yatâ orotrjâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziñ buj orot, zo muyagebap. ²² Bâliñandâ a aksik patâ saaniñgi ândimen. Topniñâ zo yatâ Kembangât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapñâ Anutuñâ Abaram den dukuip, zorat bonjâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtânñiñ buj ândeindâ gurumin denjâ saaniñgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtânjât den âlipñâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denjâ galem otningâm Kristogâren nâmbarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosanij buj upapkât yatâ oip. ²⁵ Nengât nângâm pâlâtânñiñjât mâtâp muyagei zoren lânjindâ gurumin dengât dumun zo ânângârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sanjongzîngâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâin sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niñik niñik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opñâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât sinji urâweñâ Abaramgât kiurâp bonjâ op ândie. Oi zorat Anutuñâ mârum Abaram sinji den bonjâ dukuip, zorat bonjâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângânek. Katep mâik nâi ibânjâ moi bet boi zo zâkkât sinji oi dân mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galem gum ândine lâmbatñâ ibânjandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât sinji a ândien, nengâren zo yatik ziap. Mârumñan umniñan katep yatâ oi hângât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknâ sâsânjâ zo mâte oi Anutuñâ nanñâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonñâ opñâ meip. Zâknâ âsagemñâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñâ uengât Anutu nanñangât Kaapumñâ umniñan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipñâ.” ⁷ Zorat nen kore a bujâ, narâpñâ ândimen. Oi nanñâ ândimñâ Anutu umâlepñangât bet sâwât mariñâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buj kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârumñan Anutu mân nângânjângâm ândim lopio sot kut nâi nâi yennâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñâ zingit buku otzîngi zengoot zâk ekñâ topñâ nânge. Yatâ opñâ wangât sâkurâpziñangât pat sinji mem ândiwe, zo dum mâte otzîngânam kore otzîngânam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonjâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepñandâ zengâren tuuga bon buj opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a zîñ Paulo birâñangânam urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârum kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den sinji âlipñâ dâzângom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñâ buj on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñ oip. Bujâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buj uap? Zen mârum sinziñ keetñâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkñak nângâmñâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonjâ dâzângua niknetâ kâsaziñ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutjandâ den kelâkñoot sâme. Ziñâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânâ zo âlipñangât buñâ. ¹⁸ Kut ñâi âlipñangât den kelâk sâsânâ, zorân âlipñâ. Zo zengâren ga ândiayâk buñâ, zâmbamñâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñâ zengâren gamñâ den dâzângobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikñâ topzikñâ, zikjik zikjik.

²¹ Den ñâi mâsikâzinga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatñâ âsagiwet. Ñâigât kutñâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Ñâi ko kutñâ Isaka. Zâk zikñâ âmbinñandâ meip. ²³ Oi kore ambânñâ meip, zo ko yenñâ muyageip. Ambinñandâ meip, zo Anutuñâ den kânñan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenñâ itâ ziap. Ambân zagât zo sinji âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkñan târotâro ñâigât den Mose dukui. Târotâro zorat arâpñâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Hagarâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakñâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakñâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân uñakñâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorânñâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem uñakñâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembangât ekabân Yerusalem kamân sâñgiñâ sot uñakñâ marirâp, zengât den ñâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân mimiñâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsagiñangât sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apñâ buñâ, zâk katep doñbep minziñgap. Ambân apñoot, zâk murarâ bituk minziñgap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânñan sâip, zorat bonñâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yenñan âsageip, Ismael, zâkñâ ñâi Kaapungât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otniñgâme. ³⁰ Oi Kembangât ekabân den dap yatâ ziap? Den ñâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanñâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanñandâ bet boi zi mân galem upap. Zikñâ ambinñangât nanñandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinñangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutuñâ nan bârarâp op ândien.

5

Olanñingipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buñ ândinatkat Kristoñâ olanñingip. Zorat a nâmbutjandâ saaniñganam sâme mân nângânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutjandâ itâ sâme, “Anutuñâ mâtejan tosaziñ buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâme nângâziñgâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buñ upap. Wangât, zen sinji âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Ñâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosaniñ buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutuñâren gâbâ tânzângozângonñandâ, zo zengâren bon buñ uap. ⁵ Nen ko Kaapumñâ diiniñgi Yesu Kristo nângâm pâlatân kwâkñangâm um bâbâlan op Anutu mâtejan tosaniñ buñ kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlatân opñâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângozângonñ sot daañoot ândiândiñ, zo bon buñ uap. Kembangâren nângâm pâlatân kwâkñangâm ândiândiñ sot buku orotñâ, zorân bonñâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko ñâiñâ pâke pâi den bonñangât mâtâp walâwe? Wanñâ um gulip kwatziñgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuñâ diiziñgiñâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usiñandâ âbângum sirogân giari aksik kâlak

op nanngâbap. ¹⁰ Nâ itâ nângan. Kembunâ diizingi nângânângâziñâ nâgât yatâ upap. Oi anjâ um gulip kwatziñgâmap, zâk Kembangâren gâbâ hauñâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziñgâbigât dâzângoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzângoman sâi ko poru nakkât sinji zo nângâne mân bâliñ opap. ¹² A um gulip kwatziñgânam kwabâ kwatziñgâbigât sâme, zengât itâ nângâman. Zen ziiñ sâkziñ kâriangânetâ sâi dâp opap.

Dumunniñ buñ ândim lañ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buñ ândibigât Anutuñâ diizingip. Oi nen dumun buñ ândien sâm um sâkkât âkñâlê bâliñâ zo mân lum ândibi. Umziñandâ gâsâyagom kore orangâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikñangât kombânâ, zo itâ, “Gâ gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgigi betziñan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtzinandâ ziyangâm agom buñ upegât girem dâzânguan.

Lañ gulip ândiândiñ, zorat bonñâ sot Kaapum wâratkum ândiândiñ, zorat bonñâ.

¹⁶ Sa nângâne. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkñâlê, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkñâlêñâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlañ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diizingi Mosegât den kâtikñandâ mân saaziñgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkñâlê nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Lañ ândiândiñ, bukunangât ambân lañ mimiñ, arunziñ buñ lañ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware sunâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk sunguruk, a zikñangât nângi zâizâiñ, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âkñâlê op lañ mimiñ, too kâtik nem um gulip orotñâ, sii nalem nemñik ândiândiñ sot kut nâi nâi nâmbutñâ. Zorat mârûm dâzângowan, oi zi dum dâzânguan. Anjâ bâliñâ zo upiñâ Anutugât um topñan mân ândibi.

²² Ka Kaapumñâ umziñan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonñâ itâ muyagemap. Umñâ gâsâzângomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiñ, den luluj, ²³ Um diigi gei ândiândiñ, umñâ kendon ândiândiñâ. Kaapum den wâratkum ândine bonñâ zo zengâren muyagem zimbap. Gurumin denân kut nâi nâi âlipñâ zo mân utnatkât den nâi mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât sinji ândime, zen ândiândi sângiñâ sot um sâkkât âkñâlê bâliñâ zo buñ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumñâ ândiândi niñgi ândimengât Kaapumgât holi wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâkñâ zâizâiñ mân utnat. A torenñâ mân mem gei kwatziñgânat. A nâigât kut nâi nâi lañ âkñâlê mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a nâiñâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okñangâm sâm kubikñangâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkat gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut nâi nâi yâmbâtñâ zo berân miangâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Nâi zâk kut nâi bonñâ zo mân opñâ zikñangât nângi zâizâiñ opmap, a yatâ zo umñâ kâitkuap sâsâñ. ⁴ Zorat zâk zikñangât ândi mâmanñâ ek nângâm kubikpâp. Yatâ opñâ a torenñâ mân mem ge kwatziñgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukun zo a mariñâ dâp lum kinbi.

⁶ Den sinji âlip kwâkâm zingâme, a zo ziñ betziñan mem kut nâi nâi kâsâpkum zingâbi.

Njâran orot mâmeniñangât bonñâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Anjâ Anutu kâit kunatkât dâp buñâ. Anjâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonñâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkñâlê bâliñâ, zorat nepñâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkñâlê bâliñâ, zorat bonñâ tâmbetagoagon muyagibap. Ka nâi zâk Kaapumgât nep tuubap, zâk yatik Kaapumgât bonñâ ândiândi kâtikñâ muyagibap. ⁹ Kut nâi nâi âlipñâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonñâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nângâne. Mâtâp muyagei a eluj patâ kut nâi nâi âlipñâ otziñgânat. Den sinji âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut nâi nâi mem zâi pam otziñgânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâi kulemguap. Ka âkââkâŋ zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum zingân. ¹² A nâmbutŋandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkŋandik den siŋgi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorat den siŋgi sâne a ziŋ sâknam zingâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiŋ op zengât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut ŋâi ŋâi yenŋangât buŋâ, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâk nenŋât op poru nagân sâknam nâŋgâm moip, zorarâk nâŋgâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk nenŋât op poru nagân moip, zorat opŋâ hângât kut ŋâi ŋâi eksa yenŋâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nâŋgânâŋgâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiŋ mo yen ândiândiŋ, zorâŋ bon buŋâ. Yesu sot pâlâtâŋ op ândiândi uŋakŋâ, zorâŋ bonŋâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumberŋâ sot tânzâŋgozâŋgoŋâ zimbap. Anutugât kâmut zengâren zimbap.

¹⁷ Bet aŋâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziŋ nonetâ gut dârâbut sâknan dorjbep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniŋâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumberŋâ umziŋan zem zimbap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanjâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingan.

² Ibâniñ Anutu sot Kembuniñ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoñ sot um lumbe zengâren zimbap.

Anutuñâ mârurnjan sumbengât singi kwatningip.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkñâ sumbemân gâbâ singi âlipkât mâsop topñâ topñâ Kristogât opñâ ningip. Zorat nen sâmb âlip kwâkñangânât. ⁴ Zâk mârurnjan hân mân muyageibân nen zâkkât mâteñan um hâlâlu sot tosanin buñ kinatkât Kristogât singi kwatningip. ⁵ Zâkñâ umñâ gâsânângomñâ kânñan nângi zeipkât Yesu Kristogât opñâ nan bârarâp utnatkât sâmb kâtigem ningip. ⁶ Zikñâ nanñangât opñâ tânzângozângoñâ sângân buñ ningipkât sâmb sâtâre okñangânât.

Yesugât gilâmñandâ sângânnin meip.

⁷ Nanñâ Yesu, zâkkât gilâmñandâ sângânnin meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângozângoñ, zorat nângindâ imbanñâ opmap. ⁸ Zâkñâ imbanñâ patâ tânnânngoip. Tânnânngom nângânângâ bonñâ sot top nângânângânñâ ningip. ⁹ Oi zikñik den kânñan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmb muyageip. Den zo mârurnjan ekapñoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Narâkñâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonñâ a sot kut ñâi ñâi hânân sot sumbemân zo mâpotzingâmñâ kâukziñ sot patâziñâ upap.”

¹¹ Anutuñâ kut ñâi ñâi aksik umñangârâk sâmb kâtigem muyageizingâmap, zâk mârurnjan ningit nângâm Kristogât opñâ nen zâkkât a ambân gakârâpñâ utnatkât sâip. Oi nen singi âlipkât bonñâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kândom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimen, nen Anutu sâmb sâtâre okñangâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtân urâwe. Zen den bonñâ nângâne zorânñâ kubikziñgi Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâne Anutuñâ undipñâ Tirik Kaapum zingip. Anutuñâ Tirik Kaapum ningâbapkât mârurnjan sâmb kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut ñâi ñâi ningâbap, zorat undipniñâ Kaapum ningip. Anutu kutsingingânñâ sâtâre patâ muyagibapkât zâkkât arâpñâ nengâren Kaapumñâ kubikkubik nep zo tuum nangâbap.

Singi âlip zengâren zimbapkât Paulonñâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât singi a buku otzingâme, zorat den singi nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâmñâ Kembugâren sâiwap sâmb, sâmb âlip kwâkñangâman. ¹⁷ Kembuñâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmb dukuman.

Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakñâ neule mariñâ, zâkñâ Kaapum zingip zorânñâ nângânângâ zingâm Kembugât topñâ sâmb muyagei nângâm biranñi. ¹⁸ Oi umziñ ânânñari Kembuñâ gâsuzingâm sumbengât singi kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpñâ zen sumbemân kut ñâi ñâi âsakñâ neuleñoot zingâbap, zorat nângâne bon upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânñiñoot, nengâren imbanñâ patâ zorânñâ nep tuumap, zorat topñâ nângâbi. ²⁰ Imbanñâ zorat bonñâ igâwe. Zorânñâ Kristo mumunjan gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanñâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanñâziñoot zengât a kâukziñâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsingi ziap, zorânñâ koi giap. Narâk zirenâk buñâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut ñâi ñâi aksik Kristogât ombenjan zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâmb kâmut gakârâp nengât kembuniñ kwânângip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ

giningâm nengât kâukniņ op ândiap. A sot kut nâi nâi dâpniņanâk ningi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumņan laņ gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliņ top top oprjâ um mumuņâ op ândiwe. Ka Kristorjâ mumuņan gâbâ mângiziņgi ândie. ² Mârum zen hân a zengât mâtâp lâņ ândim âi wâke zengât a kutâ, Sataņ, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkņâ siņgi âlip den ku a mam otziņgi ândie. ³ Nen mârum zengât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânângâninangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukņangât bonņâ muyaginatkat siņgi op ândiwen.

Anutuņâ mânginiņgâmņâ sumbemgât siņgi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umņâ gâsum biranņingipkât buku otningip. ⁵ Bâliņâniņangât op um mumuņâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiņgip. (Zen nâņge. Umâlepņangât op kubikningip.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiņgâm zâk sot ârândâņ a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbariņ. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzâņgozâņgoņangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepņangât op mâbâlâkņem niņgâbap. ⁸ Zen nâņge. Zâk tânzâņgomņâ nângâm pâlâtâņziņangât op kubikziņgip. Zo ziņangât buņâ. Anutu umâlipņangât op sâņgân buņ yatâ otziņgip. ⁹ Nep nâi tuuwegât yatâ otziņgâbap, zo buņâ. Zorat a nâiņâ sâkņâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikņan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniņgip. Oi mâtâp âlipņangât nep tuum ândinatkat Anutuņâ sâm niņgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lâņ ândinat.

Barin gokņandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumņan um kâtik ândiwe, zorat nângâm ândibi. Zen Yuda a buņâ, kamân nâin gokņâ. Oi Yuda a ziņâ kwabâ kwaranğâmņâ ândiwenâ kwabâ ulin sâm dâzâņgomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo buņ ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro oprjâ zâkkât siņgi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsaņ ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmņangât op kamânân ândie.

Yesuņâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikņak lumbeņâniņ ândimap. Zâk a nakņâ zagât osetniņan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kâdarjâ Isirae a sot hân nâin nâin gok minduniņgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâkņâ Yuda nengât pâke den zeip, zo tâmbetnâņgobapkât imbarjâ zemņangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut uņakņâ kânok zâk zikņak muyagem kin lumbeņâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a nakņâ zagât zo bonņâ kânokgâk mâpotniņgâm Anutu sot buku utnatkat kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamņâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbeņangât siņgi den dâtnâņgoi nângâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlâtâņ urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okņangâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât siņgi a nâmbutņâ zen sot Anutugât kamân mariņ op Anutugât kâmut oprjâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziņâ laniņgâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniņ uap. ²¹ Zâkkâren aņâ aņâ târokwâindâ Kembugât hâlâlû namâ muyagem zâimap. ²² Kaapumņâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziņgi Anutugât namâ ue.

3

Kembuņâ den tikņâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

¹ Zorat oprjâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân nâin gok zengâren siņgi âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian. ² Zen nâgât siņgi nângâwe. Anutu tânzâņgozâņgoņangât op zengâren siņgi âlip nep tuubatkât sâm nigip. ³ Sâm nimņâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den

tiknâ zeip, zo ek nângâman. Zen den zi sâlâpkumñâ nâgât yatâ nângâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mârum ândiwe, zeñgâren mân sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete neñgâren Kaapumñâ sâm muyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân nâin nâin goknâ, zen sinji âlip nângâmñâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonñâ ârândân minat.

⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutuñâ umâlepñangât imbanñâ patâ nigip.

Den tikñangât bonñâ Yesuñâ muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinji a nâmbutñâ ombeziñan a gigiñâ op ândiman. Ka lañ Kristogâren umgât gom sambe mân igikñâ ziap, zorat den a hân nâin goknâ sâm muyagem zingâbatkat Kembuñâ sâm nigip. ⁹ Anutuñâ a sot kut nâi nâi muyageningipñâ den tik pâi zeip, zo narâkñâ narâkñâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuñâ zo sâm muyagemñâ den zorat bonñâ sâm muyagem zen sot a nâmbutñâ aksik patâ dâzângobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutuñâ kâmut gakârâpñâ neñgâren nângânângânñâ bonñâ mâbâlakñei kulem top topñâ muyagei sumbem a sot a imbanñâziñoot sumbemân ândie, zen ek nanğâbi.

¹¹ Anutu zâk mârum hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonñâ Kembuniñâ Yesu Kristo sângongoi gem muyageip. ¹² Oi zâkñâ mâtap mem niñgi nângâm pâlâtân kwap keñgât buñ Anutu mâte okñangâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzângua nângânek. Nâ zeñgât op sâknam kwâkñan ândia umziñ mân yâmbâribap. Buñâ. Zen zorat nângânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zeñgât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niññâ Ibâ bonñâ, zâkkâren pindiñsâm zeñgât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumñâ umgât gom sambe imbanñâ muyagem zingâ umziñ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâne umziñan tâtat mâme upap. Nak ândânandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotñâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembugât sinji a nâmbutñâ zen sot ârândân Kristo zâk umñâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nângâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umñâ gâsâzângomap, zorânñâ a nângânângâziñ walâmap, zo lañ nângâm birañbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorânñâ zeñgâren âi piksâbap. Nâ zeñgât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanñâziñoot neñgâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut nâi nâi zorat nângâm ninâu sâmen, zorigâk buñâ. Kut nâi nâi walâwalân upapkât kâwali tâkñangap. Zorân ninâu sot nângânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtâreñâ narâkñâ narâkñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

4

Kaapumñâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum zingân. Zorat zen itâ nângânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târârak ândibigât sâm zingip, zorat dâbâk ândibi. ² Gigiñâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbeñangât tâkñâ mâpotzingâm saazingip, zo mânânğâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât sinji, zorat sinji kwatzingâm diizingip. ⁵ Kembu kânok. Nângâm pâlâtân kânok. Too sanjon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanñâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ sinji âlip nepkât a top top nâmbariñ.

⁷ Kristo zâk nep sâm niñgip dâp imbanñâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ziap,

“Zâk u sumbemân zariip, narâk zoren tâk namâ a dorjbep diizingâm zariip. Oi a umgât gom sambe sot imbanjâ zingip.”

⁹ Yesu zâk u zariip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zariip. ¹⁰ Zâk geip, zâkñagâk sumbemjâ sumbemjâ walâm zariip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zariip. ¹¹ Oi zâkñagâk a nep sot imbanjâ zingip, zo itâ. A nâmbutjâ Aposologât nep sâm zingip. Nâmbutjâ Propete zâambarip. A nâmbutjâ singi âlip mem hân nâin âiâinjagât sâip. Nâmbutjâ kâmut zengât galem a. Nâmbutjâ singi âlip kwâkâm zingâ a. ¹² Zo zâkkât singi a gakârâpnjâ mem kubikzingâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonjâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâambarip.

Singi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op singi âlip topjâ sot Anutu nanjangât topjâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Singi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatjâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a zij um gulip kwatningânam upme, zorat. Sarâzingândâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeningi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonñigâk dâzângonat. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnângoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânnâmnijandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpnjâ opjâ imbanjâ zemniñgap sot nep sâm niñgip dâp nep tuumjâ umjâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemjâ âkñâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topjâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹ Den topjâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âkñâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânângâne umziñ mângei uñakjâ upi. ²⁴ Oi ândiândi uñakjâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opjâ târârak sot hâlâlû muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betjâ nep tuum kât nalem muyagemjâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumjâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbapkât narâkñâ mâte oi Anutuñâ zo ekñâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunñâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opjâ âlip oranjâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpnjâ op ândie, zorat Anutuñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniñgâm neñgât opjâ ândiândiñâ birip. Zo Anutuñâ egi âlip yatâ oip. Kembugât singi nalem une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Laŋ mâman sot kut n̄ai bâliŋâ, mân orotŋâ sot a n̄aigât kut n̄ai n̄ai zorat âkŋâle op laŋ mimiŋ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den aŋunŋoot, den laŋ sâsarŋâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliŋ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap. ⁵ Zen itâ n̄angânek. Laŋ mâman a, den sumunŋâ sâme. A nâmbut zengât kut n̄ai n̄ai âkŋâle op laŋ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topŋan tâtatŋâ zo kârubi. A nâmbutŋâ zengât kut n̄ai n̄ai zorat âkŋâle op laŋ upme, zen a ziŋ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut n̄ai n̄ai zoren pane zemap.

Tik kut n̄ai n̄ai aŋunŋoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone n̄angâne bonŋâ mân upap. Bâliŋâ top top zorat Anutu kukŋangât bonŋâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziŋan mimbî. Zen mârumŋan n̄atâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakŋâ op ândie. Zorat âsakŋangât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi. ⁹ Âsakŋangât bonŋâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋak den sâsâr. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ n̄angi âlip upap mo buŋâ, zen zorat n̄angâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutŋâ n̄atâtikkât kut n̄ai n̄ai utne mân betziŋan mimbî. Buŋâ. Bâliŋâziŋâ sâm kâkŋan kwatziŋgâbi. ¹² Um kâtik zen kut n̄ai n̄ai tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aŋunŋoot opap. ¹³ Kut n̄ai yatâ, zo sâm kâkŋan pâindâ âsakŋandâ zeri zorat topŋâ muyagibap. Oi kut n̄ai muyapŋâ ziap, zorâŋ âsakŋoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap, “Uman zematŋâ zaat. Mumuŋan gâbâ zaat. Kristoŋâ âsakŋâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziŋangât galem op ândibi. Oi mân n̄angâm n̄angâm yatâ buŋâ. Um n̄angân̄angâziŋoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliŋandâ laŋ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um n̄angân̄angâziŋ buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuŋâ n̄angi âlip upap mo buŋâ, zorat n̄angâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagoŋangât nep. Kaapum ko n̄angân̄angâne umziŋan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumŋâ mem bâbâlaŋ kwatziŋgi m̄apâm̄apâse kep mem um aŋgâgwangâ upi. Oi umziŋandâ Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre okŋangâbi. ²⁰ Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut n̄ai n̄aigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋangâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkŋangâm umŋâ âwe kwarangâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zengât op ândibi. ²³ Apŋandâ ambinŋangât kâukŋâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziŋ uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutŋâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziŋangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuniŋâm buku otniŋgip. A ziŋ zo yatik umziŋ âmbirâpziŋ gâsuziŋâm buku otziŋgâbi. Kristo zâk kâmutŋâ buku otniŋâm neŋgât suup meip. ²⁶ Zâkŋâ kâmut diŋâ sot too saŋgonniŋâm kubikniŋgi salek op Anutu mâteŋan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutŋâ saŋgon kubikniŋgi hâlâlu sot tosaniŋ buŋ sot neuleniŋoot mâteŋan nâmbanbapkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziŋ sâkziŋ galem upme, yatigâk ambirâpziŋ galem otziŋgâbi. N̄ai zâk ambinŋâ dâŋ galem upap, zo zikŋâ sâk yatik galem orangâbap. ²⁹ A zikŋâ sâkŋâ mân kâsa okŋangâmap. Buŋâ. On galem orangâm ândimap. Kristoŋâ kâmutŋâ otniŋgâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniŋâ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ, sâkŋangât torerâp ândiengât yatâ galem otniŋâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap,

“Zorat a n̄aiŋâ ibâ mamŋâ zâpam ambinŋangâren âi pâlatâŋ oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuñâ. Den zorat topñâ itâ nângan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topñâ ñâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziñ buku otziñgâme, zo yatik âmbirâpziñâ buku otziñgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziñ hurat kwatziñgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembangât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipñâ. ² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâukñâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den ñâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziñ um kâlak muyagibegât kut ñâi kârâpñoot lañ mân otziñgâbi. Kembangât den dâzângom kubikziñgâm galem otziñgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziñ hurat kwatziñgâm umziñ kânok ze Kristo kore okñangânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziñ bimbi kwatziñgâm zengât sâtziñ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziñâ mâte pirik otziñgâne zingitne âlip upapkât buñâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuñâ mâtâp sâm ziñgip, zo lâñbi. ⁷ Zen itâ nângâbi, “Nen a zengârâk kore buñâ.” Yatâ nângâm Kembangât nângâm nepziñ âkon buñ tuubi. ⁸ Zen nângâme. Ñâi zâk kore a mo a patâ ândim kut ñâi ñâi âlipñâ op ândibap, zâk Kembangâ hânñâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziñ yatik galem otziñgâm ândibi. Oi mân zângom ziñgitsâbi. Kârâpñoot mân otziñgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziñâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otñingâbap, zo nângâm ândibi.

Kâsa mân igikñâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembangâren târokwatne imbanñâ zengâren ze zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Satañgât kâwali arâpñandâ kâitzângonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nângâme. Kâsarâpniñ, zo hân a buñâ. Zen a mân igikñâ. Zen Satañ sot wâke gakârâpñâ. Zen bâliñ op ândime. Ñâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanñâziñoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliñan kâtigem kirindâ kâsarâpniñ ziz osiniñgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut ñâi ñâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonñandâ inzutniñ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiñandâ hâmbâniñ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbenangât siñgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lâñ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamñâ patâ ko nângâm pâlâtânâ dugumniñ oi mem kirindâ kâsa, bâliñâ mariñangât liñgip kâlâunâ zo gâi kom kâbakñibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutñâ kubikkubik, zo kâukniñan akunat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembangâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi lañ gulip mân ândim, âkon buñ galem orañgâm ândinat. Oi kamân dâp Kembangât siñgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembangâ lâunâ mem bâbâlañkoi siñgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siñgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne kenñgât buñ siñgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukñâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zengâren gamñâ zorat den siñgi otziñgâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipñâ, Kembangât kore a sât lulujoot. ²² Zâkñâ nenñgât den siñgi otziñgâm umâlep kwatziñgâbapkât sângongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyageziñgâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orañgâm ândibi.

²⁴ A umziṅandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzâṅgozâṅgoṅ zimbap.
Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtjâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibâniņ Anutu sot Kembuniņ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoņ sot um lumbeņâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen singi âlip nângâmņâ nen sot pâlâtâņ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâņ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutuņâ nep âlip zengâren topkwâipņâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonņâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topņâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkņak dâzânģua Anutuņâ nâņgi bon uap.

⁹ Oi buku orotziņandâ sot um nâņģânâņģâziņ kubikaņģâm lâmbari kut ñai ñai bâliņâ sot âlipņâ zo târârak ek nâņģâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut ñai bonņâ ek nâņģâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buņ bâbâlaņ op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonâ tânzânģoi ândiândi târârakât bonņâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutjandâ pabâtģwabât op singi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzânģobâ. Ziren kut ñai ñai muyagenigip, zorâņ singi âlip laņ kârâbapkât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opņâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat singi orâwan, den zorâņ a kâuķņâ sot kâwali a sot a torenņâ ziren ândie, zengât kindapziņan ģiarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniņâ doņbep mârum keņģât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nâņģâm pâlâtâņ kwap Anutugât den keņģât buņ sâme.

¹⁵ A nâmbutjâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagân sâme. A nâmbutjandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziņandâ ģâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutjandâ ko zâizâiņ op kâsa otnim Kristogât kot sâne laņ kârâmap. Zo tâk namâ kwâkņan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkņak sâbi, zorat wangât doņbep sânat. Kristogât den laņ kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuņâ sot ândiândiņâ, zorat ârândâņ okģangip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nâņģâm ândibat. Zen nâģât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumņâ betnan mei olaņnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren keņģât sot aņun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okģangâm ândibat. Op ģawan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâģân ândibat mo mumbarân a ziņâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkņangâbi. ²¹ Nâģât ândiândiņ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Ņai mo ñaiģât ârândâņ otnigap. Mumbatņâ kut ñai âlipņâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut ñai âlip zo mimbat. Zorat nâģa sâtâreņoot uap. ²² Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonņâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Ņai mo ñaiģât bâbâlaņ upâ. ²³ Ņai mo ñaiģât ârândâņ otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkât âkņâlian. Zâk sot ândibat, zorat nâģa sâtâreņoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nâņģan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziņan mem ândia nâņģâm pâlâtâņziņ ģwâlânterģsâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren ģamņâ ândia nâģât op Yesu Kristo sâm âlip kwâkņangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândij nep tuunat.

²⁷ Zen umzij mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sîngi âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpnâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opnâ tânagom kin sîngi âlipkât ândiândi nep tuune ga zîngitpat mo kârebân ândim sîngizînjik nânga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziñâ zengât keñgât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsaziñ birâziñgâm zen gâsâzângobap, zorat topnâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbigât sâip. Oi zorik buñâ. Zâkkât opnâ sâknâm nângâm kore okñangâbigât nângâziñgip. ³⁰ Nâ mârûm sâknâm nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknâm kwâkñan tuuga sînginâ nângâme. Oi zen yatik sâknâm kwâkñan sîngi âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opnâ umzij tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlañ orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtâñ utnetâ umzij saamñâ kâtikñan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziñ mâpotpi. Oi umzij kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkñan ândibat. ³ Zen zâizâiñ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemñâ bukugangât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut ñâi âlip upapkât buñâ, bukurâpkâ zengât kut ñâi âlip upapkât ârândâñ nângâban.

Yesuñâ mâtâp lâñip, zo yatik lâñnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimzap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipñâ Anutu tobat ândian sâm mân angân kârip. ⁷ Zâkñâ kut ñâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatñâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginâ op ândim sât luluñ mâtâpñâ lâñ ândimñâ moip. Mumuñâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâiñâ patâ kwânângip. Kwânângâmñâ kut sînginâ lañ kârâm a zengât kotsîngi, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuniñandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâkñâ Kembu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâkñangânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbâñ sâtnâ lume. Zen sot ândiyâk buñâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziñangât bonñâ muyaginam zikñik zikñik kâtigibi. Zorat umzij keñgât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu zikñak umziñan nep tuugi um bâbâlañ op sâtñâ lubigât imbanâ zîngâmmap, zorat. ¹⁴ Zen kut ñâi ñâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opnâ Anutugât nan bârarâp tosa buñ sot um salek op ândibi. A gângoñâ narâk ziren ândie, zengât osetziñan âsakñâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziiñ mem ândim a ambân dâzângobi. Yatâ utne Kristo takâtakâñ narâkñan itâ sâm zengât sâtâre upat, “Sâknâm nângâm nep tuuwan, zorat bonñâ muyagiapkât sâtâre upat.”

¹⁷ Zen nângâm pâlâtâñziñâ Anutugât sîngi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât sîngi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opnâ zen sot umâlep nângâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nângâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kembu Yesuñâ nângi dâp oi Timoteo kek sângongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den sîngi mem âburem ga zengât sîngi den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo ñâi mân ândie. Zâk perâkñak zengât nângâmñâ umñandâ tânzângobap. ²¹ Nâmbutñâ zen ziiñangât nângâm Yesu Kristogât nep zo dâñ mân tuume. ²² Timoteo ândiândiñangât topnâ âlip nânge. Nanñandâ ibânâ bekñan memap, zo yatik nâ sîngi

âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nângâmñjâ zâk sângongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuñjâ nângânigi ninak zengâren kek gâbat.

Eaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut ñai kârum ândia zen Eaporidito sângongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem zingâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zeï zen singiñjâ nângâwe. Zâkkât nângâm kwâkâ upegât umñjâ zengâren tâi nângâm ândiap. Zâk zengâren gam zingitpapkât okñangap. ²⁷ Zâk mâsek donjeb op mumbam oip. Oi Anutuñjâ tângum bekñan meip. Oi zorik buñjâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât bekñan meip. ²⁸ Zen ekñjâ umâlip upigât sot nâ yatik nângâm kwâkâ mân ândibatkât zâk mân anğân kâram sângongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nângânangâm Kembugât op buku okñangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatzingâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâuñjâ kore otnibapkât sâkñjâ mân anğân kârip.

3

Singi âlip kukuñ a zo zengât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den ñai sâbâ. Kembugât opñjâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzângowan. Dum zorigâk kulemgum zingâbam nângâm mân kwaksan. Wangât, zorâñjâ tânzângobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliñangât nep tuume. Sâkziñjâ mânangâtme, a yatâ zo zengât galem orangâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembugât a sâme. Zo yenñjâ. Nen ko Anutugât a bonñjâ ândimen. Kaapumñjâ otniñgi Kembu kore okñangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtân upmen. Oi nângâm pâlâtânñjâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutñjâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâzingâbam. ⁵ Zorat topñjâ sâm muyagibat. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuñan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokñjâ, Benyamingât kiunñjâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknangât op Kembugât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâkñjak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lân ândiwan.

Pauloñjâ Kristogât op kut ñai ñai birip.

⁷ Oi nâ mârum kut ñai ñai mem ândim nânga bon oip. Bet ko Kristogât opñjâ nânga yenñjâ oip. ⁸ Perâkñjak, nâ Kembuñjâ Yesu Kristo, zâkkât topñjâ ek nânga bon oi kut ñai ñai mârum orâwan sot nâmbutñjâ pisuk patâ, zorat nânga yenñjâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut ñai ñai sângiñjâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târârak upatkât buñjâ. Kristogâren nângâm pâlâtân kwap tosanâ buñjâ ândiandij, zorat otnigap. Nângâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâkñjâ nângi tosanâ buñjâ upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatñangât imbanñjâ nâgâren muyagei zâk sâknam nângip, yatik nângâbat. Yatâ opñjâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumuñan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsunat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kâram mârum kikerân ga gâsuan.” Buñjâ. Ka Yesu Kristoñjâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kâram âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninangât nânga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut ñai birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut ñai mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutuñjâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nângânangâniñjâ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nângâm ândinat. Oi a nâmbutñjandâ kut ñaigât nângâne mâtâp ñai opmap oi ko Anutuñjâ mâtâp âlip tirâpzanğoi ek nângâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamangât bonñjâ ândinatkat ningip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lâŋbi. A nâmbutŋâ yatik ândim kândom otzingâme, zengâren sinziŋ ek ândibi. ¹⁸ A donjbep zengât dâzâŋgom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzâŋgobâ. Zen Kristo poru nagân kukunâ, zâk kâsa miŋangâme. ¹⁹ A zo, ziŋ tâmbetagoagoŋgât siŋgi ue. Zen tep kâmboziŋandâ kembu otzingâmap. Oi aŋunŋoot zorâŋ umâlip kwatziŋgâmap. Hângât kut ŋâi ŋâi, zorarâk nâŋgâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonŋâ. Oi zoren gâbâ nenŋât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ ga gâsânâŋgobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut ŋâi ŋâi mem gemŋâ zikŋâ omberŋan nâmbanbapkât imbarŋâ zemŋânŋap. Zâkkât imbarŋâ zorâŋâ sâkniŋ gigiŋâ melâŋi zik sâk yatâ neule âsakŋoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga ziŋgitpatkât nâŋgan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembangât op um kânok op ândibabot. ³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betzikŋan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutŋâ, zen siŋgi âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziŋâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaŋ den.

⁴ Zen Kembangât op umâlip nâŋgâm sâm âlip kwâkŋangâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbeŋâ sot um lâklâk ândine a ziŋ ziŋgit nâŋgâbi. Kembu takâtakâŋangât narâk mâte otŋingap. ⁶ Kut ŋâi ŋâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Umziŋan den topŋâ topŋâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbeŋâ, zo a nâŋgânâŋgâniŋ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbeŋâ zorâŋâ nenŋâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den ŋâi sâbâ. Kut ŋâi ŋâi bonŋâ sot hurat kwâkwat, kut ŋâi ŋâi târârakŋâ sot salekŋâ, kut ŋâi ŋâi tobat âlip sot hikpârâkŋoot, kut ŋâi op kwâtâkwâtâtiŋ sot umâlip muyagime. Kut ŋâi ŋâi zo aksik nâŋgâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzâŋgom tirâpâŋgua ek nâŋgâwe, zorik op ândine Anutu, lumbeŋâ mariŋandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembangâren umâlip patâ nâŋgan. Zen mârum nâgât nâŋgâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nâŋgan. ¹¹ Nâ kut ŋâi kârum mân san. Nâ kut ŋâi ŋâi kârumŋâ yen ândian, zorat nâŋga mân bâliŋ opmap. ¹² Nâ gigiŋ op ândiândiŋ mo gom sambe zemnigi ândiândiŋ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiŋ mo gomsambe kwâkŋan ândiândiŋ mo puyân ândiândiŋ, zorat topŋâ aksik nâŋgâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristoŋâ imbarŋâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknamân ândia zen betnan miwe, zorat nâŋga âlip uap.

Paulo kut ŋâi ŋâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nâŋge. Nâ siŋgi âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziŋjik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut ŋâi ŋâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Siŋgi âlip bonŋâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonŋâ zo zengâren laŋ kârâbap. ¹⁸ Ziŋâ nâ kut ŋâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzâŋgobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditoŋâ zengâren gâbâ kut ŋâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Ziŋâ nâ kut ŋâi otniwe, zorat nâŋga Kembu okŋangâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kambuŋâ zorat nâŋgi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapŋâ Yesu Kristogât op kut ŋâi ŋâi donjbep ziŋgi kut ŋâi mân kârum ândibi. ²⁰ Oi Anutu lbâniŋâ, zâkkâren sâm âlip ziniŋ zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Den murukjâ.

²¹ Yesu Kristogât opnjâ nângâziŋgan. Zo Yesugât siŋgi a dâzâŋgom nanŋâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâziŋge. ²² Kembugât siŋgi a Roma a kutâ Sisagât kiŋ top ândie sot Kembugât siŋgi a nâmbutnjâ, zen aksik nângâziŋge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋandâ um dâpziŋan zimbar. Perâkŋak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonjâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângezângeonj sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânjâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât singi a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otzingâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât singi pâipkât zo minam um bâbâlanj op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângezângeonjngât den, den bonjâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonjoot oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem lanj kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipñâ Eparara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ singi âlip dâzângeoi nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Eparara zâk zorat singiñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm zobik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutuñâ sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânângâ zingi Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otzingi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonjâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm biranjbi. ¹¹ Anutu zâk imbarjâ mariñâ. Zâk imbarjâ âsakñoot zorân kâtikñan kwatzingi kâtigem ândine kwâkziñan kut ñâi ñâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñ u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikkât singi kwatningip. Zo Kembugât singi a nengât singi upapkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtâtik mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kiñ topñan nâambarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosaningât sângânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut ñâi ñâi mân muyagei nanñâ kândom muyageipkât kâukniñ ândiepnak ândiap. ¹⁶ Anutuñâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut ñâi ñâi sumbemân sot hânân zo muyageningip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbarjâziñoot sot Satanj sot sumbem arâpnâ bâliñâ imbarjâziñoot. A kutâ sot zâizâiñ zo aksik patâ nanñangât imbarjandâ muyageizingip. Oi zo zâkkât singi muyageizingip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut ñâi ñâi mân muyagei ze nanñâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut ñâi ñâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut ñâi ñâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kiñ bitniñangât kâukñâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiñ bikñâ ândeindâ zâk kâukniñâ ândiap. Zâk ândiândi niñgi zâkkât kâmurân ândien. Nanñâ zâk mârumñan gâbâ kândom op mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut ñâi ñâi aksik zorat kâukñâ upapkât mumuñan gâbâ kândom otningâm zaarip.

Yesunâ nen Anutu sot buku utnatkât diiningip.

¹⁹ Anutuñâ zikñâ imbarjâ sot ândiândiñâ sot holiñâ nanñangâren dâbâk zimbapkât nângi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut ñâi ñâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okñangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanñâ sâm pindi poru nagân moi gilâmñandâ lumbeñâ muyageningip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okņangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtukum ândiwe. Nângânângâziņ bâlîņ oi laņ gulip ândim bâlîņâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristoņâ um salek kwatziņgi Anutu sot buku op zâkkât mâteņan hâlâlu sot tosa buņ ândibigât a yatâ opņâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm kâtigem kinbi. Den siņgi âlip muyagem ziņgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siņgi âlip zorat bonņâ minam um bâbâlanâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuņâ diiziņgi Anutugât mâteņan aņun buņ kinbi.

Siņgi âlip a hân dâp zengâren laņ kârâm ariap.

Siņgi âlip zo zen Eparanâ dâzângoip. Oi zenâk buņâ. Siņgi âlip zo a kamân dâp dâzângom arindâ nângâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkņan ândiman.

²⁴ Kristoņâ a kâmutņâ nengât kâukniņ ândiap. Oi nen ombeņan kiņ bikņâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nâņgip. Sâknam torenņâ ņâi nângânângâņ ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâkņan ândiman. ²⁵ Anutuņâ nep sâm nigî zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziņgâm ândibat sot a hân ņâin gokņâ siņgi âlip dâzângom nangâbatkât sâm nigip. ²⁶ Siņgi âlip den zo narâkņâ narâkņâ ekapņoot zei mân nângâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikņak zâkkât siņgi a nen sâm muyageniņgip. ²⁷ Oi den mârum tik zeip, zo a hânņâ hânņâ muyageziņgâbapkât Anutuņâ nâņgi âlip oip. Den zo bonņoot sot âsakņoot. Oi den zorat topņâ itâ. Kristogât Kaapumņâ umziņan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakņoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topņâ sâm muyageziņgâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtâņ op mem kâtigem nângânângâziņ yâmbârem gwâlanteņsâbapkât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtâņ op kâtigem upigât Kristoņâ imbaņâ nigî kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzâņgua nângânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândâņ. Zengât op nebân sâknam patâ nângâman. ² Zen Anutugât den tikņâ zeip, zorat topņâ nângâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nângâm kwâtâtem umziņandâ gâsâyagoi um bâbâlan op kengât buņ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nângânângâ sot top nângânângâņ mamņâ ziap. Oi zâk nângânângâ niņgi den bonņangât topņâ nângâmen. ⁴ A nâmbutņâ ziņ um gulip kwatziņgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm târoyagom ândine ziņgitņâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtâņ urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtâņ op ândibi. ⁷ Den bonņâ mem ândim zâkkâren pâlâtâņ op kinbi. Zen yatâ opņâ topņâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpâzângowe, zo lâņ kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtâņ op ândim umgât gom sambe mân kârumat.

⁸ A ziņâ zo zengât arâpziņâ upigât den kelâkņoot dâzângom um gulip kwatziņgâbegât umziņ galem oraņgâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânângâ den, sarâ, yenņâ. Den zo sâkurâpziņangât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâkņan Anutugât holiņâ sot ândiândiņ sot imbaņâ piksâm zei ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiņ sot kembu patâ otņiņgâm ândiap. Sumbem a âlipņâ sot bâlîņâ sot wâke top topņâ imbaņâziņoot, zen ombeņan ândie. Oi zâkkât siņgi a nen zâk sot pâlâtâņ oindâ ândiândi nengâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut ņâi ņâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtâņ utne umziņan bâlîņâ zeip, zo sanġorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buņâ. Zen ândiândi sâņgiņâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtâņ urâwe. ¹² Tooyân sanġonziņgâwe, zorâņâ Yesugât mumuņan târokwatziņgip. Oi

Anutu zâk imbanjagât Kristo mumujan gâbâ mânggeip. Imbanjâ zo yatik nângâm pâlâtâj kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatjan târokwatziŋgip.

¹³ Zen mârûm bâliŋâ op um mumujâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ birâmŋâ Kristo sot mângziŋgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziŋagât den ekabân zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi buŋ oip. ¹⁵ Yatâ opŋâ Sataŋ sot wâke zâizâiŋ sot imbanjaziŋoot timbâ kâmbamziŋ mem kom sâmbum a ambân mâteziŋan topziŋ sâmbuyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatniŋgâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

¹⁶ A ziŋ nalembâmbutŋâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatŋagât, zorat den sâkziŋan sâne mân nângâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ. Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorâŋ kâdom gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtâŋ upme. ¹⁸ A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâlê bâliŋâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziŋ kut ŋâi ŋâi uman ekŋâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam den bon buŋ, zo dâzâŋgom ândime. Nângânângâziŋâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtâŋ mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniŋâ. Nen kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ sânnâmŋandâ pâuksâm gem bonŋâ mem kâtikŋan kwap saaniŋgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalembâmbuyageip nângâm tânnâŋgoi lâmbatnatkât imbanjâ zemŋâŋgap. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumujan târokwapŋâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sâŋgiŋâ kândâtkomŋâ dabân hângât a yenŋâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban.” ²² Kut ŋâi ŋâi zo buŋ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat oprâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buŋâ. Den zo a ziŋ umziŋan nângâm sâmbuyageip. Zorat a ziŋ den yatâ zo sâne mân nângâbi. ²³ A yatâ zorâŋ den nângânângâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonŋâ buŋâ. Zo top nângânângâŋagât den buŋâ. Zen sâkkât âkŋâlê zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziŋ mem geinam sâne den zorâŋ den bonŋâ yatâ opmap. Ka yatâ zorâŋ bon buŋâ. Zorâŋâ sâkkât âkŋâlê pâke mân kwâp.

3

Sumbemân zâim ândiândiŋ, zorat nângânat.

¹ Kristo zâk mumujan gâbâ zaatŋâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatjan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanŋâ bongen Kristoŋâ den nângâm ândiap, zorarâk nângâm ândibi. ² Hânân den sâmbuyageip, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipŋâ nângâm ândie, zorat nângâm ândibi. ³ Zen Kristo mumujan târokwarâwegât a mumujâ yatâ hân a zengât den bâliŋâ zo mân nângâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândâŋ âsakŋâ neuleŋan muyagem ândibi. Zen zorat op nângâm ândibigât san.

Um sâŋgiŋâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âkŋâlê bâliŋâ zorat kendon ândim kut ŋâi ŋâi itâ zo birâbi. Laŋ mâman, kut ŋâi ŋâi mân orotŋâ sot sâkkât âkŋâlê bâliŋâ. A ŋâigât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâlê mân upi. (A ŋâigât kut ŋâi ŋâiŋagât âkŋâlê orot, zo Anutu kândâtikum umziŋ ŋâigâren pâpanŋâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziŋ bâliŋâ zo aksik upmegât Anutuŋâ hâuŋâ ziŋgâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârûm kut ŋâi bâliŋâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliŋâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sâŋgiŋâ sot orot mâme gâŋgoŋâ zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um uŋakŋâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uŋak Anutuŋâ muyageip, zo kubigi nângânângâ sot oprâ zikŋâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topŋâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiŋ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwarâŋgâwe sot mân kwabâ kwarâŋgâwe, saru a mo barâ

a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonâ mâpotningâmñâ kâukniñâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombengan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtân urâwengât sinji âlip lum ândinat.

¹² Anutuñâ umñandâ gâsuzingâm buku otzingâm gâsum sâlâpzançoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziñ giginâ oi um sânduk ândibi. Sinji âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziñ bâliñ otzingâne zorat hâuñâ mân otzingâbi. Osetziñan tosa ñâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuñâ tosaziñ birip. Zen yatik bukurâpziñangât tosaziñ birâbi. ¹⁴ Oi kut ñâi ñâi zo opñâ walâm umziñandâ gâsâyagom ândiândiñ, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziñgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtân op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziñan nep tuubap. Zen lumbe opñâ um kânok op ândibigât Anutuñâ diizingip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nângip. ¹⁶ Kristogât den osetziñan lañ kârâbapkât kâtigibi. Oi nângânangâ den top topñâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumñâ mem bâbâlañ kwatziñgi mâtâpâpâse kep sângiñâ sot sinji âlipkât kep mimbi. Umziñandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpñâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dânâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiñgiñâ lañ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonâ imbanâ zingâbap. Zorat Anutu Ibâniñ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwengât ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziñangât ombenziñan ândim sâtziñ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziñ buku otzingâm ândibi. Ambirâpziñ kârâpñoot mân otzingâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziñ den ñâi mo ñâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziñandâ nângi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziñ zingit um kâlak upegât kubikziñgânâ kut ñâi kârâpñoot walâwalân mân otzingâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziñ zengât sâtziñ lubi. Zo a ziñ zingitne âlip upapkât buñâ. Kembu hurat kwâkñangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opñâ buñâ. Kembugât op bâbâlañâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sângânñâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka ñâi zâk bâliñangât nep tuugi zo yatik hâuñâ yâmbâtnâ mimbap. Kembuñâ kore a sot a patâ dâbâk otzingâmap. Zâk hâtubâtu mân otningâmap.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziñâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziñ kut ñâi ñâi târâragâk dâpziñan galem otzingâbi.

Ninâu sâsâñangât den.

² Kolosai a, zen âsâbân ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nengât op ninâu sâne Anutuñâ sinji âlip sânatkât mâtâp muyageniñgi Kristogât den mârûm tik zeip, zo sâm muyaginâ. Nâ den zo dâzângom ândiwangât um kâtik, ziñ kâsa otnim gâsânôm tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuñâ betnan mine bâbâlañ op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtnan gok, zen sot kândiangâm gulip ândiândiñ mân op kut ñâi ñâi nângâmñik upi. Kembugât den dâzângonam ândibi. ⁶ Dinziñâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzângobi. Zen yatâ opñâ a den melân dâzângonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den sinji zo Tikikoñâ otzingâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeniñâ sot Kembugât kore a sât luluñoot. ⁸ Zâk zengâren gam den sinji otzingâbapkât sângongua gaap. Um bâbâlañ kwatziñgâbapkât op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniñâ Onesimo, Kembugât sât luluñ a zengâren gokñâ, zâk ârândân sângongua gamñâ kut ñâi ñâi ziren âsagiap, zorat den sinji dâzângom nangâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepânâ Mareko sot Yusito, kutñâ ñâi Yosua, ziñâ nângâziñge. (Marekogât den mârûmñan dâzângowan. Zâk zengâren gâi buku okñangâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziñâ Yuda a

zeŋgâren gâbâ muyagiwe. Ziŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutŋâ Yesu sot pâlatâŋ urâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zeŋgât kamânân gokŋâ a ŋâi, Eapara, Kristogât kore a, zâkkât nâŋgânâŋgâŋ Kolosai a zeŋgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlatâŋ op Anutugât diŋaŋgât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbâŋ ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topŋâ nâŋgâmangât itâ dâzâŋgobâ. Zâkŋâ zeŋgât opŋâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokŋâ Kembugât siŋgi a ambân kâmut ândie, zeŋgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniŋâ Luka, zet nâŋgâziŋgabot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniŋâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zeŋgât nâŋgâm sâtâre opman. Den zo sapsun ziŋgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nâŋgâm naŋgâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zeŋgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeŋgât ekap ŋâi kulemguan, zo yatik zen ziŋgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembuŋâ gigip, zo mulunâk tuum biranban.”

¹⁸ Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâiŋâ kulemguaŋ. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zeŋgâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonjâ kulemgum zingip.

Paulonjâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum. Tânzângozi ngorj sot um lumberjâ zengâren zimbar.

² Nen âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâim dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen. ³ Zen nângâm pâlâtânzi ngât op Kembu kore okrangâme. Zen umzi ngandâ Anutu gâsum pâlâtânj kwap nep tuume. Kembuni ngâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâni ngâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutu ngâ umjâ gâsum sâlâpzângozi gâsum sâlâpzângoip.

⁵ Yatâ otzingipkât den singi âlip mem ga dâzângoindâ den yenjâ mân oip. Zo imbarjângoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâne umzi ngan giarip. Nen zen sot ândim kut njâ njâ urâwen, zorat topjâ ek nângâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwenjâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo ekjâ yatik moliwe. Zen singi âlip nângâm mem ândiwe. Singi âlip sâknam kwâkjan mem ândine Tirik Kaapumjâ mem bâbâlanj kwatzi ngi sâtâre op nângâwe. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjanngâne Makedonia sot Grik hânân singizij nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den singi kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den laj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik bujâ. Zen Anutu nângâm pâlâtânj kwarâwe, zorat den singi kamân dâp ari nângâne ni ngâ mân dâzângowen. ⁹ Zen zii ngak nen zengâren ga nep tuugindâ bonjâ muyageip, zorat den singi dâtnângome. Oi zen lopio yenjâ, anjâ tuutuunj, zo kândâtkom Anutu, ândiândi mari ngâ bonjâ mâte okrangâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanjâ Yesu mumunjan gâbâ mângep, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukrangât bonjâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonjâ muyageip, zorat singi zii ngak nângâm nâ zo yatâ sâim dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunjâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bujâ mân oip, zo zii ngak nânge. ² Mârum Pilipi kamânân nângom mem njâ njâ otningâwe, zo nânge. Yatâ otningâne Anutu ngâ betni ngan mei kengât bujâ zengâren gam ândiwen. Oi a do ngbep kâsa otningâne laj Anutugât den singi zo sapsum zingâwen. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutu ngâ ni ngiri âlip opmap. Den singi âlip sânatkât sâim ni ngip, zorat dâp sâmen. A zij ni ngitne âlip upapkât bujâ. Anutu ngâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umni ngât top ekmap. ⁵ Zen nengât topni ng nângâme. Nen mân kâitzi ngomen. Mân elakzi ngomen. Oi zengâren kât sikumgât âkri ngale mân urâwen. Zo Anutu ngâ nângi ko san.

⁶ A kutâ otzingânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut njâ njâ ngât sâindâ dâp upap. Zo nângâmjâ zen mo kamân nâmbutjâ zen a kutâ otzingânat mân sâwen. ⁷ Bujâ. Ambân njâni ngâ murarâpnâ on galem otzingâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otzingâwen. ⁸ Nengât âkri ngale zengâren zeipkât Anutugât singi âlip dâzângonat kât zorik bujâ. Nen kore otzingâm ândinam urâwen. Umni ngâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpni ngâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut njâ njâ zo mân minam njâtik sirâm nep kârângoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatzi ngânatkât

zeŋgâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siŋgi âlipnâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniŋ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târâraknâ, tosa buŋ ândim Kembangât kâmut op ândie, zeŋgâren nep tuuwen. ¹¹ Njâi itâ nângâme. Ibânjandâ murarânâ den dukumap, zo yatik niinâ den dâzângowen. Um bâbâlaŋ den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuŋâ zâkkât um topnjan sot âsaknjan ândibi sâm diizingâmap. Oi zen zâkkât a bonnâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembangât den lunetâ kâsa otzingâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâme a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziŋan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbân Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtân urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziŋâ kâsa otzingâm sâknam zingâwe, zo yatik zeŋgâren kamârâpziŋandâ zângom sâknam zingâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniŋgâbi. Zen Anutuŋâ zingiri mân dâp uap. Zen a kâmutnâ kâmutnâ kâsa otniŋgâme. ¹⁶ A hân nâin goknâ den siŋgi âlip nângâbe sâm pâke kwatziŋgâme. Hân nâin goknâ zen Kembangât siŋgi a upigât âkonziŋap. Tosaziŋâ târokwap utne patâ oi tosaziŋangât op Anutugât kuk zo zeŋgâren âsageziŋap.

Paulo zâk zeŋgât op umnâ sisiwalon oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniŋandâ ziren mâik nâi ândien. Umnâ ko zen sot tap ziŋgitnatkât otniŋap. ¹⁸ Oi zo ga ziŋgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk nâin nâin gâbam ua Sataŋnâ mâtâp pâke kwap gâip. ¹⁹ Kambu Yesuŋâ gâi ko nen mâteŋan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zeŋgâren gam nep tuugindâ bonnâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zeŋgât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Pauloŋâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zeŋgât nângâm kwâkâ op net niknik Ateŋ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoiâ zeŋgâren gâip. Zâk bukuniŋâ Anutugât nep a ândim Kristogât siŋgi âlip sâmap. Zâknâ zeŋgâren gam nângâm pâlâtânziŋ mem kâtiknjan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimnâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Siŋgi âlip zo sânduknâ ândim nângânatkât mân sâm niŋgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânjan itâ dâzângowen, “Nen sâknam nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ mariŋandâ kâitzângoi nep zeŋgâren tuuwen, zo bon buŋ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Siŋgi âlip dâŋ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlâtân sot buku orotziŋangât den siŋgi dâtnângoip. Oi zen neŋgât doŋbep umâlip nângâme. Oi nen ziŋgitnat sâmen. Zeŋgoot yatik nen niŋgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpniŋâ, nen ziren sâknam kwâknjan ândim zeŋgât nângâm kwâkâ op umniŋ gwârâ oip. Nen yata ândimnâ nângâm pâlâtânziŋangât siŋgi nângâm umniŋ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kambu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniŋ diim gei ândinat.

Kembangât den zeŋgâren zimbapkât Pauloŋâ ninâu sâip.

⁹ Zeŋgât op Anutu mâteŋan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoiŋdâ dâp upap. ¹⁰ Nen zeŋgâren ga ziŋgitnâ Kembangât den nâmbutnâ tânzângomnâ târokwap ziŋgânatkât âsâbân ninâu kâtiknâ sâmen. Nângâm pâlâtânziŋâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniŋâ sot Kambuŋâ Yesu ziknak diiniŋgi zeŋgâren gânat. ¹² Zeŋgâren ko Kambuŋâ tânzângoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântesâi ziŋnâ sot a nâmbutnâ zen buku upi. Nen yatik zeŋgât upmen. ¹³ Oi Anutuŋâ

tânzângoi umziŋ mân loribap. Oi Kembuniŋâ Yesu, zâk sot siŋgi a târârakŋâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniŋaŋgât mâterjan um salek, tosaziŋ buŋ kinbi.

4

Um sumun buŋ, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtâŋ op den ŋâi sa nâŋgânek. Zen ândi mâmanziŋ kubik ândine ziŋgiri âlip upap, zorat dâzâŋgowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzâŋgowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuŋâ itâ sâmap, “Bâliŋâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nâŋgânek. Zen laŋ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lâŋbi. ⁴ Zen ŋâi zikŋik zikŋik Anutugâren târârak ândim zikŋâ ambinŋik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nâŋgâŋaŋgâm âkŋâleziŋaŋgârâk ambân laŋ minziŋgâm birâziŋgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ ŋâi zâk daŋgon walâm bukuŋaŋgâren kâmbu oi Anutuŋâ zorat hâuŋâ pindâbap. Den girem zo mâruman sâm muyagem dâzâŋgowen. ⁷ Nen um sumun ândinat kât buŋâ, um salek ândinat kât Anutuŋâ diiniŋip. ⁸ Zorat ŋâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buŋâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuŋâ Tirik Kaapum umziŋan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikŋak buku upigât den umziŋan pâmap. Zorat zen buku upigât den doŋbep mân sâm kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlanteŋsâbapkât dâzâŋgowen. ¹¹ Oi den itâ sâm dâzâŋgowen, “A ambân âkon op yen tap den laŋ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziŋaŋgât nâŋgâne gigiŋâ oi bitziŋandâ nepziŋâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen bitziŋandâ nepziŋ tuum kâtigem ândim sambe kwâkŋan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziŋâ orot mâmezij zo ekŋâ hurat kwatziŋgâbi.

Yesu gâbapkât den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziŋâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzâŋgonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumuŋan gâbâ zaarip, den zo nâŋgâm itâ nâŋgânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuŋâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângiziŋgâm diiziŋgâm zâibap.” ¹⁵ Oi ŋâi zi Kembugât den dâzâŋgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuŋâ gâbap, narâk zoren niŋâ a muwe, zo mân kândom otziŋgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuŋâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâŋ op muwe, zen kândom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatŋâ nen minduniŋgâm zengâren târokwatniŋgâm unumunumân diiniŋgâm zari sumbem kabâŋan Kembu sot kândiaŋgânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâm âragum nâŋgâm umziŋ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkŋaŋgât den zo wangât doŋbep kulemgum ziŋgânat? ² Ziŋak itâ nâŋgâme, “Mân nâŋgâm ândine kâsâziŋ ŋâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nâŋgindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbeŋan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagon zo muyageziŋgâbap. Ambân kâmbonoot ŋâi, zâk katap âsaâsagiŋ narâkŋâ mân nâŋgi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ŋâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziŋâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakŋâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ŋâtik sot ŋâtâtikkât kâmut buŋâ.

Narâk mân nâŋgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutŋâ ziŋ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem oraŋgâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen ŋâtik uman zime. Too kâtik

nem um gulip upme, zen yatik nâtigân too nem bâliņ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmġât sinġi op ândienġâ umniņ galem op ândinat. Oi nâņġâm pâlatâņ sot buku orotrġâ, zorâņ kâmbamġât hâmbâniņ upap. Oi kubikġâ diiniņġâmap, zorat nâņġânat. Zorâġâ kâmbamġât irâmarâkniġâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâġât. Anutuġâ neņġât kukġangġât sinġi mân sâip. Kembuniġâ Yesu Kristoġâ kubikniġi zâkkât sinġi utnatkât sâmâp. ¹⁰ Zâkġâ neņġât op moip. Zorat nen momġâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlatâņ utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen sinġi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâņġone âragwârâġu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtnġâ hurat kwatziņġâm a nâmbut tânzâņġobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikġâ nâi dâzâņġonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembangġât kâmurân patâziņ op ândime, zen hurat kwatziņġâbi. Zen den dâzâņġome, zo zengġât sâtziņ lubi. ¹³ Zen nepziņangġât op buku otziņġâm nâņġâziņġâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâroņ den dâzâņġua nâņġânek. A konam ândime, zen girem dâzâņġobi. Sinġi âlibân lorem ândie, zo tânzâņġobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzâņġobi. Zo yatâ a otziņġâm ândim um taan mân nâņġâbi.

¹⁵ Bâliņ otziņġâne hâuġâ mâkâbegât galem oraņġâm ândibi. Ziġâ sot a nâmbutġâ zen kut nâi nâi âlipġik oraņġâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbâņ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut nâi nâi zengâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuġâ sâm ziņġap.

¹⁹ Tirik Kaapumġât kârâp zo mân lâmunġi. Kaapumġât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nâņġâne yenġâ mân upap. ²¹ Den zo nâņġâm kâsâpkubi. Âlipġâ oi mem ândibi. ²² Bâliġâ top topġâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbeġâ mariġâ, Anutu, zikġak sanġonziņġâm kubikziņġi um salek op naņġâbi. Oi kaapum sot um dâpziņ sot sâkziņ hâlâlu zei Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâņan tosaziņ buņ kinbi. ²⁴ Ġâsuziņġipġâ sâi kâtigemâp, zâk zorat nep tuum naņġâbap.

²⁵ Bukurâp, zen neņġât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembangġât op buku buku op luyangġâbi.

²⁷ Nâ Kembangġât mâteņan dâzâņġobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziņġâne nâņġâbi.

²⁸ Kembuniġâ Yesu Kristo, zâkġâ tânzâņġoi um lumbe zengâren zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtjâ Paulonjâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniņ Anutu sot Kembuniņâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâņ upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikjâ tânzâņgoitâ um lumbe zengâren zimzap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nâņgâm pâlâtâņziņâ zo gwâlânteņsâmap. Oi buku orotjâ, zorâņ zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nâņgâm pâlâtâņziņ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nâņgindâ âlip opmap. Oi zorat den siņgi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzâņgomen.

Kembu zâk hâuņangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziņan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuņâ den hâuņâ sâsâņ narâkņan kut ñâi patâ otningâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutuņâ zengât nâņgi dâp oi um topņan bagim ândibigât sâknam kwâkņan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuņâ nâņgâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuņâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nâņgâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukņan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbaņâziņoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otningâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nâņgâņangâme sot Kembu Yesugât siņgi âlip nâņgâm birâme, zen hâuņâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâteņan gâbâ kâbakņezingâne sâknamân geim Anutu imbaņangât âsakņâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpņâ neņgâren âsakņâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwarâwe, zen aksik zâkkât nâņgâne imbaņâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzâņgowen, zo nâņgâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziņ upigât Paulonjâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniņâ zâk gâsuzingip dâp kubikziņgi ândibigât tânzâņgobap. Oi imbaņâņandâ tânzâņgom kut ñâi ñâi âlipņâ nâņgâm, nâņgâm pâlâtâņgât nep bonņâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniņâ Yesu Kristo, kot zorat âsakņâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtâņ op âsakņoot upi. Zo Anutuniņâ sot Kembuniņâ Yesu Kristo, zikjâ tânzâņgoitâ yatâ âsagezingâbap.

2

A nâmbutjâ ziņâ den siņgi âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniņâ Yesu Kristo gâi mindum kândiangânatkât den dâzâņgua nâņgâne. ² A nâmbutjâ, zen Kembugât narâk mârur gaap sâm Kaapumgâren sâm mândâbi. Zo a lâuziņandik sâm târokwapî mo ekap neņgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziņgânam yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot keņgât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziņgâbegât galem orangâm ândibi. Kembugât narâkņâ mâte upâ sâi a donbep patâņâ siņgi âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuņ a imbaņoot, zâkņâ muyagibap. A zo simân tâmbetagobapkât siņgi. ⁴ Zâkņâ zâizâiņ op Anutu sot kut ñâi ñâi aņâ mâpâsime, zo kâsa otzingâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatņan tap zikņangât sâbap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mârur zengâren ga ândim zorat dâzâņgowan, zo nâņge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nâņge. Pâke zo buņ oi zâkkât narâkņâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâlîandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuņ a, zo âsagibap.

Sarâ imbanjâ muyagibap.

⁹ A zo Satañjâ mam okñangâm imbanjâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topñâ topñâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutñâ den bon nângâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagonjât singi upme, zen bâliñandâ mem um gulip kwatziñgâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutuñâ sâi sarâ mamñâ muyagei sarâ denân pâlâtân op mem ândibi. ¹² Zo yen buñâ. Den bonñâ zo birâmñâ kut ñâi ñâi bâliñâ zorat âkrjalime. A zo zen hâuñâ zingâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuñ a zo âsagei Kembu Yesugât lâunjan gâbâ Kaapumñâ gamñâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpnij, zen Kembuñâ mârûm buku otziñgâm gâsuzingip. Kaapumñâ um salek kwatziñgi den bonñâ mem ândim zâkkât singi upigât sâip. Zorat âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den singi âlip dâzânjoindâ nângâm Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ upigât diizingip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemñâ den dâzânjowen sot ekabân kulemgum zingâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembuniñâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniñâ, zâkñâ umñâ gâsuningâm umâlepñangât op umâlep zinzij kâtik muyagem niñgip. Oi bonñâ biken minat, zorat nângâm um bâbâlañ op mambât ândinatkat sâip. ¹⁷ Oi zâkñâ umziñ diim gem tânzânjoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A zij Paulo bekñan mem ninâuñâ tângubigât sâip.

¹ O bukurâp, den ñâi itâ ziap, zo nângânek. Nengât op ninâu sâne Kembugât den lañ kârâm âibap. Oi zengâren kâtigem bon oip, zo yatik a zengâren op âibap. ² Anutuñâ galem otniñgi bâliñ mâme a zij mân nângobigât ninâu sâbi. A doñbep zen Kembu mân nângâm pâlâtân kwâkñangâme, zorat.

³ Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâkñâ galem otziñgâm tânzânjoi bâliñ mariñandâ mân tâmbetzânjogobap. ⁴ Zen den dâzânjoindâ nângâm lum ândimeñâ ândibi. Nen Kembugât op zengât um zâgât mân upmen. ⁵ Kembuñâ umziñâ diigi Anutu umñandâ gâsâzânjomap, zo nângâm Kristoñâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zengât den.

⁶ Bukurâp, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzânjoindâ nângânek. Osetziñan gâbâ buku nâmbutñâ nepziñ tuum ândibigât dâzânjowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lâñâwen, zo yatik moliniñgâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapñâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sângân buñ mân nem ândiwen. Buñâ. Kanpitâ mân kwatziñgân yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betñâ muyaginatkât sirâm ñâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembuñâ mân sâm niñgip. Nep a nepñâ tuumñâ sângâm mimbap, zorânjâ bâbâlañ. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niñgitñâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzânjowen, “Ñâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den singi itâ gâi nângâwen, “A nâmbutñandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lañ sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzânjoindâ nângâbi. Zen uruñsâm nepziñ tuune bon oi ziñjan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipñangât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum zingen, zo a ñâiñâ biri topñâ sâm muyagem birâne zikñik ândim arjun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniñâ sâm buku okñangâm den girem dukubi.

¹⁶ Kembu zâk lumbegât mariñandâ lumbe muyageziñgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuñâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutɲâ zo yen sa bukunâ ɲâinâ kulemgup. Ka âkââkâɲan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniɲâ Yesu Kristo, zâkɲâ tânzâŋgoi um lumbe zengâren zem zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonjâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkat mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât singi âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziñgon, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutñâ, ziñâ den singi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâziñgâna birâbi. ⁴ Zen den pat yenñâ sâm a tengâñâ tengâñâ ândim gawe, zo zengât singi sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât denñâ, zo nângâne yenñâ opmap. Zen kut ñâi ñâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Singi âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtâñziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziñgâziñgâñ a utnat.” Yatâ sâmñâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm lañ sâme.

Gurumin den zo bâlij mâme a zengât sâsâñâ.

⁸ Kembugât gurumin den Moseñâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikangâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târarakñâ zengât singi buñâ. A itâ zo zengât singi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâlij mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângoziñgon, kâmbam ku. ¹⁰ Lañ mâman a, arandik ayân bâlij mâme. Anñâ katep diim âim anñân kârâmñâ katepkât torerâpñâ zengât kât sângân nine ko katep zo ziñgâbat sâme. Sarâ sâsâñ a, Kembugât mâterjan sarâ sâm kâtigime. Kut ñâi ñâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut ñâi ñâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembuñâ zâkkât den bonñâ sapsun ziñgâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâmen, zâkkât singi âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesuñâ Paulo tosanjâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanjâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkñâ nângâniñi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mâruman zâk sâm bâlij kwâkñangâm arâpñâ zângom kâsa minziñgâwan. Nâ nângâm pâlâtâññâ buñâ. Kembugât topñâ mân nângâm lâñ orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângoziñgonandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtâñ opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâlij mâme a kubikniñgâbam hânân geip. Den zo bonñâ. Den zo a pisuk patâ ziñâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi bâlij mâme a zengât patâziñâ, zo nâ. Nâ mâruman yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâlij op ka op ândia mân birâniñip. Buñâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topñâ itâ. Tânzângoziñgon, zo nâgâren pâi a zen zo ekñâ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândiândi kâtikñan bagibigât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuñâ sot mân igikñâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiñgâñâ zo âsak neuleñoot zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Paulonjâ Timoteo singi âlipkat kâwali nep tuubapkat sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârûm a sâtnjâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlatânjâ kâtigem zeî umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutnjâ zinjâ um salek ândiândij birâmjâ nângâm pâlatânjizij lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ njâi Hemenaiio sot njâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satanjât bikjan zâparâwan. Oi Satanjâ sâknam ziki den bâlijziknjâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutnjâ dâzânjogobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorân ziijnâ sot a nâmbutnjâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândânjân tânzânjom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumbejnâ op sândukjan ândinat. ³ Zorânjâ âlip upap. Kubikkubiknjâ Anutu, zâknjâ zorat nângi dâp upap. ⁴ Zâknjâ a aksik patâ den bonjâ nângâm sumbengât sinji upigât nângâmap. ⁵ Anutu kânokjak ândiap. Oi Anutu sot a osetnijan a kânoknjâ ândiap, Yesu Kristo. Zâknjâ a pisuk patâ nen sumbengât sinji utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâknjâ ândiândijnâ birâm aksik patâ nengât suupnij meip. Zorat den sinji sâsâj narâk mâte oi sâne laj kârâm ariap. ⁷ Zorat sinji sâsâj sot Aposolo ândibatkat gâsum sâlâpnogip. Oi hân njâin njâin gokjâ den bonjâ sot nângâm pâlatânjât topnjâ kwâkâm zinjâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ bujnâ, bonjâ san.)

A ambân zengât den.

⁸ A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zeî Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorânjâ neulezij upap. Oi neule top top sângân zâizâinjân mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembangât sinji ândinat sâmerjâ orot mâme âlipnjâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen gigijnâ ândim kindap kwatne a zen Kembangât den sâne nângâbi. ¹² Ambânjâ a Kembangât den kwâkâm zinjâbap mo a walâzingâm den njâi sâbap, zorat nânga dâpnjâ mân uap. Zâk yen urujsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ marijandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâlij oip. ¹⁵ Ambân, zâk katêp mimiñangârâk ândibap, zo ko nângâm pâlatânjâ sot buku orot sot um salek sot gigij op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutunjâ gâsâzânjogobap.

3

Yesugât kâmurân a sâtnjâ ândie, zengât den.

¹ Njâi zâk Yesugât kâmurân a sâtnjâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipñangât okñangap sâsânjâ. Den zo perâknak. ² A zâk târârak ândimnjâ ambân kânok sot pâlatânjâ ândimap. A yatâ zo a sâtnjâ kwânânjâban. Oi umñangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotnjik opmap. A lomba buku otzîngâm kwâkâm zinjâzîngânjân nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbejnâ op ândibap. Kât sikumgât âknjâlê mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dâj galem otzîngâbap. Murarâp girem den dâzânjoi sât lulu op ândibi. ⁵ Njâi zâk ambâ murarâp dâj mân galem otzîngâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otzîngâbap? ⁶ Oi a njâi um kâtik ândeipnjâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtnjâ mân kwânânjâbi. A yatâ zo, zâk zâizâinjâ oi Satanjâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtjan ândie, zinjâ a njâigât nângâne dâp upap, a zorânjâ a sâtnjâ ândibap. Zij sâm bâlij kwâknangâne Satanjâ ârâmbâgân gâsubapkat san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlû ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waij too dorjbep mân nimbi. Kât sikumgât âknjâlê mân upi. ⁹ Den sinji âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kânjan mâsikâzîngâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm zinjâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen

yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziņangât kendon ândim den sânetâ bonņâ upap. ¹² Galem a nġai, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtân ândibap. Zâk murarâņņâ sot kut nġai nġai gakânġâ dâņ galemziņ upap. ¹³ Galem a nġai, zâk nepņâ tuugi âlip oi a ambân ziņ sâm âlip kwâkņangâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtân opņâ keņgât buņ nepņâ kâwaliņoot tuubap.

Singġi âlip zorat den kombânġâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut nġai nġaiņâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariņâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonņâ sot kombânġâ mem ândien. ¹⁶ Singġi âlipniņangât topņâ yâmbâtņâ tik pam zeip, zo Anutuņâ sâm muyageip. Zo âlipņâ sot sâtâreņoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumņâ topņâ sâm muyageip. Sumbem a ziņâ igâwe. Hânġâ hânġâ a zengâren singġiņâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nâņgâm pâlâtân kwarâwe. Neule âsakņan mem zarip.”

4

Sataņġâ a umziņ mem gulipkoi singġi âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânņan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutņandâ singġi âlip birâm um gulip op Sataņ sot wâke, zen sot pâlâtân op zengât den nâņgâbi. ² Zo ko sarâ aņġâ umziņâ heban oipkât a kâitzâņgom itâ dâzâņgobi, ³ “Ambân mân memņâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonņâ itâ nâņgâmen. Anutuņâ nalem top top pam naņgip. Oi nen zâkkâren nâņgâm pâlâtân kwapņâ nalem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut nġai nġai muyageip, zo âlipņigâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkânġâ mân ziap. ⁵ Anutugât denņâ sot ninâuņandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlaņġân nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzâņgoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nâņgâm pâlâtân den sot singġi âlip topņâ nâņgâm lum gâin, zorâņ umgan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlalulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikaņgâm ândiban. ⁸ Sâkniņâ kubikaņgâm ândiândi, zo bâbâlaņ sot yenġâ yatâ. Kâ Kembugâren nâņgâm umniņ kubikaņgâm ândiândiņ, zorâņ bonņâ. Zorâņ hânân sot sumbemân ândiândi muyageniņgâbapkât sâsâņġâ. ⁹ Den zo bonņâ. A aksik nâņgâm naņgânat. ¹⁰ Oi nep zorat bonņâ minatkat sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât nâņgânâņgâyân upmen. Zâkņâ a hân dâp nen kubikniņgâbapkât imbaņġâ zemņangi ândiap. A nâņgâm pâlâtânņiņoot, zâkņâ perâkņak neņgât kubikkubikniņ op galemniņ opmap.

Timoteo ândi mâmannangât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzâņgoban. Kut nġai nġai zo nâņgâm upigât girem dâzâņgoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a ziņ gâgât nâņgâne gigiņâ mân upap. Gâ diņgâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nâņgâm pâlâtân sot um salek ândim Yesugât kâmut zengât mâteziņan ândim mâtâp âlipņâ lân tirâpzâņgona gekņâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim singġi âlip sâlâpkum ziņgâm dâzâņgom ândiban. ¹⁴ A sâtnâ zen Kaapumgâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziņâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nâņgâ kwâkâ op nepkâ imbaņġâ tuuna bonņâ muyagei ek nâņgâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op singġi âlip sâsâņ nep sâm gigip, zo ârândâņ galem upan. Gâ nep zo âsâbâņ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diņgâ nâņgâme sot gikâ ârândâņ ândiândi âlipņan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ n̄ai dukubam den kârâp̄noot mân dukuban. Ibânâ s̄am mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ s̄am den dâpziñanâk dâzâñgoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ s̄am diim gem den dâzâñgoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ s̄am sâkkâ galem op târârak kin den dâzâñgoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ n̄ai nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko ziñâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziñ galem otziñgâbi. Oi ombenjan kut n̄ai n̄ai ziñgâwe, zorat tosa zo ziñâ mâkâbi. Anutuñâ zorat n̄angi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikñik ândim Anutugâren n̄angâm pâlâtâñ kwap wâratkubap. Oi âsâbâñ kut n̄ai n̄aigât kwakñâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen lañ ândibi zo ko mumuñangât siñgi op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzâñgom kâtigena tosa buñ ândibi. ⁸ A mo ambân n̄ai, zâk torerâpñâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâñ mân galem otziñgâbap, zo ko zâk siñgi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutñâ walâziñgâm bâliñâ oip, zorat.

Malâ topziñ n̄angâbi.

⁹ Malâ n̄ai zâk kendonñâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâñ op ândeip, zo yatâ zo kutñâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ n̄ai nan bârarâp buñ sot torerâp buñ, zâk Yesugât kâmut ziñâ on galem upigât kutñâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buñâ, zorat topñâ n̄angâbangât s̄am mâsikâziñgâban. Nan bârarâp minziñgâm dâñ galem otziñgip mo buñâ? Zâkñâ lomba a ambân buku otziñgip mo buñâ? Yesugât siñgi a on galem otziñgip mo buñâ? A sâknam n̄angâne betziñan meip mo buñâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buñâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topñâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziñâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâziñgâban. Zen yatâ zorâñ lañ ândiândiñangât otziñgi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârûm Kembangât nep tuubigât den sâwe, zo loñgiñe tosañoot opmap. ¹³ Oi zorik buñâ. Nepkât mân n̄angâm mirâ lâkñan nem obândime. Oi zorik buñâ. Den bon buñ sot den bâliñâ lañ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziñ a dum mem murarâ minziñgâm mirâ umñan ândie, zen on galem otziñgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziñ s̄am bâliñ kwatniñgânam den kârûm birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutñandâ mârûm mâtâp âlipñâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân n̄ai zâkkât toren malâ n̄ai ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziñâ galem upi. Ka malâ n̄ai torerâpziñ buñâ zo ko kâmut ziñ galem otziñgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, ziñâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut n̄ai mem zâi pam otziñgâbi. Siñgi âlip sâme sot kwâkâm ziñgâme, a zo yatâ otziñgâbi. ¹⁸ Galem a ziñ nepkât sângân mimbî, zorat Kembangât ekabân den n̄ai itâ ziap, “Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den n̄ai itâ,

“Nep a zâk nepkât sângân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânokñâ galem a n̄ai denân pambâ sâi mân n̄angâbi. A zagât mo karâmbut ziñâ den sâsâñangât sâne nepñâ tuuban. ²⁰ Galem a n̄aiñâ bâliñ op mân biri a kâmut zengât mâteziñan den s̄am kubikñangâna nâmbutñâ ziñâ ekñâ kenjât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpñâ zengât mâteziñan itâ s̄am kâtigian. Den dâgogan, zi dâñâk galem otna n̄ai mân gibap. Oi umgangârâk a ambân lañ mân otziñgâban. Hâtubâtu mân otziñgâban. ²² Gâ a nepkât mâsop kâukziñan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosañâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliñangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâbarj muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Waij too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutjâ bâlijâ utne sinniñandâ ikmen. Eknâ hâuñâ mimiñangât sinji sâmen. A nâmbutjâ ko bâlijâziñâ tik ziap. Zo bekñan muyagei hâuñâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nangâbap.

6

Kore mâman a, zengât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziñâ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Anutugât den sot kutjâ sâmbâlij kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutjâ patârâpziñâ Kembangât sinji ândime, zen mân mem gei kwatziñgâbi. Zen Kembangât opñâ buku kânok uen sâmjâ mân mem gei kwatziñgâbi. Patârâpziñâ zen Kembangât nâñgâm pâlâtâñ kwâkñangâne buku otziñgâmap, zorat opñâ um bâbâlanñan kore otziñgâne dâp upap. Gâ den zi dâzâñgona nâñgâm yatik op ândibi.

Kât sikum laj mân mimban.

³ A nâi, zâk sâmbâ gulip den nâi sâmbâmbunijâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipjâ birâm nâi sâbap, zâkkât itâ sânat, ⁴ “Zâk um gulip op sâknâ mem zâim den bon mân nâñgâm den yennâ laj sap.” Den zorat bonñâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâmbâlij kwâkwat, den sâgân sâsân. ⁵ Oi den sâmbâ kwâkwâkñang muyagemap. A zo umziñ gulip oi nâñgânñangâziñ buj oi kât sikum muyageniñgâbap sâmbâmbunijâ kâmurân ândie.

⁶ Kembangât sot pâlâtâñ oindâ tânnâñgoi nâñgindâ umniñ âkâbap. ⁷ Nen itâ nâñgâmen. Nen muyagem hânân bet bâsarj gawen. Oi zo yatik momñâ bet bâsarj âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalemb sot sâk pâke zemniñgi nâñgindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariñangât ârâmbâgân zâibi. Oi kut nâi yennâ sot bâlijâ top topñangât âknâle muyagem zorat nâñgânâ sâmbâmbetagobi. ¹⁰ Kât sikumgât âknâleñâ bâlijâ top top zorat topñâ uap. Oi a nâmbutjandâ zorat opñâ sinji âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtikñangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât sinji a, gâ kut nâi nâi zo birâban. Gâ âlip opñâ târârak ândiândiñ sot sinji âlip sot nâñgâm pâlâtâñ sot buku orot, kâtiginiñâ sot lâlôn kwatziñgâziñgânñangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nâñgâm pâlâtâñgât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikñâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâteziñan sâmbâmbatigena nâñgâwe.

¹³ Anutuñâ kut nâi nâi ândiândi muyageziñgâmap, zâkkât mâteñan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteñan sâmbâmbatigeip, zekât mâtezikñan itâ sâmbâmbatigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâmbâmbatigip, zo mem târârak kinna Kembangât Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâknâ mâte oi imbanñâ mariñâ, a kutâ sot a zâizâñ aksik zengât Kembangât patâziñ, Anutu, zâknâ hanji mori Kembangât Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikñik mumuñâ buñâ. Zâk âsakñâ umñan ândiap. Gootñan mân âibemgât dâp. Anñâ mân igâwe. Zâk mân ikpempgât dâp. Sâmbâmbatigip sot Kembangât nepñâ memñâ ândim zâimâmbap. Perâknâk.

Kombânñâ zinzij kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziñgap, zen girem dâzâñgona sâkziñ mân mem zâibi. Kut nâi nâi buj orot, zorat nâñgâne zorâñ kombânziñ oi zoren mân kâtigibi. Anutuñâ gom sambe muyageniñgi mem nem sâtare op ândien, zorat nen zâkkâren nâñgâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâmbâmbatigina âlipñangât nep tuum umâlepât op kut nâi nâizij kâsâpkum a kanpitâ zingâm ândibi. Oi sinji âlipkât bonñâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opñâ kombânziñ nâi zinzij kâtik memñâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonñâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembangat den gigip, zo dâŋ galemgum mem ândiban. Oi a nâmbutŋandâ nen nâŋgânâŋgânijoot sâŋ den yenŋâ mo bon buŋ zo sâne nâŋgâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutŋâ den zoren mândâm nâŋgâm pâlatâŋgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zengâren zimbap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonâ ândiândi muyageip, zorat den sa laj kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângezângeon, buku orotñâ sot um lumberñâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtân bonñâ zemngangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okñangâm gane kiunziñâ nânâ yatik opmanñâ sâiwap dukumñâ nâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman.

⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ gekñâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtân bonñâ zemngigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiat, zo nânjan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nânâ bitnandâ kâukkan pa Anutuñâ imbanñâ gigip, zo ona sei kârâpñoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutuñâ niñgip, zo kenğât mân utnatkât niñgip. Kaapum zo imbanñâ sot buku orot zorat mariñâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niñgip.

⁸ Zorat gâ Kembuninangât den sinji sâm muyagibam anjun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam anjun mân upan. Anutuñâ imbanñâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkñan ândiban. ⁹ Anutu zâkñâ kubikniñgâm hâlâlu ândinatkat diiningip. Zo âlip urâwen zorat buñâ. Zikñak nângei zeip sot um lâklâkñangât op yatâ otniñgip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatniñgip. ¹⁰ Oi zorat bonñâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniñâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkñâ mumuñangât imbanñâ koi gei ko ândiândiñ zinzij kâtik muyageningap.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsân sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkñan ândiman. Ka anjun mân opman. Nâ nângâm pâlâtân kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanñâñootñâ sinji âlip nep sâm nigip, zâkñâ dâñ galem otnigi Yesu takâtakñangât narâk mâte upap.

¹³ Den bonñâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumñâ umniñan ândimap, zâkñâ mam otgigi den bonñâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziñan Pigelo sot Hemogene, zet ârândân.

¹⁶ Onesiporonâ tâk namâ a nâgât mân anjun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembuñâ Onesiporogât kâmut gakânñâ tânzângeobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmñâ um bâbâlanjâk kârûnim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembuñâ nângâm narâk patin um lâklâkñangât okñangâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotñâ imbanñâ tuum ândeip, zo gikak nânjat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtân ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donjeb patâ zengât mâteziñan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât luluñoot nâmbutñâ dâzângeom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziñoot a nâmbutñâ dâzângeom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ ñâi zâk kâwali nep tuubapnâ dap op sâkkât nep top top zorat umnâ pâi zimzap? Zo kâwali a osetziyan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep ziy kut ñâi minam sârârâk kârâme. Zengâren gâbâ ñâinâ mâtâp birâm ñâin gâbâ âibap, zo sângân mân mimzap. ⁶ ñâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapnâ nalem bonnâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuñâ dâgogan, zo nângâm kwâtâtiban. Kembu zâk sâi umgâ pâronjsâi topnâ nângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nângâm nângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunnâ mumujan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât singi âlip yatâ sâman. ⁹ Singi âlipkât op sâknam nângâman. Oi um kâtik ziy nâgât nângâne bâlij mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembangât singi âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât singi a zengât op sâknam patâ nângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne kubikziyi neule âsaknâ zinzij kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnâ,

“Nen zâkkât mumujan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândân zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam nângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânangindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbânangâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denñâ bon upap. ñâi sâmnâ ñâi sâsânâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Singi âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâtejan sâm dâzângom ândina den yennâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennâ, bon buñâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuñâ gâgât nângi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonnâ tântân sâm ândiban zo ko Anutugât mâtejan anjun mân upan. ¹⁶ Den yennâ sâne mân betziyan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op singi âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op lañ kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ ñâi Hemenaiio sot ñâi Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumujan gâbâ zaatzaat, zorat topnâ itâ. Yesuñâ mumujan gâbâ zaat ândiândi unaknâ mârûm muyageningip. Narâk patin sâk unaknâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutnâ zengât nângâm pâlâtânziyi mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonnâ.

¹⁹ Anutuñâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem ñâi itâ ziap, “Kembuñâ singi arâpnâ zingit nângâmap.”

Oi den ñâi itâ ziap,

“Kembangât singi a ândien sâme, zen aksik bâlijâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuun, zorik buñâ. Nak sot hânñâ tuutuun, zo ziap. Hâkop nâmbutnâ kut ñâi sângân patâ zorân geibap. Nâmbutnâ ko kut ñâi ñâi yenñandâ geibap. ²¹ Hâkop ñâi zâk kut ñâi bâlijâ buñ, umnâ salek op neulejoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ mariñandâ egi hâlâlu zeï nep âlipnâ pindâbap. Den sumbuñâ zi a nenñat op san. Umniñ salekkoi hâlâlu ândinat san.

Kembangât a ândinat.

²² A sigan kut ñâi ñâi bâlijâ ek âknâlîme, zo birâban. Oi umziñ salek opnâ Kembu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotnangât sot nângâm pâlâtân sot um lumbenâgât kâtigiban. ²³ Den yennâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembangât kore anñ den sârek op mân kwâkâyangâbi. Ziiñâ a aksik buku otziñgâm singi âlip târârak kwâkâziñgâbi. Oi a ziy bâlij otziñgânetâ zorat hauñâ mân otziñgâbi. ²⁵ Oi Kembangât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikñak mem geï kwatziñgi umziñ melân den bonnâ nângâbi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziñ

pâronşai Satangât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ mâkâzingâbap. Zen Satangât den lum ândiwerjâ umziņ pârônşai kândât-kubi.

3

Singi âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliņandâ laņ kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbaņoot niņgâbi. ² A itâ zo, ziņ ândibi. Ziņangât nângâne zâizâiņ, kâtkât âkņâle, den kârâņoot sâsâņ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, aņâ Anutu hurat mân kwâkņangâme. ³ Lumbe den mân sâsâņ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâņ, nem gulipkukun, a zinnâ, kut nâi nâi âlipņâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpņangozâņgoņ, laņ orot, zâizâiņ upme. Sâkkât âkņâle mem ândim Anutugât âkņâle mân nângâbi. ⁵ Sâkņandik singi âlip nângâbi. Ka singi âlipkât imbaņâ mân zemziņgâbap. A zo yatâ ândine ziņgit kândâtzâņgoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutņâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânângâziņ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziņgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemņâ umbâlâ upme sot âkņâle top top otziņgi laņ âim game. Aņâ ambân zo yatâ zorâņ zengât upigât sâm lolot otziņgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorâņâ narâk dâp den zorat topņâ kârûm mân nângâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârumņan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okņangâwet. Yatigâk a san, zen den bonņâ kâsa okņangâme. A zo, zen nângânângâziņ bâliņâ sot nângâm pâlâtâņziņ buņâ. Dap dabân bâliņandâ laņ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziņangât topņâ muyagei ek nângâbi. Wangât, kut nâi nâi ziņ upme, zo topziņ sâm muyagei a aksikņâ ek nângâm kândâtzâņgobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkņan sâknam doņbep muyagenangip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut nâi nâi orâwan, zo ek nângâm ândein. Singi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlâtâņnâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonioņ sot Listera kamânân none sâknam doņbep nângâwan. Yatâ otninetâ Kembuņâ bitziņan gâbâ mâkâniņip. ¹² A nâmbutņâ Yesu Kristo sot pâlâtâņ op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zâņgone sâknam nângâbi. Zo perâkņak. ¹³ Narâk ziren bâliņ mâme a sot sarâ a ziņ bâliņ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliņâ zorâņ tuune laņ kârâbap. Umziņâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziņgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtâņ op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den singi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorâņ umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwap sumbengât singi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbaņâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapumgâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ singi âlipkât topņâ kwâkâm niņgâmap. Oi zorâņ topniņ sâm muyagem umniņ melâņi târârakât teņgâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpņangomap. ¹⁷ Yatâ op diiniņgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotņangât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim singi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâteņan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbaņâņootņâ gamņâ a gwâlâ sot mumuņâ dinniņâ sâm kwâkâbap, zekât mâtezikņan sâm kâtigem dâgoga nângâ. ² Gâ den singi âlip sâban. Oi a zorat otziņgâbap mo buņâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziņgâm nep mulunân âkonņâ buņ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi singi âlip den zo a nâmbutņâ nângâne pat palaņ oi birâbi. Zo birâmņâ den nâi nângânatkât kindapziņ hetâmkwapi. Kwâkâm ziņgâziņgâņ a muyageziņgâbi. Umziņ dâp oi yatik, zorik muyageziņgâne kwâkâziņgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenņâ zoren âi

pâlâtân upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi singi âlip sâsâj nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum birañban.

Paulogât narâkjâ pânjkânok oip.

⁶ Kembangât singi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabâñan katep zij sârârâk kârâme yatâ nâ mârum sârârâk kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlâtânjâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târâkrakngât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kambu, top likuliku a târâkrakjâ, zâkñâ sângân nibap. Oi nâyâk bujâ. Yesugât takâtakâñangât âkrjâlime, zen ârândân zijgâbap.

A nâmbutjandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âkñâlê op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikñik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândânj gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamjâ mâtpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topjâ sot ilumjâ zo aksik mem gâban. Ilumjâ mân birâban.

¹⁴ Lingip kâlâu mot kâtnjâ tuutuuj a, Alesande, zâk bâlij donjêp otnigip. Zorat Kambuñâ hâuñâ pindâbap. ¹⁵ Zâkñâ dinnijâ donjêp koip. Zorat gâ zâkkât kengât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâinjâ den mân betnan meip. Bujâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemzijgâbapkât nângan. ¹⁷ Kambuñâ ko betnan mei singi âlip um kâtik a, hân nâin gokñjâ zengâren sa tânnogi sâm nanjâwan. Oi zâkñâ zuu kâtik Laiongât lâujan gâbâ mâkânigip. ¹⁸ Kambu zâk bâlijâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembangât kiñ topñan nâbanbap. Zâkkâren imbanjâ âsakñâ zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apñâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nângâzingan. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâkñâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.

Eubuluñâ nângâgigap. Pulej sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutñâ, zen yatik nângâgige.

²² Kambuñâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembangâren gâbâ tânzângozângonj zorâñ zengâren zimbap.

Zo yatik.

Titogât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diñ sâm nigip. A ambân Anutugât singi sâip, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâbi sot diñâ lubigât nep zo sâm nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât singi den, zo bonnâ. Anutuñâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mâruman hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât singi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diñâ zo sâm muyagemnâ Anutu kubikkubikziñandâ nânâ sâm muyagibatkat nep diñ sâm nigip.

⁴ Nâ sot singi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbar.

Galem a sot a sâtñâ, zengât den.

⁵ Nep torennâ ziap, zo tuum nanngâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpânngoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buñâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den singi âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulipkukun sot zâizâiñ buñ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtñâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapnâ tosa buñ ândibap. Zâk zâizâiñ mân upap. Kuk lañ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuñngât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziñgâm kut nâi nâi âlipñngât âknâle nângâm. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâknâ. A hurat kwatziñgâm. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnâ sâm dâzânngowan, zo dâpñan mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonnâ âlipñâ a kwâkâm zingâm ândibap. Oi Kembangât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A dorñbep zen zâizâiñ op ândime. Zen den yenñâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziñgâm. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutñâ umziñ patâ Mosegât den singi sâñgiñan ari sâknandik Yesugât singi nângâm, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opñâ den sarâ sâm a nâmbutñâ ambân murârâpziñoot zo um gulip kwatziñgâm. A yatâ zo, zengât lâuziñ doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâiñâ itâ sâip, “Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemñik ândime. Zuu bâliñ yatâ kut nâi nâi lañ nime.”

¹³ Den zo nânnga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzânngona singi âlip târâk mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yenñâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzânngoban.

¹⁵ A um salek ândimeñâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânziñ buñ, zen nângânângâziñ sot umziñ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziñ sumunkoip, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topñâ nângâmen.” Sâtñak yatâ sâne orot mâmeziñâ kwâimbâmap. Zen bâliñ mâme a. Den kukuñ a. Anutuñâ zingiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziñ âlipñngât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipñâ ziap, zorat dâp dâzânngom ândiban. ² Oi sânanâ a patâ ziñâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umziñ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzânngona singi âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmñâ too kâtik lañ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzânngone ap murârâpziñ galem otziñgâm birañbi. ⁵ Oi ajun op

larj mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut n̄ai n̄ai kubikn̄a abârâpziñ sâtziñ lubi. A kândâtñan ândie zo, ziñâ ziñgitn̄a Anutu sâm bâliñ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut n̄ai n̄ai âlipn̄a zo op mâtâp tirâpziñgona ekn̄a yatik upi. Sâkn̄ak mân tuuban. Kembangât den zo târârak wâratkum bonjik zo a ambân dâzângom ândiban.

⁸ Den âlipn̄a târârakn̄a sâna kâsa zen n̄angâmñâ anjun op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâliñ kwatningâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziñ zengât den lum kore âlip otziñgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziñan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut n̄ai n̄aiziñ yen ek galem upi. Yatâ opn̄a Anutu kubikkubikniñ dijangât neule âlip upi.

Sanjon kubikniñgipkât ândiândi âlipn̄a ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângozângonñâ, zo muyageip. ¹² Zorânñâ betniñan mem kubikniñgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âkn̄âle bâliñâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikn̄a yatâ târârakn̄a op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakn̄a muyagei ândiândi âlipñan âinatkat um bâbâlan op n̄angâm ândinat. ¹⁴ Zâkn̄a nengât suupniñ mem bâliñan gâbâ mâkâniñgip. Oi zâkkât arâpn̄a opn̄a âlipñangât nep tuum ândinatkat sanjon kubikniñgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziñgâm kâtigiban. A ziñ gâgât n̄angâne gigiñâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a unjakn̄a âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiñ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Oi nep âlip top topñâ ziap, zo bâbâlan op tuubi. ² Oi sâm bâliñ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buñ kâtikn̄a. Zen lumbeñ ândim a pisuk umâlep kwatziñgâbi.

³ Nen mârumñan um gulip op den kom ândiwenñâ âkn̄âle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziñâ nengât âkn̄âle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuñâ umñandâ gâsânângomñâ kubikniñgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipn̄a n̄ai tuuwengât buñâ. Um lâklâkn̄angât op too sanjonniñgâm sâi Tirik Kaapumñâ ândiândi unjakn̄a niñgip. ⁶ Zâk kubikkubikniñâ Yesu Kristogât opn̄a Kaapum niñgip. Zo bituktâ mân niñgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâteñan tosanij buñ kinñâ ândiândi kâtikkât sinji utnatkât yatâ otningip. Um lâklâkn̄angât op yatâ otningip. Den zo perâkn̄ak.

Den bon buñ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. “Anutu n̄angâm pâlâtân kwapmeñâ âlipñangât nep tuum kâtigibi. Nep âlipn̄a zo tuune a betziñan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziñ kutziñangât den sot den sâm kwâkâyangâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buñâ.”

¹⁰ A n̄ai den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân n̄angi birâñangâna ziknik ândibap. ¹¹ Gâ n̄angât. A yatâ zo bâliñangât nep tuumap. Orot mâmeñandâ tosanñâ sâm muyagemap.

Den murukjâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sângongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkn̄an ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den n̄angânângâ a Zena, zet sângonzâkona hân n̄ain âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniñâ zen âlipñangât nep tuum umziñ upap. Oi a nâmbutñâ pu utne betziñan mine nepziñâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nângâgige. Gâgâren a buku otningâme, zorat sot den dâzângoban.

Kembugâren gâbâ tânzângoŷângoŷ, zorâŷ zenŷgâren zimbap.
Zo yatik.

Pilemongât ekap PauloŃâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opŃâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniŃâ Timoteo, net PilemoŃ nep betnikŃan memmat, gâgât ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukunikŃâ Apia sot kâwali anikŃâ Arikipo sot Yesugât kâmut PilemoŃ gâgât mirin mindume, zengât ârândân pet.

³ IbâniŃ Anutu sot Kambu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŃgozâŃgoŃ sot um lumbe zo zengâren zimbap.

Paulo zâk Pilemongât op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nâŃgâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kambu Yesu nâŃgâm pâlâtân kwâkŃangâm KambuŃgât siŃgi a zengâren umgâ kinmap. Oi zengât nâŃgâm ândimat. Nâ zorat siŃgi nâŃgâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nâŃgâm pâlâtânŃâ nen sot kânok uap. Kut Ńâi Ńâi âlipŃâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nâŃgâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ KambuŃgât siŃgi a buku otziŃgâm umâlep kwatziŃgâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otziŃgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut Ńâi upangât Kristogât opŃâ sâbâ sâm âlip sa nâŃgâm upan. ⁹ Ka buku orotŃangât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ Ńâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiŃâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk KambuŃgât a opŃâ gâgât sot nâgât ârândân ândei dâp uap.

¹² A zo sâŃgongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sâŃgongua gâgâren gaap.

¹³ Nâ siŃgi âlipkât op tâk namin ta zâkŃâ gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan.

¹⁴ Oi gâ mân nâŃgâna nâ yatâ upatkât nâŃga mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nâŃgâm nibâ sâm niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik Ńâi ândein, zo topŃâ itâgât motŃâi. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk buŃâ. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmŃâ otgibap. Zo itâgât sâkŃandik gâgâren ândeip. Zi ko KambuŃgât a opŃâ gâgât a bonŃâ uap. ¹⁷ Gâ nâgât nâŃgâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nâŃgâna Paulo upap. ¹⁸ ZâkŃâ kut Ńâigâ gulipkoip? Gâgât tosa Ńâi zâkkâren ziap, zo nâgât siŃgi sâban. ¹⁹ Paulo ninak den zi kulemgum gigan. PerâkŃak, Nâ hâuŃâ melân gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wanŃgât sâbat? Gâ nâgâren a uŃakŃâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ KambuŃgât opŃâ kut Ńâi zo bâbâlanâk nibangât otnigap. Kristogât opŃâ umâlep kwatniban.

Den murukŃâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nâŃgâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nâŃgan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne KambuŃâ nâŃgâmŃâ sâi zengâren gâbatkât nâŃgan. Zorat nâgât siŃgi kian kubikpan.

²³ A bukunâ Eparara, zâk Yesu Kristogât opŃâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nâŃgap. ²⁴ Oi nep betnan mimiŃ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nâŃge.

²⁵ Kambu Yesu Kristo, zâkkât tânzâŃgozâŃgoŃ, zorân umziŃan zimbap. Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutuğât topnâ sâm muyagem niņgip.

¹ Anutu zâk mârurnjan Propete ziknâ topnâ dâzângozi zîñâ sâkurâpnîñ den holiñâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk murukjan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnânngoip. Mârurnjan Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat mariñâ upapkât sâm pindîp. ³ Anutuñâ sâi nanñangâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândiñangât dâp ândimap. Oi imbanñâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângozi zemap. Zâknâ bâliñaniñâ sanjon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memñâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen gîgiñâ. Nanñâ zâk zâizâiñ.

⁵ Nanñâ zâk zâizâiñ ândiap. Sumbem a zen ombenjan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip?

“Gâ nanñâ. Nâ itârân gâsum sâlâpgoga nanñâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânñâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nanñâ op ândibap.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip,

“Sumbem a zen nanñâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânñâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñangât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanñâgâ zo zinziñ kâtik zim-bap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban.

⁹ Târârakñangât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjongigip. Zo bukurâpkâ sanjongziñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñangât den nâi itâ sâip,

“Kembu, gâ topkwâkwatñan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sângiñâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sângiñâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmñâ uñakñâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip?

“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgânğât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsân. Anutuñâ sumbem a sângonzânğoi a sumbemgât siñgi ândien, neñgâren gam betniñan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den siñgi âlip nânğawen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nânğâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpnîñ dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuñoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu zikñak kubikkubikniñangât den sâm muyageip. Oi kindapziñandâ nânğawe, zen den zo dâtnânğone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanñâ zemñangap, zo birindâ hâuñâ buñ upap? ⁴ Anutu zikñâ imbanñâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nânğip dâp imbanñâ kâsâpkum niñgip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziyan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuŋa a nâi kembuniŋa patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembangât a nâinâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ,

“Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziŋgâmat?

⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât gigiŋa ândibigât sâm ziŋgin. Gâ a nâmbutŋa zengât mâteziyan imbanâ ziŋgâna hurat kwatziŋgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziyan zâambarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziyan zâambarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziŋgip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniyan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kumbu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziyan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakŋa sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuŋa a pisuk nengât op mumuŋangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nâŋgi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâkŋa muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp doŋbep sumbem âsakŋan diiniŋâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniŋangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonŋa ândibapkât Ibânâ nâŋgi âlip oip. Nâŋgi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatziŋgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziŋgi ândie, zen ârândân Ibâziŋ kânok. Zorat zikŋa murâpnâ sâbat sâm nâŋgi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diŋa itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsiŋgigâ murâpnâ sâm muyageziŋgâbat. Kembangât kâmut osetziyan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap,

“Anutu nângâm pâlatân kwâkŋangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Zi nâ sot Anutuŋa katep nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniyan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâkniŋoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikŋa mumuŋandâ mumuŋa mariŋa, Sataŋgât imbanâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziŋ munat sâm keŋgât op ândine Sataŋŋa tâkŋa saaziŋgi narâk dâp mumuŋangât keŋgât op tâpmarâwe, zen olaŋziŋgâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâkŋa sumbem a betziyan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpŋa nen betniyan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpŋa nen sot dâp kânok upapkât Anutuŋa zâk sâm pindip. Zâk yatâ opŋa a patâ op Anutu mâtejan kore okŋangâm a ambân tânnângom niŋangât bâliŋa saŋgonbapkât sâm pindi yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk zikŋak sâknam nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniŋgi âlip betniyan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombejan.

¹ Zorat op ko Kembangât siŋgiyân a bukurâpnâ sumbemgât siŋgi ârândân diiniŋgip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okŋangâm ândimap. Ândei niŋa nângâm pâlatân kwâkŋangindâ zâkŋa patâniŋa op ândiap. ² Anutuŋa gâsum sâlâpkoi sât luluŋ ândeip. Mose zâk Anutuŋa a ambân gakârâpŋa osetziyan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotŋa mirâgât siŋgi walâmap dâp yatik Yesugât kutsiŋgiŋa Mosegât wâlap. ⁴ (Mirâ mot zo aŋa tuutuunâ. Ka kut nâi nâi muyamuyagiŋa, zo mariŋ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutuŋa a ambân gakârâpŋa zengât osetziyan ândim kore a op sât luluŋ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanŋandâ Anutu a ambân gakârâpŋa nengât kâukniŋa ândiap. Zâk Ibânangât sât luluŋ ândiap. Oi nen sumbemgât siŋgi kwatniŋgip, zorat nângâm um bâbâlaŋ op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpŋa bonŋa op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembugât den itâ sâip. Zo nengât singi sâip, “Zen itârâñ Anutugât diñâ nângâm mârumñan sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikâñ muyagei um kâlagân lañ urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut ñâi ñâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Ekñâ umziñ mân âburei lañ zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, ‘Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lâñme.’ ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.’ ”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ ñâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orañgâm ândibi. ¹³ Itârâñ Kembugât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârâñ sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orañgâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikâñâ zengâren gâbâ a ñâi okñangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât singi nângâm kengât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtâñ kwarâwen, zo âsâbâñ mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonñâ minat.

¹⁵ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Zen itârâñ Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlîm um kâlak muyagiwe? Zo ñâin gokñandâ buñâ. Moseñâ kândom otziñgi Aigita hânân gâbâ diiziñgip, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nâñgi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nañgâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtâñ kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm niñgip.

¹ Ândim nângâ kamânñan âinat sâsâñâ. Singi den zo mân gulipkoi buñ oip. Zorat nengâren gâbâ ñâiñâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Singi âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon buñ oip.

³ Singi âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip,

“Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’ ”

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârumñan hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nâñgip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut ñâi muyageziñgip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Anutu, zâk kut ñâi ñâi muyagem nañgâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nañgip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den ñâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip,

“Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mârum ândiwe, zen singi âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk ñâin Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip,

“Zen itârâñ diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nângâ kamân bonñâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem

nanğâmñâ kendon tap nanğip, zo yatik Anutugât a ambân nenğât ândim nanğâ kendon ñâi tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nanğâm ândim nanğip, zo yatik a niñâ Anutugât ândim nanğâyân baginatñâ nep birâm ândim nanğânat.”

Anutu dijanğât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ ñâiñâ lorem Isirae a mârum mâtâp bâliñ lânñawe, zorik lânğbapğât ândim nanğâ kamânân âinatğât kâtiginat.

¹² Anutugât den, zo ândiândiñâ sot imbanğânoot. Oi sâu ñâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânânğâtmap. Oi um nanğânânğaniñâ sot umñâ nanğâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapğât sâsânğ.

¹³ Kut ñâi ñâi, zo aksik muyagemap. Ñâiñâ Anutugât mâterjan tik mân zemap. Zâkkâren kut ñâi ñâi muyap sot ekap buñ zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlañ op mâte okjanğânat.

¹⁴ Anutugât tirik namâ galem a patâ ñâi ândiniñğap. Anutugât nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapğât Kembu patâniñâ sâm nanğâm pâlâtân kwâkjanğâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nanğâniñğâm mân nanğânânğâ mân opmap. Nenğâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârum zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlañ op zâkkâren arindâ tânnânğomâmbap. Oi kut ñâi zo mo zo mâte otñiñgi zâkkâren arindâ umâlipjanğât op tânnânğobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipğât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânânğip.

¹ Hânân nenğâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzanğoiñ zo, zen a zenğât opñâ Anutu mâterjan muyagem a zenğât tosağât bâu mot Kembuğât sîñgi sâm kom umbiğât zâmbarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapğât kwakmak a sot gulip ândiândiñ zo âlip mulun kwatziñğâbap. ³ Topñâ yatâğât a zenğât tosa sot zikñâ tosa ârândânğ Kembuğât sîñgi nalem umbapğât sâsânğâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a ñâi zik umğât mân tuubap. A ñâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaronğ yatâ gâsum sâlâpkuiñ.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umğât nanği zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep diñ sâm pindip, “Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpğoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip, “Gâ Melkisidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumuñan gâbâ mâkâbapğât imbanğâ zemnanğip, Anutu lbâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkjanğipğât Anutuñâ nanğânjanğip. ⁸ Yesu zâk nanñâ ândeip oi lañ sâknam nep tuum âim sat lulu topñâ nanğip. ⁹ Kut ñâi ñâi op nanğipñâ sât lulu a ambân zen kubikziñgi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkisidek, zâk mârumñan Kembuğât sîñgi nalem om kore okjanğâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapğât Anutuñâ sâm pindip.

Katep zenğât nanğânânğâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donğbep ziap. Oi zen kindapziñ kâmbâk ândieğât dâzânğobat, zorat nanğa yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep sîñgi âlip nanğâm gawe. Zorat op ko zen sîñgi âlibân lâmbatñâ a nâmbutñâ kwâkâm zîngâne dâp opap. Ka zen sîñgi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo sîñgi âlipğât den mâterñâ kwâkâm zîngâbigât dâp ue. Zen nalem kâtikjanğât dâp buñâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânğ dap op den bonñâ zorat topñâ sâlâpkum nanğâbi. ¹⁴ Nalem kâtikñâ zo lâmbarawe zenğât sîñgi. Um nanğânânğâziñ muyagei âlipñâ sot bâliñâ nanğâm kâsâpkume, zenğât sîñgi.

6

Anutu birânjangâm um melânjmelân, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenjâ zo birindâ ze den yâmbâtjâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatjâ zo birânat. Zo itâ. Um melânjmelân sot ândiândi sânginjâ bon buj zo birâbirânj sot Anutu nângâm pâlâtânj kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonzingâzingânj sot bet kâugân pâpan sot mumujan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâuujâ minat, zorat den. ³ Anutuujâ nângâninjgi den nâmbutjâ târokwatnâ.

⁴ A singi âlip den mem umziuj pâi âsakjan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âknjâliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanjâ zo nângâm âknjâliwe. ⁶ A yatâ zo singi âlip kândâtkom Anutugât nanjâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutjâ zinjâ Yesugât nângâm bâlij kwapme. A yatâ zo dap op umziuj melânj singi âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuujâ njâ sa nângâne. Hân njâ mapjâ âsâbânj gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât nalemu yagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâlijik mu yagemap, zo bon bujanjgât Anutuujâ sâm bâlij koi kârânjâ simbap.

Kwik târârak kinkinjngât dijâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetago bigât bujâ. Zen singi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot bujâ. Zen zâkkât opjâ arâpnâ betzjan mem buku otzingâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Bujâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ singi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlanj op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem singi âlip a nângâm pâlâtânj sot kâtigem ândim kut njâ njâ nenjgât singi sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lânbi.

Sumbemgât singi kwatningipkât mân kengât utnat.

¹³ Anutuujâ Abaram singi den dukum patâ njâigât mâtenjan sâm kâtigibat sâm kârumjâ zikjan kwap sâm kâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâknjak mâsop mingiga kiurâpkâ lanj kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonjâ mu yagibapkât mambât âkonjâ bujâ ândim bon mu yageip.

¹⁶ Anjâ a patâ njâ zâkkât mâtenjan sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkânj orot zo mân mu yagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a singi kwatzingi um zagât upegât umjandâ kâtigei sâip. Zorat topjâ mu yagei singi den zorat kwâknjan sâm kâtik den sâm târokwâip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ bujâ. Den zagât singi den sot sâm kâtik den zo kwânângâzikâm nenjâren tâmbetagoagonanjgât sâi zâkkâren âiwen. Oi nenjgât singi kut njâ sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Singi kwatningâwe, zorat bonjandâ ândiândininjngât ândâniuj kâtikjâ, zo mu yap bujâ. Oi ândâniuj zornjâ tirik namin sângum umjan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumjan zo Yesujâ kândom otningâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimânjâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topjâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramjâ a kutâ kâsarâpnâ zângomjâ âburem gâi Melkasideknjâ mâtâbân mu yagem mâsop miñanjip. ² Oi Abaramjâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutjâ niij denân itâ, “Târârakjâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niij denân itâ, “Lumberjâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikjâ Kembangât ekabân mân ziap, zorat topjâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutzinjâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsaginj narâk ekabân mân ziap sot mumbapkât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanjâ zâkkât dâp upapkât sâsânj. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutjâ ândiwe, zo walâzingip.

⁴ Zi nângânek. Melkasidek zâk a zâizâin nâi. Zâk nâ sâkunin nâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlip nâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbut nâ zen tirik namâ galem upigât sâsân nâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbut nâ torerâpzin nâ zengâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mâruman nâ ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutu nâ Abaram sinji den kwâk nângip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâin nâi op Abaram mäsop minângip. ⁷ Zorat itâ nângânek, “A zâizâinandâ gigin nâ mäsop memap.” Den zo bon nâ. Zo nâin nâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nângâmen. Melkasidek nâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a bu nâ orot nândâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibap kât sâsân, zâk nâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkun nâ Abaram nâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânga itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memap nâ sâkun nâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkun nâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândian gâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nângânat. Lewi zâk sâkun nângâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aaron gât kâmut, zin tirik namâ galem upigât Mose nâ gurumin den ekabân sâmb zin nâ. Lewigât kiurâp nâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sângin nâ zo siriksâi a unâk nândâ galem upap. Yatâ oi sângin nângât den kâtik zo siriksâi unâk nâ nâi muyagibap. ¹³ Anutu nâ a nâi Melkasidek yatâ upap kât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin gok nâ. Mârumbâ zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ nâin nâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembunin nâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nângen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mose nâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat top nâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibap kât sâsân. ¹⁶ A zo ândiândi kâtik kât imban nâ tirik namâ galem op ândip nâ ândiap. Zo sâkun zin nângât den kâtik zeip, zorat dâbân bu nâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembun nâ itâ sâmb muyagei Kembun gât ekabân ziap, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bon nângât nak nâ.

¹⁸ Gurumin den sângin nâ mârumbâ zeip, zo lolot sot bon bu nâ oip kât birâbirân. ¹⁹ (Den kâtik zorân nâ kut nâi mân kubik nângip.) Oi zorat hâun nâ Kembun nâ mâtâp âlip nâ muyagei zorân diin nâ Anutu âlip mâte ok nângâmen. ²⁰ Unâk nâ muyageip, zo sâmb kâtik den bu nâ mân muyageip. ²¹ Sângin nâ, zen sâmb kâtik den bu nâ tirik namâ galem a urâwe. Unâk nâ zi ko den kâtik kwâk nâ namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembun gât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Kembun nâ den sâmb kâtigep, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtik nâ.’”

²² Yatâ op nâ top nâ itâ nângânat. Yesu nâ târotâro bon nâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sângin nâ, zen ko don bep, zin zin kâtik bu nâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Unâk nâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibap kât tirik namâ galem nep zo tuugip kât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte ok nângânam Yesugâren gâindâ âlip bet nâ mem tânnângomâp. Zâk ândiândi kâtik ândiap kât âsâbân zengât op Anutu gâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bon nâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buŋ, salekŋâ, bâliŋ mâme a zen yatâ mân op ândiândiŋ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâŋ nenŋât op Anutu mâteŋan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sânŋiŋâ yatâ buŋâ. Sânŋiŋâ, zen sirâmŋâ sirâmŋâ ziiŋâ bâliŋaŋgât opŋâ Kembangât ŋiŋi naleŋ omarâwe. Omŋâ bet a ambân zenŋât op omarâwe. Kristo ko nenŋât op sâp kânok Kembangât ŋiŋi sâm ândiândiŋâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenŋâ, umziŋ lolotŋâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuŋâ nanŋâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetŋâ itâ. Tirik namâ galem a patâniŋâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbaŋâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlu namâ bonŋâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo aŋâ buŋâ, Kembu zikŋak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembangât sii naleŋ umbigât sâm ziŋgip. Zorat tirik namâ galem a patâniŋâ Yesu, zâk dâp op Kembangât ŋiŋi kut ŋâi pâmbapkât sâsâŋ. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembangât ŋiŋi naleŋ uuŋ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziŋâ tirik namâ yenŋâ sot dâp zoren upme. Bonŋâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuŋâ itâ sâm dukuiŋ, “Nânŋat. Dâp bâkŋan tirâpŋowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uŋakŋaŋgât den.

⁶ Kristoŋâ târotâro bonŋâ muyageip, zorâŋ sânŋiŋâ wâlâp. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâŋ sânŋiŋâ wâlâp. Târotâro uŋakŋan kut ŋâi ŋâi Anutuŋâ nenŋât ŋiŋi sâip, zorâŋ sânŋiŋâ wâlâp. ⁷ Mârum târotâro sânŋiŋâ zeip, zorâŋ bon oi sâi bet ŋâi muyagibapkât diŋâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zenŋât nânŋi mân dâp oi itâ sâip, “Gâtâm narâk ŋâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uŋakŋâ ŋâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziŋâ Aigita hânân gâbâ diiziŋgâm gam bitziŋan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uŋakŋâ ko târotâro sânŋiŋâ zo yatâ buŋâ. Mârumŋan târotâro zo mân lune nâ kândâtzâŋgowan.”

¹⁰ Oi Kembuŋâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziŋan pa geibap. Oi umziŋ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zenŋât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a ŋâiŋâ a bukuŋâ mo torenŋâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembangât topŋâ nânŋâ.’ Buŋâ. Zen gigiŋâ sot zâizâiŋ pisuk topnâ nânŋâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nânŋâm kwâtâtibi. Nâ tosaziŋ birâbat. Bâliŋâziŋaŋgât dum mân nânŋâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uŋakŋaŋgât den sâmŋâ mârum zeip, zorat sânŋiŋâ sâm birip. Oi kut ŋâi sânŋiŋâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâŋ.

9

Mârum Kembu mâte okŋaŋgâwe, zo yenŋâ.

¹ Târotâro sânŋiŋan Kembu mâte okŋaŋgâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembangât hâmbâ silepŋâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umŋâ ŋâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisiŋ zo kirip. Oi zoren tâtatŋâ ŋâi tâip. Zorat kwâkŋan Kembangât ŋiŋi naleŋ hâlâlu sâsâŋ, zo tâip. ³ Umŋâ ŋâi sânŋumŋâ kom mânânŋâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikŋâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uuŋâ goide kâtnâ tuutuŋ, zo tâip. Oi târotârogât omboŋâ nakŋâ tuutuŋ, zo sâkŋan goiderŋâ kâpine tâip. Oi Aarongât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaŋ goide kâtnâ tuutuŋ, zorat umŋan naleŋ kutŋâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulengoip, zo zeip. Kut ŋâi ŋâi zo omboŋ umŋan ziwe. ⁵ Omboŋ kwâkŋan sumbem a dâpŋâ zagât abâtzikŋandâ omboŋ kwâkŋan pam kirâwet.

Osetzikñan tosazij buñ upapkât namâ galem anâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ñai ñai zorat den kêrep mân sâbat.

⁶ Kut ñai ñai zo kubikne zei namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepziñ tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ ñai zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ ñaigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosgât lokimâip. Mân nânngâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topñâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnânngup. Tirik namâ galem a ziñ umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ ñai hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginangât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topñâ nânngâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uuñâ, zorân dap op a ziñ Anutu mâte okñangâwe, zengât umziñ salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sanjon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinzij kâtik mân sâsânñâ. Bonñâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristoñâ ko kut ñai ñai bonñâ muyagibap sâsânñâ. Zorat zâkñâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ñai, bonñâ, betñâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk noniñ makau zengât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângâniñ meip. Sângâniñ meipkât zâkkât siñgi urâwengât zâkkât siñgi op zâimânat. ¹³ Noniñ makau zengât gilâm, zorân a sâkziñ salekkubapkât aam sâkziñan pane hâlâlu minziñgi Kembu mâte okñangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâuñâ zorân sâkziñan sanjori Kembu mâte okñangâmarâwe. ¹⁴ Kaapumñâ ândeipñâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okñangi zâkñâ um sâkñâ salek op Anutugât siñgi sâm ândiândiñâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristoñâ gilâmñandâ umniñ sanjorip. Nen orot mâmeniñ gukupitñandâ tuugindâ umniñ sumunkoip, zo Kristoñâ sanjori salekkoip. Gilâmñâ umniñ sanjori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmñandâ kut ñai ñai sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unakñangât nakñâ oip. Târotâro sângiñan ândim tosa muyagiwe, zo buñ upapkât moip. Oi zorat zâkkât siñgi a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengât siñgi sâip, zo âlip mimbi.

¹⁶ Bet sâwât kât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sângiñâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyan a dâzângom nanngâm makau sot noniñ gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotñandâ zoren saam zorânñâ gilâmân kwândeñâ Kembangât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkñâ itâ dâzânngoip, “Anutuñâ târotâronñâ sâm kâtigem zingip, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmañ mot gilâmñâ kwititapkoip sanjonziñgip. ²² Zorat den kâtikñan sâsânangât kut ñai ñai âksik sanjon nanngânangânñâ sot gilâm buñ, zorân tosa guligulipkuñ mân ziap.

Kristo zâk sângânniñ mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñai ñai bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenñandâ kut ñai ñai sanjonbapkât sâsânñâ. Uren bonñâ ko Yesu zikñâ sângânñâ patâ sanjonbapkât mâtâpñâ muyageip. ²⁴ Zorat opñâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betñâ tuutuun, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteñan ândim niñangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniñ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkñâ sâp kânok um sâkñâ zo Kembangât siñgi sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutñâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nânngâm gâbap. Zâk yatâ mân opñâ narâk murukñan zi suupniñ mem tosanij gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâm niñgip. Oi zorat kwâkñan dinniñâ

sâm kwâkâbapkât sâsânjâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a donbep nengât tosanjâ kwâkñan zari sâp kânok moipñâ dum ga bâlinjâ sanjonbap, zo buñjâ. Zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândimen, nen mininjâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonjângât dâpñâ.

¹ Den kâtik Moseñjâ sâp muyageip, zo bonjâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buñjâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonjâ buñjâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonjâ kendonjâ Kembangât sinji nalem om ka om gane ma Anutu mâte okñangâme. Zen âlip mân um hâlâlu minzîngâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât sinji kut ñâi ñâi uujâ, zo buñ opap. Zoren Anutu mâte okñangâme, zengât tosa buñ oi sâi tosazîngât nânjâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât sinji uujâ, zo kendonjâ kendonjâ muyagei tosazîngât nânjângâme. ⁴ Nonij makau gilâmñjâ, zorâj dap op tosazîng gulipkubap? Zo buñjâ.

⁵ Zorat Kristonjâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip, “Kut ñâi ñâi gâgât sinji ume, zorat mân otgimâp. Sâk ko muyagem nigat. ⁶ A zîj umzîj mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukñjâ uujâ sot bâlinjângât tosa buñ upapkât kut ñâi utnetâ gâ zorat nânjâna mân dâp uap. ⁷ Zo nânjâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’ ”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât sinji nalem uujâ sot zuu kâmbâk bâlinjângât tosa buñ upapkât pâpan, zorat mân otgimâp. Zorat âkongimâp.” ⁹ Oi den ñâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ sâpñjâ kut ñâi sângiñjâ kâbakñem unakñjâ ñâi kwânângip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opñjâ Yesu Kristo sâkñandâ suupniñj mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinziñj kâtikñjâ ziap.

Yesu zâk nengât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmñjâ sirâmñjâ nepziñj tuum Kembangât sinji nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumâp. ¹² Kristonjâ bâlinjângât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpñjâ kinjângât kombân upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotñjângât mâtâp ândimen, nengât umniñj sâp kânok memñjâ kubikkubikniñjângât nep tuum nanjip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumñjâ den sapsun niñgâmap. Den itâ sâi ziap,

¹⁶ “Kembujâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikñjâ umziñan pa geibap. Oi umziñan kulemgua zimbat.’ ”

¹⁷ Oi den ñâi itâ târokwâip, “Nâ tosazîj birâbat. Bâlinjâziñjângât dum mân nânjâbat.”

¹⁸ Tosaniñj buñ oi zorat Kembangât sinji nonij makau kom uujâ zo buñ upap.

Sarâñjâ buñ Anutu mâte okñangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmñandâ mâtâp mem niñgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniñj bâbâlanj uap. Yesugât op tirik namâ umñjâ ñâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp unak, zo muyageniñgip. Zâk zikñak ândiândiñj unakñjâ muyagem niñgip. Zâk sângum kom mânâmânânjângât zo walâm umñjâ ñâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkñjâ Anutugât tirik namâ bonjâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nânjâm pâlâtânj kwâkñangâm um hâlâlu sot um bâbâlanj op mâte okñangânat. Zo umniñjâ tosanjâ sumunkoip, zo gilâmñandâ sanjori salekkoi sâkniñjâ too salekñjâ sanjori mâte okñangânat. ²³ Oi sâi kâtikâtiñjandâ kut ñâi sinji kwatniñgipkât sinji den zorik mem ândim kâtiñinat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutñjâ sinji âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otniñgap. Zo yatâ nânjâm kâtiñgemñjâ tânagom kinat.

Bâliņangât nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņâ bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņâ suup mei gulipkubap? Buņâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņâ yâmbâtņâ sot kârâp patâ zorâņ mambâtningâm zembap. Kârâp zorâņâ Kembugât siņgi a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņâ Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņâ tosaņâ sâm muyagine a ambân ziņâ a zo tosaņangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanņâ mem ge kwâkwat okņangâbap, zâk hâuņâ mimbap. Târotâro uņakņangât gilâm zorat nâņgi yenņâ opmap, zâk hâuņâ patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot mariņâ, Kembugât Kaapum sâm bâliņ kwâpap, zâk hâuņâ walâwalâņ mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topņâ nâņgâmen. Zâkņâ den mâtâp nâi itâ sâi ziap, “Tosagât hâuņâ ziņgâziņgâņ, zo nâgât nep. Hâuņâ mâkâmâkâņ, zo nâņâ upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap,
“Kembu nâ arâpnaņgât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nâņgânâ, “Anutu ândiândiņ, zâkkât bikņan âiâiņ, zo yâmbâtņâ.”

Siņgi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârûm kut nâi opmarâwe, zo nâņgâbi. Narâk zoren siņgi âlip gâi umziņâ haņsâi sâknâm kwâkņan ândim sâknâm nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk nâin nâmbutņâ zen a mâteziņan diiziņgâm mem nâi nâi otziņgâm sâknâm ziņgâm sâm bâliņ kwatziņgâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutņâ zen bukurâpziņâ yatâ otziņgâne sâknâm ârândâņ nâņgâwe. ³⁴ Zen bukurâpziņâ tâk namin zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziņan mine sikum bonņâ zinziņâ kâtik zo neņgât siņgi sumbemân pâi ziap sâm, nâņgâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlaņ op kâtigem ândim zâkkâren sâņgân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat narâkņâ pârķânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâņâ, zo mân tap nâņgâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap,
“A âlipnandâ nâņgâm pâlatâņgât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nâņga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagonan âiâiņ, zorat siņgi buņâ. Nen nâņgâm pâlatâņ kwâkņangindâ um dâpniņ hâlâlu zimbap, zorat siņgi.

11

Nâņgâm pâlatâņgât den.

¹ Kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op mambât ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlatâņ uap. Kut nâi nâi mân igikņâ umņâ aņgân kârâm mem ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlatâņ uap. ² Kembugât siņgi a sâņgiņâ, zen nâņgâm pâlatâņziņoot ândine Anutuņâ ziņgiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâņgâm pâlatâņ sot ândim nâņgâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikņâ, zo mân igikņan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Abeņâ Kembu nâņgâm pâlatâņ kwâkņangâm ândim Anutugât siņgi râma kom oi sei Anutuņâ egi âlip oip. Âtâņâ Kain ko nalem Kembugât siņgi om pâi Anutuņâ birip. Abe zâk nâņgâm pâlatâņņangât Anutuņâ egi a âlipņâ oi nalem zâkkât siņgi oip, zo mem Abegât a târârakņâ sâip. Abe zâk nâņgâm pâlatâņņoot ândeipkât nâņga mumuņandâ mâtâp âlipņâ tirâpnâņgoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nâņgâm pâlatâņ kwâkņangâm ândeip. Zorat mumuņan mân âibapkât Anutuņâ gwâlâ mem zari a ziņ kârûwe. Oi mân mem zarip, narâk zoren Anutuņâ Henokât topņâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nâņgâm pâlatâņ kwâkņangâm ândeindâ Anutuņâ niņgiri âlip orot, zo mân taap. Nâi zâk Anutu

mâte okņangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okņangâm konsâm ândibi, zen bonņâ muyagem ziņgâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât kut ñâi bet âsagibap, zorat Anutuņâ den kânņan dukuip. Dukui Noaņâ hurat kwâkņangâm zikņâ sot ambâ murarâpņâ gwâlâ ândibigât waņgâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutņâ, bâliņ mame a zeņgât topziņ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât tosa buņ orot, zorat bonņâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât hânņâ birâm ñâi galem upapkât diņâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât hân siņgi kwâkņangip, zoren âimņâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândâņ siņgi kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân ñâi ziniņ kâtikņâ Anutuņâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimņâ ambân sombâ ândim imbaņâ muyagem kâmbonâ oip. Kiungât siņgi kwâkņangip, zâkkât diņangât nâņgi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbaņâ buņ oi zâkkâren gâbâ kiun doņbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sâņgelak tap arie, teņgâziņ zorat dâp oip. Oi saru sâtņan sak ziap, zo aņâ mân sâlâsâlâpkuņ, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, ziņâ Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândim mom naņgâwe. Kut ñâi ñâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân memņâ âkņan ândi zei ekņâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opņâ topziņâ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk ñâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziņâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziņgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân ñâigât âkņâlê urâwe. Mirâ kamân âlipņâ ñâi sumbemân ziap, zorat âkņâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuņâ, zâk zeņgât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nâņgi mân bâliņ opmap. Wangât Anutu, zâk zikņak kamân patâ ñâi muyagem zeņgât siņgi sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuņâ mâsiki nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât nanņâ Isaka Kembugât siņgi sâm kumbam oip. Abaram zâk siņgi den memņâ nan kânok zo buņ upapkât Anutuġât sâtņâ lugip. ¹⁸ Anutuņâ mârum Abaram itâ sâm dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem laņ kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramņâ itâ sâm nanņâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuņan gâbâ mângizizgâbapkât imbaņâ zemņangap.” Yatâ sâipkât nanņâ mumuņan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimņâ imbaņâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut ñâi bet muyagibap, zorat den kânņan dâzâkoip. ²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatņâ mâsop minzikip. Zâk tânņâ gâsum pindiņsâm tap Anutu mâpâsemņâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât mumbapkât narâkņâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmņâ siņitņâ mem âibigât den kânņan dâzânġoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamņâ zet Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâġât den zorat mân keņġât op kâin karâmbut katep tik paitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatņâ Kembu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeipkât a kutâ Parao bârâtņangât nanņangâren siņgi sânat sâne kwâkâziņgip. ²⁵ Zâk Anutuġât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziņan ândim narâk pâņkânok um sâkkât âkņâlê bâliņâ zo lum sâtâre upapkât nâņgi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nâņgi gigiņ oip. Oi Kembuņâ a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, zâk yatik sâknam nângâm ândibapkât nâņgi bon oip. Zo ġâtâm sâņġân mimbapkât yatâ nângâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât a kutâ kukņâ zorat kengât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikņâ, zo senņâ ekņâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliņoot zâk mân zângobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmņandâ mirâ hângiyân sanğorâwe. Sumbem a kâwaliņoot zorân murarâpziņ, kâdom kêtep, zo tâmbetzângobam ga ekņâ walâziņgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât saru kuriņan mâtâp âsagei lâņ âiwe. Aigita a ziņ yatâ utnâ sâne saruņâ gwâkâziņgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât Yeriko kamânân paņ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuņ gei giligâlaksâip.

³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât Isirae a hân ek mânângârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutņâ, zengât den.

³² Den kêrep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutņâ zengât den sâm arindâ sâi kêrep opap. ³³ Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziņgâwe. Kubikkubik nep tuum biraņâwe. Kut nâi nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ miwe. Zuu kâtik Laioņ lâuziņ dooņguwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuņâ mem sândukņan kwatziņgip. Anâ sâuņâ kârâziņgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweņâ imbarņâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziņoot ândiwe. Hân torengen kâsaziņ zângom moliziņgâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziņâ mumuņan gâbâ zaatne galem otziņgâwe. A nâmbutņâ a ziņ sâknam kwatziņgâm mem nâi nâi otziņgâwe. Oi siņgi âlip birâne mân zângonat sâne ândiândi kâtikņan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutņâ a ziņ den bâliņ top top sâm dâzângom lapitziņgâwe. Oi nâmbutņâ kin bitziņ saam tâk namin zâmbârâwe. ³⁷ Nâmbutņâ kâtņâ zângowe. Nâmbutņâ nak gaanâ gaaziņgâwe. Nâmbutņâ kâmbamņâ zângom gânduziņ mânângârâwe. Nâmbutņâ kanpitâ ândim noniņ râma sâkņâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkņan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutņâ ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipņâ. Zen mirâ kamân kâtikņan sot barâ kâtikņan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpņan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâwegât Anutuņâ ziņgiri âlip oip. Oi kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topņâ itâgât. Anutu zâk neņgâren kut nâi zâizâiņ pâmbapkât nâņgi zeip. Zorat nen buņan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziņgip.

12

Yesu zâk kâdom otniņgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sângiņâ kâmut patâ yatâ zorân haamnângom niņgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliņangât tâkņâ kâpinângomap, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zorik âkonņâ buņ sârârâk kârâm âim kikerân takânat. ² Oi Yesu, nângâm pâlâtângât mariņâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsâņâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat aņun kwâkņan zari nâņgi yenņâ oip. Yatâ opņâ Anutu, imbarņâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zariņ, ândiap. ³ Bâliņ mâme zen kâsa okņangâm mem nâi nâi okņangâne nângâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziņ loribegât zâkkât nângâmņâ âkonņâ buņ kâtigibi.

Anutuņâ kubikniņgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliņandâ lotņan kwatziņgâbâ sâi kâtigem um sâkziņ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliņandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuņâ narâpņâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelânzânguap? Den zo itâ sâip, “Nannâ, Kembuņâ kubikgigi nângâna mân gigiņâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap.

⁶ Anutu zâk a umņâ gâsuziņgâm zengât narâpnâ sâmap, zen zângom kubikziņgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuñâ kubikzingâbam sâi mân kenngât upi. Anutu zâk zingiri nan bârarâp utne yatâ otzingâmap. Zengâren ibârâpziñandâ yatik narâpziñ kubikzingâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikzingâmap. Mân kubikzingi sâi ko lanñan gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi ñai sâbâ. Hânân ibârâpniñ zen nângom kubikningâne dinziñâ lum hurat kwatzingâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniñangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkñangâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniñ ziñ narâk pânkânok âkñâleziñâ dâp nângom kubikningâme. Sumbem Ibâniñandâ ko âlip op ândinatkat kubikningâmap. Zikñâ hâlâlû ândiândiyân târokwatnatkat opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip mân oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, nengâren bonñâ muyagemap. Kubikkubikkât bonñâ zo târârak ândiândiyñ sot um lumbeñâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziñâ lolot sot pabutziñ bâliñâ zo kubikñâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziñ lânbigât mâtâp zo kubikñâ zengâren pabutziñ bâliñâ zo âlip oi lân âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiñangât nep tuubi. Oi um hâlâlû op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikñâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ ñaiñâ Anutuğât tânzângozângon, zo walâbapkât galem orangâm ândibi. Oi osetziñan um kâlak dengât kârâpñandâ zingesebapkât galem orangâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ ñaiñâ Esaugât mâtâbân lân lân ândiândiyñ sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kândom âsaâsagiñangât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nângâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi angân kârip. Kut ñai oip, zorat isem umbâlâ op um melâñmelâñngât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakñâ buñâ, Sioñ bakñâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakñâ ñai gâsum mâsâsuatme. Kârâpñoot, zoren mân âiwe. Oi ñâtâtikñâ, sasa sot pibâ zorat umñan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diñâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nângâwe. Mârum ko sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândim den zo hiriñsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nângâne imbanñâ oip, “A mo zuu ñaiñâ bakñâ zo lânji kâtñâ kune mumbap.” ²¹ Kut ñai zo sâñâm kwâtkwâtñoot muyagei Moseñâ sâip, “Nâ kenngât op sâñâmnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakñâ yatâ zoren buñâ. Zen Sioñ bakñâ, Anutu ândiândiyñ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân uñakñan ga giwe. Oi sumbem a doñbep, a mân sâlâpziñangozângon sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutuğât narâpñâ kutziñ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otzingâwe. Oi a aksik patâ nengât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlû minzingip, zengât um dâpziñâ, zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro uñakñangât nakñâ, zâkkâren gamñâ gilâm sañgonsañgon mâte urâwen. Gilâm zorâñ Abegât gilâmñâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buñâ. Yesugât gilâm zorâñ sañgoniñgâbapkât geip.

Anutuñâ hân sot sumbem mângizikâbap.

²⁵ Zen den dâzângobap, zo zâk kândâtkubegât galem orangâm ândibi. Mârumñan hânân ge Sinai bâkñan gâbâ sâkurâpziñâ den dâzângoi birâne hâuñâ muyageziñgip. Zi sumbemân ândim den dâtnângomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuñâ buñ ândinat? ²⁶ Anutuñâ Sinai bâkñan den sâi diñandâ hân mânggeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuñâ itâ sâip, “Nâ narâk ñain dum hân mângimñâ sumbem ârândân mângibat.”

²⁷ Dum mângibat sâip, zo ko kut ñai ñai muyageip, zo mânggei buñ upapkât nângâm sâip. Buñ oi zinziñ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutuğât um topñan ândinatkat siñgi kwatningip, zo zinziñ kâtikñâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okñangânat. Oi pindiñsâm hurat kwâkñangâm kenngât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniñâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpñâ kut ñai ñai bâliñâ sem nangâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku oranggâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nâin gâbâ gane zingit mân nângânângâ mân upi. Mârumñan a ganetâ buku otzingânâ sârn topziñ mân nângâm sumbem a buku otzingâwe.

³ Bukurâpziñ tâk namin zârnbarâwe, zengât nângâm, nângâne ârândân ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziñ a ziñ zângone sâknam kwâkñan ândime, zengât nângâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiñ, zorat nângâne bon oi mân mem bâliñ kwapi. Oi itâ nângâm ândibi. Lañ ândim târotâro mânângât ândime, zen Anutuñâ hâuñâ zingâbap.

⁵ Umziñandâ kât sikumgât âkñâlê mân upap. Oi kut nâi nâi tatgigap, zorat mân sârn mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nângânângâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlañâk itâ sânat, “Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziñ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân kenğât upat.”

Siñgi âlip kwâkâm niñgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtnâ gakâziñ Anutuğât den dâzângom ândiwe, zengât nângâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâñ ândim muwe. Mâtâp zorik ekñâ molizingâm Kembugâren nângâm pâlatâñ kwâkñangâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipñâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikñâ. ⁹ A ziñ den uñakñâ top top dâzângone zorâñâ umziñ mân gulipkubap. Umziñan Anutuğâren gâbâ tânzângozângonandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nâi nâi nininandâ mân mem tângubap. Anâ mâtâp zo lângâwe, zen bonñâ mân muyagiwe. ¹⁰ Nengâren Kembugât siñgi nalempâpanñâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziñ nimbîgât mân sâsâñâ. ¹¹ Zen nângâme. Zuu kom gaamñâ gilâmziñ tirik namâ galem a patâñâ bâliñangât tosağât namin mem zari bonñâ kamân kândâtñan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmñandâ a um hâlâlû miningâbapkat kamân kândâtñan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtñan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliñ otningâbi. ¹⁴ Itâ nângâm utnat. “Kamân zinziñ kâtikñâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikñan, zinziñ kâtik zimbap, zorat nângâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlatâñ opñâ târotâroniñangât opñâ Anutu mâpâseindâ zorâñ tâbaniñ upap. Zâk hurat kwâkñangâm ândim lâuniñandâ sârn sâtnâre okñangânat. Kutñâ sârn bâbâlân kwâkñangânat.

Ninâu sârn betniñan mimbî.

¹⁶ Orot mâme âlipñâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nângi zâkkât siñgi kut nâi nâi pame, zo yatâ utne bonñâ upap.

¹⁷ A sâtnâ gakârâpziñ, zengât sâtnziñ lubi. Zen um dâpziñ galem upmeñâ nepziñangât topñâ Anutu mâteñan sârn muyagibi. Zorat nepziñ umâlîbân tuune dâp upap. Um-bâlâyân tuune zengâren kut nâi âlipñâ mân upap.

¹⁸ Zen nengât op ninâu sârn ândibi. Nen umniñan tosa kârûm ândimen. Kut nâi nâi utnam oindâ târârâk upapkât otningâmap. ¹⁹ Ninâuñâ betnan mine Kembuñâ melâñnigi zengâren kek gâbatkât dâzânguan.

²⁰ Lumbeñangât mariñâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniñ Yesu târotâro zinziñ kâtik zorat gilâmğât mumuñan gâbâ mângei zarip. ²¹ Anutu zâk imbarñâ sot kâwali zingâmñâ mem bâbâlañ kwatziñgi diñâ lum nepñâ tuum kwâtâtibi. Oi zikñak nângi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opñâ zengâren muyagibap. Zâkkâren sârn âlip kâtikñâ zem zâimâmbap, zo perâkñak.

²² Bukurâp, den kârep nâi mân kulemgum zingân. Oi zen den girem zo nângâne mân bâliñâ upapkât sârn zingân. ²³ Oi nâ dâzângua nângâne. Bukuniñâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olañâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.

²⁴ A sâtnâ gakârâpziñ sot Kembugât siñgi a ambân aksik nângâziñgan. Italia hânân ândie, zen yatik nângâziñge.

²⁵ Kembangâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ aksik zengâren zimbap.
Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonjâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore anjâ. Kembangât a kâmut gakârâp sijsururuŋ op âi ândie, zen sâm sâtâre otzingâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zeŋgâren mâsimâsikâ top top muyagei nâŋgâne sâtâreŋoot upap. ³ Zen itâ nâŋgâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zeŋgâren kâtigigiŋ, zo muyagibap. ⁴ Oi kâtigigiŋ, zo zeŋgâren bonjâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlu ândibi.

Nâŋgânâŋgâ kârum Kembangâren ninâu sânat.

⁵ Zeŋgâren gâbâ ŋaiŋâ nâŋgânâŋgâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâliŋ den zo mân dâtnâŋgom um bâbâlaŋŋgârâk nâŋgânâŋgâ âlipŋâ niŋgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opŋâ buŋâ, Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembangâren ninâuŋât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonjâ buŋâ.

⁹ A ziŋ a kanpitâ zâkkât nâŋgâne gigiŋâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonjâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi gigiŋâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumŋâ kek buŋ opmap. ¹¹ Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neuleŋâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

¹² Ŋâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umŋâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânŋâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zeŋgât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A ŋâi, zâk bâliŋŋgât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋŋgât mâsikâni-gap.” Bâliŋŋgât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a ŋâi bâliŋŋgât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Ŋâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimap. ¹⁵ Oi âkŋâleŋâ kâmbu kwap katep mimbap, kutŋâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârândânŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip uegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipŋâ, zo sumbêmân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuŋâ nâŋgâm sâlâpkuiŋkât den bonjandâ nan bârarâp muyageniŋgip. Oi zâkkât arâp zeŋgât teŋgâyân kândom op kinatkât yatâ otniŋgip.

Den nâŋgânâŋgâŋ zorâŋ buŋâ, luluŋâ zorâŋ bonjâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nâŋgâne. Anjâ den nâŋgânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlap. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâŋgoŋâ zo birâm mulunân ândim siŋgi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikŋapŋkât imbaŋâ zemŋangap.

²² Zen den kindapŋak mân nâŋgâbi. Buŋâ. Nâŋgâm lubi. Ŋâi zâk kindapŋak nâŋgâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât siŋgi upap. ²³ Ŋâi zâk den nâŋgâm mân lubap, zâk anjâ si sâŋgânziŋ niniŋgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sâŋgânziŋ ekŋâ birâm âim tobatziŋ nelâmzâŋgomap. ²⁵ Ŋâi zâk Kembangât gurumin den bonjâ nâŋgâm lum kâtigem ândibapŋâ bonjâ ek âkŋâlem op ândibap.

Singi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Njâi zâk singi âlibân ândiman sâmbân sâput mân galemgumap, zo ko umnjâ kâitkumap. A yatâ zorânj singi âlibân ândiândinj zo yennjâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine zingit on galem otzingâbi. Oi hânân bâlijâ ziap, zo umziņ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuņâ zingiri âlip oi itâ sâbap, “Singi âlip mem ândie.”

2

Sikumziņoot sot kanpitâ zo dâbâk otzingâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakņâ mariņâ, Kembuniņ Yesu Kristo, zâkkâren nâņgâm pâlâtânj kwâkņangâmenjâ a zâizâinj giginjâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otzingâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziņan a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ zâk hâmbâ neuleņoot sâņgân zâizâinj gâi a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ hâmbânjâ alâkņâ pam kândâtnjan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neuleņoot zo ekņâ itâ sâmbân dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipņâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâmbân a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kiaņ ginņan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holiziņâ mân nâņgâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziņan hâtubâtu otzingâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nâņgânek. Anutuņâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpziņgoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nâņgâm pâlâtânjan umgât gom sambe opņâ Anutu um topņan ândibigât gâsum sâlâpziņgoip. Zo a umziņandâ zâkkâren kinmap, zengât singi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziņ ginņandâ zingitme. A ikâ ziņ denân zâmbanme? A sikumziņ patâ zorânj kâsa otzingâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziņoot ziņ Yesugât kutsingi âlip kwâkniņan zariņ, zo sâmbân bâlij kwapme.

Den nâi lum nâi birâbirâņ, zo mân dâp uap.

⁸ Gikangât opmat, yatik bukugangât upan. Den kâtik kombânj zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkņak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otzingâbi zo ko bâlij utne gurumin den zorânjâ topziņ sâmbân muyagibap. ¹⁰ Njâi zâk gurumin den nâmbutņâ lumjâ nâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A nâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkņagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a nâigât ambân sot mân ândimņâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A nâi um lâklâk buņ otzingâmap, zâk gâtâm Anutuņâ yatigâk um lâklâk buņ okņangâbap. Ka a um lâklâk op buku otzingâbap, zâkkât topņâ Anutuņâ sâmbân muyagei Kembugât mâteņan kengât buņ kinbap. Zorat gurumin den zorânj topniņ sâmbân muyagibap. Zo nâņgâm kwâtâtemņâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nâņgâm pâlâtânj bon buņâ sot gukupityâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a nâi nâ nâņgâm pâlâtânj sot ândian sâbap, oi buku mân otzingâbap, zâk nâņgâm pâlâtânjâ zo dap op tâmbet agoagoņan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân nâiņâ hâmbâ, sâk pâke mo nalembân kârum ândei kâmut zengâren gâbâ nâiņâ mân bekņan memņâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ pateņ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalembân nem âkon upan.” Njâi zâk lâuņandik yatâ sâmbân dap op bekņan mimbap? ¹⁷ Zorat a nâi nâņgâm pâlâtânj sot ândian sâmbân buku mân otzingâbap, zâkkât nâņgâm pâlâtânj zo mumuņâ sânat.

¹⁸ Mo a nâiņâ itâ sâbap? Gâ nâņgâm pâlâtânj zemgigap. Nâ ko buku orotņâ zemnigap. Nâņgâm pâlâtânjâ buku orotņâ buņâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotņangât nep tuum nâņgâm pâlâtânjngât bonņâ tirâp gobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nâņgâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nâņgâm kwâtâtem sumbemgât singi uan sâmat. Ka zitâ sâ nâņgâ. Wâke ziņ zo yatâ nâņgâm Anutuņâ kengât op sâmbânziņ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nâņgâm pâlâtânj sot buku orot buņâ. Nâņgâm pâlâtânjâ zo yennjâ.

Abaram sot Rahaba zet nâņgâm pâlâtânj op bonņâ muyagiwet.

²¹ Nâņgâm pâlâtânj bonņâ zorat sa nâņgâ. Sâkunniņâ Abaram, zâkkât nanņâ Kembugât singi sâmbân kumbat sâi Anutuņâ nâņgi tosanj buņ oip. Zo orot mâmeņangât yatâ oip. ²² Oi

itâ nângâ. Abaramgât nângâm pâlâtân zo orot mâmerandâ beknan meip. Oi nângâm pâlâtânâ târokwaî patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulem nâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât diñâ nângi bon oipkât Anutuñâ zâkkât nângi târarak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a nâi nângâm pâlâtânñangârâk egi tosanâ buñ mân upap. Egi buku orotñangât nep mâpot tuugi tosanâ buñ upap.

²⁵ Oi yatik narâk nâin Anutuñâ Kanaan hân zo Isirae zengât sinji sâi lañ mâman ambân Rahaba, zâknâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotñangât nep tuugipkât Anutuñâ nângi tosanâ buñ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumñâ buñ op mumuñâ muyagemap, zo yatigâk buku orotñâ buñ oi nângâm pâlâtânâ zo mumuñâ opmap.

3

Nâmbâlamniñ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ donjbeñâ um bâbâlañ kwâkâzingâzingâñ nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâm kwâkâkwâkâñ narâknan Kembuñâ kwâkâzingâzingâñ a nen den bâliñâ sâm ândimen, zorat hâuñâ yâmbâtñâ niñgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâm tâpâkumen. A nâiñâ den bâliñ mân sâbap, zâkkât a âlip, târarak sâsân. Yatâ zorân um sâknangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniñâ lubigât lâuziñan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâknan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâme. Zen patâ oi pibâ kâtikñandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuñâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiâiñ dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtñâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nanjâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâknâ sâk toren walâzingâm bâliñangât mam op nep tuumapñâ um sâkniñ sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâiñâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonñâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâm âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâm bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dâp uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ koliñ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo saruñâ samñâ upap?

Nângânângâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nângânângâ a mo nângâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nângânângânangât topñâ muyagei a ikpi. ¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâiñ zeî sâkziñ mem zâim den bon nângen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nângânângâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsân. Buñâ. Nângânângâ zo hânân gokñâ. Ayân gok. Satangâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiñ zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nângânângâ uren gokñâ, zorânâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ, sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñâ nâmbutñâ. Um zagât mo sarâ ândiândiñ buñâ.

¹⁸ Lumbenangât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târarakñangât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyamuyagiñ.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âknâle zemap, zorân kâmbangât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âknâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom

kâsa op kut n̄ai mân mime. Zen ninâu buŋ ândime, zorat. ³ Oi zen kut n̄aigât ninâu sâm âim ma ko mân mime, zo ko umziŋan den bâliŋa ze ninâu sâme. Zen itâ n̄angâme, “Kut n̄ai zo muyageniŋi kâtigem um sâkn̄iŋaŋgât âkn̄jâle zorat bonn̄a muyaginat.”

Umniŋandâ n̄ain n̄ain mân n̄angânat.

⁴ Haai, târotâro mânâmânâŋgât zen. Hânân kut n̄ai n̄ai ziap, zorat siŋi ândibanŋa Anutu kândâtkuban. Zo n̄ange mo buŋa? Zorat n̄ai zâk hânân kut n̄ai n̄ai ziap, zo buku okŋaŋgâbapn̄a Anutu kâsa okŋaŋgâbap. ⁵ Mo den kulem n̄ai ziap, zo n̄angâne yen opmap? Den zo itâ,

“Umniŋan Kaapum p̄aip, zo zâkkât siŋiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem n̄ai ko itâ ziap,

“Tânânŋonânŋoŋ, zo doŋbep niŋgâmap.”

Zorat den n̄ai itâ ziap,

“Anutu zâk a zâizâiŋ zengât tân kwâkâmap. Ka a ziŋaŋgât n̄angâne gemap, zo ko tânzânŋozânŋoŋ zo ziŋgâmap.”

⁷ Zorat Anutu um topŋan gigiŋ op ândibi. Oi Sataŋ kâsa minŋaŋgâne birâziŋgâm âibap.

⁸ Zen Anutu mâte okŋaŋgâne zâkoot zen mâte otziŋgâbap. Bâliŋ mâme a ambân, zen bâliŋâziŋa saŋgon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziŋ saŋgone salek oik. ⁹ Zen topziŋ n̄angâm biranŋa isem umbâlâ upi. Girânziŋa zo melân umbâlâ upi. Oi sâtârezizŋ zo melân girâp isebi. ¹⁰ Kembugât mâteŋan umziŋ diim ge ândine zâkn̄a mem zaatziŋgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

¹¹⁻¹² Bukurâpnâ. Gurumin den mariŋa sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zânŋobap mo kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat imban̄a zemŋaŋgap. Zen ko sâm bâliŋ mân upi. N̄ai zâk bukuŋa sâm bâliŋ kwap hâuŋaŋgât den sâbap, zâkn̄a gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋbap. Gâ gurumin den sâm bâliŋ kwap kândaŋban zo ko sât luluŋ a mân op, sâm kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den mariŋa sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zânŋobap mo kubikziŋgâm birâziŋgâbap, zorat imban̄a zemŋaŋgap. Gâ wangandâ bukugaŋgât den hâuŋa sâban? Zo Kembugât nep.

Kembuŋa n̄angâniŋi kut n̄ai utnat.

¹³⁻¹⁶ Bâi, itâ n̄angânek. Zen itâ sâme, “Itârân mo mukan kamân zoren âi kut n̄ai n̄ai aŋgâgwanŋa op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâiŋ den sâm sâkziŋ mem zâime. Zâizâiŋ den zo bâliŋa. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân n̄ange. Mo ândiândiziŋa zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik n̄ai muyagem zorânjak buŋ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembuŋa n̄angâniŋi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” ¹⁷ N̄ai zâk mâtâp âlipŋa zo ekŋa laŋ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkn̄jâle upme, zengât den.

¹ Kât sikum a zen sâkn̄am muyageziŋgâbap, zorat kânŋan isem umbâlâ utnek. ² Irâ sikumziŋ alâgem buŋ upap. Oi pet hâmbâziŋ mem ândime, zo hânŋât siŋi. ³ Narâk pânkânok oi zen sikum motziŋ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziŋa zo bâliŋ opŋa hân oi zorânŋa topziŋa sapsubap. Kârâpn̄a yatâ ziŋgesei sâkn̄am n̄angâbi. ⁴ N̄angânek. A nepziŋ hibuk urine kâitzânŋom nep sâŋgân diim gei ziŋgâwe. Oi kâlamziŋan bon mimiŋ nep tuuwe, zen yatik otziŋgâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapŋan giarip. ⁵ Sikum a ziŋ hânân sâkn̄am kâbâ yâmbât buŋ ândim âkn̄jâliwe. Nen bâu nalem ziŋgindâ nem lâmbatne zânŋom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimn̄a kâmbamgât siŋi op narâk patin bâu yatâ zânŋom tâmbetzânŋobi. ⁶ Sikum a ziŋ a târârak diŋa sâm kwâkâm laŋ kâmbamân parâwe. Zâk sâkn̄aŋgât hâuŋa mân sâip.

Sâkn̄am kwâkjan ândim Kembu patâniŋ gâbapkât mambât ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buŋ ândibi. N̄ange. Nep mariŋa n̄aiŋa nep kârâm kâmit nalem bonn̄a âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map

dâbâk oitâ bonjâ lâmbatpapkât nângâm ândimap. ⁸ Oi Kembugât narâkñâ pânjkânok uapkât zen âkon bujâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torenjâ mân sâm bâliñ kwatziñgâbi. Kuk den mân dâzânjobi. Patânjâ gam hâuñjâ zingâbapkât. Nângânek. Patânjâ zâk hânji kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweñjâ sâknam kwâkñan ândim kâtigiwe. Zengât mâtâp zo lânbi. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zengât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den siñgi nânge. Oi Kembuñjâ um nângâm bet kut ñâi ñâi âlipñjâ pindip, zo nânge. Kembugât tânzângezân-geñ sot buku orotñjâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den ñâi zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ñâi ñâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñjâ perâkñakkât bonjâ perâkñagâk âsagibap. Mo bujâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñâi upi.

¹³ Zengâren gâbâ a ñâiñjâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ñâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zengâren a ñâi mâsek upap, zâkñjâ Yesugât kâmut a sâtñjâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too sanjonñangâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlatânñan ninâu sâsân, zorânjâ mâsekñjâ kubikpap. Kembuñjâ a zo tângoi âlipñjâ upap. Tosañjâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñjâ sapsun ninâuñjâ tânagobi. A târârak ñâi ninâu sâi imbanjoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñâi ñâi kâmñjâ takip.

Gulip orotñjâ zo diizingâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zengâren gâbâ ñâi zâk den bonjâ zorât mâtâp, zo birâm walâm ari buku ñâiñjâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Ñâi zâk bukuñjâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñjâ Anutugâren pâi Anutuñjâ a zorat tosa donjebep gulipkubap. Oi a zo um dâpñjâ mumuñangât siñgi oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronjâ kulemgui.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândianjâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nânji zeipkât gâsum sâlâpzanngoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatziñgâbap sot Yesu Kristogât diñâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatziñgâbapkât diizingip. Zengâren um lumbenâ sot tânzângozânngoip patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ñâi âlip zorat sâtâre utnat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâmb âlip kwâknangânat. Zâknâ Yesu Kristo mumunan gâbâ mängeipkât tânnânngom um bâbâlan op ândiândi bonngât nânngâm nânngâm ândinatkat mânginiñgip. ⁴ Oi sumbemân nenngât sinji kut ñâi zinzij kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nenngât mambâtningâm ziap. Zo minatkat yatâ otningip. ⁵ Anutu zâk imbanñootñâ galem otningi nânngâm pâlatân kwâknangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâknangânatine zorânâ mâsikâziñgâbap. ⁷ Zorat den ñâi sâbâ. Goide kat zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkat sâknam sot kâbâ yâmbât âsageziñgâmap. Nânngâm pâlatânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkat âsagime. Zen nânngâm pâlatânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâknangânatine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâmb âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenjâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân igâwenjâ nânngâm pâlatân kwâknangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anjâ mân nânngânangân, zo nânngânangâm. ⁹ Nânngâm pâlatânziñgât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâiñ, zorat mâte otziñgâpkât sâtâre ue.

Propete zen den kânñan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângozânngoip zi dap dap muyagibap sâmb zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nenngâren tânzângozânngoip zo muyagibapkat den kânñan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâlñan gâbâ mâkâniñgâbapkat sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nânngâmñâ ko neule âsâknangân zâi mem ândibap.” Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâmb, nânngâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nenngâren muyagibapkat sâsân, zo sâmb muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât sinji a mam otziñgi sinji âlip dâzânngowe. Sinji âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkat nânngâm ândiwe.

Ândiândi sânginjâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nânngânangânziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonjâ muyagemñâ tânzânngobap, zorat nânngâm nânngâm um bâbâlan op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sânginjâ sot lan gulip ândiândiñ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkat zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângânij meip.

¹⁷ Zen Ibânij sâmb mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñgât tobatniñâ nânngâm dinnij sâmb kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâknangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nânngame. Nen sâkurâpniñâ zengât mâtâp lan ândeindâ kut ñâi

yennâ, goide kât yatâ, zorân mân sânngânnij meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmjandâ sânngânnij meip. Zâk râma gwamñâ sâknâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mâruman hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi neñgât op muyageip. ²¹ Zâknâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumunñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñangi giarip. Zorat nen Anutu nânngâm pâlatân kwâknangâm ândien.

Den sinji âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ unakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot ziniñ kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlorñâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârânngâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo ziniñ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”
Sinji âlip den dâzânngowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlatân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanngâbi. ² Birâmñâ katêp mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ sinji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “Kembuñâ tânzânngoi nânngâm âknâle urâwe, zorat op zâkkât den nânngâmñâ lunam upi. ⁴ Kembuniñâ Yesugât den ñai itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anñ ek birâne Anutuñâ zâkkât nânngi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmba ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapungât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane ze kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nânngi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “Nânngâ. Nâ Sioñ bâknan, Yerusalem kamânân kunkun ñai kwânânngan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sânngân patâ. Anñ zâkkâren nânngâm pâlatân kwapi zo ko mân kwakpi.”
⁷ Oi zen zâk nânngâm pâlatân kwâknangâm ândime. Zen zâkkât nânngâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nânngâm pâlatânziñ buñâ, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun ziniñ kâtik op kinzap.”
⁸ Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”
A sinji âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânñâ sot tirik namâ galem a gakânñâ sot târârak a ambârâpnâ. Yatâ zo zen ko ñâtâtigân gâbâ diiziñgâm ga âsakñan zâmbarip. Kut ñai ñai âlipñâ opmap, zorat sinji den sâne lañ kârâbapât gâsuziñgip. ¹⁰ Zen mâruman zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mâruman kwakmak ândiwe. Zi ko tânzânngoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzânngua nânngânek. Zen hânân kwande sot lomba ândimeñâ um sâkziñangât âknâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âknâle bâliñâ zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimeñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât lañ bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nânngâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâm âlip kwâknangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembangat op a kutâ sot a sâtnâ top top zengât sâtziñ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ zingâbigât sot a âlipñâ ândie, zen sârn âlip kwatziñgâbigât sârn zingip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumñâ a um kâtik sârn gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuñâ sârn zingap. ¹⁶ Zen olañziñgipkât dumun buñ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliñâ mân ekap kubap. ¹⁷ Târarak ândim Anutu kore okñangâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nângâne gigiñâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzân goi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatziñgâm sâtziñ lum ândibi. A patâ âlipñâ sot sânduk ândiândiñ, zenâk buñâ. Kârâpñâ ândiândiñ, zen ârândân sâtziñ lum ândibi. ²⁰ Zen Kembangât nângâm âlip utnetâ lañ sâknam zingâne âkon den mân sârn ândine ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitziñgâne Anutuñâ dap yatâ nângi âlip ñâi upap? Zen târarak ândim kâmbam ziñgi hâuñangât den mân sârn ândine Anutuñâ zengât nângi âlipñâ upap.

Yesugât mâtâbân lân âinat.

²² Zen yatâ upigât sârn zingip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nângâm kândom otziñgip. Oi zen mâtâp zo ekñâ yatik lân âibi. ²³ Yesu zâk bâliñâ mân oip. Sarâ lâunjan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sârn bâliñ kwâkñangâne hâuñâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuñangât den mân dâzân goip. Buñâ. Den sârn kwâkâkwâkân nep bonñâ tuumap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliñandâ zâkkât sâkñâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñâ birâm ândiândi târarak ândinat kât yatâ oip. Zâkkât useñâ zorân zengât use zo gulipkoi so gei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ lañ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñangât galem a, Yesu, zâkñâ diiziñgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziñ zengât gigiñâ ândibi. Oi abârâpziñ nâmbutñâ zen Kembangât den kom ândine zen den mân dâzân gomñâ diim gem ândine abârâpziñ zengât orot mâme âlip zo ekñâ umziñ melân bi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziñ mem kubik kwâlak sângân zâizâiñ gânduziñan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nângâne yenñâ upap. ⁴ Neule bonñâ zo itâ. Umziñan tik zem muyagemap, zo neule zinzziñ kâtik muyagei Anutuñâ nângi zâizâiñ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiñ, zorat san. ⁵ Kembangât siñgi ambân mârurnjan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim abârâpziñ sâtziñ lumârâwe. ⁶ Serañâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sârn ândeip. Oi zen kut ñâi ñâi âlipñâ opñâ kenñât buñ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanâziñ gigiñâ. Zorat op ambirâpziñ zen nângâmñik kut zo otziñgâm ândibi. Oi ândiândi kâtik kât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziñ ambirâpziñ gâlem otziñgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziñâ pânsâsân buñ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziñ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenñâ, zengât bukurâpniñâ sârn umziñandâ gâsâyagom lumbeñâ op um nângânângâyân ândibi. ⁹ A ziñ kut ñâi bâliñâ otziñgâne hâuñâ bâliñik mân otziñgâbi. A ziñ sârn bâliñ kwatziñgânetâ hâuñâ sârn bâliñ den mân dâzân gobi. Buñâ. Zen sârn âlip kwatziñgâbi. Anutuñâ mâsop minziñgâbam diiziñgipkât a mâsop minziñgâbi.

¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den ñâi itâ zaip,
 “Ñâi zâk ândiândigât âkñâlemap sot narâk âlip muyagibap kât nângâmmap, zâk lâunñâ galem oi den bâliñâ mân takâbap. Oi lâunjan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliñ top top zo kândâtkom kut ñâi ñâi âlipñik upap. Oi lumbeñâ mâtâp kârn muyagem

nepnâ tuubap. ¹² Kembuñâ a târârak zen zingiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliñ mâme zen ko Kembuñâ zingitnâ kâsa otzingâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut nâi âlipnangât nângâm nep tuum kâtigem ândine anâ dap dabân tâmbetzângobi? ¹⁴ Bâliñ mâme a nâmbutnâ zinj kâsa otzingâne sânmâm kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipnangât sâknam kwâkran zâibi zo ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Kâmbam zângonam utne sânmâmziñ mân sâmbubap. Kenngât mân upi. ¹⁵ Umziñ mem kubikne Kristonâ ko kembuziñ ândibap. Oi nângânângâziñandâ Kembangâren nângâm ândime, zorat mâsikâzingâne um bâbâlan op topnâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmnâ umziñan bâliñâ nâi mân muyagei sâbi. Hurunângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlatân op ândim kut nâi nâi upme, zorat sâm bâliñ kwatzingâme, a zo zen sarâzingâgât top muyagei ek anun upi. ¹⁷ Kristogât sinji a zen kut nâi nâi âlip op ândine Anutuñâ nângi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nânga âlip uap. Ka bâliñ utne sâknam zingâbi, a zo zengât nânga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimnâ a nâmbutnâ zengât bâliñâziñangât opnâ sâp kânok moi âkip. Târâraknandâ gângonâ nenngât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesuñâ Kaapum sot ândimnâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinji âlip dâzângoip. ²⁰ Zen mârurnan Noa zâk wangâ tuum ândei Anutuñâ um lumbenâ otzingâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtzingâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zenak wangâyân zâine toonâ mân gwâkâziñgi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânâ wangâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpnâ toonâ too sanngonzingâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapgwap zo mân sanngobapkât upmen. Buñâ. Yesuñâ mumunjan gâbâ zaripkât opnâ zen Anutu mâtejan hâlâlu sot tosanâ buñ kinbigât too sanngonzingâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiñ sot imbanâziñoot aksik patâ zen zâkkât gigiñâ ândie.

4

Yesuñâ sâknam nângip, yatik nângâmñâ bâliñâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nângip. Zen zo yatik upigât Kristogât nângânângâ yatâ upi. Oi itâ nângâbi, “Nâi zâk sâknam nângâmñâ bâliñâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârurnan itâ op ândiwe. Lan ândiândiñ, âkñâle bâliñâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemjik ândiândiñ, lopio sarâ kore oknangâwe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lan gulip mân ândimegât nângâne nâi oi sâm bâliñ kwatzingâme. ⁵ Nâran ko ândiândiñâ sot mumunâ, nenngât den sâm kwâkâbapkât sâsânâ, Anutu, zâkkât mâtejan pindiñsâm kin topziñ sâm muyagibi. ⁶ Oi topnâ itâgât. Yesuñâ a mumunâ sinji âlip dâzângoip, zen mârurnan hânân sâk sot ândim mumunangât sinji ândiwe. Ka Yesuñâ moip, narâk zoren sinji âlip dâzângoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân miangânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâknâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgan kin ninâugât bâbâlan upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane ze kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirân zengâren âsagibap. ⁹ Zen âkonñâ buñâ, buku orangâm ândibi. ¹⁰ Anutuñâ zen sinji âlipkât imbanâ top top zen zingip, zo anâ anâ zemzingap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk sinji âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembangât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpnâ kore

otzingâbapkât sâmb pindip, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuñâ imbarñâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristonñâ tânzângoi ândimegât a zen Anutu mîpâsem sâmb âlip kwâkñangâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbarñâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nânngâmñâ umâlep muyaginat.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpñoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâzingâbapkât âsagiap. ¹³ Kristo sâknam nânngip, zen yatik nânngâm ândie. Oi bet zâkñâ neule âsakñoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâmb bâlij kwatzingâne nânngâne âlip upap. Wangât, neule âsakñâ mariñâ, Anutugât Kaapumñâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nânngân den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâinj op sâi ko zorat hâuñâ sâknam mem anjun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nânngân zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nânngi anjunñoot mân upap. Buñâ. Zâk Kristo sâknam nânngip yatik sâknam nânngap, zorat Anutu sâtâre okñangâbap. ¹⁷ Nânngânek. Anutuñâ top lâkulâku nep zo arâpñâ nengâren topkwap tubapkât narâkñâ mâte uap. Nep zo nengâren topkwap tuum âimñâ sinji âlip birâme, zengâren tuum dap otzingâbap? ¹⁸ Zorat Kembangât ekabân den nânngi itâ ziap, “Hâuñangât den sâsân narâkñan a târârak zinj sumbemân bagibaginñâ, zo yâmbâtrñâ oi ko bâlij mâme sot sinji âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuñâ nânngi âlip oi sâknam kwâkñan zâibi, zen âlip orotñangât nep tuum ândim Kembangât tânzânngobapkât um bâbâlanj op mambât ândibi. Wangât, Kembangât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtñâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nânngi galem a bukuzinjandâ den dâzânngobâ. Kristonñâ sâknam nânngip, zo sinnâ bonñandâ egâwan. Oi ândimñâ zâk sot neule âsakñâ mimbat, zorat op ko nânngi den zi dâzânngua nânngânek. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otzingâbigât sâmb zingip. Zo um yâmbât buñâ, um bâbâlanj galem otzingâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum miminangât buñâ, nep zorat umzinj kiri tuubi. ³ Oi a kumbu otzingâm buñâ. Zinjâ râma kândom otzingâm mâtâp âlipñâ zo tirâpzanngobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patânngân gam sângân neuleñoot, zinzinj kâtik zo zinj mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzânngobâ. Zen a patâ zengât giginñâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sângum, kutñâ um giginñâ, zo lapñâ kore orânngâm ândibi. Zen nânngi. Kembangât ekabân den nânngi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâinj kâbaknezingâmap. Ka a um giginñâ ândime, zen tânzânngomap.” ⁶ Zorat op ko zen um giginj op ândim Anutu imbarñâ mariñâ, zâkkâren pindiñsâm ândibi. Yatâ utne nânngi narâk mâte oi zâkñâ tânzânngobap. ⁷ Kut nânngi nânngi nânngi kwâkâ upme, zo Anutugât bikñan pam birâbi. Zâk umñâ zengâren kinzap. Zâkñâ on galem otzingâmap. Zorat nânngi kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâzinj kârâm ândibi. Kâsazinj Satañ, zâk zuu kâtik Laiorñâ yatâ op nânngi mo nânngi zibâ sâmb âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembangâren nânngâm pâlatân kwâkñangâm kâtigem kin, Satañ zâk kânzâratñangâne âibap. Oi itâ nânngâbi. Bukurâpzinj hân dap zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzânngozânngorñâ mariñâ, zâk neule âsakñâ zinzinj kâtik zo zemñangap, zâkñâ zen Kristo sot pâlatân op ândiegât neule âsakñan bagibigât diizingipñâ sâi narâk pânngânok sâknam nânngânetâ ko melânj kubikzingâmñâ mem kâtikñan kwatzingâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkât imbarñâ zo zâkkâren zeipñâ zem zâimâmbap, kâtikñâ. Zo perâkñak.

Den murukñâ.

¹² Nânngi den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nânngi zâkkât nânngi buku bonñâ uap. Zen um bâbâlanj op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den pânngânok zi dâzânnguan.

Itâ nângâm ândibi. Singi âlip nângâm ândiwe, zo Anutuŋâ tânzângoŋgoŋgoŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik Babiloŋ kamânân ândie, zeŋgâren kâmutrjâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ zeŋgât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâŋ. ¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât singi ândie, zeŋgâren um lumbe zimbap.
Zo yatik.

Ekap zagât Peteronjâ kulemgui.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânjâ nen sot târarak marijâ, Anutu sot kubikkubikniñjâ Yesu Kristo, zekâren nânjâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñjâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumberjâ sot tânzânjogozânjogonj walâwalânj zengâren zem zâibap.

Singji âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbarjânandâ nen um hâlâlu sot târarak ândinatkat imbarjâ ningji ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatkat diiningâm zâkkât topñjâ muyageningji zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ningâbap, zorat singji sâip. Den zi nânjindâ zorat bonjâ niñjan muyagei hânân âkñâlegât tâmbetagoagonj ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holi tobat kânok utnatkat sâip.

⁵ Zorat zen nânjâm pâlâtânj kwâkñanjâm ândie, zen kâtigine târarak ândiândizij muyagibap. Târarak ândiândizijandâ top nânjânjânjâzizij muyagibap. ⁶ Nânjânjânjâzizijandâ um kendon muyagibap. Um kendonjâ kâtikkâtiginjâ muyagibap. Kâtikkâtigizijandâ singji âlip sot ninâugât bâbâlanj orotñjâ muyagibap. ⁷ Singji âlip sot ninâugât bâbâlanj upmenjâ buku op ândiândij muyagibap. Buku op ândiândijandâ tânagoagonj muyagibap.

⁸ Kut ñâi zo aksik zengâren muyagem zeï Kembuniñjâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buñ mân upap. ⁹ Ka ñâi zâk kut ñâi zo buñ ândibap, zâkkât itâ sâsânj. Zâk sij bâpsâsânj sot um kâtik. Mârumñan sanjon kubigip, zo nelâmkoï ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembunjâ gâsum sâlâpzanjoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtânj ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimñjâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñjâ, Kembu Yesu Kristo, zâkñjâ diizingi sumbengât kij topñjan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânjan nânjip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nânjan. Oi zen den bonjâ nânjâmñjâ mem kâtigem ândie, zo nânjâm lanj den zorik dâzânjom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkat narâkñjâ itâ nânjan. Zo mân kêrep uap. Den zo Kembuniñjâ Yesu Kristonjâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nânjâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nânjan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzânjom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembangât neule âsakñjâ egip.

¹⁶ Den singji dâzânjowen, zo bonjâ. Zo den pat mo singji yenñjâ a niñ nânjânjânjâyân gâbâ mân dâzânjowen. Nen Kembangât neule âsakñjâ sot imbarjâ igâwen. Zo yatâ ekñjâ imbarjâ sot takâtakânjâ zorat den singji dâzânjowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñjâ zâkkâren gâi Anutu lbânjâ sâm âlip den dukui. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Ummandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânja âlip ñâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânj tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nânjâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nânjindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakñjâ ñâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ hanjâbap. Oi umziñan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsakñandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nânjânek. Propete a, zij kut ñâi ñâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembangât ekabân kânjan kulemguwe. Zorat topñjâ anjâ zikñjâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a zijâ umziñanjârâk mân sâwe. Buñjâ. Tirik Kaapumñjâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anjâ zik umgât den zorat topñjâ mân sâbap. Tirik Kaapumñjâ den zorat topñjâ sapsunanjâ âlip sâbap.

2

Singi âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumjan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutnâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarânâ muyagibi. Zen singi âlipkât sâmb gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembunâ tosazingât op mom sângânziy meip, zâk kwâimbânangâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyagezingâbap. ² Oi zen laj mâman ândiândiy nep tuune a donbep ziy zingit wâratzângobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâmb bâlij kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkñâlê opnâ den sarâ sâmb kut nâi nâi zo laj betziyan mimbi. Ka zen ko itâ nângâbi, “Mârumjan gâbâ zengât hâuñangât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzângobapkât sâsân, zo tâmbetzângobapkât mambâtzingâm ândiap.”

A mârumjan hâuñâ zingip, zorat den.

⁴ Anutugât nângâmen. Zâk sumbem a nâmbutnâ bâlij utne mân birâzingip. Buñâ. Simân kâbakzeziy nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuñâ sâsânangât narâknâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumjan bâlij mâme a mân birâzingip. Noañâ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzângomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wangâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâlij mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâzingip.

⁶ Narâk nâin Sodom sot Gomora kamân yatik buj upabotkât sâi kârâp zikesei buj urâwet. Zo bâlij mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâmb yatâ oip. ⁷ Ka a târâraknâ, Loti, zâk bâlij mâme a ziy laj gulip ândine zorat nângi mân dâp oi Kembunâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târâraknândâ osetziyan ândei zen bâlij top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nângâm umñâ bâlij oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembunâ a târâraknâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzângomâp. Oi bâlij mâme a zen hâuñangât narâgân sâknâm zingâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziy bâlijangât kinmap, zen laj mâman opnâ Kambu sot sumbem a zâizâinâ sâmb bâlij kwatzingâme. Kembunâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanmap. A yatâ zorânj kengât buñâ den kwâkziyan sâmb sumbem a âsakñâ sot imbanjâziyoot zen sâmb bâlij kwatzingâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanjâ sot kâwali top nâi zemzingapnâ Kambu gât mâterjan mân sâmb bâlij kwatzingâme.

¹² Ka laj mâman a zo, ziyâ um nângânângâziy buj, zuu zângom nime, zo yatâ. Kut nâi nâigât topnâ kârûm den laj sâme. Zen zuu yatâ zângobap. ¹³ A zo bâlijâziyngât sângân mimbi. Zen anjun buj sirâmân kamân sombemân sâkkât âkñâlê lum bâlijâ upme. Zen âkon buj sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziyan ândim um gulip kwatzingânam yatâ upme. Ziy osetziyan mân orotnâ op sii nalem nine zorat nânga anjunoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziyâ laj ek nângâm âkñâlê upme. Oi bâlijâ âkonñâ buj upme. A lotnâ zen kut nâi yatâ zorat mem um gulip kwatzingâme. Kât sikumgât âkñâlê op umziy oip. A zo, zen simgât singi. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sânginâ, Bileam Berorogât nanñâ, zâkkât mâtâp bâlijâ zo lânme. Bileam zâk bâlijangât sângân mimbatkât laj oip. ¹⁶ Zâk bâlijangât op siyan geip. Oi donji diy buñandâ a den yatâ sâmb Propete a Bileam zâk den kârâpñoot dukuip.

¹⁷ Bâlij mâme a zo, zen too kârâksâsân yatâ. Oi pibânâ saru kom kâbakñei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziy nâtâtikkât singi upigât sâsân. ¹⁸ A zo, zen zâizâin den sâme. Oi a nâmbutnâ bâlijangât mâtâp birâm âlipñangât mâtâp âinam utne kâitzângom laj ândiândiyâ mâtâbân diizingâne âine bâlijangât nep ârândânj tuume. Ziyâ a itâ sâmb dâzângome, ¹⁹ “Zen yatâ opnâ dumun buj ândim kwâtâtibi.” Zo ziyâ bâlijangât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nângen. A nâinâ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sânginjan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nânge. Singi âlip buñâ, zengât banjet kândâtkom Kambu Yesu Kristo mâte okñangâm zâk sot pâlatânj urâwenjâ puriksâm mâtâp sânginjan âinetâ bâlij kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ

zo Kembangât târârak mâtâp mân ek lânje sâi bâliŋ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lânaweŋa den kâtikŋa kwâkâm zingâne zo birâm mâtâp sânŋinjan âine bâliŋ kâtikŋa upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuŋa itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuŋa mogatŋa zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanŋon dum zagâtŋa sanŋomap.”

3

Kembangât den zo yenŋa mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziŋ mânŋia Kembangât den nânŋâm kwâtâtibigât kulemgum zingân. ² Kembangât sinŋi a Propete, zen mârumŋan den sâme, zorat nânŋibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpnâ nen kubikkubikniŋa, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzânŋowen, zorat ârândânŋ nânŋâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânŋan itâ nânŋâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliŋanŋât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonŋa ikâ? Sâkurâpninŋ ândim muwe sot kut ŋâi ŋâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topŋa itâ nânŋâm tâtâlîm den zo sâme. Anutuŋa sâi sumbem zâk mârum ŋâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diŋanŋât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ŋâi ŋâi gwâkâzingâm nanŋip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziaBOT, zo Anutugât denŋa saaziki kârâpkât sinŋi op ziaBOT. Hâuŋa mimiŋ narâk mâte oi bâliŋ mâme a tâmbetagobigât mambât ziaBOT.

Kembu zâk nenŋât op narâk mem kêrep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ŋâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nânŋi narâk kêrep patâ yatâ opmap. Oi narâk karep patâ zorat nânŋi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutŋa zen Kembangât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonŋa muyagibapkât kwakŋa narâk mem kêrep kwâpmap.” Zen ko nânŋâne yatâ mân upap. Buŋa. A nâmbutŋa tâmbetagobegât Kembuŋa zengât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziŋ melânŋa zâkkâren mâte okŋanŋâbigât nânŋâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembangât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buŋ upap. Oi kut ŋâi igikŋa zo aksik kârâp sem nanŋâbap. Oi hân sot hân kwâkŋan kut ŋâi ŋâi muyageip, zo kârâpnjak simbap. ¹¹ Kut ŋâi ŋâi zi buŋ op nanŋâbap, zorat zen um hâlâlû sot târârak ândim sinŋi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut ŋâi ŋâi igikŋa zo kârâp bâlamân zingeseem too yatâ opŋa buŋ upi. ¹³ Nen ko sumbem unjakŋa sot hân unjakŋa muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiandinŋ dâp op zimbap.

Den murukŋa sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut ŋâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenjan um hâlâlû sot tosa buŋ ândibigât umŋa hâbam op lumbeŋa ândine zingiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniŋandâ narâk mem kêrepŋan pâi itâ sâbi, “Kubikniŋâbam yatâ uap.”

Bukuniŋa, Kembangât Tirik Kaapumŋa Paulo um bâbâlanŋ kwâkŋanŋi nânŋânânŋa zo wâratkum den zo kulemgum zingip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsûm zingâmap. Ekapŋan den nâmbutŋa ziap, zo den muyap buŋa. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, zinâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buŋa. Kembangât ekap nâmbutŋa zo yatik opŋa tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânŋan dâzânŋuan. A lanŋ ândiandinŋa zengât sâm gulipŋa umziŋan giari loribegât gasâziŋ kârâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniŋa, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzânŋozânŋonjan sot top nânŋânânŋan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakŋa zemŋanŋap. Oi yatik zemŋanŋâm zâibap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohanenê kulemgöip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumñan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâm. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinatkât ekap zi kulemgum zingân.

Âsakñan ândiândij.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Ñâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen ñâtâtigân ândim Anutu sot pâlatân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonningi umniñ salek upap. Yatâ oi tosanijâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkumat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimbap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosanij birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonjâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum zingân. Neñgâren gâbâ ñâiñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosanij birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk buñâ, hân dâp ândie aksik, zengât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlatân utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlatân opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Ñâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlatân op ândien.” ⁶ Ñâi zâk Anutu sot pâlatân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den uñakñâ ñâi mân kulemgum zingân. Den zo mârumñan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemgum, zo den uñakñâ oi Yesugâren sot zengâren ârândân bon uap. Zo topñâ itâgât. Ñâtâtik buñ oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a ñâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok ñâtâtigân ândiap. ¹⁰ Oi ñâi zâk bukuñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândimap. A zo bâliñan mân tâmbetagobap. ¹¹ Ka a ñâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zo ko ñâtâtigân ândim ñâtâtikkât mâtâp âibap. Ñâtâtigân âi sinjâ egi ñâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nângâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesuñâ zengât suupziñ meip, zorat op tosanij gulipkumapkât den zi kulemgum zingân.

¹³ Ibârâp, zen mârumñan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlatân op ândiegât den zi kulemgum zingân.

A sigan, zen bâliņâ mariņâ kâsa okņangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziņgan.
A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtâņ urâwegât den zi kulemgum ziņgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mâruman gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtâņ urâwegât zengât den zi kulemgum ziņgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziņan ziap. Zen bâliņâ mariņâ kâsa okņangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziņgan.

Umniņâ hângât kut ņâi ņâiyân mân zimzap.

¹⁵ Umziņ hânân mo hângât kut ņâi ņâiyân mân pane zimzap. ņâi zâk umņâ hângât kut ņâi ņâiyân pâi zimzap, zo ko umņandâ Anutu Ibâ mân gâsubap. ¹⁶ Nânge. Hânân kut ņâi ņâi bâliņâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkņâle, senņâ ekņâ âkņâle, sot umņâ zâizâiņ. Zo Ibâgâren gâbâ buņâ. Zo hânân gokņâ. ¹⁷ Hân zâk âkņâleņoot zo buņ upap. Ka ņâi zâk Ibâgât den nânġâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânġkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliņoot gâbapkât sâsâņ, zo nânge. Oi narâk ziren kâsarâpņâ doņbep muyagem gam ândie. Narâk pânġkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniņan âsagiwe. Oi neņġât buku zo mân ândie. Zen neņġât buku ândim sâi nen mân birâniņgâbe. Zen birâniņgâwe, zorat topņâ itâ. Zen neņġât buku buņâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuņâ Kaapumņâ ziņgipkât nânġânânġâziņoot ândie. ²¹ Zen den bonņâ mân nânġâme sâm ekap zi mân kulemgum ziņgan. Buņâ. Zen den bonņâ nânġâmegât opņâ den zi kulemgum ziņgan. Den sarâ, zo den bon mariņangâren gâbâ mân ġâmap.

²² Yesugât kâsa, zo ņâi? Yesu, zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņġâbap mârur sâsâņ, Kristo, zo buņâ. A ņâiņâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. ņâi zâk Ibâ sot nanņâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ ņâi zâk nanņâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâniņġâbap. Ka ņâi zâk Yesu zâk bâliņan gâbâ mâkâniņġâbapkât mârur sâsâņ sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtâņ upap.

²⁴ Mârurman gâbâ Kembugât den nânġâm ândim gawe, zo nânġâne umziņan zei nânġâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanņâ sot Ibâņâ, zet sot pâlâtâņ op ândibi. ²⁵ Yesuņâ kut ņâi niņġâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikņâ.

Kaapumņâ sanġonniņgi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziņ um gulip kwatziņġâbegât ekap zi kulemgum ziņgan. ²⁷ Zengât itâ san. Kaapum ziņgip, zo zengâren ziap, zorat wangât a ņâiņâ den dâzânġobap? Kaapum ziņgip, zâkņâ kut ņâi ņâiġât den dâzânġomap. Den topņâ dâzânġomap. Zâkkât den zo sarâ buņâ, zo bonņâ. Oi zen Kristo sot pâlâtâņ op ândibigât dâzânġoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtâņ op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem ġâi keņġât sot aņun mân op mâteņan âi kinbi. ²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nânġâme. Zorat a ņâi, zâk târârak ândei ekņâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topņâ.

¹ Nânġânek. Ibâniņandâ neņġât umņâ doņbep kinzap. Kiri neņġât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otniņġâme, zorat topņâ itâ. Zen Anutu mân buku okņangâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginat? Zo mân nânġen. Ka itâ nânġâm kwâtâtien, “Kembuniņâ takâm ġâi tobatņâ ekņâ yatik utnat.” ³ ņâi zâk zo yatâ nânġâm um bâbâlaņ op ândi mâmanņâ kubikņâ târârak ândibap. Zâk Kambu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliņ op Satangât orot.

⁴ ņâi zâk bâliņ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuņâ, zo bâliņâ bonņâ uap. ⁵ Yesugât itâ nânġâme, “Zâk bâliņâ maatibam geip. Oi zâk bâliņâ mân oip.” ⁶ Oi ņâi

zâk Yesugâren pâlatâr op ândimapnâ bâliņ mân opmap. Ka nâi zâk bâliņ opmap, zâk zo Yesu mân ek nâņgâmap.

⁷ Nan bârarâpnâ, nâiņâ um gulip kwatziņgâbâ sâi mân nâņgâbi. Nâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliņ opmap, zâk Satangât a. Satangât zâk topņan gâbâ bâliņâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanņâ zâk Satangât nep kâdarņbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliņ mân orot.

⁹ Anutuņâ kâmut gakârâpnâ ândiândigât kâwali ziņgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliņâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokņâ, zorat bâliņâ mân upme. ¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Satangât nan bârarâp, zengât topziņâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokņâ buņâ. Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâkkât yatâ Satangâren gokņâ sâsâņ.

¹¹ Kembangât den mârumņan gâbâ nâņgâm gawen, zo itâ, “Umziņandâ gâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nanņâ Kain, zâkkât mâtâp mân lânņat. Zâk bâliņ mariņangâren gâbâ gokņâ, zorat munņâ koi moip. Zo itâgât. Zikņâ ândiândiņâ, zo bâliņâ. Munņangât ândiândiņâ, zo âlipņâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuņâ buku otniņgipkât buku orangânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziņâ kâsa otziņgâne nâņgâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniņ buku otziņgâm ândiengât niņangât itâ nâņgâmen. Mumuņan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuņâ buku mân okņangâbap, zâk tok mumuņan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nâņgâme, “Kâmbam ku a zengât umziņan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk nengât op ândiândiņ biri buku orotņangât topņâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniņ zengât op ândiândiņ birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a nâi hângât sikum zemņangi bukuņâ wan mo wangât kwakpap oi ekņâ mân nâņgâņangâbap, zâk dap yatâ umņandâ Anutugâren kinbap? Zo buņâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotņâ, zo den mo sâtņak mân sâsâņ. Betņâ sot umņâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonņangât kâmurân ândien, zorat topņâ muyagei nâņgânat. Oi Anutu mâteņan umniņâ keņgât buņ ândinat. Anutu mâteņan umniņâ keņgât opapkât itâ nâņgânat. ²⁰ Umnîandâ keņgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniņangât dâp buņâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nâņgâm naņgâmap.” Zorat nen keņgât kândâtkum zâkkâren nâņgâm pâlatâr kwâkņangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniņandâ keņgât mân oi Anutu mâteņan umâlip ândinat. ²² Oi diņâ lumņâ zâkkât mâteņan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niņgâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanņâ Yesu Kristo nâņgâm pâlatâr kwapņâ umziņandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuņâ sâm niņgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlatâr op ândime. Zâkoot zen sot pâlatâr opmap. Anutu zâkņâ Kaapumņâ niņgip, zorâņ sapsum niņgi nâņgâmņâ itâ nâņgen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nâņgâbi. Den zorat topņâ nâņgâm sâlâpkum ikpi. Den zo Satangâren gokņâ mo Anutugâren gokņâ, zo nâņgâm ândibi. Wangât, propete a sarâņâ donņep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokņâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiņâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsâņ zo, zâk buņâ. Zâk a yenņâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokņâ buņâ. Den zo Kristogât kâsaņâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nâņgâme. Kâsa zâkkât imbaņâ hânân muyagibapkât sâsâņ, zo mârum zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren goknâ, zorat ziñâ propete sarânâ zen sot agom kâtigemnâ kâsa otziñgâwe. Oi zengât umziñan ândiap, zorânâ propete a sarâ zengât umziñan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarânâ zen hânân goknâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziñâ nângâme. ⁶ Nen ko Anutugâren goknâ. A Anutugât den nângâme, zen dinniñâ nângâbi. Ka nâi zâk Anutugâren gok buñandâ dinniñâ mân nângâbap. Den bon mariñâ, Kembugât Kaapumñâ sot Satañ arâpnâ, zengât topziñ yatâ âsagei iknat.

Anutuñâ buku otniñgip, zorat topnâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniñandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotnâ, zorat topnâ Anutu. Nâi zâk bukurâpnâ buku otziñgâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlatân opmap. ⁸ Nâi zâk bukurâpnâ mân buku otziñgâmap, zâk Anutu mân ek nângâmap. Buku orotnangât topnâ Anutu. Anutu umñandâ gâsânângom buku otniñgâmap. ⁹ Anutuñâ nanñâ kânok ândiândi muyageniñgâbapkât sângongoi hânân gem gâip. Anutu umñandâ gâsânângom yatâ otniñgip. ¹⁰ Buku orotnangât topnâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okñangâwen. Zâknâ buku otniñgâm nanñâ sângongui gemñâ bâliñâniñangât suupñâ mem moip. Zorat nen Anutu mâteñan um salek kinat.

Anutuñâ buku otniñgâmap yatik neñgoot buku otziñgânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ buku otniñgipkât neñgoot yatik umñâ buku buku oranjânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniñandâ Anutu mân igâwen. Um buku oranjâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlatân oi buku orotnâ bonñâ neñgâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumñâ niñgip, zorat itâ nângen. Zâk nen sot pâlatân opmap. Nen zâk sot pâlatân upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanñâ hân dâp a nen kubikniñgâbapkât sângongoi geip. Oi nen sinniñandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzângomen. ¹⁵ Oi a nâiñâ, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâbap, zâk Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlatân upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nângen, “Anutu umñandâ gâsânângomap.” Zo ek nângâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariñâ. Nâi zâk buku upapñâ Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlatân upap.

Buku op keñgât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkñan keñgât buñ kinatkât Anutuñâ buku otniñgip. Oi Yesuñâ buku otniñgâm ândimap, zo yatik hânân zi buku oranjâm ândinat. ¹⁸ Keñgât sot buku, zet buku buku buñâ. Buku bonñandâ keñgât molibap. Keñgât, zo tosagât hâuñâ zo nângâm upme. Nâi zâk keñgât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsân.

¹⁹ Nen ko Anutuñâ kâdom buku otniñgipkât buku op ândimen. ²⁰ Nâi zâk Anutu buku okñangâman sâm bukuñâ kâsa okñangâbap, zâk sarâ a. Nângânek. Nâi zâk bukuñâ senñâ igiknâ buku mân okñangâmñâ dap op Anutu mân igiknâ, zo buku okñangâbap? ²¹ Yesugât den itâ ziap, “Anâ Anutu buku okñangâmñâ bukuñâ buku okñangi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlatân op ândinat.

¹ A nâiñâ, Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân zo, sâm nângâm pâlatân kwâkñangâbap, zâkkât Anutugât nanñâ sâsân. Oi nâi zâk Ibâ muyamuyagiñ buku okñangâbapñâ Ibâgât kiurâp yatik buku otziñgâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziñgâmen? Buku otziñgâmen, zo ko Anutu buku okñangâm, zâkkât den lugindâ, zorânâ topniñ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okñangânat. Diñâ lum buku okñangânat. Anutugât den zo yâmbâtñâ buñâ. ⁴ Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zengât orot mâme walâziñgâmen. Itâ opñâ walâziñgâmen. Nen Kembugâren nângâm pâlatân kwâkñangâm ândim hângât imbanñâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nâiñâ kâtigem kin hângât âkâk gâlâk zo koi gibap? A nâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâm, nângâm pâlatân kwâkñangâbap. A zorân bonñâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohanenâ sanjonņangip. Oi a ziņ poru nagân kune gilâmņâ gem gâip. Tooyâk buņâ. Too sot gilâm ârândân. ⁷ Oi Kaapumņâ Yesugât topņâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonņangât mariņâ. Sarâ mân sâmmap. ⁸ Karâmbut ziņâ tânogom kin topņâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziņ tânogom den sâne nânġindâ bonņâ opmap. Oi Anutuņâ den ñâi tângoi walâmap. Anutuņâ den ñâi sâi bonņâ opmap. Anutugât tân den zo nanņangât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Ñâi zâk Anutu nanņâ nânġâm pâlâtân kwâkņangâbap, zâk Anutugât den bonņâ nânġâmap. Ñâi zâk Anutugât den mân nânġâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorân Anutuņâ nanņangât den tângoip, zo nânġi bon buņ upap. ¹¹ Oi Anutu nanņangât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiņ kâtik muyagem niņgip. Ândiândi kâtik zo neņġât siņgi sâi nanņandâ galem oi ziap. ¹² Ñâi zâk nanņoot pâlâtân upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ñâi zâk nanņâ sot pâlâtân mân upapņâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliņangât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nânġâbigât ekap zi kulemgum ziņgan. Zen nanņangâren nânġâm pâlâtân kwatne ândiândi kâtik zemziņgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nânġânġâmen. Nen wan mo wangât zikņak nânġi ziap, zorat ninâu sâindâ nânġâniņġâbap. ¹⁵ Zorat opņâ wan mo wangât ninâu sâindâ nânġâniņġâbap. Zorat nânġâm itâ nânġânat. Kut ñâi ñâi zo neņġât siņgi sap.

¹⁶ Ñâi zâk bukuņandâ bâliņ oi ikpap, (Bâliņâ zo simġât siņgi mân muyagibap.) zo ekņâ zâkkât opņâ ninâu sâi ândibap. Bâliņâ nâmbutņâ opņâ simġât siņgi mân upi. Bâliņâ yatâ zorat san. Oi bâliņâ ñâi opņâ simġât siņgi orotņâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliņâ top top zo bâliņik. Oi bâliņâ torenņâ zo simġât siņgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nânġâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipņâ bâliņâ mân opmap. Anutugât nanņandâ galem oi bâliņâ mariņandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliņ mariņangât bikņan ândie. Zo yatâ nânġâmen.

²⁰ Anutugât nanņâ, zâk gemņâ um nânġânâņġâ muyagem niņgipkât den bonņâ mariņâ nânġâm pâlâtân kwâkņangâmen. Oi den bon mariņâ sot nanņâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân op ândimen. Zâkņâ Anutu bonņâ sot ândiândi kâtik mariņâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzâņgom ândibi.

Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneņâ kulengoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtrjâ, nâ ambân Kembu Anutuņâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zeņgât ekap zi kulemgum ziņgan. Nâ umnâ gâsâzâņgomap. Oi nâņak buņâ, den bonņâ nâņgâme, zen yatik otziņgâme. ² Kembugât den bonņâ umniņan ziap. Oi neņgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanņâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neņgâren sambâlem zimbap. Zet tânnâņgoitâ zekât den bonņâ sot buku buku zo neņgâren sambâlem zimbap.

Umjâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutņâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat sinji nâņgâmņâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtrjâ, gâ den bonņâ nâi dâgoga nâņgâ. Den uņakņâ buņâ. Mârumņan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oraņgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotņangât topņâ itâ. Nen umniņandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumņan gâbâ zei nâņgâm gawe, zo mem ândim buku oraņgâm ândibi.

Sarâ a, zeņgât den.

⁷ Nâņgat. Sarâ a doņbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâņ. ⁸ Nen zeņgâren nep tuugindâ bonņâ muyageip, zo gulip opapkât galem oraņgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sâņgân patâ mimbî. ⁹ Ka nâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâņ mân upap. Ka nâi zâk Kristogât den nâņgâm mem ândibapņâ Ibâ sot nanņâ, zet sot pâlâtâņ upap. ¹⁰ Ka nâi zâk Kristogât den mân mem ândibapņâ zeņgâren gâi mirâ aņgân kârâm buku mân okņangâbi. Zâk mân lum mâņganbi. ¹¹ Nâi zâk a yatâ zo buku okņangâbap, zâk bâliņangât nep tângubap.

Den murukjâ.

¹² Den nâmbut doņbep ziap. Oi simbupņâ ekabân kwânâņgâbatkât mân otnigap. Nâ zeņgâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatkâ Kembuņâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan bârarâp ziņâ nâņgâgime
Zo yatik.

Ekap karâmbuņ Yohaneņâ kulemgui.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtnâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkņak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonņâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutņâ zen ga den singi zo dâtnone nângâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonņangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nângâm umâlep patâ nâi nângâman.

Kembangât nep a hurat kwatziņgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziņgâmat. Oi kamân goorânâk buņâ, kârebân gâbâ gane buku otziņgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutņangât opņâ buku otziņgâmņâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutņangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziņan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziņgâm betziņan meindâ den bonņangât nep ârândâņ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziņgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap nâi kulemguan. Oi Diotrepe zâk zikņangât a sâtnâ ândibat sâmņâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opņâ nâ zengâren gamņâ ândi mâmanņangât topņâ sâm muyagibat. Zâk neņgât sarâ sâm, sâm bâliņ kwatniņgâmap. Oi zorigâk buņâ. Bukurâpniņâ nâmbutņâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziņgâmņâ a nâmbutņandâ buku otziņgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziņgi sâkņangât singi upme.

Demeterio zâkkât nângâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziņâ kut nâi bâliņâ utnetâ zengât mâtâp mân lânban. Nâi zâk kut nâi nâi âlipņâ opmap, zâk Anutugâren gokņâ. Ka nâi zâk kut nâi nâi bâliņâ opmap, zâk Anutu mân ek nângâmap sâsâņ.

¹² Demeterio zâkkât topņâ a aksik patâ ziņ sâm muyagiwe. Zâk a âlipņâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonņâ mem ândimap. Orot mâmeņandâ topņâ sapsuņap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkņangâmen. Oi den bonņâ sâmen, zo âlip nângâmat.

Den murukņâ.

¹³ Den doņbep ziap. Oi simbupņâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniņâ zen nângâgige. Nâ yatigâk bukurâpniņâ gâgâren ândie, zen nângâziņgan. Zorat dâzâņgoban.

Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulengoip.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu Ibânñâ umñâ a ambân gâsâzânjom diizingi Yesu Kristonñâ galem otzingâmap, zengât ekap zi kulemguan.

² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagon muyagem zimbap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândân sîngi âlip umñan bagim ândien. Sîngi âlip den zorat kulemgum zingâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den nâi kulemgum zingan. Zen den sîngi âlipñâ birâbegât oprñâ ekap zi kulemgum zingan. Sîngi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkat Anutugât sîngi a sâm ningip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ zingan. ⁴ A nâmbutñâ zen osetzian tik bagiwe. Mârumñan zengât topziñ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den sîngi âlip zo târârak mân sâm kut nâi nâi bâliñ lañ op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbânjangâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ zingâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nânngânek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâzingip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâkñâ zen tâk kâtikñandâ saazingâm nâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutuñâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliñ lañ oprñâ kut nâi nâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbânjan zâmbari gei ândie. Nen zo ekñâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetzian bagim ândie, zen umânân nânngâm yatigâk kut nâi nâi bâliñ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatzingâm sumbem a âsakñâziñoot zo sâm bâliñ kwatzingâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñ a imbanâziñoot lañ sâm bâliñ kwatzingâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâkñâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbarânjangât Satañ sot sârek âragumñâ Satañ den bâliñ dukubatkât nânngi mân dâp oi itâ dukuiñ, “Kembuñâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut nâi nâi topñâ mân nânngâm lañ sâm bâliñ kwatzingâme. Zen zuu yatâ nânngânngâziñ buñ lañ op tâmbetagome. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lânme. Oi kât sikungât oprñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñ lânme. Oi Kora zâk zâizâiñânjangât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiñânziñangât op tâmbetagome.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op sîngi âlip minduminduyân takâme. A zo, zen anunziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetzian tapñâ anun buñ lañ nime. Zen ziñangât nânngâne zari upme. A zo, ziñ sasa yatâ. Pibânñâ sasa mem âim gâi sâbâyân buñ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buñ. A zo, zen nak keet kwânâkwânânngân narâkñan keet buñ kinetâ kârâm sâmbum birâbirân yatâ. Topziñ zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo saruñâ kom lum âim gâmap. Kut nâi nâi bâliñ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen nâtâtigân âi ândim âimambigât sîngi sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpnâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñânziñangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâuñâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut nâi nâi âsagei nânngâne bâliñik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âkñâlezianjarâk kut nâi nâi nânngâme, zorat mâtâp lânme. Oi zen

ziinangât nângâne zâizâinj oi kutziñâ lum zaatme. Oi ziñâ a nâmbutñâ zengâren kut ñâi ñâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniñ Yesu Kristogât Aposolo ziñâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, “Narâk pânkânok oi Anutugât den kukuñ a zo, ziñâ bâliñâziñangât nep tuum ândim ziinangât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziñâ a kâsâpzângobi. Zen hângât âkñâle zorat nângânângâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buñ.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtâñ bonñâ zorâñ mam otziñgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuñâ umñandâ gâsâzâñgoi zâk sot pâlâtâñ op ândibi. Oi Kembuniñâ Yesu Kristo lumberñâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutñâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutñâ sim kârâbân geinam utne zengât umbâlâ op gâsum mâkâziñgâbi. Oi zengât bâliñâ zo zengâren âibapkât kenğât op galem orangâm ândibi.

Den murukñâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziñgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakñan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbarñâ zemñangap, Anutu kânok sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniñâ ândiapñâ âsakñâ neule sot imbarñâ mârurnan gâbâ zem gâip sot zemñangap, oi zem zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Yohaneŋă den tikŋă zo sâm muyageip.

Sâm muyage den.

¹ Narâk mân kêrep oi kut ŋăi ŋăi muyagibap sâsâŋ, zo Yesuŋă kore arâpŋă sâm muyagem dâtnângobapkât Anutuŋă Yesu dukuip. Yesu zâk sumber ană ŋăi sângongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip. ² Oi Yohane nâŋă Anutugât den sot Yesu Kristogât topŋă ek nângâwan, zo sot kut ŋăi ŋăi nâmbutŋă egâwan, zo sâm muyagiwan.

³ Oi den kânŋan âsageip, zi ŋăi zâk a mâteziŋan sâlâpkum zingâbap, zikŋă sot den sâlâpkoi nângâm mem ândibi, zengât nânga sâtârenoot uap. Wangât, kut ŋăi ŋăi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkŋă pânkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zengât mâsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipŋă ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbă sot Kaapum imbană nâmburân zagât zâkkâren tâkŋanğâmap, zâkkâren gâbă sot Yesu Kristo zâkkâren gâbă um lumbeŋă sot tânzângoziŋgoŋ zengâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonŋă opmap, zâkŋă kâdom otningâm mumuŋan gâbă zarip. Oi hân dâp a kută, zengât Kembu pată op ândiap. Zâkŋă umŋandă gâsuniŋgi gilâmŋandă tosanîŋă gulipkoip. ⁶ Zâkŋă nen um topŋan nâmban Ibână Anutu kore okŋanğâm ândinatkat gâsum sâlâpnângoi kâmut gakârâpŋă urâwen. Zâkkâren neule âsakŋă sot imbană zemŋanğapŋă zem zâimâmbap. Zâkŋă kembu otningâm ândim zâimâmbap. Zo perâkŋak.

⁷ Nângânek. Zâk unumunum kwâkŋan gâi a aksik patână sinziŋandă ikpi. Oi a sum pâronŋ parâwe, zen ârândân ikpi. Oi hân dâp a kâmutŋă kâmutŋă, ziŋă zâkkât umbâlă op isebe. Den zo perâkŋak.

⁸ Kembu Anutu, zâk ită sap, “Nâŋak kâdom sot bet. Nâ ândiwanŋă ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbană mariŋă.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

⁹ Nâ zengât buku Yohane. Nen ârândân Yesu sot pâlâtân ândimŋă sâknam ândim kâtigem Anutu um topŋan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siŋgi sâm muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetă tarâwan. ¹⁰ Oi tap nângă kendon oi Tirik Kaapumŋă umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den pată lâmun yată muyagei ită nângâwan. ¹¹ “Kut ŋăi ŋăi ikpan, zo ekabân kulemgumŋă Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zengâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziŋă ită, Epeso, Simirina, Peagamonŋ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneŋă Yesugât holi tobat egip.

¹² Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Puriksâm ită egâwan. Kârâp âsakŋă nâmburân zagât goide kâtŋă tuutuun egâwan. ¹³ Kârâp âsakŋă osetziŋan ŋăi kiri egâwan. Zâk tobatŋă a yată. Hâmbână kêrep gei kirip. Oi dimâŋan mâpaŋ goide kâtŋă tuutuun zo zeip. ¹⁴ Kâuk sâmotŋă zo kâukâu, kâu pula yată. Siŋă tobatŋă kârâp bâlam semap yată. ¹⁵ Kiŋă ko âin kât kâtikŋă kârâpŋă sem kuriŋkomap yată. Oi diŋă too sâmbon kwamit yată. ¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuŋan gâbă sâu pată ŋăi sâtŋă toren toren ga kirip. Oi si sângânŋă mirâsiŋ takă zeri âsagemap, zo yată âsagem zeip.

Yesuŋă Yohane lumbeŋă den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatŋă yată ekŋă kiŋ topŋan gem mumuŋ yată op zewan. Ziandă bik bonŋandă kwâknan pam ită sâm dâtnogip, “Gâ mân keŋgât ot. Nâ kâdom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi

mâriņă, nă. Nă momņă zaarâwanņă ândim zâimâmbat. Oi mumuņă sot sim mâtăp doodoonņun, zo năņă mem ândian. ¹⁹ Kut ŋăi ŋăi eksat, zo sot kut ŋăi zo itârăņ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siņgi ârândăņ kulemguban. ²⁰ Oi bitnă bongen sâņgelak nâmburân zagăt sot âsakņă nâmburân zăgăt goide kătņă tuutuun, zo aksik ek năņgat, zorat topņă dăgoga năņgă. Sâņgelak nâmburân zagăt, zo Yesugăt kămut nâmburân zagăt zengăt galem a. Oi kărăp âsakņă nâmburân zagăt, zo kămut nâmburân zagăt.”

2

Buku orotņandă mân buņ upap.

¹ “Epeso kamânân a kămut ziņă galem a, ziņăņgăt den ită kulemgu, ‘Sâņgelak nâmburân zagăt bik bongen mem kinņă kărăp âsakņă nâmburân zagăt goide kătņă tuutuun zorat osetziņan âim gămap, zăkņă găgăt den ită sap, ² “Zen narăk dăp âkon buņ nepziņă tuum kătigime, zo sot orot mămезiņă zorat den siņgi găi năņgan. Zen băliņ mămе a zengăt âkonziņgămap. Oi zorat a nămbutņă zen nen Aposolo sâme, sarăziņăņgăt topņă muyagiwe. ³ Epeso a zen năgăt op kătigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek năņgăm ândian.

⁴ Oi nă ită zorat zengăt năņga băliņ opmap. Zen mărumņan umziņandă găsănowe, zo yatik narăk ziren mân ziap. Zo birăwe. ⁵ Mărum op ândiwe, zo năņgăm umziņă melăņbi. Oi ândiwe yatigăk dum op ândibi. Zen umziņ mân melăņne zengăren gam kărăp âsakņăziņă, zo lum pămbat.

⁶ Năi ko kut ŋăi âlipņă utne năņga âlip opmap. Mem gulip kwăkwat a, Nikolau, zăkkăt arăpņă kut ŋăi utne ekņă âkon upme. Zo nă yatik âkonimap.

⁷ Kaapumņă Yesugăt kămut den dăzăņguap, zo kindapziņootņă năņgăm kwătătibi. ŋăi zăk Sataņ sot agom kătigem walăbap, zăk sumbemân Anutugăt kălam kutņă Paradisi, zoren ândiândi nakkăt bonņă zemap, zo pinda nimbap.” ’ ’

Kembugăt den mem ândim mumuņă.

⁸ Yată sămņă ită săip, “Simirina kamânân a ambân kămut ziņă galem a, ziņăņgăt den ită kulemgu, ‘Bet sot kăndom, momņă zaaripņă găgăt den ită sap. ⁹ “Zen săknam kwăkņan hănân a gigină ândime, zo năņgan. (Oi zen umgăt gom sambe imbaņă zemziņgap.) Oi Yuda a nămbutņandă den băliņ dăzăņgome, zo yatik năņgan. Oi a zo, zen Yuda a bonņă buņă. Zen Sataņgăt kămurân gokņă.

¹⁰ Zen săknam dum năņgăbi, zorat mân kengăt upi. Năņgănek. Sataņ zăk măsămăsikăyân zămbanbap. Zengăren a nămbutņă tăk namin zămbanbap. Oi zengăren săknam pată sirăm băzagăt yată zimbap. Oi ziņă Kembugăt den mem kătigem ândine zăņgone munetă zorat săņgăņă ziņgăbat.

¹¹ Kaapumņă Yesugăt kămut den dăzăņguap, zo kindapziņootņă năņgăm kwătătibi. ŋăi zăk Sataņ sot agom kătigem walăbap, zo ko mumuņă zagăt, sim, zorăņ mân tămbetkubap.” ’ ’

Băliņăņgăt mătăp mân lăņbi.

¹² Yată sămņă ită săip, “Peagamoņ kamânân kămut zengăt galem a, ziņăņgăt den ită kulemgu, ‘Său sătņă toren toren mem ândimapņă găgăt ită sap, ¹³ “Zen kamân ândie, zo âlip năņgan. Zoren Sataņă nep kătikņă tuumap. Zen kutsiņgină tărărak mem ândime. Oi den săwan, zo lume. Um kătik ziņă kore ană Antipa kuwe, narăk zoren năgăt den mem ândim mân loriwe.

¹⁴ Oi nă zengăt năņga măik ŋăi băliņ uap. Zengăt kamânân a nămbutņă ândie, zen Bileamgăt mătăp lăņme. Propete Bileam, zăk a kută Balakņă Isirae a kăitzăņgoi băliņ upigăt dukui. Oi zen lopiogăt siņgi nalem nem kămbu konda sot piuriyăunzabân bagiwe. ¹⁵ Oi zengăt kămurân a nămbutņă zen mem gulip kwăkwat a Nikolau, zăkkăt arăpņă zengăt mătăp lăņ yatik urăwe. ¹⁶ Zorat zen umziņ melăņbi. Zen yată mân utne nă zengăren kek gamņă a yată zo kăsa otziņgăm lăunăņgăt săuņandă kărăziņgăbat.

¹⁷ Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbat, zâk sumbergât nalem kutŋâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu ŋâi pindâbat. Kât zoren kot unakŋâ ŋâi zeï mârîŋandâ zikŋik ek nâŋgâbat.” ’ ’ ”

Isebegât mâtâp mân lânbi.

¹⁸ Yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziŋangât den itâ kulemgu, ‘Anutu nanŋâ siŋâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiŋâ kât âin kârâpŋâ sei kuriŋkomap, zo yatâ, zâkŋâ gâgât itâ sap, ¹⁹ “Nâ orot mâmeziŋâ nâŋgan. Zen a buku otziŋgâme. Zen nâŋgâm pâlatân kwatnim nepkât kâtigime, zorat topŋâ ek nâŋgan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nâŋgan.

²⁰ Oi nâ itâgât op zengât nâŋga mâik ŋâi bâliŋ uap. Zen ambân ŋâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nâŋgânâŋgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâŋgoi laŋ mâman op lopiogât siŋgi sâm nalem nemarâwe. ²¹ Zâkŋâ umŋâ melânŋbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umŋâ mân melânâ bâliŋâ mân birâmap.

²² Nâŋgânek. Zorat sa sisi mâsek okŋangi zimbap. Oi a zâk sot laŋ ândime, zen umziŋ mân melânne ârândân sâknam ziŋgâbat. ²³ Oi ambân zorat nan bârarâpŋâ zo zâŋgua mom naŋgâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nâŋgâbi. Nâŋâ um nâŋgânâŋgâziŋ ek nâŋgâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziŋangât topŋâ ekŋâ hâuŋâ melân ziŋgâbat. Nâgât yatâ nâŋgâbi.

²⁴ Tiatira kamânân a nâmbutŋâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataŋgât den mân nâŋgâme. Zengât den sa nâŋgânek. ²⁵ Kut ŋâi ŋâi mem ândie, zo dâŋ mem ândine gâbat. Nep ŋâi yâmbâtŋâ kwâkziŋan mân paan.

²⁶ Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nâŋâ imbaŋâ pinda a hân ŋâin ŋâin gokŋâ zengât a sâtŋâ upap. ²⁷ Zâk tân kâtikŋâ zo bikŋan mem a kutâziŋ upap. Oi âmaŋ kunzirindâ âbâŋgumap, zo yatâ zâŋgobap. Nâ Ibânandâ imbaŋâ nigip, zo yatik zâk pindâbat. ²⁸ Oi sâŋgelak patâ zâkkât haŋsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

3

Um mumuŋâ mân ândibi.

¹ Yatâ samŋâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zengât galem a, ziŋangât den itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbaŋâ nâmburân zagât zâkkâren tâkŋangap sot sâŋgelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkŋâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nâŋgan. A ziŋgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziŋâ ko mumuŋâ ziap. ² Zorat zen zaatŋâ zengâren a torenŋâ munam ue, zo umziŋâ kom mâŋgibi. Nâŋgânek. Anutu mâteŋan orot mâmeziŋâ eksa mân dâp uap. ³ Zen umziŋ melân den dâzâŋgowan, zo dâŋ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziŋ game yatâ nâ zengâren gâbat. Oi zorat narâkŋâ mân nâŋgâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutŋâ ândie, zen hâmbâziŋ baŋerân mân saŋgonme. Zen bâliŋ mân upme. Oi a yatâ zorân hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nâŋgâziŋga dâp uap.

⁵ Ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutŋâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buŋâ. Nâ kutŋâ Ibânangât mâteŋan sot sumber arâpŋâ, zengât mâteziŋan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumŋâ Yesugât kâmut den dâzâŋguap, zo kindapziŋootŋâ nâŋgâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

Kembugât den mem târârakŋâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmŋâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zengât galem a, ziŋangât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariŋâ ândeip, zo yatik Kembuŋâ Yerusalem

uņakņangāt mariņā āndiap. Zākņā hāngi mem pāi ņaiņā mān dooņgubap. Oi zākņā mātāp zo dooņgoi ņaiņā mān mem pāmbap. Tirik a sot sāi bon opmap, zākņā gāgāt itā sap. ⁸ “Nā orot māmēziņangāt topņā nāņgan. Nāņgānek. Nā māmēziņan mātāp mem parāwan, zo a ņaiņā dooņgubapkāt imbaņā mān tākņangap. Zen imbaņāziņ bituktā zemziņgap, zo nāņgan. Oi dinnā lum mem āndim kutsiņginā mān birāwe.

⁹ Nāņgānek. Sataņgāt kāmurān gokņā a nāmbutņā, zen Yuda a bonņā buņā. Zen sarā a āndime. Zen otziņga gāgāren gam umziņ topņan pindiņsām itā nāņgābi, ‘Nā umnandā gāsuziņgām āndiman.’ Zo nāņgām birāņbi.

¹⁰ Zen ākon buņ nāgāt denān mem kātigem āndiwe, zo ko sa sāknam narāk a hān dāp topziņ muyagibapkāt āsagibap, zo zēņgāren mān āsagibap. ¹¹ Nā kek gābat. Zorat kut ņai ņai mem āndie, zo dāņ mem āndine a ņaiņā āndiāndiziņangāt hāuņā zo mān betziņan mimbap.

¹² ņai zāk Sataņ sot agom kātigem āndibap, zāk Anutugāt tirik namin hambo yatā kwānāņga zoren kinkin kātik kinmāmbap. Oi zākkāren Anutunaņgāt kutņā kulemgubat. Oi Anutugāt kamān, Yerusalem kamān uņakņā Anutugāren gābā sumbemān gokņā zo gibap, zorat kutņā kulemgubat. Oi ninā kutnā uņakņā zo zākkāren kulemgubat.

¹³ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi.” , ,”

Mān lorebi.

¹⁴ Yatā sāmņā itā sāip, “Laodikea kamānān kāmūt zēņgāt galem a, ziņangāt den itā kulemgū, ‘Den bon mariņā sot sapsusuņā bonņā sot sāi kātikkātigiņ, Anutugāren gābā kut ņai ņai muyageip, zorat topņā āndiap, zākņā gāgāt itā sap, ¹⁵ “Nā orot māmēziņangāt topņā nāņgan. Nāgāt ākņāle mān nāņgāme. Pateņā sot kārāpņā oset āndime. Zen um oset āndime, zo nāņgan. Zen pateņ mo kārāpņā upigāt otnigap. ¹⁶ Kārāp sot pateņ osetzikņan āndimegāt too bāliņā yatā lāunan gābā mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziņangāt topņā mān nāņgām laņ itā sāme, ‘Nen gom sambe zemziņgap. Nen kut ņai ņai doņbep miwen, zorat kut ņai ņai gāt mān kārūnat.’ Zo sarā. Zen topziņā mān kārūm laņ yatā sāme. Nā ziņgitsa zen a gigiņā, kanpitā, laņ āndim sinziņ bāpsāsāņ sot sāk bārak āndime. ¹⁸ Zorat dāzāņgua nāņgānek. Zen nāgāren gābā kune sāņgān memņā sikumziņoot upi. Oi hāmbā kākū kākū kwālām sākziņ kwātepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņangāt kelāk kwālām siņziņ saņgonņā sinziņā ālip ikpi.

¹⁹ Nāņgānek. A ambān nā umnandā gāsāzāņgoman, zo zāņgom kubikziņgāman. Zorat zen umziņ melāņā um wāgān op kātigem āndibi.

²⁰ Nāņgānek. Nā umgāt mātāp hāngi ākņan kin kom kinzan. Oi ņai zāk dinnā nāņgām hāngi mem pāi zākkāt mirin zāi tap nalem ārāndāņ nindat.

²¹ ņai zāk Sataņ sot agom kātigem walām āndibap, zāk nā sot a kutā tatarān tātāt. Nā yatigāk Sataņ sot agom kātigem walām āndiwangāt Ibānandā zāk sot tatarān tāpatkāt diinigip.

²² Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi.” , ,”

4

Yohaneņā Anutugāt neule tātātņā egip.

¹ Nā kut ņai ņai zo ek nāņga sumbem pāroņsāi egāwan. Oi den kwamit patā lāmūn yatā āsagei nāņgāwan, zo sumbemān gābā dum muyagemņā itā dātnogip, “Gā ziren kopgāna kut ņai ņai muyagibap, zorat tirāpgoga eknan.” ² Yatā sāi Kaapumņā mem hābamņan kwatnigi sumbemān neule tātātņā ņai tāi kwākņan ņaiņā tāi egāwan. ³ Oi zo tāip, zākkāt tobatņā kāt kutņā Yaspā sot Konelian, kāt kulem ālipņā, kuriņā yatā. Oi tātātņā toren toren mulum mogat yatā kāt kutņā Emerali, kāt kulem ālip zoren kirip, holiņā gwālā. ⁴ Oi neule tātātņā 24 zorāņ haamgum tarāwe. Tātātņā zorat kwākņan a patā 24 tarāwe. Zen hāmbāziņ kākū kākū pamņā tarāwe. Oi kākūziņan pindokziņ pulimātamņā tuutuūņ zo pam tarāwe. ⁵ Oi neule tātātņā patā zobā hānpān sot kaņkundundūņ āsagem zeip. Oi

tâtat sânġânġan kârâp âsakŋâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbanġâ nâmburân zagât tâkŋanġap, zorat kârâp. ⁶ Oi tâtatŋâ sânġânġan saru ŋâi belonġoot yatâ zeip.

Oi tâtatŋâ toren toren zuu patâ âlipŋâ kimembut tarâwe. Oi zo zen umziġen kândâtziġen sinziġ doŋbep. ⁷ Zuu âlip kimembut zeŋġâren ġâbâ zuu ŋâi, zuu kâtik Laionġât tobat. Ŋâi ko bâu makau yatâ. Ŋâi zâk si sânġânġâ a yatâ. Ŋâi zâk nii utak yatâ. ⁸ Oi zuu kimembut zen abâtziġâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziġan kândâtziġan sinziġ doŋbep. Oi ŋâtik sirâm kep itâ mime, “Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbanġâ mariŋâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipŋâ ândiap. Oi dum ġâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziġâ Kembu, ândiândi mariŋâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋanġâm kutŋâ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mâriŋâ zâkkât um topŋan pindiŋsâm sâm âlip kwâkŋanġâm neule pindokziġ zo um topŋan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹ “Kembuniġâ Anutu, ġâ kut ŋâi ŋâi aksik muyageziġin. ġâ sâna kut kiġ kiġ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋâ sot sâm âlip den sot imbanġâ, zo ġânġâ galem otna dâp upap.”

5

Yohanenġâ ekap ŋâi sâbânġâ om dooŋgudoonġuġ zo egip.

¹ Oi neule tâtatŋâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umŋan kândâtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorân pane ġâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliŋoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŋâ itâ sâip, “Ŋâi târârak ândimŋâ ekap sâbânġâ zo mem moloŋi dâp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenġan ġâbâ ŋâiŋâ ekap zo moloŋ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ Ŋâiŋâ âlipŋâ yatâ ândim ekap zo moloŋâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zeŋġâren ġâbâ ŋâiŋâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nânġâ. Yudagât kiurâp zeŋġâren ġâbâ a ŋâi zuu kâtik laionġ yatâ ŋâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmŋâ. Zâkŋâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziġip. Zâkŋâ ekap sâbânġoot nâmburân zagât zo âlip moloŋbap.”

Yohanenġâ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatŋan zo zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ 24, zeŋġât osetziġan râma gwamŋâ ŋâi kune kiri yatâ egâwan. Kâuġŋan goonġâ nâmburân zagât, siġâ nâmburân zagât. Oi siġâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbanġâ nâmburân zagât tâkŋanġap. Zâk hân dâp sânġonzânġoi âi ândie. ⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatŋan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topŋan âi ziwe. Zen kâmam wâlönziġoot sot hâkop goide kâtŋâ tuutuunġ, zo ârândânġ mem gei ziwe. Hâkop umŋan ġâbâ hitom âlipŋâ âsagem ġâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zeŋġât ninâu. ⁹ Oi zen kep uŋakŋâ ŋâi itâ miwe, “ġâ gonetâ ġilâmġandâ hân dâp a kâmutŋâ kâmutŋâ, den ġându ŋâi ŋâi suupziġ mena Anutugât siġi urâwe. Zorat ġâ ekap mem sâbânġâ zo moloŋna dâp upap. ¹⁰ ġâ minduziġġâna Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okŋanġâm a ambân zeŋġât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹ Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doŋbep patâ mân sâlâpzânġozânġonġ, kâmutŋâ kâmutŋâ neule tâtatŋâ patâ zo haamġum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipŋâ kimembut sot a patâ zen osetziġan kin betziġan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zâk imbanġâ sot sikum, gom sambe, nânġânânġâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenġan sot saruyân ândiwe, ziġâ itâ sâne nânġâwan, “Neule tâtatŋan taap, zâk sot Râma ârândânġ sâm bâbâlanġ sot kot patâ sot

imbanġa zemzikapġa zem zâibap.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziġa itâ sâwe, “Perâkġak.” Sâne a patâ ziġa Kembangât um topġan gei zem den sâm mâtâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zengât den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbârġoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ ġai mem moloġip. Moloġi ko zuu kimembut zengâren gâbâ ġaiġa den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.” ² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu ġai gâi egâwan. Kwâkġan a ġai tâip, zâk timbârġoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zângom kâwâliziġ mem ge kwâpam arip.

³ Oi Râmaġa ekap sâbâ zagât moloġi zuu ġaiġa den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriġa ġai gâi egâwan. A kwâkġan tâip, zâk hânân lumberġa buġ oi a kâsa kâsa upigât Kembangât imbanġa pindip. Oi Kembangât a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbârġa karâmbuġ moloġi zuu karâmbuġandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun ġai gâip. A kwâkġan tâip, zâk nalemgât yâmbârġangât dâpġa mem tâip. ⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziġan gâbâ den ġai itâ âsagei nâġgâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sâġġânġa bâzagât. Oi seġoġ kin zagât, sâġġânġa bâzagât. Oliwa nak sot waiġ nak zo mân tâmbetkune bonġa muyagibap.”

⁷ Oi Râmaġa ekap sâbâ kimembuġ moloġi zuu kimembuġa zorâġ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu ġai gâip. Oi a kwâkġan tâip, zâkkât kutġa Mumuġ. Oi ġai kândârġan gâip, zâkkât kutġa Sim. Oi hânân danġon kimembuġangâren gâbâ karâmbut zo yen zei ġai zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikġandâ a ambân tâmbetzângom nanġâbigât imbanġa zekâren zikip.

A siġi âlipkât op zâġgowe, zengât den.

⁹ Râmaġa ekap sâbârġa bâtnâmbuġ moloġip. Oi a Anutugât den mem ândine zâġgowe sot Yesugât siġi sâm muyagem ândine zâġgowe, zengât um dâpziġ Anutugât siġi pâpanġa zorat topġan zine ziġirâwan. ¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniġa patâ, hâlâlû op ândiat. Sâna bon opmap. Kembangġa, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniġangât tosa a hânân ândie, zengât hauġa mân mâkâm ziġat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziġâm itâ dâzâġgowe, “Kore a bukurâpziġ nâmbuġa zâġgonetâ tengâziġa dâpġan upapkât umziġ diim gei mambât mâik ġai ândibi.”

Narâk patin kut ġai ġai muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloġi wârġi patâ meip. Oi mirâsiġ sumunkom âmaġ sâkġa yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririġ kârâm tobatġa gilâm yatâ oip. ¹³ Oi sâġgelak zen pibaġa nak ilunġa kwâmbârâġi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiangâm buġ oip. Oi bakġa hânân sot saruyân, zo âbâġgum aleyangâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut ġai ġai yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sârġa sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiġ, giġiġ, zen aksik hân kât mâtâpġan âi tik pam bakġa sot sim, zengât itâ sâwe, “Ge kwâratnâġgonek. Ge kwâratnâġgonetâ neule tâtatġan tâpmap, zâk mân niġitpap. Oi Râmagât kuk nâġgap, zorat bonġa zo mân gâi iknat. ¹⁷ Kukzikġangât narâkġa oi a ġai mâtezikiġan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembangât siġi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziġirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ ġai hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe. ² Oi mirâsiġ takâtakâġan gâbâ sumbem a ġaiġa gâi egâwan. Oi ândiândi mariġa, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan ġai mem ândeip. Zâkġa sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut ġai ġai tâmbetkubigât siġi ândiwe, zen zâġgonsâm itâ dâzâġgoip, ³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâġgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpġa zengât mâteziġan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziŋan undipŋoot zengât tengâ itâ sâne nângâwan, “Isirae a kâmut kâmutŋâ, zengâren gâbâ l44 tausen mâteziŋan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷ Yuda kâmurân gâbâ l2 tausen zengât mâteziŋan undip parâwe. Reubengât kâmurân gâbâ l2 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ l2 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ l2 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Simeonŋât kâmurân gâbâ l2 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ l2 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ l2 tausen. ⁸ Sebulonŋât kâmurân gâbâ l2 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ l2 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ l2 tausen. A yatâ zo mâteziŋan undip parâwe.”

A kâmut doŋbepŋâ Anutu mâteŋan kirâwe.

⁹ Kut ŋâi ŋâi zo ek naŋgâm ŋâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziŋ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ ŋâi, a ŋâiŋâ tengâziŋâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatŋan tâpmap sot râma, zekât umzik topŋan kine ziŋgirâwan. Oi hâmbâziŋ kâukâuyâk. Zen gâlâŋgât sot lâkom iinŋâ bitziŋan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰ “Neule tâtatŋan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniŋâ.”

¹¹ Oi sumbem a aksik ziŋ neule tâtatŋâ sot a patâ sot zuu âlipŋâ kimembut haamzân-gom kirâwe, zen umziŋ topŋan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹² “Perâkŋak sot sâm âlip sot neule âsakŋâ, sâiwap, imbanŋâ, nâŋgânâŋgâ, kot patâ, zo Anutuniŋâ zâkkâren ziapŋak zem zâibap. Zo perâkŋak.”

Sâknam kwâkŋan ândiwe, zengât den.

¹³ Oi a patâ zengâren gâbâ ŋâiŋâ mâsikânim sâip, “Dap nângat? Hâmbâziŋ kâukâu zo, zen waniŋ gâbâ ga kinze?”

¹⁴ Mâsikâniŋi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâŋgan. Gâ nângat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziŋ Râma gilâmŋandâ sanŋone kâukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topŋan ândim ŋâtik sirâm zâkkât namin kore okŋangâm ândime. Oi neule tâtatŋan tâpmap, Kumbu, zâk zen sot tap galem otziŋgâbap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanŋâ mân zâŋgobap. Sâknam mân muyageziŋgâbap. ¹⁷ Râma tâtatŋan tâpmap, zâkŋâ diiziŋgi ândiândi too sinŋan âim ândibi. Oi si sâŋgânziŋan sinziŋ tooŋ zo Anutuŋâ sanŋori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŋgâwe.

¹ Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloŋi sumbem hiriŋsâm mâik ŋâi zeip. ² Zo âki sumbem a nâmburân zagât Anutugât um topŋan kinme, zen ziŋgitsa lâmun nâmburân zagât ziŋgâwe.

³ Oi sumbem a ŋâiŋâ hâkop ŋâi goide kâŋŋâ tuutuunŋâ, zo mem gamŋâ Kembangât siŋgi nalem pâpanŋan zoren âi kiri kut ŋâi wârân âlip doŋbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât siŋgi nalem pâpanŋâ zorat kârâpŋan pâi sem wârânŋâ zarip. Anutugât siŋgi a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânŋâ zarip. Zo tâtatŋâ gootŋan kirip. ⁴ Wârân âlip bikŋan kirip, zorat kâbakŋâ zo Anutugât siŋgi a zengât ninâu bekŋan mem Anutu mâteŋan zarip. ⁵ Sumbem a zo yatâ opŋâ Kembangât siŋgi nalem pâpanŋan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpan sot wâriŋ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaŋgâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zâk lâmunŋâ waari kât pateŋ sot kârâp sot gilâm mâpotŋâ hânân gem gâip. Oi hân daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naŋgip.

⁸ Sumbem a zagâtŋâ lâmunŋâ waari kut ŋâi bak patâ yatâ zo sem âbâŋgum saruyân giarip. ⁹ Giari saru daŋgon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuunŋâ zoren mom naŋgâwe. Oi waŋgâ tarâwe, zo âbâŋgum naŋgâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbuŋă lâmunŋă waari sâŋgelak pată ŋăi sumbemân gâbă kârăp balam yată gem too pată sot too sinŋă nâmbuŋă zoren giarip. ¹¹ Sâŋgelak zorat kutŋă kâlak kâtikŋă. Zorat hânân too zeip, zo daŋgon karâmbuŋă zeip, zorat torenŋen geim too zo aksik kâlakŋă oi a ziŋă nemŋă muwe.

¹² Sumbem a kimembuŋandă lâmunŋă waari mirâsiŋ sot kâin sâŋgelak zengâren dangon karâmbuŋă zeip zorat torenŋă sumunkom âsakŋă gâutgâut oip. Oi ŋâtigân kâin sot sâŋgelak zengât âsakziŋă paalarj oip.

¹³ Oi nă ekŋă nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmŋan den kâtikŋă ită den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbuŋă te. Zen lâmunziŋă waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbuŋandă lâmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bâtnâmbuŋă zo lâmun waari nână eksandă sumbemân gâbă sâŋgelak ŋăi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtăp doodoonŋuŋă zo pindăwe. ² Oi zâk simgât mâtăp mem pâi kâbak pată kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yată. Kopgamŋă mirâsiŋ kwâtepkoip. ³ Kâbak umŋan gâbă dikon doŋbep takâm hânân giwe. Kabât zo goozină sâulegât tobat yată. ⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâŋgobigât sâm ziŋgip. A ambân Anutuŋă undip mâteziŋan mân zeip, zen kâsa minziŋgâbigât sâip. ⁵ Oi kâin bâtnâmbuŋă umŋan kâbat ziŋă sâknam pată ziŋgâne mân mumbigât sâm ziŋgip. Sâknam zo sâuleŋă ziŋgi sâknam nânŋame yată. ⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziŋgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziŋgât den.

⁷ Dikon zengât tobat bâu pată biosi yată. Kâwali a zen kwâkziŋan tap kâmbamân âinam kubikaŋgâme yată. Oi kâukziŋan pindok goide kâtŋă tuutuŋă yată zo tâip. Oi si sâŋgânziŋă, zo a yată. ⁸ Oi sâmotziŋă, zo ambân zengât kâukziŋă sâmot yată. Sâtziŋă, zo zuu kâtik laioŋ sâtŋă yată. ⁹ Oi dimâziŋan dugum kât kâtikŋandă tuutuŋă yată zeip. Abâtziŋă kwamit, zo biosi sot a lalaŋă doŋbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yată. ¹⁰ Daaziŋă sâule daaŋă yată oi sâtziŋă, zo daaziŋan ziap. Zoraŋă kâin bâtnâmbuŋă umŋan a ambân ziŋgâne sâknam nânŋam ândibi. ¹¹ Oi simgât sumbem a, zâk zengât a kută ândiap. Zâkkât kutŋă Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolioŋ. Oi niiŋ denân kiom a.

¹² Nii utakŋă sâp karâmbuŋă den ită sâip, “Yei.” Ŋăi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokŋă lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nâmburân kânok zoraŋă lâmun waari. Oi Anutu mâteŋan siŋgi nalem pâpanŋă goide kâtŋă tuutuŋă murukŋă kimembuŋă, zobă den ŋăi âsageip. ¹⁴ Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den ită âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembuŋă saaziŋgi zie, zen olaŋziŋgă.” Sâi olaŋziŋgip.

¹⁵ Sumbem a kimembuŋă, zen narâk zoren nep tuubigât mârum sâm ziŋgi ândiwe. Nep diŋă sâm ziŋgip, zo ită. Zen hână daŋgon karâmbuŋă zorat torenŋan a ambân zâŋgone mumbigât sâip. ¹⁶ Sumbem a olaŋziŋgăwe. Oi kâwali arăpziŋă biosi kwâkŋan tâtatŋă, zengât tengă 2 handeret milion. Yată sâne nânŋawan. ¹⁷ A sot bâu pată tobat ită egâwan. A zen dimâziŋan dugum zo kuriŋă sot kâmbum sot gimbarŋă yată mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukziŋă zuu kâtik laioŋ kâukŋă yată. Lâuziŋan gâbă ko kârăp sot kâbak sot kât gimbarŋă kârăpŋă takâmap yată. ¹⁸ Oi kârăpŋă karâmbuŋă zoraŋă hânân daŋgon karâmbuŋă zeip, zorat torenŋă a tâmbetzâŋgoip. ¹⁹ Biosi zengât kâwaliziŋă, zo daaziŋan sot lâuziŋan ziap. Daaziŋă, zo mulum yată kâukŋoot zoraŋă a tâmbetzâŋgome.

²⁰ Oi a ambân nâmbuŋă tâmbetzâŋgom nânŋam nâmbuŋă birâziŋgăwe. Birânetă zen kut ŋăi ŋăi zo ekŋă umziŋă mân melânjawe. Zen ândi mâmanziŋangât nânŋame mân bâliŋ oip. Zen wâke sot lopio top top zengâren pâlatăŋă op ândimŋă mân birăwe. Zen lopio topziŋă ită mân nânŋăwe, “Lopio zen sinziŋandă mân ek nânŋame. Zen kinziŋandă mân

âim game. Zen kindapziŋandâ den mân nâŋgâme.”²¹ A zo, zen yatâ mân nâŋgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laŋ ândiândiŋ zo mân birâwe.

10

Sumbem a nâiŋâ den sâi kâtigeip.

¹ Sumbem a imbaŋaŋoot nâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetjan gâi kâuk kwâkŋan mulum mogât zeip. Si sâŋgânŋâ maa yatâ. Kiŋâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ² Bikŋan ekap nâi mem mâbâlakŋem kirip. Oi kiŋâ bongen zo sâru kwâkŋan lâŋ kirip. Oi kiŋâ yaŋgâgen zo hânân lâŋ kirip. ³ Kin den kâtikŋâ zuu kâtikŋâ laioŋ doŋbep zengât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaŋkundunduŋ nâmburân zagât den sâwe. ⁴ Den yatâ sânetâ nâŋgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooŋguna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lâŋ kirip, zâk bik bonŋâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶ “Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipŋâ ândimŋâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtejan itâ sâm kâtigibâ. Perâkŋak, narâk kârep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikŋâ Propete sap sum ziŋgip, zorat bonŋâ muyagibap.”

Sumbem a nâiŋâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimŋâ sumbem a kiŋâ saruyân sot hânân lâŋ kin ekap mem mâbâlakŋem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimŋâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamŋâ upap. Ka umgan kâlak upap.” ¹⁰ Yatâ sâmŋâ ekap zo nigî newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâŋ nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ, a hânŋâ hânŋâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zengât sot a kutâziŋâ zengât op Anutugât den sâban. Mârum dâzâŋgom ândein, zo yatik dum dâzâŋgoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapkât sâm pindâwe.

¹ A nâiŋâ tân kârep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatŋâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât siŋgi kut nâi nâi pâpanŋâ, zo dâpkwapŋâ umŋan ninâu sâm ândime, zo sâlâpzâŋgoban. ² Namâ sâŋgânŋan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân nâin gokŋâ, um kâtik zengât siŋgi. Oi ziŋâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umŋan lâŋ kindiŋkândaŋ mimbi.”

Anutugât den sâsâŋ a zagât muyageitâ simgât zuuŋâ zâkobap.

³ “Oi nâgât den sâm muyamuyagiŋ azatnâ imbaŋâ zikandâ nâgât den dâzâŋgom ândibabot. Pet hâmbâ alâkŋâ mem ândim mân kubikaŋgâm dâbâtzikŋoot ândibabot. A ambân orot mâmeziŋ melâŋ bâliŋâziŋ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴ Propete Sakaria, zâk mârumŋan Oliwa nak zagât sot kârâp âsakŋâ zagât zorat den kânŋan sâip. Oi a zagât zo zikŋâ bonŋâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtejan kinbabot. ⁵ Oi a nâi tâmbetzâkobam oi lâuzikŋan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a nâiŋâ kâsa otzikâm mumuŋangât siŋgi upap. ⁶ A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbaŋâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ toonŋâ gilâm upapkât imbaŋâ zemzikap. Oi hânân kut nâi nâi sâtŋoot sâitâ muyagibapkât imbaŋâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.

⁷ Oi Kembangât den sâsâŋ narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtikŋâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot. ⁸ Moitâ a ziŋâ kâmbârâŋzikŋâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutŋâ sumbuŋâ, Sodom sot Aigita. A ziŋâ Kembuzikŋâ kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹ Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutŋâ, sâkziŋ tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorâŋâ kâmbârâŋzikŋâ sirâm karâmbut sot torenŋâ zikitne zimbabot.

Oi a nâmbutŋâ hanzâkonâ sâne kwâkâzingâbi. ¹⁰ Oi Propete zagât a sâknam zingâwet, zorat moitâ hânŋâ hânŋâ a ziŋ umâlep op kut ŋâi ŋâi aŋgâgwanŋâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torenŋâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumŋâ umzikŋan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziŋ zikitŋâ keŋgât doŋbep urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtikŋâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgât,” Oi kâsarâpzik zeŋgât mâteziŋan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wâriŋ patâ meip. Wâriŋ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zeŋgâren gâbâ kânokŋâ pâbâbâŋsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikŋâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâŋsâne nâmbutŋâ kâtigem tarâwe. Wâriŋ patâ meipkât mirâ kâtŋâ tuutuŋ doŋbepŋâ pâbâbâŋsâm a 7 tausen yatâ zâŋgoi muwe. Oi a torenŋâ âlip tarâwe, zen keŋgât op Anutu, sumbem mariŋâ mâtâsiwe.

¹⁴ Utakŋâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtŋâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmun waari kut ŋâi ŋâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otzingâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsâŋ, Kristo, zekât bitzikŋan ariap. Oi Kristo zâk kembu otzingâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâteŋan tâtatziŋan tarâwenŋâ kiŋ topŋan ge zemŋâ Anutu itâ sâm mâtâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbarŋâ mariŋâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinŋâ ândiat. Oi gâ imbarŋâ mem dâŋ kembu otningâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutŋâ kâmutŋâ, zen kuk diŋâ sâm ândim gane gâ hauŋâ zingâbangât narâkŋâ mâte uap. Oi mumuŋâ zeŋgât den sâm kwâkâkwâkâŋ narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât ŋiŋi a, a giŋiŋâ sot zâizâiŋ kutkâ hurat kwapme, zen sâŋgânŋâ zingâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzâŋgome, zen tâmbetzâŋgobangât narâkŋâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâroŋsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat omboŋ ze i gâwe. Oi hânân sot kwamit patâ sot kaŋkundunduŋ, wâriŋ sot kât pateŋ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ŋâi kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem ŋâi itâ muyageip. Ambân ŋâi âsagem kirip. Maŋâ hâmbâ yatâ kêpei kirip. Oi kiŋ tipŋan kâin. Oi pindokŋan sâŋgelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonŋâ op katep mimbam sâknam nâŋgâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem ŋâi sumbemân âsageip. Busem patânŋâ, oâ tobat yatâ, kuriŋkuriŋ, kâukŋâ nâmburân zagât, goonŋâ bâzagât. Oi kâukŋâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daŋandâ sumbem sâŋgelak nâmbutŋâ zâŋgom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ oprâ ambân zo katep mimbam oi itâ nâŋgâm ambân gootŋan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zeŋgât a kutâ op galem zâŋgobapkât sâsâŋâ. Katep âsagei gâsumŋâ Anutugât neule tâtatŋan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo keŋgât op mirâ kâmân kâtikŋan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okŋanŋâbigât Anutuŋâ sâi tâtatŋâ kubigâwe.

Sataŋ sumbemân gâbâ kâbakŋine geip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpŋâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arâpŋâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpŋâ kâbakŋezingâmŋâ sumbem aŋgân kârâwe. ⁹ Oi oâ patâ, mulum sâŋŋiŋâ, Sataŋ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatzingâmap, zâk ziŋâ gâsum kâbakŋine hânân geip. Sumbem arâpŋâ yatik kâbakŋezingâne hânân giwe.

¹⁰ Oi sumbemân den kâtikŋâ itâ muyagei nâŋgâwan, “Kubikkubik sot imbarŋâ sot kembu op, zo Anutu sot aŋâ a bâliŋan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsâŋ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniŋ zeŋgât kâsa op sirâm ŋâtik dâp Anutu mâteŋan sâm bâliŋ

kwatziŅgâmap, zâk kâbakŅine giarip. ¹¹ BukurâpniŅâ zen Râma gilâmŅaŅgât imbanjan SataŅ sot agom kâtigem walâwe. Kembugât den keŅgât buŅ sâŅm muyagem SataŅgât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândiziŅ mân aŅgân kârâm buŅ upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? SataŅ zâk zeŅgâren gam kuk op ândiap. NarâkŅâ kek âkâbap, zo nânŅap. Zo nânŅâm kuk op ândiap.

OâŅâ ambân kâsa okŅaŅgip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakŅine gemŅâ nânŅâm ambân katep meip, zâk kâsa okŅaŅgâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatŅâ pindâne mulumgât keŅgât op mirâ kamân kâtikŅan tâtat mâmeŅan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenŅâ galem okŅaŅgâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumŅâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorâŅ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânŅâ ambân bekŅan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim naŅgip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opŅâ kâmut gakârâpŅâ zâŅgobam arip. AnutuŅgât gurumin den lumŅâ Yesugât ŅiŅgi zo mem ândime, zo zâŅgobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtŅan gei sagân kirip.

13

Saru umŅan gâbâ zuu kâtikŅâ Ņâi kopgâip.

¹ Oi nâ eksa saru umŅan gâbâ zuu kâtikŅâ Ņâi kopgâip. Zâk kâukŅâ nâmburân zagât, gooŅâ bâzagât. Oi gooŅan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukŅan kot kulem zeip, zo den bâliŅâ zeip. ² TobatŅâ wâu patâ yatâ. SâlâpŅâ, pusi yatâ. LâuŅâ, zuu kâtik laionŅgât lâuŅâ yatâ. Oi oâ zâk imbanŅâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziŅgâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukŅâ Ņâi use patâ op mumuŅaŅgât dâp yatâ egâwan. UserŅâ zo soŅei âlip oip. Oi hân dâp aŅâ aŅâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nânŅâne imbanŅâ oip. ⁴ OâŅâ zuu kâtik zo imbanŅâ pindip, zorat um kâtik a, ziŅâ sâŅm âlip kwâkŅaŅgâwe. Oi zuu zo sâŅm âlip kwâkŅaŅgâm sâwe, “Zuu zorat tobat ŅâiŅâ ândiap? ŅâiŅâ dap mo dap okŅaŅgâbap?”

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opŅâ zâizâiŅ den sâŅm den sumuŅâ sâbapkât sâŅm pindip. Oi AnutuŅâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umŅan nepŅâ tuubapkât narâk nânŅaŅgip. ⁶ Oi zu kâtik zorâŅâ Anutu zikŅâ sot kutsiŅgiŅâ sot tâtatŅâ sot sumbemân ândime, zen sâŅm bâliŅ kwatziŅgâm ândeip. ⁷ Oi AnutuŅgât ŅiŅgi a kâsa otziŅgâm zâŅgobapkât oâŅâ sâip. Oi hânŅâ hânŅâ, a sâk top top sot den gându top top, zeŅgât a kutâ upapkât oâŅâ imbanŅâ pindip. ⁸ Oi hân a ziŅâ ekŅâ sâŅm âlip kwâkŅaŅgâbi. Râma kune moip, zâk mârum hân mân muyageibân kutziŅâ ândiândigât ekabân mân kulemgoip, a zen zo zuu zo yatâ okŅaŅgâbi.

⁹ KindapziŅoot ândie, zen den zi nânŅâm kwâtâtibi, ¹⁰ “Ņâi zâk tâk namâgât ŅiŅgi oipŅâ tâk namin pambi. Ņâi zâk kâmbamgât ŅiŅgi oipŅâ kâmbamŅâ koi mumbap.” Oi AnutuŅâ ŅiŅgi a zen nânŅâm pâlatâŅ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu Ņâi kopgâip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikŅâ Ņâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâukŅan gooŅâ zagât zeip. Oi diŅâ sâip, zo oâ diŅâ yatâ. ¹² Oi zuu zorâŅ zuu mârum kopgâip, zâkkât imbanŅâ zo mem nep tuum kâtigeip. ZâkŅâ sâi hân a ambân ziŅ zuu Ņâi use opŅâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtŅâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. ZâkŅâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutŅâ tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu Ņâi zâkkât mâteŅan tuugi a ziŅ ekŅâ umziŅ gulip oi zuu mârum use op soŅeip, zâkkât lopio sobibigât dâzâŅgoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuuŅâ lopio waatŅaŅgi zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât AnutuŅâ nânŅaŅgip. Lopio zâk sâi a ziŅ mân sâŅm âlip kwâkŅaŅgâwe, zen zâŅgone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâiŅ gigiŅâ, sikumziŅoot sot sikumziŅ buŅâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziŅ bongen mo mâteziŅan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugât undip sâkziŅan tuuwe, zo zâkkât kutŅaŅgât teŅgâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut Ņâi Ņâi sâŅgân mimbegât

pâke parâwe. ¹⁸ A nânġânġâziġootŋâ zuu zirat tenġâ sot topziġ sâlâpkum nânġâbi. Tenġâ zo agât kutŋanġât tenġâ. Tenġâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpŋâ Sioŋ bâkŋan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmaŋâ Sioŋ bâkŋan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorân kirâwe. Oi mâteziġan zikŋâ sot Ibânġanġât kot zeip, a yatâ zorân kirâwe. ² Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nânġâwan, zo too sâmbon patâ kwamitŋâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânġa kâmam wâlôŋ kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutugât tâtatŋâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zengât mâteziġan kep unġakŋâ ŋâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutŋâ ziġ mân mime. A 144 tausen zeŋak mime. Hânân gâbâ Yesuŋâ sâŋġânziġ meip, zeŋak kep zo mime. ⁴ A zo, ziġâ ambân sot bâliġ mân opŋâ um salek ândiwe. Râmaŋâ diiziġi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeŋġâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siġi upiġât Râmaŋâ tâbaziġ meip. ⁵ Oi lâuziġan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakŋâ.

Sumbem a karâmbut, zengât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a ŋâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zengât den siġi âlip ziziġ kâtik, zo mem arip. Hânġâ hânġâ, sâk tobat ŋâi ŋâi, den gându topŋâ topŋâ, zengât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambân sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkŋanġâm sâm âlip kwâkŋanġâbi. Zâk hânġanġât den sâsân narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinġâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtŋan sumbem a ŋâiŋâ gam zagâtŋâ den itâ sâip, “Babiloŋ kamân marirâp, ziġâ a kâmutŋâ kâmutŋâ diiziġġâne bâliġâziġanġât um gulip nep âsagem laġ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtŋan sumbem a ŋâiŋâ gamŋâ den kambân itâ sâip, “A ziġ zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiŋsâm mâteziġan mo bitziġan zuugât undip mimbi, zo ko Anutugât kukŋanġât bonŋâ yâmbâtŋâ zo zeŋġâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpŋâ zengât mâteziġan kârâbân geim kât kârâpŋandâ ziġgesei sâknam patâ nânġâm zâimambi. ¹¹ Oi kârâpŋâ a zo yatâ ziġgesei, zorat kâbakŋâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziġan zuugât undip zeip, zen ârândân sâknam nânġâm sirâm ŋâtik nânġâm zâimambi.” ¹² Zorat narâk zoren Anutuŋâ siġi a zen Anutugât gurumin den sot Yesugât den siġi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zengât den.

¹³ Sumbemân gâbâ den ŋâi itâ nânġâwan, “Gâ den itâ kulemgu, ‘Narâk ziren topkwap Kembu sot pâlâtân op ândine zânġone mumbi, zengât nânġa sâtâreŋoot upap.’ Kaapumŋâ itâ sap, ‘Perâkŋak, zengât nânġa sâtâreŋoot upap. Zen nep patâziġâ tuum nanġâmŋâ tap nânġâbi. Oi orot mâmeziġanġât bonŋâ âinetâ muyageziġâbap.’”

Hânân Kembugât a gâsâzânġobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkŋan ŋâi tâip, tobatŋâ a yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok ŋâi tâip, zo goide kâtŋâ tuutuunġâ. Bikŋan sâu sâtŋoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin gâbâ sumbem a ŋâiŋâ gemŋâ unumunum kwâkŋan tâip, zo itâ sâm dukuip, “Gâ sâugandâ kâlamân bonŋâ mânânġât me. Bonŋâ mimiŋanġât narâk mâte uap. A minduziġâm kâsâpzânġozânġoŋ narâk mâte uap. Kâsâpzânġone hânġâ mimbigât narâk mâte uap.” ¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkŋan tâipŋâ sâunġâ mem hânân bonŋâ zo mânânġârip.

Bâliġ mâme ziġâ hânġâ mimbi, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a ŋâiŋâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikŋâ mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a ŋâiŋâ Kembugât siġi kut ŋâi ŋâi pâpanŋâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât siġi nalemu unġâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuŋâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuŋâ itâ dukuip, “Sâugâ zorân hânân bonŋâ mânânġât

nanġă. Hânân waij bonġă mârûm bâsigiap.” (Den sumbuġă zi Anutuġă bâliġ mâme a hâuġanġăt tâmbetzânġobapkât sâip.) ¹⁹ Sâi sumbem a bukuġandâ sâu mem kin hânân waij keetġă mânânġătġă mem Anutu um kukġanġăt omboġ patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkġan omboġ patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zei denġân patână op binbinġă zo hânân gâbâ bâu biosi sânġânġan yatâ. Oi denġân kârepġanġăt tenġână ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziġă kep miwe.

¹ Oi sumbemân sen mârât ŋăi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋăi ŋăi sâtġoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut ŋăi ŋăi zo âsagem nanġi Anutuġă kukġanġăt op dum mân tâmbetzânġobap.

² Oi saru ŋăi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotġă zei egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziġăwe sot a mâtezian zuugât undip zenġâren mân zeip, a zo, zen Anutuġâren gâbâ kâmam wâloġ mem saru sâtġan kine ziġirâwan. ³ A zen Anutuġăt kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

“O Kambu Anutu, imbaġă mariġă, orot mâmegă zorat nânġindâ imbaġă opmap. Hânġă hânġă zenġăt a kută, kut ŋăi ŋăi opmat, zo târârak. ⁴ Kambu, gâ ŋăiġă hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. ŋăiġă kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutġă kâmutġă zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuġanġăt nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziġoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umġă ŋăi hâlâlu sâsânġ, zorat mâtâp pâroġsâm kirip. ⁶ Mâtâp pâroġsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut ŋăi ŋăi sâtġoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziġ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziġan mâpaġ goide kâtġă tuutuunġă zo zeip. ⁷ Oi zuu âlipġă kimembut kirâwe, zenġâren gâbâ ŋăiġă sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziġip. Hâkop zo goide kâtġă tuutuunġ. Hâkop umġan Anutu ândiândi mariġanġăt kukġanġăt bonġă piksâm zeip. ⁸ Oi namâ kâligen Anutuġăt âsakġă sot imbaġanġăt kaapumġă zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut ŋăi ŋăi sâtġoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiġanġăt mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziġă hâkobân gâbâ kut ŋăi ŋăi hânân lokine geip.

¹ Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nânġăwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzânġoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut ŋăi ŋăi sâtziġoot zo lokine Anutuġăt kukġanġăt bonġă hânân gibap.”

² Sâi sumbem a kânok zâkġă âim hâkopġan gâbâ kut ŋăi lokei hânân giari zuu kâtikġanġăt undip mâtezian mem ândiwe sot a lopiogâren pindiġsâwe, zen sâkziġan use kâtik sot use kârokġoot muyageziġip.

³ Oi sumbem a zagâtġă âi kut ŋăi saruyân lokei giarip. Giari saruġă gilâm oip. A mumuġanġăt gilâm yatâ oi saru zuuġă mom nanġăwe.

⁴ Oi sumbem a karâmbuġă hâkopġan gâbâ kut ŋăi lokei tooyân sot too sinġan giari gilâm oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâkġă itâ sâi nânġăwan, “Ga hâlâlu ândeinġă ândiat. Tosagât hâuġă, zorat nânġindâ târârak uap. ⁶ Kembugât siġi a sot Propete a zânġom gilâmziġ tâmbetkuwegât gilâmâk ziġġana nimbi. Zo dâbâk otziġat.” ⁷ Sâi Kembugât siġi kut ŋăi ŋăi pâpanġan gâbâ den itâ nânġăwan, “Perâkġak. O Kambu Anutu, imbaġă mariġă, hâuġă ziġat, zo dâpziġan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuġă zâkġă hâkopġan gâbâ kut ŋăi lokei mirâsiġân arip. Ari mirâsiġă kârâp opġă a doġbep ziġgeseip. ⁹ Oi a zen maanġă ziġgeseip. Zen umziġ melânġ

Anutu hurat kwâkŋangâbigât Anutuŋa kut ŋai ŋai zo sâi âsageip. Oi zen umziŋ mân melânawe. Buŋa. Zen Anutu sâm bâliŋ kwâkŋangawe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuŋa zâkŋa zuugât tâtarân hâkopŋan gâbâ kut ŋai lokei giari zâk sot a ambân gakârâpŋa zengât hân boŋ zo ŋâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nângâm biyakŋa nâmbâlamziŋa hârârâŋsâmŋa takâ zeip. ¹¹ Oi sâknam sot useziŋangât opŋa Anutu, sumbem mariŋa sâm bâliŋ kwâkŋangawe. Oi zen umziŋ mân melân ândi mâmanziŋ bâliŋa zo mân birawe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokŋa hâkopŋan gâbâ kut ŋai lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiŋ takâtakâŋan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziŋa gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nânâ eksandâ oâ lăuŋan gâbâ sot zuu kâtik lăuŋan gâbâ sot propete sarâŋa zengât lăuziŋan gâbâ wâke bâliŋa karâmbut, tobatziŋ kaŋ yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonŋa. Zen sen mârât top topŋa tuubigât imbanŋa zemziŋgap. Oi zen hân dâp a kutâ ai minduziŋgâmŋa Anutu, imbanŋa mariŋa, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ŋai itâ nângawan, “Nâ Yesu, itâ sa nângânek. Zen narâknâ mân nângânek gâbat. Zorat ŋai zâk sâk bârak ândim aŋun opapkât sâk pâkeŋa mem pam um gwâlăgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nânŋa sâtâreŋoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziŋgawe. Hân zorat kutŋa Yuda denân Hamagedoŋ sâme (Niiŋ denân ko Magedoŋ bakŋa).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtŋa hâkopŋan gâbâ kut ŋai lokei sumbem kabâŋan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatŋan gâbâ den kâtikŋa ŋai itâ sâip, “Mârûm âkap.”

¹⁸ Hânpan sot kaŋkundundunŋ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriŋ patâ ŋai meip. Wâriŋ yatâ zo mârûmŋan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbânŋoi karâmbut oip. Oi hânŋa hânŋa a zengât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloŋ kamân patâ zo yatik Anutu kukŋangât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbânŋum saruyân geiwe. Oi hânân bakŋa zen âbânŋum nanŋawe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipŋa patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzânŋoip. Zânŋoi Anutu sâm bâliŋ kwâkŋangawe. Sumbem tipŋa zo gem tâmbetzânŋoip, zorat op sâm bâliŋ kwâkŋangawe.

17

Ambân ŋai zuu kuriŋ kwâkŋan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ŋaiŋa ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too dorŋbep nanŋamŋan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomŋa hâuŋa mimiŋangât den dâgobat. ² Hân a kutâ ziŋ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laŋ mâman upme. Oi hânŋa hânŋa a zen zâk sot bâliŋ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumŋa tirâpnogi itâ egawan. Mirâ kamân kâtikŋan ambân ŋai zuu kuriŋa kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâliŋa top top zeip. Oi zuu zo kâukŋa nâmburân zagât. Gooŋa bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbânŋa kâmbum sot kuriŋa mem ândeip. Oi neulenâ sânŋân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtŋa tuutuunŋ tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut ŋai ŋai sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân zorat mâteŋan den sumbuŋa itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zengât patâziŋa sot hân kwâkŋan bâliŋ top top zorat mamŋa. Babiloŋ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâteŋan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât siŋgi a sot Yesugât siŋgi den mem ândine zânŋowe, zengât gilâm nemŋa um gulip oi egawan. Zo ekŋa nâ imbanân buŋ oip.

Zuu kâukŋa nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aŋa itâ mâsikâniŋip, “Gâ wangât nângâna imbanŋa uap? Nâ ambângât topŋa sot zuu kâukŋa nâmburân zagât sot gooŋa bâzagât, zorat topŋa dâgoga nângâ. ⁸ Zuu kâtikŋa egin, zo mârûm ândeipŋa narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ koptam tâmbet agoagoŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârûm ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen ekŋa sâm âlip kwâkŋangâbi. Zen kutziŋa hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋa yatâ upi.

⁹ Zi a nânġânânġânġootŋâ den zi nânġâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zo bakŋâ nâmburân zagât. Bakŋâ zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰ Oi zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buŋ urâwe. Ŋâi ândiap. Oi ŋâi gâtâm muyagibap. Zâkŋâ muyagemŋâ narâk pânġânok ândibap. ¹¹ Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zengâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan geibap.”

Gooŋâ bâzagât, zorat den.

¹² “Gooŋâ bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋâ topkwapŋâ narâk pânġânok zuu sot a kutâ op ândibi. ¹³ A zen umziŋ kânogâk zeï zuugât kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi. ¹⁴ Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zânġom kâbakŋezingâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋġâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen ġâsum sâlâpzanġoip. Oi zen zâk sot pâlatân op kâtigem ândie.”

Ambânġât den.

¹⁵ Sumbem aŋâ den yatâ sâmŋâ târokwap dâtnogip, “Laŋ mâman ambân too doŋbep naŋġâmŋan ândei eksat. Too zorân a hânŋâ hânŋâ sot a sâk tobat ŋâi ŋâi sot den ġându ŋâi ŋâi. ¹⁶ Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândân laŋ mâman ambân zo kâsa okŋanġâm hâmbâ gakânâ bekŋan mem naŋġâne sâk bârak tâi sunumŋâ nemŋâ siŋitŋâ kârâbân une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuŋâ umziŋan den zo pâi diŋâ lum um kânok oi zuu kore okŋanġâm kâwaliziŋ bikŋan pam ândine Anutugât den bon upap. ¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziŋgi kore okŋanġâbigât imbaŋâ zemŋanġap.”

18

Babilon kamân ġiligâlaksâbap, zorat den.

¹ Oi sumbemân ġâbâ sumbem a ŋâi ġâi egâwan. Zâk kâwaliŋâ imbaŋâ zemŋanġip. Hânân ġem ġâi âsakŋandâ doŋbep âsagem zeip. ² Zâk den kâtikŋâ den sâm sâip, “Babilon kamân patâ ġiligâlaksap. Wâke zengât kamân uap. Wâke bâliŋâ zoren âi tâtat mâme upi. ³ Zoren nii bâliŋâ top top, zengât kamân uap. Kamân mâirâp ziŋâ hân dâp a zen waiŋ too ziŋġâne nem um ġulip op ârândân laŋ mâman urâwe. Oi hânġât a kutâ zen kamân zoren ġam bâliŋâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aŋġâgwaŋġâ a zen kamân zorat sikungât aŋġâgwaŋġâ op sikumziŋoot urâwe. Zorat opŋâ ġiligâlaksap.”

Kamân patâ Anutugât sâtkât ġiligâlaksâbap.

⁴ Sumbemân ġâbâ Kembugât den kâtikŋâ itâ âsagei nânġâwan, “Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliŋâziŋ betziŋan mimbegât. Oi kut ŋâi sâtnoot zengâren zâibapkât. ⁵ Kamân zorânġâ bâliŋâ kwâkŋan kwâkŋan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuŋâ tosaŋanġât sap. ⁶ Kamân mâirâp ziŋ bâliŋ otziŋġâwe, yatik otziŋġâbi. Oi hâuŋâ zo walâm otziŋġâbi. Ziŋâ too kâtik ziŋġâne niwe. Zengoot too kâtik kâtikŋâ ŋâi ziŋġâne nimbi. ⁷ Zen zâizâiŋ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziŋġâbi. Ziŋâ umziŋan itâ sâme, “Ŋâiŋâ mân walâniŋġâbap. Um âlebân ândim zâinat.” ⁸ Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ŋâi ŋâi sâtnoot zengâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpŋâ kut ŋâi ŋâi sem kamân zo ârândân simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaŋâ mariŋandâ tosaŋiŋâ mâkâbap.

Kamân zo sei a ziŋ ekŋâ umbâlâ upi.

⁹ Oi hânġât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot laŋ ândiândiŋ op sot bâliŋâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakŋâ zari ekŋâ umziŋ bâlibap. Umbâlâ op iseibi. ¹⁰ Zen kamân zorat hâuŋanġât keŋġât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babilon kamân kâtikŋâ, ġâ hâuŋâ keġâk muyageġigap.”

¹¹ Angâgwanğâ a kamânğâ kamânğâ, zen sikumziğğâ ñâiğğâ sângân mimbap sâmb isem umbâlâ upi. ¹² Sikum âlip top top itâ angâgwanğâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlak sângân patâ, sângum neuleğğoot kuriğğâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât goonğâ. Oi kut ñâi ñâi nakğğâ tuume sot kâtğğâ tuume. ¹³ Nalem wârânğğoot topğğâ topğğâ sot too hitomğğoot topğğâ topğğâ, waiğğ too, kelâk, nalem top topğğâ sot râma, makau, biosi, a lalağğ sot kore a ambân. Kut ñâi ñâi zo sângân zâizâiğğ yatâ angâgwanğâ urâwe. Angâgwanğâ a ziğğâ kamân zorat marirâpğğâ zengât itâ sâbi, ¹⁴ “Bonğğâ muyaginat sâmb ândime, zo buğğ op nağğap, Oi sândokğğâ zo buğğ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziğğâbap.”

¹⁵ A kut ñâi ñâi angâgwanğâ op kât sikumziğğoot urâwe, zen kamân zorat hâuğğangât keğğât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleğğoot mem ândein. Oi neule top topğğâ sângân zâizâiğğ zo kegâk buğğ uap. Kut ñâi ñâi zo kek tâmbetkum nâğğap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi wanğğâ mariğğâ sot wanğğâ galem a sot wanğğâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakğğâ zari ekğğâ kârebân tapğğâ isem umbâlâ opğğâ sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlâ opğğâ suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op wanğğâ mariğğâ zen kât sikumziğğoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hirisâmb balo op zimbapkât sâsâğğ.

²⁰ “Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât siğği a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpğğâ ziğğâ bâliğğ otziğğâwe, tosa zorat hâuğğâ Anutuğğâ ziğğap. Zorat sâtâre upi.”

²¹ Den yatâ muyagei sumbem a imbağğâğğoot ñâiğğâ kât patâ ñâi mem zaatğğâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloğğ kamân patâ zo yatik kâbakğğibap. Oi buğğ op kwâtâtibap. ²² Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakğğandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân miangğânam kwamit mân âsagibap. Angâgwanğğâ a zoren ândiwe, zen hân toren toren zengât walâziğğâm zâizâiğğ op ândiwe. Kamân zorat kware suğğâ zorâğğ hân dâp a umziğğ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugât siğği a hân dâp zângowe, zengât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okğğangip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohanegğâ nâğğip.

¹ Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nâğğâwan. Zen sâmb âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakğğâ sot imbağğâ zo Anutuniğğ, zâkkâren ziap. ² Zâkğğâ kamân zorat tosa hâuğğangât nep tuugi bonğğâ sot dâp opmap. Lağğ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziğğ hân dâp a zen sot lağğ ândinetâ ko tâmbetzângoiğğ. Zengât tosa ziğğangât hâuğğâ ziğğip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziğğip.”

³ Yatâ sâmbâğğ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakğğâ zâim zemâmbap.” ⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipğğâ kimembut zen neule tâtatğğan tâip, Anutu, zâkkât kiğğ topğğan gei tap sâmb mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkğğak. Anutu sâmb mâpâsinâ.” ⁵ Oi tâtatğğan gâbâ den ñâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiğğ sot gigiğğ, zen Kembu hurat kwapğğâ sâmb âlip kwâkğğangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân doğğbep patâ sâtâre utne kwamitğğâ nâğğâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nâğğâwan, “Oe, Kembu Anutuniğğâ kembu otningğamap. ⁷ Zorat nen sâtâre op sâmb âlip kwâkğğangânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siğğiğğâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸ Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât nâğğangip.” (Sângum kâu zirâğğâ Anutugât siğği a zengât orot mâmeziğğâ târârak.)

⁹ Oi sumbem anġa den nġai itġa dġatnogi, “Kembuġa itġa sap, ‘Gġa itġa kulemgu. Rġamagġat sġatġare op sii nalem nimbigġat zop sġaip, zengġat nġanga sġatġareġoot uap.’ ” Yatġa sġamrġa sġaip, “Den dġagogan, zo Anutugġat den bonġa.” ¹⁰ Yatġa dġatnogi nġa kiġ topġan gei mġapġasibam ua kwġakġanim itġa sġaip, “Yatġa mġan ot. Nġa kore a bukugġa. Bukurġapkġa Yesugġat den mem ġandime, zengġat bukuyġak. Gġa Anutuyġak mġapġasiban. Yesugġat topġa sġam muyamuyage, zo Kaapumġat nep.”

Yohanerġa Yesu sot arġapġa zingirip.

¹¹ Oi nġa eksandġa sumbem pġaronsġai biosi kġaukġau nġai tġai egġawan. Oi kwġakġan tġaip, zġakkġat kutġa sġai bon opmap sot sġai ġsagemap. Zġak tosa hġaunġagġat nep tuugi tġarġarak opmap. Bġaliġ mġame a zen kġambamġa zġangomap. ¹² Siġa toren toren tobatġa kġarġap bġalam yatġa. Kġaukġan a kutġa pindok donġbep taap. Oi sġakġan kutġa kulemgoi ziap, zo zikġjik sġalġapkum nġangġamap. ¹³ Oi hġambġa kġarep zo gilġam saġgonsaġgonġa mem ġandiap. Oi kutġa sġame, zo Anutugġat sġat. ¹⁴ Oi eksandġa ari sumbemġan gġabġa sumbem kġawali a kġamutġa kġamutġa zen biosi kġau kwġakġan tap moliwe. Hġambġaziġ kġau timan ġlipġa yatġa. ¹⁵ Oi zġakkġat lġaunġan gġabġa sġau sġatġoot kopgġamap, zorġaġa a zġangom kġabakġezingġamap. Oi tġan kġatikġa mem ġandim a kġamutġa kġamutġa, zengġat a kutġa op galem otzingġamap. Oi waiġ bonġa omboġan pam kwġandġaline toonġa geimap, zġak yatik kġasarġapġa zġangomap. Anutu, imbanġa mariġa, zġakkġat kukġangġat op yatġa otzingġamap. ¹⁶ Hġambġanġan sot soonġan kġarġan kulem itġa ziap, “A kutġa sot a zġaizġaiġ zengġat Kembu patġa.”

Yesu zġak sġaunġandġa kġasarġap zġangobap.

¹⁷ Oi eksandġa sumbem a nġai maayġan kiri egġawan. Zġak zoren kin nii sumbemġan ġaim gawe, zen aksik den kġatik sġam dġazġangoip, “Ganek. Anutuġa sġai nalem patġa muyagibġamapkġat ga mindunek. ¹⁸ A topġa topġa zengġat sunumziġ nimbi. A kutġa sot a sġatġa kġawaliziġoot, a patġa sot kore mġaman a, a zġaizġaiġ sot gigġiġ ġrġandġan mune sunumziġ nimbi. Oi biosiziġ yatġa mune tġa sunumziġ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kġatik sot hġangġat a kutġa sot kġawali a gakġarġapziġ mindune zingirġawan. Zen Biosi kġau kwġakġan tġamap sot a gakġarġapġa kġasa otzingġanam gawe. ²⁰ Oi zuu kġatikġa sot propete sarġaġa zet kġambamġan loreitġa gġasuzikġawe. (Mġarum propete a sarġaġa zuu kġatikġangġat mġateġan sen mġarġat top top tuum a zuugġat undip mġateziġan zeip sot a lopiogġaren pindinsġawe, zen um gulip kwatziġgip.) Oi zet gġasuzikġam kġarġap sem zemap, zoren zġapane geiwet. ²¹ Oi nġambutġa ko biosi kġaukġau kwġakġan tġaip, zo lġaunġan gġabġa sġaunġa gam zġangom nanġgip. Oi nii ziġa gamġa sunumziġ nemġa ġkon urġawe.

20

Sataġ tġak namin pambi.

¹ Oi sumbemġan gġabġa sumbem a nġaiġa gem gġai egġawan. Oi zġak simġat mġatġap doonġgudoonġuġa sot tġak kġatikġa patġa mem gem gġaip. ² Oi zġak oġa, mulum sġangġiġa, wġake zengġat patġaziġa, Sataġ, zġak gġasumġa saamġa kendon 1 tausen tġagġan zimbapkġat Anutuġa sġam pindip. ³ Sġam pindġam simġan kġabakġei giarip. Giari mġatġap kġatikġa doonġumġa mġatġap sġabġaġa mġatġap tuum doonġgoip. Oi anġa anġa dum um gulip mġan kwatziġgġam yenġak zem zei kendon 1 tausen ġkġabapkġat sġam pindip. ġki olaġne gam narġak pġnġkġanok ġndibap.

A kġandom zaatġi, zengġat den.

⁴ Oi zorenġak neule tġatġatġa tap ari egġawan. Eksandġa a gamġa tġatġatġa kwġakġan tarġawe. Zen a tosaziġangġat den sġam kwġakġabigġat sġam zingip. Oi a nġambutġa mġarum Yesugġat opġa sot Anutugġat den mem ġandiwe, zorat opġa gġanduziġ mġanġangġarġawe, zengġat um dġapziġ egġawan. A zo, zen zuu kġatik sot zġakkġat lopio mġan mġapġasiwe. Oi zġakkġat undip mġateziġan sot bitziġan mġan mem ġandiwe. Zengġat um dġapziġ zingirġawan. Oi a zen sġakziġ gwġalġa utne zingirġawan. Oi zen Kristo sot a ambġan kembu otzingġam ġndine kendon 1 tausen ġkġabap. ⁵ Mumuġa nġambutġa, zen ko mġan zaatġa kendon patġa 1 tausen ġkġabapkġat mambġat zimbi.

Zaatne zingirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nânge sâtârenjoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuŋâ zagâtŋâ mân tâmbetzângebap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataŋŋâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziŋgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataŋ tâk olaŋne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamŋâ a kâmutŋâ kâmutŋâ hân dâpŋâ um gulip kwatziŋgâbam âibap. Oi a kâmutŋâ Gogo sot Magogo zo minduziŋgâm um gulip kwatziŋgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doŋbep, mân sâlâp zângeozângeon yatâ. Tengâziŋ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamŋâ hân gânduŋ lâŋ pitâm zem sipzângeowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umŋandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei zingesiŋap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziŋgâm ândeip, Sataŋ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŋâ zet mârum kâbakŋezikâne gei ândiwet. Zoren ârândâŋ ŋâtik sirâm sâknam patâ nângeŋâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŋâ mimbî.

¹¹ Oi nâ neule tâtatŋâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŋan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŋ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâiŋ sot gigiŋ, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine zingirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât siŋgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋgât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekŋâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândiziŋgât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melâŋ zingip. ¹⁴ Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiŋ, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât siŋgi a zengât ekabân kârûm mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sângeiŋâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânâ neule okŋangâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nângeŋâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi. ⁴ Anutu zikŋik zen sot ândim sinziŋ toonâ sanjori zagâtŋâ mân iseŋi. Narâk zoren mumuŋâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sângeiŋâzo buŋ op nanŋgâbap.”

⁵ Oi tâtatŋan tâip, Kembu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nânge. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonŋâ.’” ⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuŋ, zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum nanŋânangâŋ. ŋâi zâk toogât nânge nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam pinda nimŋap. Too zo sângeŋ buŋ. ⁷ ŋâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimŋap. Oi nânge zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka kenŋât upme sot Kembugât den mem birâbirâŋ, kâmbam ku, laŋ mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio hurat kwâkŋangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiŋ, zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi mem kirâwe, zengâren gâbâ ŋâiŋâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmâgât ambân siŋgi tirâpgebâ.” ¹⁰ Oi Kaapumŋâ diinim um bâbâlaŋ kwatnigi Sumbem anŋâ diinim bak kârep ŋâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakŋandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât

neule âsakŋă âlipŋă zo yatâ zorâŋă tâip. ¹² Kamân zo poŋ patâ saane haamgum kirip. Poŋ zo mâtap kubigawe, zo kiin zagât. Oi hânŋi kiin zagât. Oi mâtap zorat kwâkŋan sumbem a kiin zagât tarawe. Oi hânŋiyân Isirae a kâmut kâmutŋă kiin zagât, zengât kutziŋ zeip. ¹³ Oi mirâsiŋ takâtakâŋan mâtap karâmbut zeip. Oi mirâsiŋ geigeiŋan mâtap karâmbut zeip. Oi torenŋen mâtap karâmbut zeip. Oi torenŋen mâtap karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poŋ topŋan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zengât kutziŋă zeip.

Yerusalem kamân uŋakŋanŋât tobatŋă.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkŋă tân ŋăi goide kâtŋă tuutuunŋă mem kirip. Tân zorâŋ kamânŋât poŋ sot mâtapŋă zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâŋă sot binbinŋă sot kârepŋă, zo dâbâk. Sumbem aŋă tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Tengâŋă 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâŋă binbinŋă sot kârepŋă, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâŋ poŋan pâi 66 kilometa oip. Aŋă dâp tuumen yatik sumbem aŋă mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poŋ zo kât kâukâu neuleŋoot, zorâŋ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtŋă tuutuunŋă. Kât tobatŋă belo yatâ oip. ¹⁹ Poŋ tandâ kât sâŋgân zâizâiŋă kulem ŋăi ŋăi tuutuunŋă. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâŋ tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlă, zorâŋ tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Sapaia. Kât tandâ karâmbuŋ, zo kât kâuŋă tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Agate. Kimembuŋ, zâk kât kulemŋă mâpot tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Emerali. ²⁰ Kât tandâ bâtnâmbuŋ, zo kuriŋ sot kâuŋă mâpot tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriŋandâ tuuwe. Kât zorat kutŋă Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbanandâ tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuŋ, zo kât kâmbumŋă tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbanŋoot mâpot tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbanŋă mâpot tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât denŋop kuriŋ yatâ zorâŋ tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriŋ tobat ŋăi zorâŋ tuutuunŋă. Kât zorat kutŋă Ametisi. ²¹ Hânŋi mâtap kiin zagât, zo kaiput ŋilip patâ ŋăi zorâŋ tuutuunŋă. Hânŋi ŋăi ŋăiŋă zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamânŋât mâtap, zo goide kât âlipŋă belo yatâ zorâŋ tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ŋăi mân tâi egâwan. Kambu Anutu, imbanŋă mariŋă, zâkŋă tirik namâziŋ uap. Oi Râma zâk ârândâŋ. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakŋă uap. Oi Anutugât neule âsakŋă kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakŋă mo kâin sot mirâsiŋ âsakŋă, zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutŋă kâmutŋă, zen Râmagât âsakŋan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ŋăi ŋăi neuleŋoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân ŋâtiksâbapkât kamân zorat poŋ mâtap zo mân doŋgubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutŋă kâmutŋă, zen kut ŋăi hurat kwapme, hikpârâkŋoot, neule âkŋalenŋoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut ŋăi ŋăi sumunŋă zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliŋă upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siŋi sâip, kutziŋă Râmagât ekabân ziap, zo zejâk kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem aŋă ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipŋă. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatŋă gobetŋan gâbâ takâm gemap. ² Takâm gemŋă kamân tânâmŋan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtap ziap. Too sâtŋă toren toren zoren ândiândi nakŋă kin ariap. Nak zorat bonŋă top topŋă kiin zagât. Bonŋă zorâŋ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinŋă zo mem âlipziŋ upi.

³ Kamân zoren kut ŋăi ŋăi bâliŋă mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatŋă zoren muyagei arâpŋă zen zoren kore okŋanŋâm ândibi. ⁴ Oi zâkkât si sâŋgânŋă ek ândibi. Oi mâteziŋan zâkkât kutŋă zo zimbap. ⁵ Kamân zoren mân ŋâtiksâbap. Oi kârâp

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemoj 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohanenĵâ den tikŋâ 1:1-20
10	Yohanenĵâ den tikŋâ 2:1-17
11	Yohanenĵâ den tikŋâ 2:18-3:6
12	Yohanenĵâ den tikŋâ 3:7-22
13	Yohanenĵâ den tikŋâ 4:1-11
14	Yohanenĵâ den tikŋâ 5:1-14
15	Yohanenĵâ den tikŋâ 6:1-17
16	Yohanenĵâ den tikŋâ 7:1-17
17	Yohanenĵâ den tikŋâ 8:1-13
18	Yohanenĵâ den tikŋâ 9:1-21
19	Yohanenĵâ den tikŋâ 10:1-11
20	Yohanenĵâ den tikŋâ 11:1-19
21	Yohanenĵâ den tikŋâ 12:1-18
22	Yohanenĵâ den tikŋâ 13:1-18
23	Yohanenĵâ den tikŋâ 14:1-20
24	Yohanenĵâ den tikŋâ 15:1-8
25	Yohanenĵâ den tikŋâ 16:1-21
26	Yohanenĵâ den tikŋâ 17:1-18
27	Yohanenĵâ den tikŋâ 18:1-24
28	Yohanenĵâ den tikŋâ 19:1-21
29	Yohanenĵâ den tikŋâ 20:1-15
30	Yohanenĵâ den tikŋâ 21:1-27
31	Yohanenĵâ den tikŋâ 22:1-21